

Programmabegroting

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Investeringsfonds Impuls Ede.....	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Visie Ede 2025: de opgave van Ede	6
1.3 Speerpuntprogramma's.....	8
1.4 Investeringsfonds Impuls Ede.....	21
2. Programmaplannen.....	22
2.1 Leeswijzer	22
2.2 1. Maatschappelijke voorzieningen.....	23
2.3 2. Preventieve ondersteuning	28
2.4 3. Individuele ondersteuning.....	34
2.5 4. Economie en Mobiliteit	40
2.6 5. Ruimtelijke ontwikkeling	45
2.7 6. Veiligheid	49
2.8 7. Kwaliteit leefomgeving	53
2.9 8. Bestuur en Organisatie	56
3. De financiële positie	61
3.1 Inleiding	61
3.2 Uitgangspunt	61
3.3 Actualisatie 2016 en meerjarenperspectief	61
3.4 Ontwikkeling algemene uitkering gemeentefonds	70
3.5 Decentralisatie en maatregelen regeerakkoord.....	73
3.6 Voortgang ombuigingen	73
3.7 Overige ontwikkelingen.....	73
3.8 Slotperspectief en conclusie.....	75
3.9 Subsidieplafonds.....	76
3.10 Investerings.....	77
3.11 Overzicht algemene dekkingsmiddelen	80
4. Paragrafen	81
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	81
4.2 Lokale heffingen	85
4.3 Onderhoud kapitaalgoederen	88
4.4 Financieringen (Treasuryparagraaf)	91
4.5 Bedrijfsvoering.....	95
4.6 Verbonden partijen	99
4.7 Grondbeleid.....	101
4.8 Grote projecten	104

5.	Bijlagen	111
	Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief	111
	Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen conform oude programmaindeling	114
	Bijlage 1C - Totaaloverzicht programmaplannen.....	116
	Bijlage 1D - Historisch overzicht actuele begroting 2016 conform oude programmaindeling	118
	Bijlage 1E - Historisch overzicht actuele begroting 2016.....	120
	Bijlage 2 - Meerjarenoverzicht reserves	122
	Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen	123
	Bijlage 4 - Overzicht verbonden partijen	124
	Bijlage 5 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvormogen	127
	Bijlage 6 - Berekening kostendekkendheid tarieven	128
	Bijlage 7 - Vaste activa	130
	Bijlage 8 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren.....	132
	Bijlage 9 - Kerngegevens	134
	Bijlage 10 - EMU saldo	135
	Bijlage 11 - MPG lite 2016.....	137

Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2017-2020. Deze presenteren wij u met gepaste trots. De opzet van deze programmabegroting is fors herzien. Het belangrijkste verschil is de nieuwe programma-indeling inclusief de gewijzigde indeling van het programmablad.

Het zwaartepunt in deze begroting ligt wat ons betreft bij hoofdstuk 1 'Investeringsfonds Impuls Ede'. Met de vaststelling van de Perspectiefnota 2017-2020 is nu het grootste deel van het beschikbare budget toegekend. Duidelijk is nu welke prestaties worden geleverd om te komen tot een economisch vitaal en sociaal krachtig Ede. In deze begroting wordt bij de verschillende speerpunten aangegeven hoever wij zijn en wat onze verwachtingen zijn voor de komende tijd. Ook in 2017 sturen wij krachtig op de realisatie van de doelen en effecten van de speerpunten uit het Investeringsfonds Impuls Ede.

U treft de gebruikelijke onderdelen aan zoals de programmabladen. Per programmablad worden onder het onderdeel 'ontwikkelingen' die ontwikkelingen geduid die beleidsmatig relevant zijn voor dat programma (hoofdstuk 2).

Hoofdstuk 3 gaat over de ontwikkeling van het financieel meerjarenperspectief, hoofdstuk 4 over de verschillende paragrafen. In hoofdstuk 5 vindt u de bijlagen waaronder de Tussenrapportage Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2016 (MPG lite 2016) en het overzicht beleidsindicatoren (Depla).

Bij de perspectiefnota hebben wij u diverse voorstellen voorgelegd waarmee u heeft ingestemd en middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van beleid. Toen heeft de beleidsdiscussie plaatsgevonden. Deze keuzen zijn in deze programmabegroting verder uitgewerkt.

Bij de perspectiefnota heeft u behalve voor de speerpunten uit het Investeringsfonds ook middelen beschikbaar gesteld voor reguliere belangrijke beleidszaken zoals bijvoorbeeld de verdere transformatie van het sociaal domein en sociale werkvoorziening, het versterkt inzetten op de veranderende rol van de overheid, beleid op het gebied van Wonen, Veiligheid en Toezicht, versterking van de bedrijfsvoering, locatiekeuze AZC's en dergelijke. Wij zullen de door u beschikbaar gestelde middelen voortvarend, effectief en efficiënt inzetten voor de beoogde doelen en met behulp van bijvoorbeeld de speerpunten- en sociale monitor de voortgang meten en waar nodig bijsturen.

Tussen het moment van vaststelling van de perspectiefnota en het opstellen van de programmabegroting hebben zich ontwikkelingen voorgedaan die effect hebben op onze financiële huishouding. Ook rond de uitwerking van de locatiekeuzen AZC's hebben zich belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. Hieronder worden deze geduid.

Wij hebben u geïnformeerd over de gevolgen van het COA besluit om geen gebruik te maken van de beoogde opvanglocaties in Ede. De veranderde omstandigheden hebben uiteraard ook gevolgen voor de inzet van de gereserveerde middelen die voor een belangrijk deel weer kunnen vrijvallen.

Daarnaast laat de actualisatie van de financiën voor het lopende begrotingsjaar een aanzienlijke verbetering (€ 14,5 miljoen) zien ten opzichte van de Perspectiefnota 2017-2020. Deze verbetering is vooral te danken aan incidentele meevallers (€ 11,5 miljoen) en een structurele meevaller in de algemene uitkering (€ 3 miljoen).

Het financiële vertrekpunt voor deze begroting is de Perspectiefnota 2017-2020. Op Prinsjesdag is de Rijksbegroting bekend geworden. Mede door gunstige economische vooruitzichten besteedt het Rijk de komende jaren fors meer dan eerder voorzien. Volgens de trap-op-trap-af systematiek krijgen gemeenten een hogere uitkering uit het gemeentefonds. Voor Ede betekent dit een structurele verbetering van het meerjarenperspectief met circa € 3,0 miljoen.

Door een voorgenomen wetswijziging weten we nog niet of we na 2016 precariobelasting kunnen heffen in Ede. De opbrengst van precariobelasting is in de begroting opgenomen en vormt de dekking van het Investeringsfonds. Mocht de opbrengst de komende jaren onverhoopt wegvallen, dan leidt dit tot een nieuwe situatie bij de volgende perspectiefnota.

Na jaren van krapte en ombuigingen biedt de meerjarige doorkijk van de financiën (structureel voordeel van ruim € 3 miljoen) dus onverwacht mogelijkheden. Het inkleuren van deze mogelijkheden vraagt om zorgvuldige afwegingen. Hierbij realiseren wij ons dat we veel van de samenleving hebben gevraagd. Om die reden willen wij deze middelen investeren in de Edese samenleving.

Wij gaan inventariseren waar zich knelpunten voordoen en waar wij extra willen stimuleren. Nog in 2016 leggen wij u een voorstel aan u voor.

Marije Eleveld,
wethouder Financiën.

1. Investeringsfonds Impuls Ede

1.1 Inleiding

In de Perspectiefnota 2016-2019 heeft de gemeenteraad het Investeringsfonds Impuls Ede opgericht met daarin voor de periode 2016-2019 een bedrag van € 8,5 miljoen voor de uitvoering van de speerpunten uit de Visie Ede 2015 en het Convenant 2014-2018. Dit alles om de gemeente Ede ook in de toekomst economisch vitaal en sociaal krachtig te laten zijn. Bij de besluitvorming over de perspectiefnota stelt de gemeenteraad het bedrag vast dat voor komende jaren beschikbaar komt voor de uitvoering van de speerpunten. Dit gebeurt op basis van een beschrijving van de beoogde resultaten. Bij de toekenning van de gelden kijken we in hoeverre het bijdraagt aan de Visie 2025 en in hoeverre de speerpunten elkaar onderling versterken. Wij zullen na het 'richten' van de speerpunten, het inbedden in de organisatie en het realiseren van de eerste resultaten in 2016, ook in 2017 in samenhang sturen op resultaten die dienstbaar zijn aan onze economisch vitale en sociale krachtige samenleving.

Zowel in de programmarekening als in de speerpuntenmonitor (die in maart 2017 beschikbaar komt) wordt dit nader toegelicht. In de speerpuntenmonitor wordt ook met indicatoren aangegeven hoever de programma's zijn in het realiseren van de doelstellingen.

1.2 Visie Ede 2025: de opgave van Ede

De Visie Ede 2025 en het Convenant 2014-2018 vormen samen de opgave van Ede: *“Ede is een jonge en groene stad van ontmoeten en verbinden. Deze jonge en groene stad is economisch vitaal en sociaal krachtig. We bereiken dit door te bouwen aan de sociale infrastructuur, sterke wijken en het vestigingsklimaat. Er is een sociaal (zorg)vangnet voor wie het nodig heeft en mensen staan voor elkaar klaar. Mensen wonen in prettige wijken in passende woningen in een prachtige groene omgeving. Dit uitmuntende woonklimaat behoudt inwoners en trekt mensen naar Ede. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat trekt (food)bedrijven en zorgt voor een*

variëteit in werkgelegenheid. Om dit te behouden en verder uit te bouwen kiest Ede voor Food en Duurzaamheid. Deze speerpunten geven basis, profiel en kleur aan het hele gemeentelijke beleid. We bouwen gemeentebreed aan de sociale en economische kracht van de gemeente, en de Veluwe Poort, het WFC, de KennisAs, het (vitale) buitengebied en het levendige centrum zijn belangrijke gebieden waar dit tot uitdrukking komt. Food en duurzaamheid zijn op allerlei manieren herkenbaar en beleefbaar bij bedrijven, inwoners en bezoekers”.

In de Perspectiefnota 2017-2020 zijn de Edese speerpunten verder uitgewerkt.

De **ambitie** van Ede richt zich op een sterke sociale infrastructuur, sterke wijken en een uitmuntend woonklimaat en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Dit zijn de drie cirkels in de figuur. Daar richten alle programma's, projecten en activiteiten zich op. Daarbij wordt zoveel mogelijk gericht op inzet die in het midden van de cirkels zit en daarmee meerdere doelen dient. Dit betekent dat de inzet aan programma's, projecten en activiteiten goed op elkaar afgestemd wordt om zoveel mogelijk synergie tot stand te brengen.

De thema's food en duurzaamheid geven een belangrijke **focus**. Ze 'kleuren' als het ware het Edese profiel. Door sterk in te zetten op food en duurzaamheid kunnen de kansen verzilverd worden en komt Ede met een sterk profiel 'op de kaart te staan' bij bedrijven, bewoners en instellingen. Dat heeft een aantrekkende werking en versterkt daarmee de Edese samenleving.

In de paragraaf Speerpuntprogramma's is aangegeven wat de stand van zaken bij deze programma's. Naast deze programma's zijn ook het WFC en de Veluwe Poort belangrijke speerpunten.

WFC

De voorbereiding voor het World Food Center (WFC) krijgt steeds meer vorm. Een aantal toonaangevende bedrijven en kennisinstellingen gaat als kopgroep starten met de ontwikkeling van het WFC. Het WFC start al op korte termijn, in 2017 of 2018, met activiteiten in de Mauritskazerne in Ede. De start-up van het WFC omvat een experience gedeelte en een participatorium waar de dialoog over voedsel wordt gevoerd. Ook de overige bedrijven en kennisinstellingen die nu deelnemen aan de ontwerpfase worden betrokken bij die plannen. De Provincie Gelderland is als partner toegetreden tot het project. De Provincie heeft het WFC uitgeroepen tot één van de twee grote beeldbepalende projecten van de provincie Gelderland en middelen gereserveerd. We verwachten dat de plannen voor het WFC (ontwerp en businesscase) begin 2017 dusdanig concreet worden dat we de gemeenteraad (en de Provincie Gelderland) een voorstel kunnen voorleggen over de inzet van de voor het WFC gereserveerde middelen. Op dat moment kan worden gezien of de daarvoor gereserveerde middelen en de bijdrage van de Provincie toereikend zijn om de onrendabele top te kunnen dichten. Er is een nieuw stedenbouwkundig plan voor het gebied in de maak. In 2017 wordt de bestemmingsplanprocedure doorlopen voor het gehele WFC gebied.

Het WFC biedt met de te verwachten grote bezoekersaantallen een gouden kans om vanuit bedrijfsleven en wetenschap met consumenten in contact te komen en met, door en onder deze consumenten wetenschappelijk onderzoek uit te voeren. Momenteel wordt een projectplan opgesteld in opdracht van de Wageningen UR, de gemeente Ede en de provincie (gedurende de tweede helft van 2016) om te komen tot een Foodlab. In dit Foodlab kunnen bezoekers aan het WFC participeren in wetenschappelijke onderzoeksprogramma's met betrekking tot voedsel, gezondheid en gedrag van een vijftal universiteiten (Groningen, Maastricht, Nijmegen, Utrecht en Wageningen) en bedrijfsleven.

Veluwe Poort

De Veluwe Poort is volop in uitvoering. Overal op de voormalige kazerneterreinen en Enka worden nieuwe woningen gebouwd en opgeleverd. Ook de verkoop van vrije kavels op de kazerneterreinen loopt goed. De derde fase van de uitgifte van gronden op de kazerneterreinen aan projectontwikkelaars is in volle gang.

Daarmee is het grootste deel van de kazerneterreinen inmiddels ondergebracht bij projectontwikkelaars. Voor bijna alle bestaande gebouwen zijn inmiddels eindgebruikers in beeld en de eerste monumentale gebouwen zijn al gerestaureerd en in gebruik genomen. Het bestemmingsplan Parklaan ligt momenteel bij de Raad van State. De voorbereidingen van de realisatie van de Parklaan worden in gang gezet, om snel te kunnen starten met aanleg van de Parklaan na de uitspraak van de Raad van State. Het ontwerp van het nieuwe station is gereed en de reacties op dit ontwerp zijn overwegend positief. Het ontwerp wordt als bijlage opgenomen bij het bestemmingsplan. In 2017 wordt de realisatie van het nieuwe station voorbereid. De tunnels onder het spoor (Hakselseweg en Kerkweg) zijn in het najaar van 2016 opgeleverd.

1.3 Speerpuntprogramma's

Duurzaamheid

Het speerpunt duurzaamheid is vooral gericht op het thema energie; het gaat hierbij om hernieuwbare energie en energiebesparing. Daarnaast richt het programma zich op duurzame mobiliteit en meer waarde uit afval.

Wat willen we bereiken?

- Hernieuwbare energie: 20% duurzame energie in 2020.
- Energiebesparing: in bestaande bouw een daling van het verbruik van energie van gemiddeld 1,5% energie per jaar (tot 2020, ten opzichte van 2007).
- Duurzame mobiliteit: toename van het fietsgebruik en afname van de CO2 uitstoot in het verkeer.
- Afval apart, daar maken we meer van: 75% bron gescheiden afvalinzameling in 2019 (130 kg).

Daarnaast willen wij dat bewoners, bedrijven, instellingen en onderwijs in Ede zich actief inzetten voor duurzaamheid. Wij willen innovatief zijn en een voorbeeldfunctie vervullen voor andere gemeenten op gebied van duurzaamheid

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Voor de periode 2016/2017 zijn in de Perspectiefnota 2017-2020 veel resultaten opgenomen; het merendeel van de resultaten realiseren wij in 2016. Hieronder gaan we kort in op de belangrijkste resultaten.

Hernieuwbare energie

In 2017 stellen we samen met Edese inwoners, bedrijfsleven en instellingen een routekaart op hoe wij in 2050 energieneutraal kunnen zijn. In dat traject bekijken we verschillende vormen van duurzame energieopwekking. Daarbij maken wij gebruik van het eerste verkennende onderzoek naar mogelijk geschikte locaties voor windenergie in Ede.

Ede beschikt met het Warmtenet, verwarmd met biomassa uit de bossen rond Ede, over het op één na duurzaamste warmtenet van Nederland. Aanvullend op deze biomassa onderzoeken wij de mogelijkheid om de komende jaren percelen aan te leggen met snelgroeiende inheemse houtsoorten zodat het net duurzaam blijft. Reden dat wij aansluiten op het Warmtenet van zoveel mogelijke woningen en instellingen van groot belang vinden. Het Warmtebedrijf verwacht dat eind 2016 8.000 woningequivalenten (waaronder enkele gemeentelijke panden) zijn aangesloten.

Met zonnecentrales beoogt de gemeente dat iedereen mee kan doen in het produceren van duurzame energie, ook inwoners zonder een hiervoor geschikt dak. Er is hiervoor grote belangstelling onder inwoners. Ook voor de duurzaamheidsleningen is grote belangstelling; in augustus 2016 zijn al 200 aanvragen (waaronder ook enkele sportverenigingen) gehonoreerd. Daarmee behoort Ede tot de top 5 van gemeenten, gerekend naar het aantal verstrekte leningen. Het aantal zonnepanelen stijgt dan ook fors. Nog dit jaar zal het platform Ede energieneutraal van start gaan, zodat wij samen met belangrijke stakeholders draagvlak en daadkracht organiseren om de doelstelling Ede energieneutraal in 2050 te realiseren. In 2017 beschikken wij over de routekaart zodat wij weten welke weg wij moeten bewandelen om onze doelstelling energieneutraal in 2050 (of eerder) te bereiken.

Duurzame mobiliteit

Het eigen wagenpark van de gemeente zal in 2017 voor 40% uit groene (= elektrisch of duurzaam gas) auto's bestaan. Bij de laatste aanbestedingsronde is ook bij de regiotaxi met nadruk gestuurd op duurzaamheid. Resultaat: er wordt 100% gereden met groene busjes. Een andere vorm van duurzame mobiliteit betreft het vorstvrije fietspad tussen de Tooroplaan en de Reehorsterweg dat reageert op kou en zichzelf op temperatuur houdt. Dit fietspad is inmiddels in gebruik genomen. De warmte die nodig is om het asfalt vorstvrij te houden als het vriest, komt van het ondergrondse warmtenet. Het aantal laadpalen om het elektrisch rijden te faciliteren wordt nog dit jaar uitgebreid. In 2017 stellen wij fietsambassadeurs aan en starten we fietspromotiecampagnes met als oogmerk dat autogebruik voor de korte afstanden terug te dringen. Ook schaffen wij fietsen aan die zijn uitgerust met zonnepanelen.

Energiebesparing in de (bestaande) bouw

De nieuwbouw van de derde fase op de locatie Kazerneterreinen zal niet op het aardgasnet worden aangesloten, ontwikkelaars maken voor de energievoorziening een keuze uit meerdere duurzame alternatieven.

Inwoners kunnen bij het Energieloket terecht met al hun vragen over isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en dergelijke. In 2016 voeren wij voor het laatst de provinciale subsidieregeling woningisolatie uit. Wij stimuleren bedrijven om LED-verlichting te gebruiken. Daarnaast verwachten wij de SER-doelstelling te realiseren om in 2020 40% van de armaturen openbare verlichting in LED uit te voeren. Dit mede door een extra impuls vanuit het programma Duurzaamheid.

Met onze wijkaanpak energiebesparing verwachten wij een bijdrage te leveren om het doel: '1,5% energiebesparing gemiddeld per jaar' te halen. Nog dit jaar hebben we een uitgewerkt plan van aanpak voor de verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed. Door het realiseren van energiebesparingsmaatregelen maken wij een sprong in de energielabels voor gemeentelijke gebouwen. In 2017 verwachten wij dat er voor bedrijven een Energieplatform is ingericht. In dat jaar voeren wij ook de EU-richtlijn 'beoordeling milieuaudits grote bedrijven'.

Meer waarde uit afval

Een uitwerking van het speerpunt Duurzaamheid is het voornemen om over te gaan tot een ander systeem van afvalinzameling. Die moet zorgen voor meer gescheiden inzameling van grondstoffen en minder restafval. Voor huishoudens wordt het aantrekkelijker om herbruikbare afvalsoorten gescheiden aan te bieden. Het aanbieden van restafval wordt ontmoedigd. We gaan extra inzamelingsbakken plaatsen zodat er minder elektrische apparaten in het restafval terechtkomen. In samenwerking met programma Food organiseren wij de Foodbattle, gericht op het verminderen van voedselverspilling. Met het project Ede Schoon werken we aan het voorkomen en opruimen van zwerfafval; het draagt bij aan de bewustwording van de effecten van zwerfafval zoals plastic soep.

Communicatie, participatie en innovatie

Inwoners, organisaties en bedrijven zijn de dragers van een duurzaam Ede. Reden om nauw samen te werken, elkaar te betrekken bij ontwikkelingen en elkaar goed te informeren. Wij zijn al begonnen met de oprichting van een netwerk, waarin vertegenwoordigers vanuit onze gemeente actief meedenken over de noodzakelijke energietransitie. De koplopersgroep is hier een voorloper van. Eind dit jaar zullen wij het platform Ede energieneutraal oprichten.

We organiseren jaarlijks de dag van de duurzaamheid en participeren in het festival Pure Passie. We gaan met onze duurzame koplopers op stap en bezoeken inspirerende voorbeelden elders in het land. Daarnaast consulteren wij regelmatig deze koplopers en vragen hen met ons mee te denken en te doen.

Op www.ede-natuurlijk.nl staan duurzame projecten en wordt informatie over duurzaamheid gegeven en onderling gedeeld. Op deze site worden goede voorbeelden getoond, van inwoners die aan de slag zijn gegaan

met duurzaamheid. Duurzame initiatieven worden communicatief ondersteund, bijvoorbeeld door ze te delen op sociale media. Dit najaar start een online campagne om duurzaamheid meer onder de aandacht te brengen. De kernboodschap is daarbij steeds: duurzaamheid is van ons allemaal, 'natuurlijk' kan iedereen bijdragen. De bij duurzame mobiliteit genoemde fietsen zijn een voorbeeld van innovatie en participatie: de gemeente neemt als 'launching customer' tien van deze fietsen af; bij de productie worden regionale bedrijven betrokken en bij de assemblage worden mensen met afstand tot de arbeidsmarkt ingezet. Ook het eerdergenoemde vorstvrije fietspad is een mooie innovatie, waarmee we Ede als duurzame gemeente op de kaart zetten.

Budget 2016 en 2017

Voor het programma Duurzaamheid was in 2016 in totaal € 930.000 (waarvan € 735.000 ten laste van het Investeringsfonds) geraamd. Per 1 september is € 258.000 besteed. De verwachting is dat eind dit jaar € 855.000 is ingezet voor het realiseren van de doelen. Betreft onder meer inzet voor het opstellen van Routekaart Ede Energieneutraal, wijkaanpak energiebesparing, stimulering toepassing zonnepanelen en de financiële afwikkeling van duurzame fietspad dat in september in gebruik is genomen. Naar schatting zal € 75.000 niet in 2016 worden aangewend. Een deel van dit bedrag wordt aangewend in 2017 in verband met de tijd die nodig is voor aanbestedingsprocedures (onder andere laadpalen op de gemeentewerf, ontwikkeling zonnefiets).

Food

Dit speerpunt heeft de volgende ambities:

1. Het versterken van de economische kracht van Ede: concurrentiekracht met andere steden en regio's en aantrekkingskracht voor bedrijven en kennisinstellingen, studenten, bezoekers (zakelijk en toeristisch) en (toekomstige) inwoners.
2. Het versterken van de sociaal-maatschappelijke kracht van Ede: het bevorderen van ontmoeten en verbinden, het versterken van de band tussen stad en buitengebied en het faciliteren en stimuleren van bewustwording van gezond en duurzaam voedsel.

De ambities dragen bij aan de volgende maatschappelijke effecten:

- **Economisch:** De groei van de Food-sector in Ede is toegenomen en deze groei is sneller dan in de rest van Nederland. Deze groei en clustervorming draagt bij aan de welvaart en het welzijn van de Edese inwoners.
- **Sociaal-maatschappelijk:** De Edese identiteit is bij de inwoners van de gemeente Ede versterkt door Food. De Edese inwoner is trots op Ede en de band met Food en voelt zich ambassadeur ervan. Inwoners van Ede en specifiek jongeren, ouderen en mensen met een kleinere beurs weten wat gezond en duurzaam voedsel is, waar het vandaan komt en weten zelf keuzes te maken die hierbij passen. Dit is zichtbaar doordat inwoners van Ede vaker kiezen voor duurzaam en gezond voedsel.

Wat willen we bereiken?

- Dat bestaande foodbedrijven zich kunnen doorontwikkelen.
- Dat er een diverser aanbod en een grotere beschikbaarheid is van regionale producten.
- Dat Food meer zichtbaar is in het centrum van Ede.
- Dat Ede zich profileert als (inter)nationale Foodstad die bekend staat als gemeente die concrete uitvoering geeft aan voedselbeleid.
- Dat de Edese profilering bij Edese inwoners en bezoekers zichtbaar is.
- Dat er een meerjarenplanning ligt voor zowel zakelijke als niet zakelijke foodevenementen.
- Dat het aantal stadslandbouwinitiatieven toeneemt.
- Dat er meer Edese basisscholen deelnemen aan projecten gericht op voedseleducatie.
- Dat er meer kennis is bij inwoners over de relatie tussen Food, gezondheid en duurzaamheid.
- Dat food bestaande wijkaanpakken en de sociale cohesie in de wijken versterkt (specifiek overgewicht bij jeugd).

- Dat het aantal gezonde sportkantines toeneemt.
- Dat er meer uitwisseling van food-kennis en food-innovatie plaatsvindt tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

De activiteiten van het programma Food zijn in volle gang en verlopen grotendeels volgens planning. Een belangrijk deel van de voorgenomen prestaties zal in 2016 zijn gerealiseerd.

Doel: Doorontwikkeling foodbedrijven

Regionale producten

De organisatie van enkele regionale handelsmissies eind dit jaar brengt regionale ondernemers beter in positie om aan de slag te gaan met regionaal voedsel. Een expertnetwerk is opgezet en gefaciliteerd is in de informatiebehoefte, zodat ondernemers op grond hiervan afspraken kunnen maken met elkaar, een kennisinstelling of financiële experts op het gebied van verdien- en businessmodellen. Voor de organisatie van het geheel hebben we POP3 subsidie aangevraagd.

Foodnetwerk/community

Het stimuleren van netwerkvorming tussen bestaande foodbedrijven is van belang voor de versterking van de innoverende kracht van Ede en daarmee de versterking van het agrofoodcluster in deze regio. Deze zomer is de werkgroep 'Local Buzz-team' gestart zodat ondernemers vanuit één perspectief worden benaderd. Op grond van de behoefte van foodbedrijven ondernemen we in 2017 verder actie.

Doel: Profilering Ede Foodstad

Ede participeert in diverse bestuurlijke samenwerkingsverbanden gerelateerd aan voedsel. In 2016 is een Citydeal 'Voedselbeleid' ondertekend; een citydeal met het Rijk die ons in staat stelt de kennis op het gebied van food en voedselbeleid nationaal te etaleren en daarmee het kennisimago van Ede te versterken. Voor het herkenbaar neerzetten van Ede is er aan het eind van dit jaar een corporate verhaal als inhoudelijke onderlegger. Deze wordt ingezet voor marketing en beleidslobby richting Den Haag en Europa.

Eind 2016 is er een eerste versie van de Food Valley Monitor. Door de gekozen opzet zijn de gegevens goed te benchmarken met andere regio's die zich in het Nederlandse agrofoodcomplex bevinden. Hierdoor is beter zicht op de concurrentiepositie van Ede als Foodstad in de Regio FoodValley en op de ontwikkeling van Ede hierin. Dit project doen wij samen met de KennisAs.

Het meerjarenplan zakelijke foodevenementen wordt in 2017 afgerond en bevat de evenementen die wij in de toekomst in Ede verwelkomen. In 2016 zijn de huidige food-evenementenmarkt in kaart gebracht en is er een foodboodschap voor de inhoudelijke richting aan de huidige en toekomstige zakelijke en publieksevenementen. Dit doen we samen met Citymarketing en Toerisme. Het gericht inzetten van Food unplugged 'als rode loper' voor het WFC heeft nieuwe bedrijven geattendeerd op de mogelijkheden in onze regio. Dit kan leiden tot meer bedrijvigheid.

Doel: Bekendheid Ede en Food bij inwoners/toeristen

Het onderzoek voor het verkrijgen van inzicht in de educatieve componenten voor agrarische bedrijven hebben we doorvertaald in een nieuw project boerderij-educatie. Dit project heeft als effect dat inwoners zich meer bewust worden van de bron van voedsel en de rol van agrariërs hierin.

Het aantal gebieden waar stadslandbouw plaatsvindt stijgt. Met de speerpunten KennisAs, WFC en Levendig Centrum wordt de realisatie van eetbaar groen in de openbare ruimte verkend. Eind 2016 zijn hiervoor ontwerpen en inrichtingsplannen voor een voedselbos, kennis- en pluktuin gereed. Effect van zichtbare plekken van eetbaar groen is dat inwoners en bezoekers Ede ook door de invulling van de openbare ruimte als voedselgemeente gaan ervaren. Zien leven doet leven.

Doel: Zichtbaarheid Ede in Regio FoodValley verband

In 2016 hebben we hard gewerkt aan een uitvoeringsagenda voor de regionale voedselvisie. De uitvoering hiervan wordt verder met regiogemeenten en triple helix partners ingevuld. Enkele Edese voedselprojecten schalen we in 2017 regionaal op. Meer inwoners en bedrijven zullen Regio FoodValley gaan associëren met de de streekproducten uit de eigen regio.

Door het (online) magazine 'Wat Food voor Ede doet' hebben inwoners kunnen lezen over de veelzijdige kant van 'Ede kiest voor Food', of het nu WFC betrof of voedselonderwijs. Mensen krijgen daardoor een concreter beeld van wat Ede met food en voedsel heeft. Door informatiebijeenkomsten is de gemeenteraad bijgepraat. Bezoekers van het bedrijfsrestaurant konden in 2016 in toenemende mate regionale producten eten en genieten van de kwaliteit ervan.

Doel: Meer voedselprojecten op basisscholen

Een compleet doorlopend voedselproject-aanbod voor basisscholen verwachten wij samen met de gemeente Wageningen in 2017 te laten zien. Het pilotproject voedselproject en schooltuinen is afgerond en heeft geleid tot meer kennis en enthousiasme bij scholen voor dit onderwerp. Fase twee is gericht op een stijging van het aantal basisscholen dat voedselprojecttrajecten biedt. Het project wordt uitgebreid met smaaklessen. Voedselthema-avonden hebben plaatsgevonden. Door deze avonden kwam vraag en aanbod in beeld, op grond waarvan scholen in Ede en aanbieders elkaar voortaan zelf kunnen vinden.

Doel: Bekendheid en gedragsverandering bij inwoners

Er is een wijkaanpak om overgewicht terug te dringen en bekendheid van de relatie tussen voeding, gezondheid en duurzaamheid te bevorderen, gericht op kinderen, mensen met een smalle beurs en ouderen. De uitrol vindt eind 2016 plaats in drie wijken; een groep kinderen gaat leren over hun eigen leefstijl en eetgedrag. De samenwerking met de Alliantie Voeding is belangrijk om hierbij successen te boeken en bekrachtigen we eind 2016 met een strategisch partnership. Ook wordt aan het einde 2016 de FoodBattle gehouden en komen inwoners meer te weten over hun eigen eetgedrag en voedselverspilling.

Doel: Kennisuitwisseling

Het digitale platform 'Eten delen Ede' is een succes; de eettafels in Ede zijn in kaart gebracht, er zijn verschillende individuele koppelingen geweest en ruim 300 maaltijden afgehaald bij mensen. Dit alles heeft bijgedragen aan meer bewustzijn van gezond voedsel en aan de sociale cohesie. Mensen die samen eten, eten vaak beter en gezonder.

De Foodfloor (uitwisseling food-kennis en ideeën) heeft in 2016 bijgedragen aan regionale bedrijvigheid. Door Foodthema-avonden zijn meer inwoners bekend geraakt met de diverse ontwikkelingen van Ede op het gebied van food en voedsel op het gebied van onderwijs en gezondheid. In 2017 verwachten wij de eerste fase van het wetenschappelijke onderzoek naar Voedselbeleid af te ronden; waardevol omdat dit bijdraagt aan de profilering van Ede als voedselgemeente.

Resultaat

De uitvoering van de doelen liggen grotendeels op koers. In 2016 zijn daarnaast, conform planning van de meerjarenuitsluiting, belangrijke stappen gezet op het gebied van inventarisatie en verkenning, in de economische hoek en de sociaal-maatschappelijke hoek.

Budget 2016 en 2017

De onderbesteding trekt in de resterende maanden van 2016 behoorlijk bij. Verwacht resultaat aan het eind van 2016 is € 80.000 restant. Veel zaken zijn in de voorafgaande maanden verkend en voorbereid. Het tempo van realisatie van de programmadoelen Food is en wordt mede bepaald door externe partners.

KennisAs

De KennisAs is het gebied tussen Ede en Wageningen, waar nu al onderwijs- en kennisinstellingen, de Wageningen UR en bedrijven zijn gehuisvest. Een gebied met een uniek karakter en met kansen voor verdere ontwikkeling. Het beoogde maatschappelijk effect is een aantrekkelijk vestigingsklimaat, werkgelegenheid en daarmee een stevige sociaal economische structuur.

Wat willen we bereiken?

Het programma KennisAs Ede-Wageningen beoogt het creëren en versterken van een (inter)nationaal vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van Agrofood. Deze economische clustering in het gebied Ede en Wageningen biedt ruimte voor innovatie, versterkt de lokale en regionale werkgelegenheid en draagt bij aan een hoogwaardig voorzieningenniveau.

KennisAs is een samenwerking tussen gemeente Ede, Wageningen, Wageningen UR en Provincie Gelderland, waarbij ook andere instellingen en organisaties nauw betrokken worden.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Voor de periode 2016/2017 zijn in de perspectiefnota veel resultaten opgenomen; het merendeel van de resultaten zal in 2016 zijn gerealiseerd. De resultaten (hieronder nog eens beknopt weergegeven) zijn gegroepeerd onder drie sporen:

Doel: Versterken concurrentiekracht

Doel: Versterken innovatie ecosysteem (community)

Doel: Versterken ruimtelijke kwaliteit (herkenbaar & zichtbaar)

Samenvattend kunnen we stellen dat we met de drie sporen op schema liggen. In 2016 zijn drie belangrijke verkenningen 'Interuniversitair Onderzoekprogramma', 'kennispark' en 'Food Incubator' opgestart waarvan nog dit jaar de uitkomsten in beeld komen. Ook is het uitwerkingsproces van het Bouwstenenboek gestart.

Doel: Versterken concurrentiekracht

- De verkenning voor een interuniversitair onderzoeksprogramma in relatie tot het WFC is gestart.
- Groenhorst is gestart met MBO-opleiding Voeding & Technologie, waarbij ROC-A12 een deel van de techniekopleiding verzorgt.
- Van Hall Larenstein heeft een Associate Degree Food Procestechologie opgezet.
- FoodValley.nl en StartLife onderzoeken de haalbaarheid van een Food Incubator (= voorziening voor starters) op het kazerneterrein; de eindrapportage verwachten we in het vierde kwartaal 2016.
- Voor acquisitiemedewerkers van onder andere Ede, Wageningen, Wageningen UR, WFC en andere stakeholders komt dit najaar het eerste materiaal beschikbaar.
- Een integraal verhaal (Food, KennisAs, WFC en speerpunten) ter ondersteuning van de lobby richting Den Haag en Europa, is eind 2016 beschikbaar.

Doel: Versterken innovatie-ecosysteem

- Voor de versterking van de netwerken zijn de projecten 'Experttafels' en 'Kenniscirculatie' in voorbereiding; vanwege de samenhang met het programma Food is deze zomer besloten de werkgroep 'Local Buzz-team' te starten zodat ondernemers vanuit één perspectief worden benaderd.
- Eind 2016 verwachten wij de resultaten van het onderzoek dat Wageningen UR uitvoert naar de haalbaarheid van een onafhankelijke organisatie onder de werktitel 'Kennispark FoodValley'. Een dergelijke organisatie kan zeer effectief zijn om investeerders te binden en ondernemers van startup tot doorgroeiers te faciliteren.

Doel: Versterken ruimtelijke kwaliteit

- Innovaties die duidelijk zichtbaar zijn, zijn de WE Pod, die dit najaar vanaf Ede station naar Wageningen UR rijdt, en het lichtkunstwerk, dat gevoed door plant-e plus, eind dit jaar op het viaduct Bovenbuurtweg over de A12 wordt gerealiseerd.

- De eerste concrete toepassing van het Bouwstenenboek vindt plaats bij de realisatie van de Parklaan.

Budget 2016

Voor het programma KennisAs was in 2016 in totaal € 310.000 geraamd. Per 1 september was € 94.000 besteed. Er zijn in samenspraak met onze partners (provincie, Wageningen en Wageningen UR) verplichtingen aangegaan voor diverse voorbereidende onderzoeken. Het betreft onder meer een verkenning naar een interuniversitair onderzoeksprogramma Food gerelateerd aan het WFC, een haalbaarheidsstudie FoodIncubator, de versterking van local buzz en de concretisering van het Bouwstenenboek. Genoemde partners dragen bij in de kosten waardoor de uitgaven zich conform het geraamde budget afwickelen.

Buitengebied

Het beoogde maatschappelijk effect van het programma Buitengebied is economische vitaliteit van het buitengebied met versterking van ruimtelijke kwaliteit. Het streven is een vitaal platteland met ruimte voor bedrijven, toeristisch aantrekkelijk buitengebied en respect voor natuur en milieu. Dit draagt bij aan aantrekkelijk vestigingsklimaat, fijn wonen en een stevige sociale structuur.

Wat willen we bereiken?

- Ruimtelijke kwaliteit met als uitgangspunt een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven en tegelijkertijd een goede belevingswaarde voor inwoners en recreanten.
- Een vitale agrarische sector, met ruimte voor groeiers en maatregelen gericht op vrijkomende agrarische bebouwing.
- Een toekomstbestendige toeristische sector met levensvatbare bedrijven en een goede recreatieve infrastructuur.
- Duurzame werkgelegenheid.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Voor de periode 2016/2017 zijn in de perspectiefnota vele resultaten opgenomen; veel projecten zijn in 2016 opgestart en lopen door in 2017. Hieronder geven we aan hoever wij zijn met de realisatie van de beoogde resultaten.

Doelen: vitale agrarische sector + werkgelegenheid + ruimtelijke kwaliteit

Wij gaan het Programma buitengebied en het uitvoeringsprogramma (met onder andere visie op vitale bedrijven, vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en recreatie/toerisme) opstellen. De eerste lijnen zijn vastgelegd in het ontwerp Programma Buitengebied. Dit ontwerp is inmiddels in de inspraak geweest.

Het uitvoeringsprogramma buitengebied bevat een visie op vitale bedrijven, vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en recreatie/toerisme. Ruimtelijke kwaliteit vormt het uitgangspunt voor de ontwikkelingen in het buitengebied, daarom wordt hiervoor een handreiking opgesteld; de uitgangspunten hiervoor zijn inmiddels opgesteld.

De menukaart wordt opgesteld en geïmplementeerd. Er komt nieuw regionaal functiewisselingsbeleid gericht op het vrijkomen van 650.000 – 1.000.000 m² zodanig dat helderheid ontstaat over de vestiging en mogelijkheden qua soort en omvang van niet agrarische bedrijven in het buitengebied. De Regio FoodValley is gestart met pilots om de menukaart te implementeren.

De vitaliteit van de bedrijven in het buitengebied is van invloed op de ontwikkelmogelijkheden van de verschillende functies. Om een goed beeld te krijgen is inmiddels gestart met de inventarisatie van de vitaliteit van de agrarische bedrijven. Dit project zet het programmateam voort in 2017. Aan de hand van de inventarisatie kan vervolgens worden beoordeeld wat de ontwikkelscenario's zijn in het buitengebied: met

hoeveel vrijkomende agrarische bebouwing moeten we rekening houden, hoeveel bedrijven zijn er die een niet-agrarische tak op het perceel huisvesten, maar ook of en welke achterstanden er zijn ontstaan in het kader van (milieu)toezicht en handhaving.

Doel: toekomstbestendige toeristische sector

We nemen actief deel aan de gebiedsopgave Veluwe (door provincie benoemd tot een van de zes gebiedsopgaven van Gelderland). Dit richt zich op vitale vakantieparken, excellente routestructuren en robuuste marketing (in afstemming met citymarketing).

Het onderzoek levensvatbaarheid van circa 70 Edese recreatiebedrijven wordt voortgezet en voor drie parken worden in 2016 ontwikkelplannen gemaakt. Een conceptieversie regionaal projectplan is inmiddels opgeleverd en voor het eerste vakantiepark is gestart met een ontwikkelplan.

Via accountmanagement stimuleren wij de uitvoering van productvernieuwing. We onderzoeken hoe de toeristische routestructuren kunnen worden geoptimaliseerd en brengen dit in uitvoering. Binnenkort wordt een inventarisatie gemaakt om de paden op te gaan knappen.

Budget

Het Programma Buitengebied wordt in december voorgelegd aan de gemeenteraad. Projecten zijn, daarop vooruitlopend, al gestart conform de besluitvorming van de Perspectiefnota zoals de inventarisatie recreatieterreinen en agrarische bedrijven. De komende maand gaat een extern bureau aan de slag om deze inventarisaties uit te voeren; een groot deel van het budget wordt hiervoor ingezet. Naar verwachting besteden wij het gehele budget voor 2016 aan de geplande prestaties.

Levendig centrum

Het beoogde maatschappelijk effect van het speerpunt Levendig centrum is een levendige stad, waar het prettig wonen is en met een aantrekkelijk vestigings- en ondernemersklimaat.

Wat willen we bereiken?

- Het behouden en versterken van de positieve stemming en verwachting met betrekking tot de toekomst van Ede Centrum.
- Aantoonbare verbeteringen op het gebied van de voornaamste knelpunten in Ede Centrum: leegstand, bezoekersaantallen, negatieve reputatie, last van regeldruk en lage belevingswaarde.
- Het verbeteren van samenwerking en afspraken tussen partijen en binnen organisaties met betrekking tot het centrum.
- Het formuleren van de Visie Ede Centrum 2025, op basis van de input vanuit de serie verdiepingssessies.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Voor de periode 2016/2017 zijn in de perspectiefnota vele resultaten opgenomen; het overgrote merendeel van de resultaten zal in 2016 zijn gerealiseerd. Voor 2017 is het beeld als volgt: de herinrichting van het Marktplaatsplein en het Museumplein zullen in 2017 hun beslag krijgen. Ook de verbetering van het afvalinzamelingssysteem, het 'mini-WFC', het plan en de realisatie van de ontmoetingsruimte/stadskamer met expositieruimte, de ontwikkeling van een nieuw bestemmingsplan en het beeldkwaliteitsplan met het juridisch instrumentarium gericht op krimp van detailhandel zullen in 2017 worden gerealiseerd.

Hieronder geven we beknopt weer hoe de resultaten zich ontwikkelen.

Het programma Levendig Centrum begint op stoom te komen. Versterking van de positieve stemming en verwachting met betrekking tot de toekomst van Ede Centrum is het voornaamste doel van het programma.

Edenaren moeten weer gaan geloven in Ede Centrum, het centrum aantrekkelijker vinden en het centrum vaker bezoeken. In de afgelopen twee jaar, sinds het programma Levendig Centrum is opgestart, is een voorzichtige opwaartse spiraal merkbaar. De leegstand begint af te nemen. Sinds begin 2015 hebben zich 29 nieuwe ondernemers gevestigd in Ede Centrum (de Pop-Up winkels niet gerekend) en er zijn nog 10 ondernemers die belangstelling hebben om zich te vestigen. Er zijn 12 ondernemingen verplaatst naar een (voor hen) betere locatie in het kernwinkelgebied. De A1 locaties (belangrijke winkelgebied) zijn vanaf 1 oktober geheel gevuld. We meten dagelijks de bezoekersaantallen en deze zijn licht gestegen. De berichtgeving in (sociale) media is positiever. De gemeente en SBE communiceren veelvuldig (positief) over activiteiten en projecten in het centrum. Edenaren worden actief bij het levendig centrum betrokken, zowel in projecten (bijvoorbeeld herinrichting Markt, Doelenplein en Straatje van de Smaak) als door de organisatie van onderscheidende evenementen (bijvoorbeeld Statues, Heideweek, Koningsdag, Art & Food en de ijsbaan op het Raadhuisplein). We hebben dit jaar en vorig jaar meerdere nieuwe evenementen georganiseerd (Pop-Up festival, Zomerbries en 9 muziekdagen) en we gaan de evenementen Aan tafel en Art & Food nog organiseren.

Visie, doelen, strategie en aanpak worden gedeeld en waar mogelijk gezamenlijk bepaald met de belanghebbenden in het centrum. Aan de hand van de gezamenlijk ontwikkelde lange termijnvisie, die in oktober aan de gemeenteraad wordt aangeboden, zal Ede Centrum geleidelijk, maar uiteindelijk drastisch veranderen om aan de Edenaar een echt hart te bieden. De visie biedt goede ondergrond voor het opzetten en implementeren van zichtbare en voelbare projecten, vaak in de fysieke ruimte, maar ook op het gebied van samenwerking, ondernemerschap en promotie. Het verblijfsklimaat in het centrum wordt hierdoor leefbaarder, levendiger en aantrekkelijker. De uit te voeren maatregelen versterken de verbinding tussen Ede-Centrum en de Edese thema's Food en Veluwe.

Om de visie te kunnen verwezenlijken is een Uitvoeringsprogramma Levendig Centrum geschreven dat bestaat uit groot aantal projecten en activiteiten met een scala van inhoud, focus en looptijd. Hierin zijn activiteiten en projecten geformuleerd op het gebied van samenwerking, ontwikkeling en aantrekken nieuw ondernemerschap, verlichting regeldruk, fiets- en autoverkeer, parkeren, afvalverwerking, logistiek en distributie, vergroening en verbetering van de verblijfskwaliteit van de buitenruimte, versterking Edese sfeer en historische kwaliteit, organisatie van evenementen, communicatie en promotie. In de planvorming van dit project wordt de Edese bevolking op unieke en intensieve wijze betrokken. De aanpak en de concrete herinrichting moeten model staan voor het 'nieuwe levendige centrum van Ede'.

Budget

Het werkprogramma en de claim op de programmabegroting zijn ongewijzigd ten opzichte van begin 2016, met uitzondering van het feit dat de gemeenteraad in juli 2016 € 1.500.000 beschikbaar heeft gesteld voor de herinrichting van de Markt.

Citymarketing

Citymarketing is belangrijk om Ede 'op de kaart te zetten'. Citymarketing is een krachtig instrument dat gekoppeld is en zal moeten blijven aan de Edese speerpunten: Food en Veluwe. Het is daarbij zaak om gerichte acties te doen naar verschillende doelgroepen, passend en in afstemming met de andere speerpunten. De vrijetijdseconomie vormt een belangrijk onderdeel van de economie op de Veluwe. Het streven naar economische groei binnen recreatie en toerisme zorgt voor meer bestedingen en werkgelegenheid. Hierdoor ontstaat een kwalitatief goed verblijfsklimaat. Een klimaat dat uitnodigt om te bezoeken, in te wonen en in te werken.

Wat willen we bereiken?

- Dat Ede herkend wordt op gebied van Food en Veluwe met onder andere innovatieve topregio voor Foodgerelateerde bedrijven en als duurzame gemeente waarin een veelheid aan culturele, culinaire en

natuurgerelateerde events plaatsvinden (in de loop van het jaar is besloten Ede concreet op Food en Veluwe te positioneren).

- Ede op een wijze onder de aandacht brengen van (toekomstige) inwoners, bedrijven, (kennis)instellingen en toeristen dat deze partijen zich ook daadwerkelijk binden aan Ede, door Ede te bezoeken dan wel zich in Ede te vestigen.
- De komende jaren Smaak van Van Gogh doorontwikkelen als label van Food, Natuur en cultuur ten behoeve van vrijetijdssector.
- Een aantrekkelijk vestigingsklimaat, zodanig dat Ede veel bezoekers kent en (Food)bedrijven zich aan Ede binden.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Voor de periode 2016/2017 zijn in de Perspectiefnota vele resultaten opgenomen; het merendeel van de resultaten zal in 2016 zijn gerealiseerd. De inrichting van de organisatievorm voor citymarketing, de citymarketing webportal en het evenementenbeleid zijn opgestart. Doorontwikkeling en afronding vindt plaats in 2017.

Doel: Ede staat bekend als innovatie Foodregio, koersbepaling is nodig

De eerste fase van het koersbepalingstraject is inmiddels afgerond. Met breed intern en extern draagvlak is besloten dat Ede zich niet alleen gaat positioneren op gebied van Food, maar ook op Veluwe. Resultaten van deze eerste fase zijn een belangrijke onderlegger voor het vervolg. Er is zowel intern als extern commitment over de focus (Food en Veluwe), een eenduidig merkkader, brandsheets en over het positioneringsmodel (Ede altijd corporate eenduidig branden - met ruimte voor eigen gezicht voor domeinen als vrije tijd, ondernemen, studeren en wonen). Ook is er commitment over het inrichten van een externe citymarketingorganisatie voor tactische en operationele citymarketing. Citymarketing heeft uitgebreid en breed interne en externe stakeholders betrokken in dit proces ten behoeve van draagvlak en commitment. Resultaat is bijvoorbeeld te merken in concrete doorvertaling van Food en Veluwe in gemeentelijke programma's.

Er is nu een goede basis om verder te gaan. Nog dit jaar zal een externe kwartiermaker worden ingezet zodat in 2017 een uitvoerende citymarketingorganisatie van start kan gaan en een strategisch marketingplan uitvoering kan krijgen.

Doel: Inwoners, bezoekers en bedrijven binden zich aan Ede

De brede citymarketing webportal is een middel om dit doel te realiseren. Het ontwikkelen van de webportal wordt belegd bij de externe kwartiermaker. Basis hiervoor zijn de uitkomsten uit de eerste fase en de ontwikkelde huisstijl en het merkkader. In 2016 is het eerste onderdeel van de portal (vrije tijd) gerealiseerd. In 2017 wordt de volledige portal ontwikkeld; het strategisch marketingplan vormt hiervoor een belangrijke basis. Vanuit het reguliere Citymarketingprogramma (los van het investeringsfonds) heeft Citymarketing middels inzet van marketingcommunicatie er aan bijgedragen dat Ede steeds meer imago en identiteit krijgt op gebied van Food en Veluwe. Door B2b events te stimuleren en omarmen zoals Food Unplugged (derde jaar - 600 pers. B2b uit Food bereikt), diverse Food tours en ontvangsten gerealiseerd, en aanvragen van partijen om zaken met Ede en haar partners te doen als het gaat om Food en Veluwe. Bewoners en bezoekers worden actief bereikt via de kanalen van UitinEde en Visit Veluwe - waarmee Toerisme, evenementen en Citymarketing nauw samen optrekken en de sector activeren, verbinden en aanjagen.

Citymarketing is aanjager, verbinder en/of coördinator van diverse Food events (zowel B2B als B2C).

Citymarketing is opdrachtgever van het te ontwikkelen zakelijk evenementenbeleid (in nauwe samenwerking met het programma Food) en verkent mogelijkheden bij stakeholders rondom programmering bij het WFC.

Doel: Doorontwikkeling Smaak van Van Gogh

Met de Smaak van Van Gogh bereiken we ook in 2016 inwoners, toeristen, bedrijven (oa producenten, horeca, verblijfsaccomodaties) en pers. De Smaak van Van Gogh versterkt concreet de identiteit en het imago van Ede

in relatie tot Food en Veluwe. De doorontwikkeling van de Smaak van Van Gogh heeft vorm gekregen in diverse evenementen: 'Aan tafel met Van Gogh' in Otterlo, 'Smaak van Van Gogh fietstour' (in combinatie met de Giro), 'Zomeravond in Kröller-Müller' voor touroperators, 'Food Unplugged' en 'Pure Passie'. Nog dit jaar volgt: de 'Art & Foodmaand' (oktober) met een pop-Up Museum in een kas - dat podium biedt voor evenementen vanuit andere programma's en ondernemers gerelateerd aan Food; in november maken wij met 'de Smaak van Van Gogh Restaurantmaand' - de verbinding met programma Food en Toerisme. Het concept voor culinair toerisme krijgt in 2016 meer aandacht door arrangementen te ontwikkelen samen met toerisme, cultuur en food. Tijdens de Edese Fiets4daagse is een fietsroute gelanceerd om verbinding te maken met horeca en producenten van streekproducten. De Foodproductlijn is doorontwikkeld met twee nieuwe lokaal geproduceerde producten. De foodproductlijn dient steeds vaker als relatiegeschenk;

Doel: Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Om zicht te krijgen op het economische belang van toerisme en recreatie is het onderzoek 'economische impact op toerisme en recreatie' uitgevoerd; in oktober 2016 zijn de resultaten hiervan beschikbaar en krijgen wij onder andere zicht op de bestedingen in Ede.

Voor de ontwikkeling van het strategisch marketingplan zetten wij nog dit jaar het 'onderzoek toeristische identiteit' op. Om ervoor te zorgen dat de denktank in 2016 kan starten, stellen wij dit jaar een projectleider aan om te verkennen hoe de strategische denktank het best vorm kan krijgen.

Het evenementenbeleid wordt herijkt. Dit om de focus van de Edese ambitie en koers van citymarketing hier maximaal mee te ondersteunen.

In 2017 wordt het beleid geborgd in faciliterende maatregelen, het vaststellen van de locaties en het evenementenloket. Gedurende deze periode gaan we het proces voor initiatiefnemers beter stroomlijnen. In dit traject wordt nauw afgestemd met het zakelijk evenementenbeleid en het herijken van het Citymarketing beleid.

Budget

Een deel van het voor 2016 beschikbare budget was bedoeld voor het opstarten van de externe citymarketing organisatie. Vanwege het belang om een trekker te vinden die veel draagvlak heeft bij externe partners, wordt een deel van het budget later uitgegeven. Zorgvuldigheid gaat hierbij boven snelheid.

Evenementen

Evenementen is geen apart speerpunt; vanwege het belang van evenementen is voor zowel 2015, 2016 als 2017 een bedrag toegekend vanuit het investeringsfonds. Evenementen zijn immers belangrijk voor Ede. Het zorgt ervoor dat inwoners (oud en jong) trots zijn op hun stad, het zorgt voor de komst van bezoekers buiten Ede, het zorgt voor een economische spin off (bestedingen). Vanuit de speerpuntprogramma's Food, Citymarketing en Levendig Centrum wordt ook ingezet op (het ontwikkelen van) evenementen(beleid). In 2017 zal een integraal evenementenbeleid en een evenementenloket vorm krijgen waar ook de hieronder beschreven evenementen een plaats krijgen. Voor de 'Heideweek', 'Summerloversdance' en 'Statues by Night' is vanuit het fonds budget beschikbaar gesteld.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Evenement: Heideweek

De Heideweek heeft een grote groep vaste sponsors en heeft de afgelopen jaren met de vernieuwde programmering nieuwe sponsors aan zich weten te binden. De Heideweek 2016 was een groot succes. Op de Markt vonden vier grote muziekevenementen plaats. Op vrijdag 26 augustus was het Heideweek Culinair. Het Museumplein programmeerde drie avonden. De Centrum-activiteiten van de Heideweek trokken per avond zeker 6.000 bezoekers. Hoewel het mooie weer zeker een rol speelde, was ook de programmering dit jaar erg goed. Opvallend dit jaar was de mix tussen jonge en wat oudere bezoekers. Dat zorgde voor een gemoedelijke

en gezellige sfeer. De Heideweek heeft de afgelopen jaren heel erg ingezet op een groot en groots programma in het centrum. Daarin is de organisatie geslaagd. Nu zijn ze aan het finetunen als het gaat om kwaliteit, verbetering interne organisatie en veiligheid.

Evenement: Summerloversz Dance

Dit evenement vindt sinds drie jaar plaats op tweede Pinksterdag. Het evenement is gratis toegankelijk voor jongeren vanaf 18 jaar en duurt van 14.00 tot 22.00 uur. Summerloversz is een commercieel evenement; omdat het gratis toegankelijk is, heeft de organisatie subsidie nodig voor het realiseren van een aantal faciliteiten zoals hekken, toiletten en veiligheidssluisen. In 2014 waren er ongeveer 3.500 bezoekers. In 2015 liep het aantal op tot 5.000 over de hele dag, waarvan 4.000 unieke bezoekers. Dit jaar is het slechter bezocht vanwege het weer.

Evenement: Statues by Night

Dit evenement vindt plaats door het hele centrum en duurt van 20.00 tot 23.00 uur. De SBE is partner in dit evenement. Naast een bijdrage van € 5.000 heeft de SBE een belangrijke rol in de organisatie van dit evenement. De afgelopen twee edities waren er zeker 15.000 bezoekers naar het centrum van Ede gekomen. Dit jaar vindt het plaats op zaterdag 8 oktober. Deze datum is gekozen omdat in de maand oktober het centrum in het teken staat van het kunstfestival Art&Food; Statues by Night haakt daar op aan. In 2017 zal Status by Night weer plaatsvinden voorafgaand aan het tweejaarlijkse World Living Statues in Arnhem. Voor het jaar 2016 zullen er geen internationale beelden zijn; gezocht wordt naar een combinatie van professionele beelden met goede amateurs.

Budget

Op dit moment vindt een evaluatie en herijking van het huidige evenementenbeleid plaats. Dit proces loopt parallel aan de doorontwikkeling van City Marketing. Eén van de onderwerpen is een evenementenbudget voor alle publieksevenementen met bijbehorend aanvraagproces en toetsingskader. Om de hierboven genoemde evenementen ook in de jaren 2018 en verder te continueren, zal aanvullend budget nodig blijven.

Integrale aanpak Bedrijventerreinen en Locaties

Het doel van de Integrale Aanpak Bedrijventerreinen en Werklocaties is het accommoderen van bestaande en nieuwe bedrijvigheid, het versterken van de positie van de gemeente binnen de FoodValley-regio en het creëren en versterken van duurzame werkgelegenheid. Het gaat om het versterken van de afzet van bedrijventerreinen en werklocaties. Er is een nauwe samenhang met de speerpunten Food, Buitengebied en KennisAs.

Wat willen we bereiken?

- Continueren verbetering verkoop bedrijfsgronden.
- Verdere ontwikkeling en marketing Bedrijventerrein A12 (met De Klomp) en Bedrijventerrein Het Laar Wekerom.
- Verdere ontwikkeling en marketing KennisAs met WFC en Food Campus.
- Extra werkgelegenheid.
- Gronduitgiftes.
- Minder rentelasten.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Het resultaat van de Integrale Aanpak van Bedrijventerreinen en Werklocaties heeft geleid tot geïntensiveerde verkoopinspanningen van kavels op bedrijventerreinen om daarmee de rentelasten op de grond te verminderen. Door het aantrekken van bedrijven, realiseren wij ook extra werkgelegenheid. Deze aanpak zetten wij voort. De extra middelen zijn ingezet op capaciteit om leads te genereren en het verkoopproces te bevorderen door intensieve klantbenadering. De klant staat centraal, zowel in de frontoffice als backoffice. In

de afgelopen periode zijn aanpassingen gedaan om beter in te spelen op de wensen van de klant. Hierbij valt te denken aan aanpassingen van de kavelgrootte, regelgeving en grondprijzen. Tevens worden extra inspanningen gedaan voor de profilering van Ede als aantrekkelijke vestigingsplaats. De Integrale Aanpak van Bedrijventerreinen en Werklocaties is in 2015 vastgesteld door het college en besproken met de gemeenteraad. De eerste evaluatie van het IABW heeft plaatsgevonden op 31 mei 2016; de resultaten daarvan worden verwerkt in een nadere aanscherping op onderdelen en in het najaar gepresenteerd aan de gemeenteraad. Geconcludeerd wordt dat de extra inspanningen een positieve invloed hebben op de verkoop van kavels. De uitvoering van dit plan van aanpak is ondersteunend en vindt plaats in nauwe samenwerking en afstemming met de programma's Food en KennisAs. Inmiddels is vanaf 2015 6,9 hectare aan bedrijventerreinen uitgegeven (tot en met juni 2016).

mEde maken

Met dit speerpunt beogen we vooral de door de gemeenteraad bij de Perspectiefnota 2016-2019 vastgestelde bezuinigingen te realiseren. We creëren echter ook ruimte voor het ondersteunen en stimuleren van initiatieven in de samenleving en het verder ontwikkelen van de ambtelijke organisatie en een manier van werken gericht op de veranderende verhouding en rolinvulling tussen gemeente en samenleving.

Wat willen we bereiken?

In 2019 willen wij een bedrag van € 4.510.000 aan bezuinigingen realiseren, volgens het gedachtegoed van mEdemaken. Dit wordt gefaseerd uitgevoerd: van een bezuiniging van € 1.530.000 in 2016 naar een bezuiniging van € 4.510.000 in 2019.

Wat hebben we inmiddels gerealiseerd en wat zijn onze verwachtingen?

Met de Perspectiefnota 2016-2019 heeft de gemeenteraad vastgesteld welke bezuinigingsvoorstellen uit mEdemaken en de voorbereiding op de kerntakendiscussie doorgang vinden. De bezuinigingen landen vooral in de beleidsterreinen: beheer van de openbare ruimte, leerlingenvervoer, sportaccommodaties, buurthuizen & activiteiten, cultuur, dienstverlening en parkeren. Een deel van de bezuinigingen is vrij eenvoudig te realiseren. Voor een deel geldt dat extra capaciteit, communicatie, kennis of expertise nodig is in de implementatiefase. Deze interventies zijn vooral gericht op het versterken van de veranderende rolinvulling tussen gemeente en samenleving. Hiertoe is, naast eerder genoemde interventies, begin 2016 een klankbordgroep gevormd, bestaande uit deelnemers uit het eerdere proces mEdemaken. In het najaar van 2016 stopt de opdracht voor het kernteam. De gedachte is dat de maatregelen tot en met 2019 van voldoende input zijn voorzien om door de lijn zelf te worden gerealiseerd.

Ieder kwartaal rapporteert het kernteam over de maatregelen en de wijze waarop deze maatregelen worden uitgevoerd. Het kernteam faciliteert zodanig dat realisatie mogelijk wordt. Extra ondersteuning vanuit het kernteam blijkt ook in het laatste kwartaal van 2016 nodig. Naast deze inzet van het kernteam zal er na 2017 extra inzet van communicatie dan wel inhuur van expertise nodig zijn.

1.4 Investeringsfonds Impuls Ede

Van het voor 2016 beschikbare gestelde budget is in de periode januari - augustus 2016 ongeveer een derde uitgegeven. De voorgenomen prestaties verlopen echter volgens planning. De voorbereiding van de plannen en projecten heeft vooral in het eerste half jaar plaatsgevonden; de realisatie en uitvoering van de projecten vindt vooral in de tweede helft van 2016 plaats. Het is de verwachting dat het budget voor 2016 op € 300.000 na geheel wordt ingezet.

Overzicht Investeringsfonds Impuls Ede

Bedragen x € 1.000

Speerpunt	Toegekend 1e tranche 2016	Toegekend 2e helft 2016	Totaal begroot 2016	Verwachting to taal 2016	Overschot / tekort	Aanvraag 1e tranche 2017
Duurzaamheid (programma 5)	305	430	735	660	75	385
Food (programma 4)	515	168	683	603	80	370
KennisAs Ede Wageningen (programma 4)	185	125	310	310	0	335
Buitengebied (programma 5)	250	263	513	463	50	378
Levendig centrum (programma 4)	190	545	735	735	0	260
Vervolg mEdemaken (programma 8)	0	80	80	80	0	40
Citymarketing (programma 8)	100	252	352	255	97	20
Evenementen (programma 8)	0	60	60	60	0	60
IABW (programma 4)	200	0	200	200	0	200
Totaal	1.745	1.923	3.668	3.366	302	2.048

2. Programmaplannen

2.1 Leeswijzer

Inleiding

De programmabegroting die voor u ligt is anders, maar toch ook weer niet.

In samenspraak met de raadswerkgroep Programmabegroting is een voorstel gemaakt voor een nieuwe indeling van de Programmabegroting 2017-2020 inclusief een nieuw programmablade. Een van de opdrachten was om te komen tot een korte, leesbare begroting op hoofdlijnen. Bij de Perspectiefnota 2017-2020 heeft u hiertoe besloten.

Belangrijk indelingscriterium was de verbinding tussen de inhoudelijke ambities en speerpunten met bijbehorende financiële middelen. Bij de formulering van de vraag 'wat gaan we er voor doen?' is meer aansluiting gezocht bij de wens waarop u uw kaderstellende rol in kunt vullen. Prestaties zijn zo concreet mogelijk en in de tijd volgbaar geformuleerd. De weergave van de lasten en baten per programma is compacter. Ten opzichte van voorgaande jaren is gekozen voor een logische clustering van een aantal producten tot een productgroep.

Naast de gewijzigde programma indeling springen de consequenties van de wijziging in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) in het oog: (1) afzonderlijk opnemen van de overhead en (2) een afzonderlijke set indicatoren.

(1) Een belangrijke wijziging betreft het niet langer verwerken van de overhead in een integrale kostprijs, maar het afzonderlijk opnemen van de overhead in de begroting. Redenen om voor een andere opzet te kiezen liggen in:

- de wens om de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad te versterken: daarvoor is meer en gemakkelijker inzicht in begroting en verantwoording nodig;
- de wens tot betere financiële vergelijkbaarheid. Gemeenten moeten vergelijkingen kunnen maken met andere gemeenten, om beslissingen daar aan af te kunnen wegen;

Door de integrale kostprijs te verlaten en overhead afzonderlijk zichtbaar te maken, krijgt de gemeenteraad inzicht in de overhead en kan zij de kaders hiervoor scherper neerzetten. Op de afzonderlijke programmablade wordt dit zichtbaar door een verschuiving van deze lasten naar Programma Bestuur en Organisatie.

(2) Het doel achter de wettelijk verplichte indicatoren is eveneens om de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten te vergroten, wat de kaderstelling ten goede kan komen. De verplichte indicatoren zijn aangevuld met een aantal Edese indicatoren.

Voor (nog) niet alle indicatoren zijn streefwaarden ingevuld. In de raadswerkgroep Programmabegroting is afgesproken dat de streefwaarden opgenomen worden zover ze in nota's en andere documenten zijn vastgesteld.

Een laatste wijziging is het onderbrengen van alle vastgoed-gerelateerde lasten en baten in een afzonderlijk product Vastgoed, onderdeel van het Programma Bestuur en Organisatie.

In de blokjes met de cijfers zijn onder meer cijfers 'rekening 2015' opgenomen. Voor een goede vergelijkbaarheid zijn deze cijfers omgerekend naar de nieuwe productgroepen. Hierdoor sluiten ze niet langer één op één aan bij de cijfers die zijn opgenomen in de programmarekening 2015.

Onderwijshuisvesting

Wij dragen samen met schoolbesturen zorg voor kwalitatief goede en toegankelijke schoolgebouwen voor zowel basisonderwijs, voortgezet onderwijs als speciaal onderwijs. Hierbij streven we ernaar dat de schoolgebouwen duurzaam zijn en dat er een goed binnenklimaat is voor de kinderen en leerkrachten. Ook maken we de samenwerking tussen het onderwijs en voor-, tussen-en naschoolse voorzieningen mogelijk.

Sport

De meeste mensen sporten omdat ze sport leuk vinden, voor hen is sporten een doel op zich. Daarnaast kan sport een middel zijn om bijvoorbeeld je gezondheid te verbeteren, zorgen voor meer participatie of het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Om sport als doel én als middel te ondersteunen, bieden wij passende faciliteiten voor binnensport, buitensport en voor het zwemmen. Daarnaast ondersteunen en stimuleren wij sportverenigingen bij het aanbieden van sport en hun maatschappelijke rol.

Cultuur

Kunst en cultuur dragen bij aan de samenleving, het verrijkt, verdiept en geeft kleur. We maken zichtbaarder wat er aan kunst en cultuur in Ede is. Daarnaast creëren we ruimte voor meer kunstuitingen en cultuurbeleving in Ede. Wij ondersteunen daarom een goed culturaanbod in onze gemeente zodat het in Ede aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te ondernemen. Hierbij is voor ons het uitgangspunt dat alle kinderen kennis kunnen maken met en een basis krijgen van de verschillende vormen van kunst, cultuur en erfgoed via cultuureducatie.

Erfgoed

Ede heeft zijn eigen specifieke cultuurhistorische kwaliteiten. Bijvoorbeeld (archeologische) monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Deze proberen we zo goed mogelijk zichtbaar te maken en in stand te houden. Soms door beschermd erfgoed een culturele herbestemming te geven. Daarnaast stimuleren en faciliteren we nieuwe ruimtelijke projecten op dit vlak. Voorbeelden zijn ontwikkelingen op de kazerneterreinen (ontwikkeling World Food Center, realisatie van het 'Akoesticum'), het Enkaterrein (ontwikkeling 'De fietser' met fietsmuseum), het buitengebied (bijvoorbeeld project Goudsberg, Middelpunt van Nederland), de restauratie en revitalisatie van het Openluchttheater en de herontwikkeling van het Rwzi-complex in Otterlo.

Ontwikkelingen

Samen met schoolbesturen willen we een strategisch huisvestingsplan ontwikkelen om de kwaliteit van schoolgebouwen nu en in de toekomst te kunnen borgen. Een belangrijk onderwerp in het onderwijsveld is het realiseren van (integrale) Kindcentra om een doorlopende ontwikkelingslijn van het kind mogelijk te maken. Naast de inhoudelijke samenwerking tussen de diverse functies komt ook de vraag van de (gezamenlijke) huisvesting op de agenda. Vanuit de mogelijkheden die het Strategisch huisvestingsplan biedt, kan de ontwikkeling van Kindcentra worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

Een belangrijk aandachtspunt voor sport is de ontwikkeling van sportverenigingen naar *Open clubs*. Deze richten zich ook op maatschappelijke vraagstukken zoals participatie, aanbod voor kwetsbare groepen en leefbaarheid in de wijk. De gemeente zorgt hierbij voor verenigingsondersteuning en een goed sportaccommodatiebeleid.

In 2017 zal invulling worden gegeven aan de uitgangspunten van de nieuwe cultuurnota. Er zal een besluit worden genomen over een lokaal cultuurfonds en er zal een netwerk voor cultuur en erfgoed worden ingericht.

Door gewijzigd (rijks- en provinciaal) beleid en gewijzigde wetgeving is het noodzakelijk ons gemeentelijk erfgoedbeleid en bijbehorend instrumentarium te actualiseren. Als gevolg van de introductie van de Erfgoedwet (juli 2016) worden vanuit het rijk nog meer taken en verantwoordelijkheden bij de gemeente neergelegd. Dit leidt tot extra taken. De gemeente gaat bijvoorbeeld beslissingen nemen over (archeologische) rijksmonumenten.

Relevante beleidsnota's

- [Sportnota Ploegenspel 2.0 \(2012\)](#)
- [Integraal huisvestingsplan binnensport \(2014\)](#)
- [Toekomstvisie zwemproduct \(2016\)](#)
- [Cultuurnota 2016 \(2016\)](#)
- [Integraal huisvestingsplan onderwijs 2015-2018 \(2014\)](#)
- Strategisch huisvestingsplan onderwijs 2017-2020 (in ontwikkeling)
- [Nota 'Erfgoed met perspectief' \(2010\)](#)
- [Nota 'Archeologie in evenwicht' \(2012\)](#)
- [Erfgoedverordening Gemeente Ede \(2012\)](#)
- [Beleidsregels voor onderhoud en restauratie van monumenten \(Leidraad MOOI Ede\) \(2011\)](#)
- [Subsidieregeling Instandhouding Erfgoed \(2012\)](#)
- [Cultuurhistorische Waardenkaart \(2012\)](#)

Wat willen we bereiken?

Inwoners kunnen zich optimaal ontplooiën en ontwikkelen op het gebied van onderwijs, sport en cultuur.

Onderwijshuisvesting

Doel

Leerlingen in Ede kunnen gebruik maken van een aanbod van onderwijsvoorzieningen dat minimaal voldoet aan de wettelijke eisen.

Sport

Doel

Meer inwoners in Ede sporten en bewegen voor vitaliteit en contact.

Subdoelen

- Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm.
- Hogere deelname aan sportverenigingen.

Cultuur

Doel

Kunst en cultuur in Ede worden zichtbaarder doordat de mogelijkheden voor nieuwe initiatieven groter en bestaande initiatieven en organisaties bekender worden.

Subdoelen

- Alle kinderen maken kennis met en krijgen een basis van alle cultuurvormen.
- Het verhaal van Ede wordt verteld: cultuur is verbonden met Edese identiteit.
- Inwoners en bezoekers komen meer met elkaar in contact via kunst en cultuur. Dit versterkt de sociale cohesie en sociale kracht van Ede.
- Het verbeteren van het cultureel ondernemersklimaat door middel van instandhouding van de culturele basisinfrastructuur en het mogelijk maken van innovatie. Deze dragen bij aan het versterken van de economische kracht van Ede.
- Versterken van de culturele uitstraling van Ede die bijdraagt aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van Ede als woongemeente.
- Het vergroten van de cultuurhistorische aantrekkelijkheid van de gemeente Ede. Duurzaam behoud van ons cultureel erfgoed is van belang om aan huidige en toekomstige generaties het verhaal van de Edese geschiedenis te kunnen blijven vertellen.
- Monumentenzorg en archeologie zetten zich in om de specifieke cultuurhistorische kwaliteit in de gebouwde en natuurlijke leefomgeving te bereiken en te behouden, en de kennis hieromtrent te vergaren en te delen. Van belang is dat Edenaren steeds meer zelf (kunnen) bijdragen aan het behoud van hun erfgoed.

Indicatoren	Realisatie				Streef-waarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ % Edenaren dat voldoet aan de beweegnorm	39%	41%	41%	-	45%
▪ % Edenaren dat sport in clubverband	24%	26%	-	-	35%
▪ % Edenaren dat niet sport ²	43%	43%	-	-	
▪ % Edenaren dat cultuuraanbod voldoende vindt	65%	69%	-	-	70%
▪ Deelname aantal scholen aan cultuureducatie ³		13	12	12	
▪ Sociale cohesie ⁴	6,3	-	6,3	-	
▪ Woonaantrekkelijkheid Ede ⁵	31	27	24	-	
▪ % Edenaren dat een positief beeld van de gemeente heeft	-	72%	-	-	

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicator, met percentages uit Inwoners aan het woord. KING geeft alleen voor 2014 een percentage: 51% (bron: RIVM)

³ Het betreft de schooljaren 2013-2014, 2014-2015 en 2015-2016

⁴ Schaalscore op 10-puntsschaal die is opgebouwd uit 4 stellingen over sociale samenhang in de buurt

⁵ Rangnummering woonaantrekkelijkheidsindex (Atlas voor gemeenten): Hoe lager des te aantrekkelijker.

NB Op het gebied van Erfgoed zijn er geen indicatoren, dit komt aan bod in de nieuwe Erfgoednota.

Wat gaan we daarvoor doen?

Onderwijshuisvesting

1. Uitvoeren van de voorgenomen activiteiten voor 2017 die beschreven staan in het Strategisch Huisvestingsplan. Dit plan wordt in het najaar van 2016 vastgesteld.

Sport

Sportfaciliteiten

1. Vaststellen van een huisvestingsplan voor buitensport om vraag en aanbod naar velden en kleedkamers op elkaar af te stemmen.
2. Naar aanleiding van de vastgestelde zwembadvisie Zwembad De Peppel revitaliseren.
3. Start realisatie sporthal Zandlaan.
4. Vaststellen van de kaders voor de wijze waarop gemeente Ede de Open club-gedachte wil stimuleren en het uitvoeren van deze kaders.

Cultuur

Algemeen cultuurbeleid

1. Uitvoeren van het in 2016 gewijzigde cultuurbeleid door middel van het gebruiken van nieuw vastgestelde subsidieregels.
2. Besluit nemen over een lokaal cultuurfonds.
3. Het oprichten van een netwerk voor cultuur en erfgoed.
4. Evaluatie Openluchttheater.
5. In het najaar van 2016 vindt besluitvorming plaats over het al dan niet realiseren van het Exposeum. Bij een positief besluit zal in 2017 het Exposeum gerealiseerd worden.

Cultuur en erfgoed

1. Waardevol ruimtelijk erfgoed te beschermen (als monument of planologisch).
2. Wanneer behoud van archeologisch erfgoed in de grond niet mogelijk is, dit op een verantwoorde manier te (laten) documenteren en vondsten veilig te stellen voor toekomstige generaties.
3. Het bevorderen, faciliteren, toetsen en begeleiden van plannen tot onderhoud, restauratie en herbestemming van monumenten te continueren.
4. De vroegtijdige en creatieve inbreng van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, erfgoed-educatieve en toeristisch-recreatieve projecten en evenementen (onder andere Open Monumentendag) te continueren.
5. Gemeentelijke cultuurhistorische informatiesystemen te (blijven) digitaliseren, te beheren en te ontsluiten.
6. Ons gemeentelijk erfgoedbeleid en bijbehorend instrumentarium herijken en actualiseren in samenspraak met de belangrijkste stakeholders.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Onderwijshuisvesting	9.072 N	7.689 N	5.981 N	5.303 N	5.712 N	5.559 N
Sport	9.375 N	9.383 N	6.947 N	6.924 N	7.074 N	7.206 N
Cultuur	9.865 N	10.223 N	8.727 N	8.254 N	7.968 N	7.912 N
Totaal lasten programma	28.313 N	27.295 N	21.656 N	20.481 N	20.755 N	20.677 N
Financiële baten per productgroep						
Onderwijshuisvesting	2.110 V	245 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Sport	2.798 V	1.668 V	620 V	387 V	371 V	371 V
Cultuur	1.021 V	924 V	166 V	166 V	166 V	166 V
Totaal baten programma	5.929 V	2.838 V	786 V	553 V	537 V	538 V
Saldo van baten en lasten	22.384 N	24.458 N	20.869 N	19.928 N	20.218 N	20.140 N
Storting reserve	1.192 N	13.488 N	629 N	342 N	293 N	277 N
Onttrekking reserve	2.667 V	17.801 V	1.738 V	671 V	730 V	273 V
Resultaat	20.909 N	20.145 N	19.761 N	19.599 N	19.780 N	20.144 N

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Maatschappelijke voorzieningen gedaald met € 0,6 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Vanaf 2017 worden alle kosten en opbrengsten van de gemeentelijke vastgoedportefeuille via één product Vastgoed weergegeven op het programma Bestuur en Organisatie. Op het totaal van het programma Maatschappelijke voorzieningen geeft dit een daling van de lasten (€ 3,6 miljoen) en baten (€ 2 miljoen) te zien in 2017. Een gedeelte van de kapitaallasten wordt gedekt uit egalisatiereserves, ook deze onttrekkingen vinden vanaf 2017 plaats via het product Vastgoed (circa € 0,9 miljoen).

Voor 2017 zijn de lasten voor achterstallig onderhoud € 1,2 miljoen lager dan in 2016, wat leidt tot een lagere onttrekking uit de reserve. In het Integraal Huisvestingsplan onderwijs is in 2014 besloten om met ingang van 2020 de reserve onderwijshuisvesting op te heffen. Tot die tijd wordt vanuit deze reserve het achterstallig onderhoud gefinancierd.

In 2016 heeft er een samenvoeging plaatsgevonden van alle afzonderlijke egalisatiereserves kapitaallasten die betrekking hebben op de gemeentelijke vastgoedportefeuille naar twee nieuwe egalisatiereserves, één voor afgeronde kredieten en één voor nog lopende kredieten. Deze omzetting loopt grotendeels via dit programma en heeft er toe geleid dat er voor een bedrag van € 12,9 miljoen is onttrokken uit de oude reserves en is gestort in de nieuwe reserve in 2016. Dit is de verklaring van een groot gedeelte van het verschil tussen 2016 en 2017 in de reservemutaties op dit programma.

PREVENTIEVE ONDERSTEUNING

Preventieve maatschappelijke ondersteuning, preventieve jeugdhulp, welzijn | Maatschappelijke ondersteuning

Leerpllicht, schoolbegeleiding, onderwijsachterstand, deuteropvang | Onderwijsondersteuning

Gezondheids | Gezondheidsondersteuning

Of je nu jong of oud bent, een beperking of chronische ziekte hebt of gezond bent, werkzaam bent of thuis zit, van Nederlandse afkomst bent of een andere etniciteit hebt: de gemeente Ede bevordert dat iedereen zoveel mogelijk mee kan doen aan de Edese samenleving. En iedereen kan daar iets aan bijdragen.

We zetten in op eigen kracht om de regie over het eigen welbevinden van inwoners zoveel mogelijk bij die inwoners zelf te laten. Ook doen we een beroep op mantelzorg, het eigen sociale netwerk of informele ondersteuning. Het liefst in de directe omgeving van iemand (straat, wijk, buurt of dorp).

Mocht iemand hulp of ondersteuning nodig hebben om de eigen regie te behouden of weer terug te krijgen, dan biedt de gemeente een vangnet. Kortdurend waar dat kan, langdurig als het nodig is.

Daarnaast probeert de gemeente zoveel mogelijk te voorkomen dat mensen (dure) begeleiding en ondersteuning nodig hebben. Dit noemen we preventie. Veel (vrijwilligers-)organisaties doen aan preventie. Zo voorkomen we vroegtijdig dat mensen niet langer meedoen of helpen we inwoners juist om weer ergens bij betrokken te zijn. De maatschappelijke effecten genoemd in de gebiedsagenda zijn het vertrekpunt: inwoners hebben die immers mede opgesteld! De dingen die zij belangrijk vinden staan in de gebiedsagenda genoemd. Naast de maatschappelijke effecten in de gebiedsagenda heeft de gemeente ook wettelijke taken en wil de gemeente iets bereiken. In dat geval wordt actief op preventie ingezet.

Voor de komende jaren worden ook de initiatieven die vanuit inwoners zelf zijn opgezet een steeds groter deel van de preventieve inzet. Tegelijkertijd ligt hier ook de uitdaging: hoe werken we effectief samen met de inwoners van Ede en geven we hen de ruimte om activiteiten te ontplooiën om hiermee de zelfredzaamheid en samenredzaamheid te vergroten?

Ook op het terrein van onderwijs ondersteunen we daar waar nodig. Dit doen we onder andere door het voorkomen en terugdringen van verzuim en voortijdig schoolverlaten en het verminderen van onderwijsachterstanden. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor het tegengaan van discriminatie en een sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren.

Met betrekking tot gezondheid willen we de burgers bewuster maken van de noodzaak van een gezonde leefstijl. Dit doen we door het geven van voorlichting over gezonder eten en gezondheidsrisico's.

Ontwikkelingen

Maatschappelijke ondersteuning

Preventieve maatschappelijke ondersteuning

In 2016 is een start gemaakt met de uitvoeringsnota *Vernieuwd welzijn*. In 2017 gaan we daarmee verder, waarbij de focus ligt op het stimuleren en (waar nodig) ondersteunen van bewonersinitiatieven. De afstemming en verbinding tussen de inzet van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties en de gebiedsagenda is een aandachtspunt. Ook het aansluiten van informele zorg bij formele zorg valt hieronder.

Dit monitoren we jaarlijks om te kijken of de gewenste transformatie vorm krijgt. De nota *Mantelzorgbeleid* wordt in het najaar 2016 vastgesteld. De daarin beschreven acties worden vanaf 2017 uitgevoerd.

Preventieve jeugdhulp

We zijn in Ede gestart met een herijking van het jeugdactiviteitenbeleid. De huidige jeugdactiviteiten zijn vaak gebaseerd op keuzes uit het verleden. Er is behoefte om dit beter aan te laten sluiten bij wat er nodig is per wijk. We gaan de activiteiten flexibeler organiseren en beter aansluiten bij de gebiedsagenda's. Waar mogelijk doen we dit met inzet van vrijwilligersorganisaties of bewonersinitiatieven.

We signaleren een toenemende druk op de preventieve zorg voor jeugd. Met name omdat er wordt gestreefd naar vroegtijdige signalering en het zo dichtbij, snel en zo licht mogelijk inzetten van ondersteuning en begeleiding. Het is belangrijk dat er aandacht blijft voor tijdig opschalen wanneer zwaardere zorg toch noodzakelijk is.

Algemeen maatschappelijk werk

In 2017 is mogelijk een herpositionering van maatschappelijk werk als algemene voorziening aan de orde. Dit in relatie tot het dan genomen gemeentebesluit over de organisatorische doorontwikkeling van de Sociaal Teams. Momenteel loopt er een onderzoek naar de positionering van de Sociaal Teams. Hieraan gekoppeld besluit de gemeente welk beleid ze wil voeren omtrent onafhankelijke cliëntondersteuning. Cliëntondersteuning is het informeren, adviseren en kortdurend ondersteunen van mensen op allerlei leefgebieden, zoals zorg, wonen, onderwijs, werk en inkomen. Cliëntondersteuning is een algemene voorziening. De keuzes over de positionering van de lokale infrastructuur hebben in 2017 ook consequenties voor het beleid rondom cliëntondersteuning.

Inclusieve Edese samenleving

In juli 2016 heeft Nederland Het VN verdrag voor gelijke rechten van personen met een handicap geratificeerd. De Edese gemeenteraad heeft als één van de voorlopers unaniem de motie "toegankelijke gemeente" aangenomen. Uitgangspunt is dat mensen met een beperking volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Inclusie raakt alle beleidsterreinen: fysieke toegankelijkheid, maar ook volwaardigheid in arbeid, zorg en onderwijs. Dat vraagt zowel om een mentaliteitsverandering als om praktische aanpassingen. We kijken ook naar ons eigen beleid; wat doen we goed en wat kunnen we verbeteren? Dat doen we in afstemming met inwoners, belangenbehartigers en maatschappelijke organisaties.

Maatschappelijke begeleiding statushouders

Door de hoge toestroom van vluchtelingen spelen veel ontwikkelingen. Het streven is zo snel mogelijk, liefst in de opvangsituatie, te beginnen met screening van (arbeids)potentieel en dat parallel te laten lopen met inburgering. Er wordt daarvoor veel samengewerkt in de keten met het COA als een relatief nieuwe partij voor noodopvang en realisatie van drie AZC-locaties. Ook de AMV'ers (minderjarige alleengaande/alleenstaande statushouders) die zich vanaf 2016 in Ede vestigden, zijn een nieuwe doelgroep. Dit vraagt samenwerking met Timon en Lindenhout, die ze huisvest en begeleidt.

Na huisvesting begeleidt Vluchtelingenwerk de statushouder in de Edese maatschappij. Hiervoor ontvangt de gemeente een budget per volwassen statushouder. In 2017 krijgt de gemeente een uitbreiding van deze taak. Vanaf juni 2017 dient de inburgeringsplichtige ook een participatieverklaring te tekenen, voor men het examen kan afleggen. In de loop van 2016 geven we dit participatietraject verder vorm.

Gezondheidsondersteuning

In maart 2016 is de regionale visie *Publieke Gezondheidszorg Gelderland-Midden* vastgesteld in het bestuurlijk overleg Publieke Gezondheidszorg. De regionale visie is gebaseerd op het concept “positieve gezondheid”; niet slechts de afwezigheid van ziekten, maar het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. In het najaar worden expertmeetings georganiseerd om tot een lokale aanpak en uitwerking van deze visie te komen die vanaf 2017 in uitvoering gaat.

De organisatie Veilig Thuis wordt ondergebracht bij Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM). Inspecties zien scherp toe op de kwaliteit van de dienstverlening van Veilig Thuis-organisaties. De samenwerking met het Veiligheidshuis en de Sociaal Teams en het CJG wordt geïntensiveerd.

Relevante beleidsnota's

- [Kadernota Vernieuwd Welzijn](#) (2015)
- Nota Mantelzorgbeleid 2016-2020 (besluit najaar 2016)
- [Beleidsplan Jeugd Lokaal](#) (2014)
- [Beleidsnotitie Leerplicht](#) (2015)
- [Nota Jeugd en Onderwijs \(2012\)](#) (niet gepubliceerd)
- [Beleidskader Peuteropvang](#) (2016)
- [Beleidsnotitie Leerplicht 2015 \(2015\)](#)
- [Nota Gezondheidsbeleid Ede 2011-2015 \(2010\)](#)
- [Regiovisie Veilig Thuis West Veluwe Vallei \(2014\)](#)
- [Gebiedsagenda](#) (2016)

Wat willen we bereiken?

Preventieve inzet draagt bij aan een leefbaar en levendig Ede; gezonde en zelf- en samenredzame inwoners en Edese kinderen en jongeren zijn goed voorbereid op deelname aan de samenleving.

Maatschappelijke ondersteuning

Doel

Ede heeft leefbare en levendige wijken, buurten en dorpen; zelf- en samenredzame inwoners en een stimulerend en veilig opvoed- en opgroei-klimaat voor kinderen en jeugdigen.

Subdoelen

- Zoveel mogelijk inwoners zijn en blijven zelf- en samenredzaam.
- Meer bewoners en vrijwilligersorganisaties zetten zich in voor welzijnsactiviteiten en ondersteuning van anderen.
- Alle jeugdigen groeien zo veel mogelijk op in hun eigen, veilige en stimulerende opvoed- en opgroeiomgeving.
- Jeugdactiviteiten dragen bij aan de ontwikkeling van jeugdigen in kwetsbare situaties.
- Onveilige situaties van jeugdigen en ouders worden voorkomen door vroegtijdige signalering.
- Ouderen en jongeren zijn meer zelfredzaam door vroegtijdige inzet van ondersteuning bij (beginnende) problemen.
- Bij signalering en aanpak van vragen en problemen van jeugdigen werken de domeinen: thuis (voor)school en het publieke domein goed samen.
- Meer mantelzorgers zijn in staat om de zorg aan een naaste langdurig uit te voeren.
- Verhogen sociale cohesie door actieve inzet van inwoners via buurt- en dorpshuizen.
- Meer (kwetsbare) inwoners doen mee aan de samenleving in al zijn facetten, wonen zo lang mogelijk zelfstandig en ervaren daarbij minder fysieke en mentale drempels.

- De samenleving in Ede wordt zich bewust van de kansen en mogelijkheden rondom inclusie en gemotiveerd om bij te dragen aan het veranderproces.
- Statushouders zijn zo snel mogelijk zelfstandig en maatschappelijk zelfredzaam.
- Inwoners hebben voldoende mogelijkheden om zich te verplaatsen en zijn op de hoogte van de verschillende vervoersmogelijkheden.

Onderwijsondersteuning

Doel

Er zijn voldoende onderwijskansen voor ieder kind en iedere jeugdige zodanig dat stagnaties in de doorlopende leerlijn worden tegengegaan.

Subdoelen

- Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten wordt tegengegaan en teruggedrongen.
- Zoveel mogelijk Edese jongeren verlaten het onderwijs met een passend diploma.
- Jeugdigen beheersen de Nederlandse taal zodat risico's op onderwijsachterstand verminderen.

Gezondheidsondersteuning

Doel

Inwoners in Ede hebben gelijke kans op een optimale gezondheid met voorkoming of vroegtijdig opsporen van gezondheidsrisico's en huiselijk geweld.

Subdoelen

- Minder inwoners worden slachtoffer van (huiselijk) geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- Voorkomen en tegengaan van gezondheidsproblemen.
- Edenaren zijn meer zelfredzaam en weten beter hoe zij zelf gezondheidsproblemen kunnen voorkomen.
- Inwoners van Ede gaan bewuster en gezonder eten en drinken.

Indicatoren	Realisatie				Streefwaarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ % Edenaren dat mantelzorgers is	17%	19%	-	-	100%
▪ % Mantelzorgers dat zich tamelijk of zwaar belast voelt	10%	11%	-	-	
▪ % Edenaren dat vrijwilligerswerk doet	49%	45%	47%	-	
▪ % Edenaren dat zegt zich goed te kunnen redden (zelfredzaamheid)	-	92%	92%	-	
▪ % Achterstandsleerlingen ²	12,9%	11,9%	11,9%	11,0%	
▪ % Doelgroepkinderen dat deelneemt aan programma's voor- en voerschoolse educatie (vve)	70%	75%	75%	-	
▪ % Voortijdige schoolverlaters (18-23 jaar) ³	12,3%	12,0%	10,1%	10,0%	
▪ % Jongeren (15-22 jaar) dat tevreden is over het vrijetijdsaanbod in Ede	67%	-	69%	-	
▪ Aantal trajecten vroegsignalering op afwijkend en problematisch gedrag	-	57	62	-	
▪ Aantal meldingen kindermishandeling en huiselijk geweld bij Veilig Thuis (tussen haakjes alleen meldingen kindermishandeling)	-	325 (63)	349 (59)	-	
▪ % Kinderen (12-19 jaar) dat overmatig alcohol drinkt	-	4%	-	-	

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicator: het percentage leerlingen PO (4-12 jaar) met laagopgeleide ouder(s) op het totaal aantal leerlingen PO (schooljaren 2013-2014 en 2014-2015).

³ In tegenstelling tot de gelijknamige Depla-indicator die percenteert op de totale groep jongeren (12-23 jaar) gebruiken wij de groep 18 tot 23 jarigen als percentebasis.

Wat gaan we daarvoor doen?

Maatschappelijke ondersteuning

Welzijn

1. Stimuleren van initiatieven van bewoners die zich willen inzetten voor hun straat, buurt of wijk via sociaal werkers en wijkregie en monitoren of dit aansluit bij de behoeften van inwoners.
2. Uitvoeren activiteiten uit de nota *Mantelzorgbeleid*.
3. Afstemmen van inzet vrijwilligers op doelstellingen gebiedsagenda (waar mogelijk).
4. Uitvoeren project "Ede Inclusief" met als resultaten: Aanpassingen en borging in beleid, een Lokale Inclusie agenda in co-creatie met de samenleving en stimuleringsprikkels aan de samenleving voor doorvoeren van veranderingen.

Maatschappelijke begeleiding statushouders

1. Realisatie en uitrol nieuw programma rond tekenen participatieverklaring voor inburgeraars in afstemming met rol Vluchtelingenwerk rond maatschappelijke begeleiding.
2. Verbinding met activiteiten wijkregie, Sociaal Teams, Woonstede, Vluchtelingenwerk (volgens afspraken die gemaakt zijn tussen deze partijen).

Preventieve jeugdhulp

1. De jeugdactiviteiten in overleg met uitvoerende partijen en wijkregie herijken zodat ze aansluiten bij wat nodig is in de wijk (de gebiedsagenda's).
2. Basiscriteria opstellen waaraan jeugdactiviteiten moeten voldoen.
3. Vroegsignalering en bijbehorende trajectbegeleiding (Vroeghulp Ede) is ingebed in het Centrum voor Jeugd en Gezin, doordat de trajectbegeleiders onderdeel worden van het CJG.
4. Afspraken maken met organisaties over hoe zij zorgen voor rolafbakening bij professionals in het preventieve veld, om ervoor te zorgen dat waar nodig tijdig wordt overgedragen naar intensievere of specialistische begeleiding en ondersteuning.
5. Het implementeren van een risico-inventarisatievragenlijst (LIRIK) binnen de lokale teams, zodat zij weten wanneer en hoe ze een veiligheidscheck moeten doen.

Onderwijsondersteuning

Leerplicht/Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC)

1. Actief benaderen van scholen om alle wettelijk verzuim tijdig en volledig te melden; op 100% van het gemelde verzuim volgt actie door Leerplicht.
2. Extra inzet (voor 3 jaar) op Leerplicht, specifiek een leerplichtambtenaar die de verbindende rol tussen primair onderwijs en gemeentelijke jeugdhulp oppakt.
3. Voortzetting WOW (Waar Onderwijs Werkt) in 2017 en 2018, waar voortijdig schoolverlaters arbeidsvaardigheden aanleren en begeleid worden richting werk (o.v.v. collegebesluit juli/augustus 2016).

Gezondheidsondersteuning

1. Meer partijen zijn bereikt door intensivering van de voorlichting over vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling.
2. Naleving van de Wet op de Meldcode: invoering en monitoring van gebruik Meldcode en Verwijsindex.
3. Uitvoeren van nieuw Plan van Aanpak over het tegengaan van discriminatie (nieuw thema wordt bepaald in het najaar).
4. Deelname aan vervolg actieplan Frisvalley/Cleanvalley.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Maatschappelijke Ondersteuning	16.747 N	19.998 N	15.574 N	14.531 N	14.366 N	14.366 N
Onderwijsondersteuning	6.279 N	5.606 N	3.617 N	3.697 N	3.762 N	3.832 N
Gezondheidsondersteuning	3.613 N	3.706 N	4.508 N	4.389 N	4.389 N	4.389 N
Totaal lasten programma	26.639 N	29.311 N	23.699 N	22.617 N	22.517 N	22.587 N
Financiële baten per productgroep						
Maatschappelijke Ondersteuning	1.603 V	1.472 V	115 V	116 V	117 V	120 V
Onderwijsondersteuning	3.406 V	3.375 V	2.335 V	2.335 V	2.335 V	2.335 V
Gezondheidsondersteuning	24 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Totaal baten programma	5.032 V	4.847 V	2.450 V	2.451 V	2.452 V	2.456 V
Saldo van baten en lasten	21.607 N	24.464 N	21.249 N	20.166 N	20.065 N	20.132 N
Storting reserve	348 N	938 N	198 N	183 N	183 N	183 N
Onttrekking reserve	576 V	1.935 V	225 V	73 V	73 V	73 V
Resultaat	21.379 N	23.466 N	21.222 N	20.275 N	20.174 N	20.241 N

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Preventieve ondersteuning gedaald met € 0,8 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Vanaf 2017 worden alle kosten en opbrengsten van de gemeentelijke vastgoedportefeuille via één product Vastgoed weergegeven op het programma Bestuur en Organisatie. Op het totaal van het programma Preventieve ondersteuning geeft dit een daling van de lasten en baten (beide € 0,6 miljoen) te zien in 2017.

Het grootste deel van het budget wordt besteed aan de productgroep Maatschappelijke Ondersteuning. Hierbij valt te denken aan budgetten voor maatschappelijk werk, jeugdontwikkeling- en opvoeding, jeugdactiviteiten, nulde- en eerstelijnsactiviteiten en de subsidies voor buurt- en clubhuizen. Het totale lastenbudget was in 2016 hoger door een aantal incidentele budgetten (€ 5 miljoen):

- de HHT-regeling;
- het sociaal domein;
- de crisisopvang vluchtelingen;
- onderwijsachterstanden.

Als gevolg van de nieuwe programma-indeling staan middelen voor veilig thuis, verslavingszorg en slachtofferhulp vanaf 2017 niet langer op het programma Individuele ondersteuning maar op het voorliggende programma Preventieve ondersteuning. Een verschuiving van budget van € 0,8 miljoen.

De daling van de inkomsten ten opzichte van 2016 bedraagt € 2,4 miljoen. Naast eerdergenoemde overheveling van het vastgoed gaat het om vervallen van incidentele inkomsten van de HHT-regeling en het sociaal domein (€ 0,8 miljoen) en de aanvullende rijksuitkering voor de onderwijsachterstanden (€ 1 miljoen).

Dit programma gaat over de gemeentelijke inzet op het gebied van individuele ondersteuning. De gemeente was al verantwoordelijk voor individuele ondersteuning zoals hulp bij het huishouden, hulpmiddelen en collectief vervoer. Dat gold ook voor inkomensondersteuning voor mensen met een laag inkomen en voor schulddienstverlening.

Sinds 2015 zijn er diverse functies bijgekomen, zoals dagbesteding, begeleiding van mensen die zelfstandig wonen, groepsbegeleiding, respijtzorg en kortdurend verblijf en het toeleiden naar werk van mensen met een arbeidsbeperking. Dit betreft dan zowel deze vormen van ondersteuning voor jeugdigen als voor volwassenen.

Onze ambitie is dat zoveel mogelijk inwoners van Ede, jong en oud maatschappelijk meedoen. Daarbij moeten kinderen bovendien gezond en veilig kunnen opgroeien en hun talenten kunnen ontwikkelen. Het gaat dus over wonen, werken, opvoeden, opgroeien, leren, ontwikkelen en actief betrokken zijn bij de samenleving. Onze inwoners zijn daarvoor zelf verantwoordelijk binnen hun eigen netwerken. Ze zijn zelfredzaam en (financieel) in staat om deel te nemen aan de samenleving. Een deel van onze inwoners kan dat echter niet. Een aantal van hen kan daardoor zelfs in schulden raken. Voor hen is er ondersteuning beschikbaar. Samen met maatschappelijke organisaties, inzet van vrijwilligers, het onderwijs en de ondernemers bieden wij oplossingen op maat. Een integrale aanpak vanuit de vraag van de inwoner staat daarbij centraal.

Met de nieuwe taken voor de gemeente hebben we ook gekozen voor een nieuwe manier van werken. De sociale infrastructuur richten we zo in dat die optimaal de zelfredzaamheid van onze inwoners ondersteunt en het opgroei- en opvoedklimaat van jeugd en jongeren bevordert. Waar mogelijk schakelen we het informele netwerk in voor ondersteuning in verbinding met wat professioneel nodig is. Problematiek binnen één huishouden benaderen we integraal en er is één regisseur die coördineert (één huishouden, één plan).

Ontwikkelingen

Doorontwikkeling Wmo en Participatie

In 2016 heeft Ede de keuze gemaakt om de transformatie van de drie decentralisaties, te weten de Edese aanpak en werkwijze, in 2017 op onderdelen te intensiveren. Het gaat om intensivering van de gewenste verschuiving van formele naar informele ondersteuning (door de inzet van vrijwilligers) en van individueel naar groep (door het creëren van ontmoetingsplekken en ondersteuningsarrangementen). Daarnaast is er een proces met aanbieders gestart om meer te sturen op resultaten, eventueel via resultaatfinanciering.

Doorontwikkeling transformatieproces regionale inkoop jeugdhulp

Met alle jeugdhulpaanbieders wordt in regioverband (FoodValley) samengewerkt aan een gezamenlijke

transformatieagenda. Deze transformatie moet in de komende jaren gaan leiden tot een ondersteuningsaanbod voor kwetsbare jeugd dat aansluit bij de inhoudelijke ambities en werkwijze van de gemeente Ede.

Beëindiging Permar en bouw lokale infrastructuur voor de Participatiewet

De gemeenteraad heeft in mei 2016 de koers voor de toekomstvisie Permar en de uitvoeringsrelatie met de Participatiewet vastgesteld. Permar wordt per 1 januari 2018 opgeheven. Wij bouwen in 2017 aan een lokaal participatiebedrijf voor de dienstverlening aan alle doelgroepen van de Participatiewet.

Toename aantal statushouders in de gemeente

De ambitie is dat deze nieuwe inwoners goed en snel inburgeren, integreren en participeren door middel van werk of onderwijs en opleiding. Dit vraagt om extra activiteiten en een integrale aanpak met wonen en werk. Er is samenwerking met maatschappelijke partners en werkgevers in afstemming met de arbeidsmarktregio FoodValley.

Relevante beleidsnota's

- [Nota 'Het is mensenwerk'](#) (2013)
- [Beleidsplan Awbz/Wmo](#) (2014)
- [Themanotitie decentralisatie AWBZ: 'Kanteling vraag een zet'](#) (2014)
- [Groeidocument Beschermd Wonen Valleiregio 2015-2017](#) (2015)
- [Woonvisie Ede 2030](#) (2015)
- [Regionaal beleidsplan Jeugd FoodValley 2015-2018](#) (2013)
- [Regionale Visie Zorg voor jeugd FoodValley 'Elke jeugdige telt en doet mee'](#) (2014)
- [Inkoop Jeugdhulp samenwerkende gemeenten regio FoodValley 2016 e.v.](#) (2016)
- [Beleidsplan Participatiewet](#) (2013)
- [Minimabeleid 2015 en verder](#) (2014)
- [Ontwikkelagenda inkoop nieuwe Wmo](#) (2015)
- Voorstel toekomst huishoudelijke ondersteuning (najaar 2016 besluitvorming)
- Notitie Eigen bijdrage Wmo-maatwerkvoorzieningen (najaar 2016 besluitvorming)
- Nota "Effectiviteit van het Minimabeleid" (najaar 2016 besluitvorming)
- Nota "Minima effectrapportage gemeente Ede 2016" (najaar 2016 besluitvorming)
- Visie Schulddienstverlening Ede-Wageningen 2016 (najaar 2016 besluitvorming)

Wat willen we bereiken?

Inwoners in Ede hebben regie over hun eigen leven, doen mee naar vermogen, en krijgen indien nodig daarbij begeleiding en ondersteuning.

Maatwerkvoorziening

Doel

Zoveel mogelijk inwoners in Ede hebben regie over hun eigen leven en worden indien nodig op maat ondersteund en begeleid.

Subdoelen

- Meer inwoners doen mee in de samenleving en wonen zo lang mogelijk zelfstandig.
- Zoveel mogelijk passend bij de ondersteuningsbehoefte van inwoners is er professionele ondersteuning op maat in verbinding met informele vormen van ondersteuning.
- Waar mogelijk verminderen wij de professionele inzet en vervangen we deze door ondersteuning en begeleiding vanuit het eigen sociaal netwerk en/of vanuit informele vormen van ondersteuning, waarbij de kwaliteit gewaarborgd blijft.

- Meer kwetsbare inwoners blijven zo lang mogelijk zelfstandig wonen, al dan niet met ambulante begeleiding, of stromen duurzaam uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen.
- Jeugdigen worden adequaat ondersteund bij het veilig opgroeien tot zelfredzame burgers.
- Vervoer (van leerlingen en van cliënten) is meer afgestemd op de mate van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van betrokkenen.
- Meer inwoners met een laag inkomen zijn in staat om deel te nemen aan de samenleving.
- Meer inwoners zijn schuldenvrij.

Werk en participatie

Doel

Zoveel mogelijk inwoners werken of doen mee naar vermogen en zijn zelfredzaam.

Subdoelen

- Meer bijstandsgerechtigden werken naar vermogen of zijn actief in de samenleving.
- Meer SW-werknemers zijn duurzaam aan het werk bij reguliere werkgevers.

Inkomensvoorziening

Doel

Zoveel mogelijk inwoners zijn financieel in staat om deel te nemen aan de samenleving.

Subdoelen

- Het bieden van inkomensondersteuning aan inwoners die (tijdelijk) niet in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien.

Indicatoren	Realisatie				Streefwaarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ % Werkloze jongeren (16-22 jaar) ²	-	-	-	-	
▪ % Edenaren dat zich eenzaam voelt	16%	14%	15%	-	
▪ % Jongeren met jeugdhulp (tot 18 jaar) ³	-	-	8,5%	-	
▪ Aantal werkzoekenden met een arbeidsbeperking ⁴	-	-	74	-	
▪ Aantal dak- en thuislozen in gemeente Ede ⁵	172	126	122	-	
▪ Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO ⁶ per 10.000 inwoners	-	-	362	333	
- Huishoudelijke hulp			223	206	
- Beschermd wonen			46	38	
▪ % Edenaren dat belemmeringen ervaart om deel te nemen aan het maatschappelijke leven	-	48%	-	-	
▪ Aantal huishoudens dat in een jaar bijzondere bijstand of een minimaregeling heeft ontvangen.	1.538	1.636	1.446	-	
▪ % Wmo cliënten dat zich door de ondersteuning beter kan redden	-	-	-	86%	
▪ Aanmeldingen schulddienstverlening	476	409	322	-	

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicator; meest recente cijfer bij KING: 2012: 0,7%

³ Depla-indicator; peildatum 1 januari.

⁴ Aantal bijstandsgerechtigden in het doelgroepenregister (gestart op 1 januari 2015): Peildatum 1 december 2015.

⁵ Gebruik Johanniter opvang en Leger des Heils inclusief geen gebruik van opvang maar wel recht op opvang

⁶ Depla-indicator, unieke zorgklanten die indicatie hebben voor begeleiding (individueel of groep), hulp bij het huishouden, persoonlijke verzorging, beschermd wonen of kortdurend verblijf.

Wat gaan we daarvoor doen?

Maatwerkvoorziening

1. Het evalueren en zonodig herinrichten van de sociale infrastructuur, waaronder de Sociaal Teams. Daarvoor wordt het model van inhuur van professionals in de Sociaal Teams via de moederorganisaties heroverwogen.
2. Het uitvoeren van de ontwikkelagenda inkoop nieuwe Wmo, bijvoorbeeld door het sturen op resultaten. Daartoe worden onder andere ondersteuningsarrangementen ontwikkeld en verder uitgewerkt. Deze methodiek draagt bij aan de transformatie 3D: ontschotting van budgetten, verbinding tussen nulde-, eerste- en tweedelij, substitutie van zwaardere naar lichtere vormen van ondersteuning en het bieden van maatwerk.
3. Het uitvoeren van drie pilots voor het realiseren van laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk, gericht op ontmoeting en dagbesteding/participatie, in samenwerking met Wmo-aanbieders, Malkander en de brede nuldelijn.
4. Het ontwikkelen en uitvoeren van een algemene voorziening 'Huishoudelijke hulp' (zoals beschreven in het voorstel toekomst huishoudelijke ondersteuning), in aanvulling op de huidige maatwerkvoorziening. Huishoudelijke hulp wordt als thuisondersteuning breder ingevuld, bijvoorbeeld in combinatie met lichte vormen van begeleiding.
5. Het uitvoeren van nieuw beleid voor eigen bijdrage Wmo (zoals beschreven in de notitie Eigen bijdrage Wmo-maatwerkvoorzieningen), waarbij de draaglast en de draagkracht van de inwoners die in aanmerking komen voor een maatwerkvoorziening zoveel mogelijk in balans is.
6. Het uitvoeren - in samenspraak met de regiogemeenten- van het Wmo-ondersteuningsarrangement GGZ, zoals beschreven in de ontwikkelagenda. Dit is nodig voor de extramuralisering van de intramurale beschermd wonen voor de doelgroep GGZ met psychiatrische problematiek.
7. Het uitbreiden van het aanbod maatschappelijke opvang met preventieve activiteiten, mede door het starten van lokale projecten in de regio, zoals de inzet van bemoeizorg.
8. Het opschuiven van 'zorgbeleid' naar 'woonbeleid' in de maatschappelijke opvang. Mensen wonen zo normaal mogelijk. Dat is in de wijk en met scheiding wonen - ondersteuning, al dan niet met ambulante begeleiding.
9. Het ontwikkelen en uitvoeren van ondersteuningsarrangementen binnen het onderwijs zodat we – integraal – kunnen anticiperen op opgroei- en opvoedproblemen. Dit helpt ook om voortijdige schooluitval te voorkomen. De ketensamenwerking willen we hiervoor optimaal benutten.
10. Het maken van een notitie "kwetsbare jongeren" met voorstellen voor een sluitende keten van ondersteuning en hulp, zodat jongeren in kwetsbare situaties, bijvoorbeeld na de Jeugdzorg, niet buiten beeld raken of tussen wal en schip vallen.
11. Het ontwikkelen en uitvoeren van uitgangspunten die zijn opgenomen in de 'Visie op Schuldienstverlening Ede-Wageningen 2016' welke specifiek gericht is op preventie, vroegsignalering en ondersteuning en nazorg. Met extra aandacht voor de bestaande klanten, jongeren, ondernemers en inwoners met hoge zorgkosten.
12. Het uitvoering geven van de aanbevelingen uit de nota 'Effectiviteit van het Minimabeleid 2015' en 'Minima-effectrapportage gemeente Ede 2016' van twee externe onderzoeksbureaus. Waarbij de integrale samenwerking binnen het sociaal domein verder doorontwikkeld wordt.

Werk en participatie

1. Het uitvoeren van plannen zoals beschreven het projectplan "Integratie statushouders Ede" dat eind 2016 wordt vastgesteld.

2. Het bouwen en implementeren van een op werk gerichte organisatie voor de dienstverlening aan alle doelgroepen van de Participatiewet. Het gaat om een nieuw lokaal participatiebedrijf voor voormalig WWB-ers, mensen met arbeidsbeperking en de SW medewerkers.
3. Het uitvoeren van de pilot het SamenWerkBedrijf, een samenwerkingsovereenkomst tussen ACV, Permar en gemeente. Onderdeel van deze pilot is dat het onderhoud van de openbare ruimte uitgevoerd wordt met inzet van onder andere mensen met een garantiebaan.

Inkomensvoorziening

1. Uitvoering aan een experiment van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie omtrent het Project Behoorlijk & Effectieve invordering Ede. Hierbij is specifiek aandacht voor de communicatie met de burger en wordt er een werkwijze ontwikkeld die de integrale afstemming bevordert met overige gemeentelijke invorderaars (zoals gemeentelijke belastingen, terugvordering en verhaal van WPI).

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Maatwerkvoorziening	71.589 N	77.640 N	70.975 N	71.729 N	72.114 N	72.099 N
Werk en Participatie	17.755 N	21.793 N	15.613 N	13.719 N	12.730 N	12.692 N
Inkomensvoorziening	27.391 N	26.853 N	22.935 N	22.953 N	22.953 N	22.944 N
Totaal lasten programma	116.735 N	126.286 N	109.523 N	108.401 N	107.796 N	107.735 N
Financiële baten per productgroep						
Maatwerkvoorziening	4.507 V	4.368 V	4.461 V	4.461 V	4.461 V	4.461 V
Werk en Participatie	1.682 V	564 V	315 V	340 V	355 V	315 V
Inkomensvoorziening	21.898 V	20.353 V	20.353 V	20.353 V	20.353 V	20.353 V
Totaal baten programma	28.087 V	25.285 V	25.128 V	25.153 V	25.168 V	25.128 V
Saldo van baten en lasten	88.648 N	101.001 N	84.395 N	83.248 N	82.628 N	82.607 N
Storting reserve	1.854 N	121 N	534 N	638 N	739 N	739 N
Onttrekking reserve	693 V	1.826 V	106 V	138 V	106 V	106 V
Resultaat	89.808 N	99.296 N	84.823 N	83.748 N	83.261 N	83.240 N

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Individuele ondersteuning gedaald met € 6,3 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Het grootste deel van het budget wordt besteed aan de productgroep Maatwerkvoorziening. Hierbij valt te denken aan budgetten voor WMO-voorzieningen, opvang en beschermd wonen, bijzondere bijstand en minimabeleid, schulddienstverlening, jeugdhulp en het leerlingenvervoer. Een aantal oorzaken dat ten grondslag ligt aan de daling van budgetten in 2017 ten opzichte van 2016:

- Een daling van de decentralisatie-uitkering jeugd met € 2,7 miljoen. Daarnaast volgt vanuit de septembercirculaire een aanvullende korting van € 0,5 miljoen. Deze is niet verwerkt in bovenstaande cijfers (zie hiervoor de paragraaf grote projecten). Voor 2017 is de verlaging van zorgkosten geprognoseerd van € 1,7 miljoen. Voor 2018 en verder wordt een structureel sluitende begroting geprognoseerd.
- Een verschuiving van middelen (€ 1,3 miljoen) voor opvang naar het programma Preventieve ondersteuning en lager vastgestelde subsidies.
- Een daling vanuit het objectieve verdeelmodel bij de WMO-voorzieningen (€ 0,5 miljoen)
- Wijziging van de vergoeding voor signatuurvervoer, welke per schooljaar 2016-2017 wordt ingevoerd (€ 0,1 miljoen).

Het budget voor beschermd wonen stijgt (€ 0,8 miljoen) door vooral een hogere decentralisatie-uitkering om hogere kapitaallasten voor de huisvesting te betalen.

Het verschil in budgetopbouw naar 2017 voor de productgroepen Werk en Participatie en Inkomensvoorziening is goeddeels toe te schrijven aan incidentele budgetten in 2016 die niet doorlopen naar 2017 en latere jaren:

- Frictiekosten als gevolg van de liquidatie van Permar (€ 3,2 miljoen).
- Uitgaven voor het regionaal werkbedrijf en de arbeidsmarktregie (€ 2,4 miljoen).
- Tekort op de algemene inkomensvoorzieningen (€ 0,6 miljoen).
- Pilot webshop en de zomerattentie voor minima (€ 0,2 miljoen).

De totale begrote baten van het programma Individuele ondersteuning komen uit op € 25,1 miljoen. Deze bestaan, naast de eigen bijdragen op de maatwerkvoorzieningen, grotendeels uit uitkeringen voor de inkomensvoorzieningen. De geringe daling (€ 0,2 miljoen) in 2017 betreft incidenteel verkregen inkomsten van het Rijk voor transitie van de sociale werkvoorzieningsbedrijven.

De reservemutaties hebben vooral betrekking op de verwerking van de middelen die Ede ontvangt en besteedt als centrumgemeente voor de maatschappelijke opvang.

4

ECONOMIE EN MOBILITEIT

Werkgelegenheid, Food, Kennis

Economische ontwikkeling

Grondexploitatie werken

Uitgifte bedrijfslocaties

Verkeersveiligheid, parkeren

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

We zorgen voor voldoende randvoorwaarden zodat bedrijven kunnen zorgen voor gevarieerde werkgelegenheid, gericht op de kwaliteiten van de Edese beroepsbevolking en op de kansen die Ede en de Regio FoodValley bieden. Dit bereiken we door het bedrijfsleven en startende organisaties te ondersteunen succesvol te zijn en nieuwe bedrijven aan te trekken. We zorgen dat ons vestigingsklimaat aantrekkelijk blijft en ruimte biedt aan nieuwe bedrijven, onder andere door voldoende bedrijventerrein beschikbaar te hebben, aantrekkelijke grondprijzen en een naar buiten gerichte klantbenadering. Ook versterken we het (internationale) vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven en kennisinstellingen. Het Agrofood-cluster van bedrijven en kennisinstellingen draagt bij aan extra werkgelegenheid in Ede en de regio en aan een hoogwaardig voorzieningenniveau. De komst van het World Food Centre (WFC) bij station Ede-Wageningen zien we als een stimulerende factor. We stimuleren en faciliteren binnen de hele gemeente een aantrekkelijk aanbod van voorzieningen op het gebied van bedrijventerreinen, detailhandel, recreatie en toerisme voor inwoners en bezoekers, met speciale aandacht voor een levendig centrum.

Ede heeft op het gebied toerisme en recreatie veel potentie. In de groene omgeving in en om Ede is er ruimte voor actieve recreanten en rustzoekers van binnen en buiten de gemeente. Door het actief nemen van regie en het aangaan van samenwerking met zowel ondernemers als in regioverband scheppen wij gezamenlijk de voorwaarden om op de korte en lange termijn een veelzijdig, aantrekkelijk en kwalitatief hoogwaardig aanbod te kunnen bieden in de dag en verblijfsrecreatie. Toerisme en recreatie vormt een steeds belangrijker rol in de economische ontwikkeling van Ede.

Voor het goed functioneren van werklocaties en voorzieningen is bereikbaarheid voor alle vormen van vervoer een belangrijke voorwaarde. Daarnaast zetten we in op duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid. Dit betekent dat inwoners en ondernemers keuzes hebben in vervoer en dat het vervoer op een efficiënte en duurzame manier kan plaatsvinden. Daarom werkt Ede aan de verbetering van reistijden op de hoofdwegen, verkeersveiligheid en het parkeerklimaat, aan vermindering van verkeershinder en aan duurzamer verplaatsingsgedrag (toename fietsgebruik en elektrisch rijden).

Ontwikkelingen

In 2017 zijn de implementatie van de Visie werklocaties FoodValley, de retailvisie en het verder uitvoeren van het IABW (Integrale Aanpak Bedrijventerreinen en Werklocaties) van invloed op de uitvoering van het programma. Ontwikkeling van nieuw bedrijventerrein wordt direct beïnvloed door de visie Werklocaties. Ook de verkoop van bedrijventerrein wordt hierdoor beïnvloed. De acties uit het programma Levendig centrum hebben hun weerslag op de detailhandel in het centrum van Ede. Nieuwe concepten worden ontwikkeld die een aantrekkingskracht op de consument gaan hebben en tevens inspelen op trends zoals toename van de

winkelleegstand. Ontwikkelingen en start van realisering van het WFC en de uitvoering van de programma's Food en Kennis-as zijn belangrijk voor de economische groei van Ede.

Als trekker van de arbeidsmarktregio FoodValley wordt vanuit Ede in 2017 stevig ingezet op het verder doorontwikkelen van het werkgeversservicepunt regio FoodValley en het verstevigen van de triple helix samenwerking in het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De start van het Kenniscentrum Leren en Werken is hier onderdeel van.

De provinciale Gebiedsopgave Veluwe bepaalt mede de koers voor natuur, erfgoed, toerisme en recreatie in de jaren 2016 tot en met 2020. De agenda voor activiteiten in de gebiedsopgave wordt in 2016 vastgesteld. De projecten die daar uit voortvloeien moeten bijdragen aan de centrale doelstelling van de Gebiedsopgave: de Veluwe op één als binnenlandse vakantiebestemming. De projecten op de Veluwe-agenda zullen mede bepalen hoe de inzet van onze specialisten en adviseurs op de genoemde onderwerpen er in de komende jaren uit gaat zien. Het project Vitale vakantieparken blijft een belangrijk project waarin samen met de ondernemers wordt gewerkt aan het verbeteren van het toeristische verblijfklimaat.

In de gemeente is nog veel te winnen voor de fiets en de fiets wordt steeds belangrijker. Ook neemt het aantal ongevallen met een fiets toe. De gemeenteraad heeft vorig jaar daarom besloten in te zetten op verbetering van het fietsklimaat. Dit betekent voor 2017 dat de meeste activiteiten op het gebied van verkeer betrekking zullen hebben op de fiets. Het Rijk zet fors in op het verduurzamen van het wagenpark in Nederland door onder meer belastingmaatregelen. In het verlengde hiervan stimuleert de gemeente Ede duurzame automobilititeit.

Relevante beleidsnota's

- [Visie Food](#) (2015)
- [Programma Economie](#) (2013)
- Integrale aanpak van bedrijventerreinen en werklocaties (2015)
- [Plan Levendig Centrum](#) (2015/2016)
- Retailvisie Ede (2016)
- Visie werklocaties Foodvalley (2016)
- [Verbinden en bereiken. Gemeentelijk verkeers- en vervoerplan Ede](#) (2014)
- [Van peloton naar kopgroep. Fietsplan gemeente Ede](#) (2016)
- [Nota parkeernormering gemeente](#) (2016)
- [Beleidsnotitie parkeren woonwijken](#) (2012)
- [Startnotitie duurzaam Ede](#) (2015)
- Visie openbare ruimte gemeente Ede/
- [Gebiedsopgave Veluwe](#) (2016)

Bij diverse nota's horen uitvoeringsprogramma's.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van de economische ontwikkeling van Ede gericht op groei van werkgelegenheid en optimalisatie van het vestigingsklimaat.

Economische ontwikkeling

Doel

Bevorderen van voldoende en gevarieerde werkgelegenheid.

Subdoelen

- Behoud en toename van bedrijven en werkgelegenheid in Ede.

- Toename werkgelegenheid, innovatieve bedrijven en kennisinstellingen in de (agro)foodsector en vergelijkbare keten.
- Een toekomstbestendige en aantrekkelijke toeristische infrastructuur.
- Een toekomstbestendige en aantrekkelijke centrum- en detailhandelsstructuur.

Uitgifte bedrijfslocaties

Doel

Voorzien in voldoende nieuw bedrijventerrein en behoud kwaliteit van bestaande locaties.

Subdoelen

- Toename van de verkoop van bedrijventerreinen.

Regionale Arbeidsmarkt

Doel

Tot stand brengen van een goed werkende arbeidsmarktregio.

Subdoelen

- Doorontwikkelen van het werkgeversservicepunt regio FoodValley.
- Versterken van de triple helix samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
- Start van het Kenniscentrum Leren en Werken.

Toerisme en recreatie

Doel

- Een veelzijdig, aantrekkelijk en kwalitatief hoogwaardig aanbod in dag- en verblijfsrecreatie dat aansluit bij de behoeften van inwoners en toeristen.
- Vitale vakantieparken.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Doel

Optimalisatie bereikbaarheid en verkeersveiligheid Ede.

Subdoelen

- Een toekomstbestendige bereikbaarheid voor alle vormen van vervoer.
- Behoud verkeersveiligheid en een verkeersveilige infrastructuur.
- Het gebruik van duurzame vervoersmiddelen.
- Een aantrekkelijk parkeerklimaat.

Indicatoren	Realisatie				Streefwaarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ Aantal arbeidsplaatsen per 1000 inwoners van de beroepsbevolking ²	792,3	792,1	786,7	-	
▪ % Winkelvloeroppervlak dat leegstaat in Ede-Centrum (peildatum januari)	13%	15%	14%	14%	
▪ Aantal toeristische overnachtingen (met betaling toeristenbelasting) ⁸	-	1.104.322	1.198.627	-	
▪ Oordeel toerist over toeristisch aanbod Ede ³	-	-	-	-	
▪ Oordeel Edenaars over Ede centrum (rapportcijfer)	6,6	6,3	-	-	
▪ Aantal arbeidsplaatsen in de Foodsector in de gemeente Ede	3.444	3.381	-	-	
▪ % Edenaars dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met de auto ⁴	-	-	-	-	
▪ % Edenaars dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met het OV ⁵	-	-	-	-	
▪ % Edenaars dat (zeer) tevreden is over de verkeersveiligheid in de buurt ⁶	-	-	-	-	
▪ % Edenaars dat (zeer) tevreden is over parkeergelegenheid in de buurt ⁷	-	-	-	-	
▪ Fietsgebruik Edenaars ³					

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicator

³ Indicator wordt vanaf 2016 gemeten.

⁴ Meest recente cijfer: 2012: 85%, wordt in 2016 weer gemeten.

⁵ Meest recente cijfer: 2012: 50%, wordt in 2016 weer gemeten.

⁶ Meest recente cijfer: 2012: 59%, wordt in 2016 weer gemeten.

⁷ Meest recente cijfer: 2012: 59%, wordt in 2016 weer gemeten.

⁸ Berekening is gebaseerd op toeristenbelasting en (nieuw ten opzichte van vorige programmabegroting) op forensenbelasting (overnachtingen door niet Edenaren in bezit van gemeubileerde woning, zoals stacaravan).

Wat gaan we daarvoor doen?

Economische ontwikkeling

1. Ontwikkelen nieuw economisch beleid mede op basis van input van de ondernemers. Beleidsnota Economie gereed in 2017.
2. Vanuit het programma Food en Kennis-as opzetten van netwerk binnen het agrifoodcluster.
3. Ontwikkelen van een FoodValley monitor.
4. Vastgestelde Retailvisie en ontwikkelen van een uitwerkingsagenda.

Uitgifte bedrijfslocaties

1. Uitvoeren en verder aanscherpen van het IABW met nieuwe acties in het kader van marketing en acquisitie. De klantgerichtheid neemt nog verder toe waardoor de uitgifte van bedrijventerrein wordt bevorderd.
2. In ontwikkeling nemen van nieuwe werklocaties.

Toerisme en recreatie

1. Visie op recreatie, toerisme en leisure vastgesteld.
2. Uitwerking onderdeel toerisme Programma Buitengebied vastgesteld.
3. Maatwerkeraanpak Vitale Vakantieparken toegepast op drie recreatieterreinen.
4. Mountainbike-, ruiter- en menroutes zijn vernieuwd.
5. Kopgroep Recreëren Ede is actief.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

1. Uitvoeren van doelgroepspecifieke activiteiten ten behoeve van een verkeersveiliger gebruik van de infrastructuur, samen met marktpartijen.
2. Uitvoeren van de projecten zoals beschreven in het fietsplan van 2016, waaronder het aanleggen van extra fietspaden, het verwijderen van obstakels, het verbeteren van kruispunten en het promoten van fietsgebruik. Inzetten op het uitbreiden van duurzame automobilititeit in de gemeente Ede, zoals het plaatsen van laadpalen, een groen gasvulpunt en vergroening van het gemeentelijke wagenpark.
3. Optimaliseren van het parkeerklimaat, met als doel een hogere kostenefficiëntie, een aantrekkelijker winkelklimaat, meer klanttevredenheid en het voorkomen van parkeeroverlast.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Economische Ontwikkeling	7.197 N	6.075 N	2.359 N	1.492 N	1.492 N	1.492 N
Uitgifte Bedrijfslocaties	26.476 N	8.486 N	11.307 N	13.920 N	11.009 N	12.033 N
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	3.661 N	3.645 N	3.332 N	3.338 N	3.884 N	3.613 N
Totaal lasten programma	37.334 N	18.206 N	16.998 N	18.750 N	16.385 N	17.138 N
Financiële baten per productgroep						
Economische Ontwikkeling	2.060 V	2.817 N	251 V	251 V	251 V	251 V
Uitgifte Bedrijfslocaties	34.456 V	8.491 N	11.382 V	16.360 V	11.033 V	12.065 V
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	1.829 V	1.793 N	1.727 V	1.801 V	1.801 V	1.801 V
Totaal baten programma	38.346 V	13.102 V	13.359 V	18.412 V	13.084 V	14.117 V
Saldo van baten en lasten	1.011 V	5.104 N	3.639 N	338 N	3.301 N	3.022 N
Storting reserve	298 N	2.108 N	333 N	2.699 N	282 N	290 N
Onttrekking reserve	2.319 V	3.654 V	1.265 V	328 V	328 V	327 V
Resultaat	3.032 V	3.559 N	2.707 N	2.709 N	3.255 N	2.984 N

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Individuele ondersteuning gedaald met € 0,7 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Vanaf 2017 worden alle kosten en opbrengsten van de gemeentelijke vastgoedportefeuille via één product Vastgoed weergegeven op het programma Bestuur en Organisatie. Op het totaal van het programma Maatschappelijke voorzieningen geeft dit een daling van de lasten (€ 2,7 miljoen) en baten (€ 2,6 miljoen) te zien in 2017.

In 2016 heeft er een samenvoeging plaatsgevonden van alle afzonderlijke egalisereserves kapitaallasten die betrekking hebben op de gemeentelijke vastgoedportefeuille naar twee nieuwe egalisereserves, één voor afgeronde kredieten en één voor nog lopende kredieten. Deze omzetting loopt deels via dit programma en heeft er toe geleid dat er voor een bedrag van € 1,7 miljoen is onttrokken uit de oude reserves en is gestort in de nieuwe reserve in 2016. Dit is de verklaring van een groot gedeelte van het verschil tussen 2016 en 2017 in de reservemutaties op dit programma.

In de cijfers van de productgroep Uitgifte bedrijfslocaties is in de begroting van 2017 en komende jaren het vastgestelde MPG2016 verwerkt. Verschillen ontstaan door actualisatie van verwachtingen over de verschillende jaarschijven van de betreffende grondexploitaties.

In de Perspectiefnota 2017-2020 is besloten middelen beschikbaar te stellen voor het fietsplan en stimuleringsmaatregelen voor parkeren. Deze zijn verwerkt in de financiële lasten van de productgroep Bereikbaarheid en verkeersveiligheid.

5

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Grondexploitatie: wonen, bouwen en wonen | Woningmarkt

Algemene milieuactiviteiten, duurzaamheid, afvalstoffenverwijdering | Duurzaamheid en energie

Ruimtelijke ontwikkeling, omgevingsvergunning, ontwikkeling buitengebied | Ruimtelijke planvorming

Ede wil een gemeente zijn waar het fijn wonen, werken, en recreëren is voor ons en voor de generaties na ons. Ruimtelijk is de gemeente divers. Ede stad met zijn verschillende woon- en werkgebieden is omgeven door een groot en afwisselend buitengebied met agrariërs, natuur, niet-agrarische bedrijvigheid en karakteristieke dorpen. We willen een gemeente zijn die investeringen faciliteert. Investeren in gebouwen en bedrijven, in landschap en andere voorzieningen. We bieden ruime en heldere kaders. Wij zorgen ervoor dat onze producten actueel zijn, voldoen aan de landelijke standaarden en digitaal vindbaar zijn. We faciliteren initiatiefnemers op constructieve en dienstverlenende wijze.

Met onze visie op wonen en onze eigen gronden sturen wij op de realisatie van voldoende betaalbare woningen en aantrekkelijke en duurzame woningen voor de huidige en toekomstige inwoners van Ede. Dat doen we bijvoorbeeld door afspraken te maken met projectontwikkelaars en woningbouwcoöperaties.

Binnen de ruimtelijke ontwikkeling passen we, waar mogelijk, een vraaggestuurde benadering toe. Onze producten, zoals structuurvisies en bestemmingsplannen, bieden uitnodigende kaders voor ontwikkelingen en vergunningverlening. Langs de uitnodigende kaders werken we mee aan marktinitiatieven, onder andere middels de marktbalie, en geven we invulling aan eigen projecten, zoals Veluwe Poort. In ontwikkelingen worden alle relevante aspecten integraal meegenomen, zoals milieu, landschap, ecologie, cultuurhistorie, verkeer en rioleringen. Daarbij zoeken we de samenwerking met partijen en samenleving op bij de situatie passende wijze.

Onze ruimtelijke adviseurs/regisseurs werken ook regionaal mee aan beleid voor grensoverschrijdende thema's, zoals het VAB-beleid (beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing). In verschillende regionale samenwerkingsverbanden behartigen wij de Edese belangen en werken we aan gezamenlijke doelen, zoals bijvoorbeeld een gelijk speelveld voor burgers en bedrijven bij vergunningverlening.

Ontwikkelingen

Woningmarkt

In de tweede helft van 2016 evalueren we het instrument Starterslening (leningen die we verstrekken aan starters op de koopwoningmarkt). Op basis hiervan besluiten we of we hier in 2017 mee doorgaan of niet.

De administratieve richtlijnen voor de grondexploitatie zijn in 2016 gewijzigd en hebben invloed op diverse factoren waardoor de financiële resultaten in 2017 en volgende jaren kunnen veranderen.

Ruimtelijke planvorming

Een vitaal en aantrekkelijk buitengebied is cruciaal voor de gemeente Ede. Op dit moment vinden in het buitengebied vele veranderingen plaats, al dan niet onder invloed van wijzigende wet- en regelgeving. Met het programma Buitengebied ontwikkelen we nieuw beleid voor deze veranderingen met als doel om de ruimtelijke kwaliteit van ons buitengebied te behouden en te versterken.

De groene omgeving van Ede wordt door onze inwoners en bezoekers gewaardeerd. Tegelijkertijd wordt groen, natuur en landschap ook vaak als opgave gezien bij ontwikkelingen. Daarom werken we aan een brede visie op groen, natuur en landschap, onder de noemer 'Groen Kapitaal', waarmee wij groen, natuur en landschap als bron van maatschappelijke en economische ontwikkeling positioneren.

De Wet natuurbescherming, welke begin 2017 van kracht wordt, heeft invloed op onze rol in de natuurbescherming. Door onder andere verschuiving in bevoegdheden is een nieuwe samenwerking en afstemming met de provincie en de omgevingsdienst op het vlak van vergunningverlening, toezicht en handhaving nodig.

De provinciale Gebiedsopgave Veluwe bepaalt mede de koers voor natuur, erfgoed, toerisme en recreatie in de jaren 2016 tot en met 2020 (<http://www.gelderland.nl/4/gebiedsopgaven/Veluwe-op-1.html>). De agenda voor de activiteiten in de gebiedsopgave wordt in het najaar van 2016 vastgesteld. De projecten moeten bijdragen aan de centrale doelstelling van de Gebiedsopgave: de Veluwe op één als binnenlandse vakantiebestemming. De projecten op de Veluwe-agenda zullen mede bepalen hoe de inzet van onze specialisten en adviseurs op de genoemde onderwerpen er in de komende jaren uit gaat zien.

De rijksoverheid werkt aan de bundeling van wetten in de Omgevingswet, welke naar verwachting vanaf 2019 van kracht wordt (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>). De Omgevingswet heeft invloed op onze werkprocessen en producten en samenwerking met partners zoals de omgevingsdienst, waterschap en provincie. Voor de implementatie in onze organisatie wordt in 2016 gewerkt aan een projectplan, welke vanaf 2017 uitgevoerd wordt.

Relevante beleidsnota's

- [Woonvisie Ede 2030 + Actieprogramma 2016-2018 + Project 200+200](#) (2015)
- Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2015-2019 (2015)
- Warmtevisie Ede (2014)
- Nota VTH
- Nota grondbeleid 2016 (2016)
- MPG, meerjarenprogramma grondexploitatie (2016)
- VOR, Visie Openbare Ruimte (2016)
- Structuurvisies en bestemmingsplannen
- [Structuurvisie buitengebied](#) (2011)

Wat willen we bereiken?

Een gemeente waar het fijn wonen, werken, en recreëren is voor de huidige inwoners en voor de toekomstige generaties.

Woningmarkt

Doel

Een woningvoorraad die past bij de behoefte van inwoners en bij de groeiprognoses van bevolking en huishoudens tot 2030.

Subdoelen

- Meer nieuwe woningen op verschillende nieuwbouwlocaties in de gemeente Ede zoals beschreven in woningbouwprogramma/ Meerjarenprogramma Grondexploitatie/ Woonvisie Ede 2030.
- Meer goedkope woningen voor reguliere en bijzondere doelgroepen.
- Meer duurzame en levensloopbestendige woningen.
- Meer variatie in woningen binnen de bestaande stedelijke en dorpse omgeving, door transformatie van bestaand vastgoed en (her-)ontwikkeling van bestaande locaties.
- Ede speelt snel in op nieuwe doelgroepen, bijbehorende woonwensen en marktinitiatieven die daarin voorzien.
- Verbetering aansluiting op de markt vraag door inzet van de marktbalie.

Duurzaamheid en energie

Doel

Een groene, gezonde en aantrekkelijke gemeente om in te wonen, werken en recreëren, ook in de toekomst, met een evenwichtige balans tussen "people, planet en profit".

Subdoelen

- 20% van de energie in 2020 is afkomstig uit wind, zon, biomassa, bodem of lucht.
- Afname energieverbruik in bestaande gebouwen met gemiddeld 1,5% per jaar (gemiddelde van 1,5% moet bereikt zijn in 2020 en is ten opzichte van 2007).
- Minder restafval uit huishoudens en meer brongescheiden inzamelen.

Ruimtelijke planvorming

Doel

Vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Subdoelen

- Duidelijkheid voor inwoners en bedrijven rondom de ruimtelijke kaders van ruimtelijke planvorming.
- Verbeterde dienstverlening aan burgers en bedrijven die initiatief nemen om de ruimtelijke kwaliteit te bevorderen.
- Meer toekomstbestendige bedrijven in het buitengebied in combinatie met ontwikkeling van natuur en landschap.
- Inspelen op onze veranderde rol die leidt tot een gemeenschappelijk aanpak van natuur- en landschapsversterking.

Indicatoren	Realisatie				Streefwaarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ Demografische druk ²	55%	55%	55%	56%	
▪ % gerealiseerde goedkope woningen in de totale woningbouwproductie	31%	26%	48%	-	minimaal 30%
▪ Aantal gereed gemelde nieuwe woningen ³	426	419	617	-	minimaal 400
▪ % in Ede opgewekte duurzame energie	4,4%	4,4%	5,2%	-	20% in 2020
▪ Energiegebruik gebouwde omgeving (index 2010 = 100) (bron = landelijke klimaatmonitor)	104	94	-	-	1,5%/jr = 85 in 2020

▪ % brongescheiden huishoudelijk afval	64%	64%	63%	-	75%
▪ Gerealiseerde bijdrage aan CO2 reductie als gevolg van afvalbeheer (ton)	18.000	18.000	17.900	-	21.260 ton
▪ Functiewisselingen buitengebied ⁴	9	9	10	-	
▪ Aanleg natuur- en landschapsontwikkeling: aantal hectare gerealiseerde nieuwe landschapselementen	9 ha	7 ha	5 ha	-	3 ha
▪ Aantal actieve vrijwilligersgroepen Natuur & Landschap ⁵	0	0	0	-	3 groepen
▪ Oordeel dienstverlening ruimtelijke procedures (rapportcijfer) ⁵	-	-	-	-	

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicator: % personen van 0 tot 19 jaar en 65 jaar of ouder ten opzichte van de beroepsbevolking (20-64 jaar).

³ Depla-indicator (KING) geeft voor 2013: 4,6 nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen. Omdat recentere cijfers ontbreken is gekozen om hier de indicator "aantal gereed gemelde nieuwe woningen" op te nemen.

⁴ aantal plannen in buitengebied waarbij woningen zijn gerealiseerd middels inzet van sloop van agrarische bebouwing.

⁵ Nieuwe indicatoren eerste cijfers eind 2017.

Wat gaan we daarvoor doen?

Woningmarkt

Woningbouw en grondexploitatie wonen

1. Uitvoeren grondexploitatieplannen om 320 woningen op grond in eigendom van de gemeente te realiseren, en meewerken aan particuliere initiatieven om in totaal minimaal 400 woningen in 2017 te realiseren.
2. Uitvoering project 200+200 (realisatie 400 extra goedkope huurwoningen).
3. Maken prestatieafspraken met woningbouwcorporaties voor 2017 rekening houden met onder andere de Woonvisie.
4. Rapportage opstellen waarin we de voortgang van de acties uit Woonvisie Ede 2030 beschrijven.
5. Opstellen geactualiseerd MPG, meerjarenprogramma grondexploitatie.
6. Toepassen duurzaamheid als selectiecriteria bij verkoop grond, zodat bouwers verleid worden tot het realiseren van duurzame woningen.

Duurzaamheid en energie

Energiebesparing en hernieuwbare energie

1. Stimuleren en reguleren toepassen van hernieuwbare warmte bij nieuwbouwprojecten.
2. Uitbreiding warmtenet van MPD Groene energie ter realisatie van aansluiting van minimaal 20.000 woningequivalenten in 2020.
3. Opleveren routekaart energie neutraal, inclusief de vorming van een platform Ede energieneutraal.
4. Besluitvorming omtrent vervolg windenergie in Ede.
5. Uitbreiding gebruik zonne-energie, conform Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.
6. Stimuleren energiebesparing bij burgers en bedrijven, conform Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.

Afvalinzameling

1. Uitvoeren van raadsvoorstel 'Verbetering afvalscheiding' (najaar 2016 vastgesteld).

Ruimtelijke planvorming

1. Afronding project aanpak permanente bewoning recreatieterreinen inclusief voorstel vervolg.
2. Opleveren van een uitgewerkt programma buitengebied met bijbehorend uitvoeringsprogramma.
3. Opstarten van vrijwilligersgroepen in drie kernen om natuur en landschap te versterken.
4. Leveren van een structuurvisie Ede Stad en een structuurvisie Bennekom.
5. Voorbereiden implementatie Omgevingswet conform eind 2016 vast te stellen projectplan.
6. Opstellen Visie Groen Kapitaal.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Woningmarkt	27.747 N	44.734 N	29.628 N	29.572 N	26.310 N	23.289 N
Duurzaamheid en energie	11.708 N	12.950 N	12.171 N	11.765 N	11.715 N	11.765 N
Ruimtelijke Planvorming	8.863 N	27.898 N	18.118 N	10.601 N	23.177 N	24.063 N
Totaal lasten programma	48.319 N	85.582 N	59.917 N	51.939 N	61.203 N	59.118 N
Financiële baten per productgroep						
Woningmarkt	17.746 V	41.850 V	28.950 V	28.040 V	24.338 V	21.340 V
Duurzaamheid en energie	12.211 V	11.246 V	11.600 V	11.715 V	11.715 V	11.715 V
Ruimtelijke Planvorming	4.752 V	29.153 V	10.553 V	9.971 V	26.984 V	21.592 V
Totaal baten programma	34.710 V	82.249 V	51.102 V	49.726 V	63.037 V	54.647 V
Saldo van baten en lasten	13.609 N	3.333 N	8.814 N	2.213 N	1.834 V	4.471 N
Storting reserve	12.432 N	34.177 N	15.128 N	13.542 N	31.611 N	28.612 N
Onttrekking reserve	9.236 V	26.646 V	15.397 V	7.728 V	22.025 V	25.130 V
Resultaat	16.806 N	10.864 N	8.546 N	8.027 N	7.752 N	7.953 N

Toelichting

De geldstromen van de speerpunten Duurzaamheid en Buitengebied lopen (deels) via dit programma. Voor nadere toelichting over deze speerpunten wordt verwezen naar het hoofdstuk Investeringsfonds Impuls Ede.

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Ruimtelijke ontwikkeling gedaald met € 2,1 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

In de cijfers van de productgroep Woningmarkt is in de begroting van 2017 en komende jaren het vastgestelde MPG2016 verwerkt. De verwerking van de jaarschijven uit de grondexploitaties leidt tot verschillen in financiële lasten en baten in de begroting. Het grote verschil tussen 2016 en 2017 is te verklaren door de planning van de verkopen. De begroting 2016 is gebaseerd op de realisatie van 400 woningen in verband met de locaties van de Kazernes. Vanaf 2017 is de planning teruggebracht naar 320 woningen. Daarnaast staat in 2016 de verkoop van de Elias Beekmankazerne gepland, dit is een incidentele grote verkoop die zich in verdere jaren niet voordoet.

De lasten op de productgroep Duurzaamheid en Energie nemen in 2017 ten opzichte van 2016 af. In de begroting van 2016 is incidenteel een afrekening van Rijkswaterstaat opgenomen (€ 0,4 miljoen) voor de plaatsing van transparante geluidsschermen bij Cinemec. Door betere afvalscheiding dalen de verwerkingskosten (€ 0,2 miljoen). Daartegenover stijgen de baten wegens een toename van het PMD-afval (€ 0,3 miljoen) en uitbreiding van het aantal woningen en bedrijven dat aangeslagen wordt voor afvalstoffenheffing (€ 0,1 miljoen).

De inkomsten en uitgaven voor de Veluwe Poort worden verantwoord via de productgroep Ruimtelijke Planvorming. Het saldo wordt verrekend met de Reserves Veluwe Poort, waardoor de geldstromen per saldo budgettair neutraal in de begroting verwerkt zijn. Verschillen in investeringsramingen en ontvangsten van jaar tot jaar leiden tot de verschillen in zowel de baten als lasten op deze productgroep. Voor meer toelichting op de Veluwe Poort wordt verwezen naar de paragraaf Grote projecten. Verder zijn op deze productgroep de baten uit leges omgevingsvergunningen verhoogd (€ 0,4 miljoen) vanwege een bijstelling van de uitgifte van bedrijventerreinen. Besluitvorming bij de Perspectiefnota 2017-2020 zorgt voor verruiming van het budget (€ 0,2 miljoen) voor invoering van de nieuwe Omgevingswet.

Het Integraal Veiligheidsplan 2015-2018 "Samen sterker" is leidraad bij de aanpak van veiligheidsvraagstukken. Integrale samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen en andere partners zoals Veiligheidshuis, politie, OM, samenwerking met 79 andere gemeenten in Oost Nederland alsmede de burgers, staat in het veiligheidsbeleid centraal. Er wordt wijkgericht en integraal gewerkt. Dit betekent dat de gemeentelijke afdelingen toezicht, beheer, veiligheid, samen met politie en andere organisaties samenwerken in vier wijkteams. De koppeling met de sociale teams is gelegd. De focus van het programma veiligheid ligt bij de aanpak van risicojeugd en zorgmijders, aanpak van High Impact Crimes, zoals diefstallen en geweldsmisdrijven, het voorkomen van radicalisering en tegengaan van hennepsteelt en drugsproductie.

Het Sociaal Interventieteam (SIT) is opgericht door middel van een gecoördineerde aanpak, gebruikmakende van de mix straf en zorg (begeleiding en ondersteuning), multiprobleem-gezinnen en -personen aan te pakken en weer een plek te geven in de maatschappij. Er is een samenwerkingsverband tussen de sociale partners, politie en OM.

De afdeling Toezicht werkt met bevoegde, integraal inzetbare handhavers zodat flexibel, snel, daadkrachtig en slagvaardig kan worden opgetreden. Door specialisaties op het gebied van jeugd, horeca, flora en fauna en wijkhandhavers leveren we maatwerk. Cameratoezicht geeft ondersteuning bij deze taken.

Ontwikkelingen

In 2017 zal een start worden gemaakt met het pilotproject Keurmerk Veilig Buitengebied. In samenwerking met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) en de politie zal gekeken worden in hoeverre de veiligheid in het buitengebied bevorderd kan worden. Met name gaat het hier om het voorkomen van hennepkwekerijen en drugsproductie. Concrete acties zullen in 2017 ontwikkeld worden.

De in 2016 opgestelde spelregels veiligheid evenementen, ter bevordering van de veiligheid bij evenementen, zijn in 2017 geheel in werking.

De evaluatie van het Sociaal Interventie Team (SIT) moet duidelijkheid brengen of het SIT (in deze vorm) structureel voortgezet wordt. Nieuwe prostitutiewetgeving komt in 2017 en kan leiden tot aanpassing van het gemeentelijk beleid.

Het BIBOB beleid (Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur) is uitgebreid met mogelijkheden om de vastgoedsector te bekijken. Ten aanzien van de drie voorgenomen locaties waar een AZC

gevestigd gaat worden, worden veiligheidsplannen met concrete acties opgesteld en uitgevoerd. De wijkhandhavers van de afdeling Toezicht zijn vrijgemaakt als aanspreekpunt voor veiligheidsvraagstukken.

Relevante beleidsnota's

- [Integraal Veiligheidsplan 2015-2018 "Samen sterker" Gemeente Ede](#) (2015)
- [Gebiedsagenda](#) (2016)
- Regionale Veiligheidsstrategie 2015-2018 (2015)
- Evenementenbeleid (2016) (Nog te publiceren)
- [Nalevingsbeleid Drank- en horecawet](#) (2016)
- BIBOB-beleid (Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur) (2016) (Nog te publiceren)
- [Integraal hennepconvenant Oost-Nederland](#) (2015)
- [Spelregels Veiligheid Evenementen](#) (2016)

Wat willen we bereiken?

Een veilige samenleving in Ede.

Veiligheid en toezicht

Doel

Een veilige samenleving in Ede.

Subdoelen

- Afname slachtofferschap High Impact Crimes (overvallen en inbraken).
- Afname "maatschappelijk ondermijnende" criminaliteit (focus hennepsteelt).
- Afname overlast door verwarde personen.
- Afname overlast door jeugdigen.
- Afname aantal multiproblem-gezinnen.
- Preventie en vroegsignalering van radicalisering.
- Veilige evenementen in Ede.
- Bevorderen veiligheidsgevoel inwoners.

Indicatoren	Realisatie				Streef-waarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ Aantal meldingen van overlast door verward/overspannen persoon bij de politie	414	432	509	-	
▪ % inwoners dat zich veilig voelt in de eigen buurt	80%	-	82%	-	83%
▪ % inwoners dat vaak overlast ervaart van omwonenden	5,3%	-	4,2%	-	
▪ Aantal (geregistreerde) diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners) ²	7,8	4,3	3,5	-	5% daling
▪ Aantal (geregistreerde) geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners) ²	4,3	4,6	4,8	-	
▪ Aantal (geregistreerde) vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners) ²	5,6	5,0	5,0	-	
▪ Aantal harde kern jongeren (12-24 jaar) (per 10.000 inwoners)	1,0	1,6	-	-	
▪ % inwoners dat vaak overlast ervaart van groepen jongeren	8,6%	-	8,2%	-	8%
▪ Aantal veelplegers ³	-	12	16	-	
▪ % ritten waarin de ambulance in spoedeisende gevallen voldoet aan de wettelijke opkomsttijd	96%	95%	95%	-	94%
▪ % ritten waarin de brandweer in spoedeisende gevallen voldoet aan de wettelijke opkomsttijd	65%	64%	59%	-	80%

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Depla-indicatoren

³ Personen (18 jaar of ouder) die over een periode van 5 jaar meer dan 10 misdrijven pleegden, waarvan tenminste één misdrijf in de laatste 12 maanden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Veiligheid en toezicht

1. Regionale actieplannen en best practices ten aanzien van High Impact Crimes (inbraken), die in 2017 worden ingesteld, worden toegepast door het Veiligheidshuis, SIT, OM, politie en toezicht.
2. Alle multiprobleem-gezinnen worden van een sluitende integrale aanpak voorzien tussen veiligheid en sociaal domein. Dit door het SIT en extra procesregie in het Veiligheidshuis.
3. Alle jeugdgroepen en daarbij horende jeugdigen worden in kaart gebracht door toepassing van de vernieuwde inventarisatiemethodiek (shortlist), waardoor een groepsgerichte, domeingerichte of persoonsgerichte aanpak mogelijk wordt gemaakt door gemeente, toezicht, politie, OM en organisaties voor jeugd- en jongerenwerk.
4. Vastgoed- en bouwprojecten boven de waarde van één miljoen euro worden vooraf getoetst door middel van een Bibob toets, indien er twijfels bestaan over de herkomst van de financiële verantwoording. Crimineel geld kan zo niet in de bovenwereld terecht komen.
5. Geradicaliseerde personen worden in kaart gebracht door deelname aan multidisciplinair overleg tussen politie, justitie en gemeente. De gemeente voorziet de in kaart gebrachte personen van een aanpak die leidt tot de-radicalisering.
6. In de aanvraagprocedure van een evenement worden door de gemeente concrete afspraken gemaakt met de organisatoren over de risico's- en veiligheidsaspecten. Deze afspraken zijn handhaafbaar.
7. In de wijkteams opstellen en uitvoeren van de jaarlijkse wijkveiligheidsagenda's. Deze bevatten concrete actiepunten.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Veiligheid en Toezicht	11.479 N	12.135 N	10.386 N	9.382 N	9.412 N	9.355 N
Totaal lasten programma	11.479 N	12.135 N	10.386 N	9.382 N	9.412 N	9.355 N
Financiële baten per productgroep						
Veiligheid en Toezicht	1.827 V	860 V	877 V	277 V	277 V	277 V
Totaal baten programma	1.827 V	860 V	877 V	277 V	277 V	277 V
Saldo van baten en lasten	9.651 N	11.275 N	9.509 N	9.105 N	9.134 N	9.077 N
Storting reserve	2 N	0 N	0 N	67 N	56 N	124 N
Onttrekking reserve	57 V	804 V	9 V	0 N	0 N	0 N
Resultaat	9.597 N	10.471 N	9.500 N	9.172 N	9.190 N	9.202 N

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Veiligheid gedaald met € 1 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Het grootste deel betreft de budgetten voor Brandweer (€ 6 miljoen).

Daarnaast zorgen onderstaande veranderingen er voor dat de begrote lasten in 2017 lager liggen dan die van 2016:

- In 2016 stelde het Rijk eenmalig budget (€ 0,2 miljoen) beschikbaar voor de opsporing van explosieven.
- De lasten voor het dierenasiel zijn in 2017 lager geraamd omdat in 2016 een eenmalige bijdrage voor achterstallig onderhoud is begroot.

In 2016 zijn onttrekkingen uit de reserve geraamd voor dierenasiel, veiligheid en FLO Brandweer.

7

KWALITEIT LEEFOMGEVING

Beheer openbare ruimte, wijkbeheer, reiniging openbare ruimte, openbare groen, openbare speelgelegenheden, wegen, openbare verlichting, begraven en begraafplaatsen, waterbeheer, rioolafleg en -beheer, beheer natuur en landschap | Kwaliteit leefomgeving

Binnen het programma Kwaliteit Leefomgeving werken we aan de openbare ruimte, waarbij we de bewoners van Ede op verschillende manieren betrekken. De taken binnen het programma zijn het (mede) ontwikkelen, realiseren en beheren van de woon-, werk-, en leefomgeving. We houden de openbare ruimte schoon, heel en veilig op een door de gemeenteraad vastgesteld kwaliteitsniveau. Duurzaamheid, functionaliteit en gebruikersbelang zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.

Ontwikkelingen

VOR

Op 30 juni 2016 is de Visie voor de Openbare Ruimte (VOR) vastgesteld. De VOR zorgt ervoor dat de verschillende 'grijze, groene en blauwe' onderdelen in de openbare ruimte in nauwere samenhang met elkaar worden gebracht.

Klimaatverandering

Ons klimaat is aan het veranderen. Het weer wordt extremer. Er valt steeds meer regen in korte tijd en de aarde (vooral het stedelijk gebied) warmt op.

SamenWerkBedrijf

Invoering Participatiewet in 2015 en vervolgens de implementatie daarvan.

Relevante beleidsnota's

- [Bosbeheerplan](#) (2010)
- [Waterplan 2013-2017](#) (2012)
- [Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2013-2017](#) (2012)
- [Grondwatervisie 'Ede grondwaterproof'](#) (2007)
- [Hemelwater 'in de weer met neerslag'](#) (2007)
- [Nota Zandwegen](#) (2009)
- [Bomenbeleidsplan](#) (2013)
- [Visie Openbare Ruimte \(VOR\)](#) (2016)

Wat willen we bereiken?

Kwaliteit en leefomgeving

Doel

Wij zorgen samen met de inwoners van Ede voor een openbare ruimte waarin het prettig en veilig is om in te leven, te werken en te recreëren.

Subdoelen

- Waarborgen kwaliteit openbare ruimte.
- Versterken sociale structuur en lokaal woonklimaat door betrokkenheid van bewoners met de openbare ruimte.
- Versterken aantrekkelijkheid voor nieuwe vestigers (bedrijven en bewoners).
- Versterken aantrekkelijkheid voor bezoekers.

Indicatoren	Realisatie				Streefwaarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ Oordeel Edenaren leefbaarheid in de buurt (rapportcijfer)	7,4	7,4	7,5	-	7,5
▪ Oordeel Edenaren fysieke kwaliteit van de leefomgeving ²	5,9	-	5,9	-	
▪ Het niveau van onderhoud van de openbare ruimte (IBOR-niveau).	Basis	lets boven Basis	lets boven Basis	-	Basis
▪ % Edenaren dat zich actief inzet om de eigen buurt te verbeteren	18%		20%	-	

¹ Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

² Schaalscore die is opgebouwd uit 5 items over onderhoud/beheer openbare ruimte en voorzieningen jeugd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Integrale programmering

- Met alle disciplines (onderhoud, stedenbouw, nutsbedrijven, evenementen, verkeer, warmtenet, enz.) zoveel mogelijk "werk met werk" in de openbare ruimte maken. Hierdoor wordt overlast voor inwoners en bedrijven beperkt en werken we kostenefficiënter.
- De planning van al deze op elkaar afgestemde werken publiceren we, waardoor burgers en bedrijven beter geïnformeerd worden over de werkzaamheden die in 2017 plaatsvinden.

Klimaatverandering

Ons klimaat is aan het veranderen. In 2017 betekent dat:

- Evaluatie en herijking van het hemelwaterbeleid (afvoeren hemelwater).
- Onderzoek naar inzet van bomen om de gevolgen van de klimaatverandering (klimaatadaptatie) deels op te vangen (vasthouden fijnstof; tegengaan hitte-eilanden en dergelijke).

SamenWerkBedrijf

Een belangrijk doel van de in 2015 ingevoerde Participatiewet is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zoveel mogelijk naar regulier werk te begeleiden. Dit, samen met de wens om het beheer van de openbare ruimte meer integraal aan te pakken, resulteert per 1 februari 2017 in de oprichting van het SamenWerkBedrijf (SWB). Dit is een samenwerking tussen de gemeente Ede, ACV en Permar. Vooral nog betreft het een pilot, die loopt tot 31 december 2018.

mEdemaken

In 2015 is vanuit de kerntakendiscussie een pakket aan bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. In 2016 is hier invulling aan gegeven. De impact van deze bezuinigingen in de openbare ruimte worden in 2017 steeds meer zichtbaar voor de bewoners. Zo wordt de directe ruimte rondom bomen (boomspiegels) niet meer

onderhouden. Daarnaast herzien we het bestaande beleid betreffende speelvoorzieningen en maken we een meerjarenplanning voor de vervanging en het onderhoud van speelvoorzieningen. Het doel is om de bezuiniging te halen en gelijktijdig voldoende mogelijkheden tot spelen in de leefomgeving te waarborgen.

Vervanging kapitaalgoederen

In de perspectiefnota 2016-2019 is voorzien in de vervanging van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte; tien jaar lang een investering van € 3 miljoen in onze leefomgeving. In 2017 wordt vooral ingezet op de vervanging en het groot onderhoud van wegen.

Waterplan & verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)

Opstellen nieuw Waterplan & verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP).

Uitvoering bomenbeleidsplan

2017 is het tweede jaar, van de afgesproken tien jaar, waarin achterstanden in de boomvervangingen worden weggewerkt. Daarnaast wordt in 2018 het in 2016 ingevoerde nieuwe kapvergunningstelsel geëvalueerd.

Bosbeheer

In 2017 gaan we de bosbegeleidingsgroep actiever betrekken bij het opstellen en uitvoeren van het bosbeleid en -beheer.

Wegenbeleidsplan

Opstellen van een nieuw wegenbeleidsplan, dat mogelijk gevolgen heeft voor de manier waarop we onze wegen gaan beheren.

Openbare verlichting

Opstellen van een nieuw beleidsplan openbare verlichting, dat richting geeft aan de onderhoudsstrategieën en tactieken die Ede zal toepassen in het beheer van de Openbare Verlichting.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Kwaliteit leefomgeving	32.020 N	33.842 N	31.932 N	33.274 N	33.603 N	33.237 N
Totaal lasten programma	32.020 N	33.842 N	31.932 N	33.274 N	33.603 N	33.237 N
Financiële baten per productgroep						
Kwaliteit leefomgeving	13.832 V	15.876 V	15.372 V	17.166 V	17.430 V	19.334 V
Totaal baten programma	13.832 V	15.876 V	15.372 V	17.166 V	17.430 V	19.334 V
Saldo van baten en lasten	18.188 N	17.966 N	16.560 N	16.108 N	16.172 N	13.903 N
Storting reserve	2.021 N	3.184 N	2.326 N	2.476 N	2.512 N	2.828 N
Onttrekking reserve	2.209 V	1.987 V	1.455 V	740 V	725 V	710 V
Resultaat	18.001 N	19.164 N	17.432 N	17.844 N	17.959 N	16.020 N

Toelichting

Uit de budgetten worden zaken bekostigd als investeringen en onderhoud in de riolering, en het beheer en reiniging van de openbare ruimte. De inkomsten bestaan grotendeels uit de rioolheffing.

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op het programma Kwaliteit leefomgeving gedaald met € 4,9 miljoen. Dit is een verschuiving naar productgroep Algemene Middelen dat onderdeel is van het programma Bestuur en Organisatie. Voor verdere toelichting op deze wijziging wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Bij de Perspectiefnota 2017-2020 is besloten om vanaf 2017 prijscompensatie toe te voegen aan het budget (€ 0,7 miljoen).

8

BESTUUR EN ORGANISATIE

Bestuursorganen, bestuursondersteuning, bestuurlijke samenwerking
Burgerzaken, verkiezingen, geo- en vastgoedInformatie
Overhead, algemene middelen, deelnemingen, beleggingen en financiering
Belastingen en heffingen
Vastgoed

Bestuur
Dienstverlening
Algemene middelen
Belastingen en heffingen
Vastgoed

Het programma Bestuur en Organisatie ondersteunt het op een kwalitatief goede wijze besturen van de gemeente Ede. We doen dit door afspraken te maken over de financiële huishouding en de over werkwijze van de gemeentelijke organisatie. Verder omvat het programma de publieke dienstverlening voor de inwoners van Ede, zoals de balie Publiekszaken. Ook de verkiezingen voor de gemeenteraad, provinciale staten of Tweede Kamer vallen onder dit programma.

Wij vinden het belangrijk dat inwoners zien en begrijpen wat wij doen als college van burgemeester en wethouders. Ook moet voor hen duidelijk zijn hoe wij gemeenschapsgeld gebruiken en waaraan wij dit besteden. Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat we zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld.

Met het heffen van gemeentelijke belastingen zorgen wij voor inkomsten om ons lokale beleid uit te voeren. We doen dat zorgvuldige en rekening houdend met ons belastingbeleid. Als goed bestuur willen we onze rol als solide, betrouwbare en transparante overheid waarmaken.

Publieke dienstverlening, het contact met - en de producten van - de gemeente met en voor inwoners en bedrijven, sluit aan op de vraag en de behoefte van inwoners, instanties of ondernemers. We gebruiken daarvoor meerdere kanalen, zoals website en #Gemeentenieuws.

Onze externe betrekkingen, zoals regionale samenwerking in Regio FoodValley of onze relatie met de provincie Gelderland, leveren meerwaarde op voor gemeentelijke programma's en voor maatschappelijke instellingen, bedrijven en inwoners.

Maatschappelijk vastgoed schept randvoorwaarden om doelstellingen in beleidsprogramma's te bereiken. Een zo efficiënt mogelijke benutting, instandhouding en spreiding van al het gemeentelijke vastgoed is daarbij een uitgangspunt.

Ontwikkelingen

Overheids- en publieksparticipatie speelt ook in 2017 binnen de gemeente Ede een belangrijke rol. Mede door de inzet van trainingen en instrumenten voor beter samenwerken (Factor-C) geven communicatie en participatie een meer prominente positie in het hart van het beleid en van projecten.

Binnen de publieke dienstverlening zorgen we ervoor dat inwoners en bedrijven uiterlijk in 2017 zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen ('*Digitaal 2017*').

Door een voorgenomen wetswijziging weten we nog niet of we na 2016 precariobelasting (belasting over het gebruik van de Openbare Ruimte, bijvoorbeeld kabel en leidingen) kunnen heffen in Ede. De opbrengst van precariobelasting is in de begroting opgenomen en vormt de dekking van het Investeringsfonds. De wijziging van het '*Besluit begroting en verantwoording*' (BBV) heeft gevolgen voor de presentatie en doorbelasting van overhead en de interne toerekening van rente. Deze wijzigingen zijn in deze begroting verwerkt.

Relevante beleidsnota's

- [Visie Ede 2025](#) (2012)
- [Visie op dienstverlening 2020](#) (2014)
- [Plasterk 2017 Digitaal](#) (2015)
- [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (2016)
- [Financiële beheersverordening](#) (2011)
- [Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen](#) (2008)
- [Nota Lokale Heffingen](#) (2005)
- [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen](#) (2009/2012)
- [Nota Afschrijvingsbeleid en waardering activa](#) (2015)
- [Nota Reserves en voorzieningen](#) (2016)
- [Treasurystatuut](#) (2009)

Wat willen we bereiken?

Een goed functionerende lokale democratie, met een optimale dienstverlening aan inwoners en een solide financiële positie van de gemeente Ede.

Bestuur

Doel

Het waarborgen van de lokale democratie.

Subdoelen

- Transparant en democratisch bestuur gericht op samenwerking
- Publieksparticipatie binnen planvorming en besluitvorming

Dienstverlening

Doel

Optimaliseren van de publieke dienstverlening aan en communicatie met de inwoners.

Subdoelen

- Inwoners zijn tevreden over de publieke dienstverlening.
- Goede, heldere en tijdige informatievoorziening aan de klant (intern en extern).
- Waarborgen van goed voorbereide verkiezingen.

Algemene middelen

Doel

Het waarborgen van een solide financiële positie van de gemeente.

Subdoelen

- Een in evenwicht verkerende begroting.
- Een begroting met voldoende weerbaarheid en wendbaarheid.

Belastingen en heffingen

Doel

Tijdige, volledige en rechtmatige uitvoering van de belastingtaken en Wet WOZ, waarbij het beleidsuitgangspunt is dat de belastingen en tarieven gecorrigeerd worden voor inflatie.

Subdoelen

- De belastingplichtigen krijgen elk jaar op tijd een juiste belastingaanslag;
- Belastingaanslagen worden op een efficiënte wijze ingevorderd en we geven burgers tijdig uitsluitel over de ingediende verzoeken om kwijtschelding;
- Elk jaar zijn alle onroerende zaken gewaardeerd naar een peildatum die ligt 1 jaar voor het belastingjaar en onder meer gebruikt wordt om de aanslag OZB te bepalen.

Vastgoed

Doel

Het tegen kostendekkende tarieven beschikbaar stellen van vastgoed voor organisaties die met hun activiteiten het beleid van de gemeente ondersteunen.

Subdoelen

- Een passende technische kwaliteit van het vastgoedbezit waarborgen.
- Een sluitende vastgoedexploitatie realiseren.
- Tevreden klanten.

Indicatoren	Realisatie				Streef-waarde ¹
	2013	2014	2015	2016	
▪ % Edenaren dat tevreden is over publieke dienstverlening ¹	-	72%	-	-	75%
▪ % Edenaren dat tevreden is over gemeentelijke informatievoorziening ¹	-	7,1	-	-	7
▪ Personeelsformatie (fte per 1.000 inwoners) ²	7,0	6,2	6,1	-	-
▪ Personeelsbezetting (fte per 1.000 inwoners) ²	7,3	6,2	6,0	-	-
▪ Kosten ambtelijk apparaat (kosten per inwoner) ²	€ 565	€ 576	€ 511	-	-
▪ Kosten externe inhuur (Kosten als % van totale loonsom en totale kosten inhuur externen) ²	12,5%	14,0%	20,9%	-	-
▪ Overheadkosten (Kosten als % van totale loonsom en totale kosten inhuur externen) ²	30,%	33,4%	31,7%	-	-
▪ % Vastgoedobjecten met minimaal niveau onderhoudskwaliteit op de totale portefeuille Maatschappelijk Vastgoed ²	-	-	99%	-	-

Voor zover (in nota's) vastgesteld; dit wordt komend jaar doorontwikkeld.

¹ Indicator wordt eens in de twee jaar gemeten.

² Depla-indicatoren, realisatie op basis Vensters voor bedrijfsvoering. 2016 nog niet bekend.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur

1. Toepassen overheids- en publieksparticipatie tussen inwoners, instellingen en de gemeente.

Dienstverlening

1. Via alle kanalen krijgen burger en bedrijven dezelfde informatie, waarbij waar mogelijk steeds meer sturing plaatsvindt naar het digitale kanaal.
2. Het proces rondom informatievoorziening stroomlijnen.
3. Organiseren volgens draaiboek [van](#) de Tweede Kamer verkiezingen op 18 maart 2017.

Algemene middelen

1. Invoering van gewijzigde regelgeving BBV.
2. Herziening Financiële Beheersverordening ex art. 212 en Regeling budget-/kredietbeheer.
3. Herziening Treasurystatuut (nota waarin beleid rond leningen en kasmiddelen is vastgelegd).

Belastingen en heffingen

1. Voormelding WOZ-waarden.
2. Verbetering adreskwaliteit door middel van deelname aan landelijk project.
3. Invoering bedrijfsinvesteringszone -belasting (BIZ), zie paragraaf lokale heffingen.

- Onderzoek naar inzet van eigentijdse communicatiemiddelen (Twitter, WhatsApp en dergelijke).

Vastgoed

- Onderhoud via prestatiegerichte contracten.
- Uitvoeren van eerste klanttevredenheidsonderzoek gebruikers Maatschappelijk Vastgoed begin 2017.
- Ontwikkelen methode strategische portefeuillesturing voor het maatschappelijk vastgoed.
- Ontwikkelen van een meerjaren vastgoedexploitatie vanuit een kostprijsdekkende huurmethode.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Financiële lasten per productgroep						
Bestuur	9.033 N	10.587 N	5.045 N	4.925 N	4.925 N	4.925 N
Dienstverlening	4.457 N	4.482 N	2.991 N	2.821 N	2.752 N	2.782 N
Algemene Middelen	6.187 N	10.438 N	33.434 N	31.771 N	31.286 N	30.633 N
Belastingen en heffingen	2.142 N	2.113 N	1.103 N	1.056 N	1.049 N	1.049 N
Vastgoed	0 N	0 N	5.869 N	6.180 N	6.126 N	6.074 N
Totaal lasten programma	21.819 N	27.620 N	48.442 N	46.752 N	46.136 N	45.462 N
Financiële baten per productgroep						
Bestuur	172 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Dienstverlening	2.020 V	2.039 V	2.197 V	2.054 V	2.054 V	2.054 V
Algemene Middelen	172.318 V	172.767 V	171.216 V	170.740 V	172.587 V	172.195 V
Belastingen en heffingen	24.394 V	27.213 V	28.633 V	28.613 V	29.363 V	23.763 V
Vastgoed	0 V	0 V	5.599 V	5.870 V	5.885 V	5.881 V
Totaal baten programma	198.904 V	202.019 V	207.645 V	207.276 V	209.888 V	203.892 V
Saldo van baten en lasten	177.085 V	174.399 V	159.203 V	160.524 V	163.752 V	158.430 V
Storting reserve	26.878 N	7.419 N	9.067 N	9.627 N	11.007 N	7.553 N
Onttrekking reserve	23.261 V	19.985 V	13.854 V	10.478 V	8.626 V	8.907 V
Resultaat	173.468 V	186.965 V	163.990 V	161.375 V	161.372 V	159.784 V

Toelichting

Als gevolg van de nieuwe manier waarop overhead wordt verantwoord zijn de lasten op alle andere programma's per saldo gedaald met € 29,9 miljoen. Dit is een verschuiving naar het beleidsproduct Algemene middelen. Deze wijze van verwerking komt voort uit nieuwe bepalingen in de boekhoudregels voor gemeenten (BBV). Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Cijfermatig tellen de aframingen van budgetten in de programma's niet op tot € 29,9 miljoen. Dit komt omdat in de mutaties in de programma's ook het effect zit van extra personeelslastenbudget behorend bij de besluitvorming uit de perspectiefnota. Het zuivere effect van de overheveling van overhead op de programma's is groter dan gepresenteerd.

Vanaf 2017 worden alle kosten en opbrengsten van de gemeentelijke vastgoedportefeuille via één beleidsproduct Vastgoed verzameld op het programma Bestuur en Organisatie. Een (budgettair neutrale) verschuiving van lasten en baten van andere programma's. De bedoeling is dat er uiteindelijk zoveel mogelijk met kostprijsdekkende huur wordt gewerkt. Dit betekent dat de lasten van ons vastgoedbezit worden goedgehaakt door huuropbrengsten. Om de hogere huuropbrengsten te kunnen betalen, worden de huurders veelal gecompenseerd door de gemeente met een subsidie. Op dit moment wordt nog niet voor alle panden een kostprijsdekkende huur in rekening gebracht. Bij sommige panden zijn de kosten hoger dan de opbrengsten, bij andere panden is dit weer omgekeerd. Er is voor gekozen om de onderdelen waarbij de kosten en opbrengen niet gelijk zijn, het saldo te verrekenen met het beleidsveld waarvoor het vastgoed wordt ingezet. De komende jaren wordt de systematiek van kostprijsdekkende huur verder ingevoerd, waardoor de verrekeningen met de beleidsvelden afnemen.

De totale lasten van onze vastgoedportefeuille, vóór verrekening met de beleidsvelden, bedragen circa € 12,8 miljoen. De totale baten vóór verrekening bedragen circa € 7 miljoen. De verklaring van dit grote verschil is dat er tegenover de kosten van onderwijshuisvesting (€ 3,9 miljoen) en eigen gemeentelijke huisvesting (€ 1,7 miljoen) geen opbrengsten staan.

De totale lasten en baten na verrekening bedragen respectievelijk € 5,8 miljoen en € 5,6 miljoen.

De baten uit Algemene Middelen bestaat grotendeels uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering, inclusief de uitkering sociaal domein, daalt. Een toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

De toename van baten op het beleidsproduct Belastingen en heffingen is te danken aan de opbrengst van het eerste volledige jaar precarioheffing. In 2016 is deze opbrengst voor een half jaar geraamd.

3. De financiële positie

3.1 Inleiding

De besluitvorming over de (kaders) Perspectiefnota 2017-2020 is vertaald in deze programmabegroting.

In dit hoofdstuk geven wij een beeld van de verwachte financiële ontwikkelingen voor de jaren 2016 tot en met 2020. Het algehele financiële beeld, de actualisatie van het lopende jaar (2016) alsmede de ontwikkeling van de algemene uitkering zijn hierbij de meest in het oog springende onderwerpen.

In bijlage 1A: 'Ontwikkeling Meerjarenperspectief' treft u een financiële samenvatting aan van de onderwerpen die in dit hoofdstuk aan de orde komen. Daarnaast treft u in bijlage 1b een totaaloverzicht aan van de budgetten van alle programmaplannen aangevuld met de wijzigingen op het meerjarenperspectief. Bijlage 1C en 1D geven een beknopte toelichting op de wijzigingen tussen de primitieve begroting 2016 en de actuele begroting 2016. Wijzigingen die veelal hun oorsprong hebben in de perspectiefnota.

3.2 Uitgangspunt

Als vertrekpunt voor het meerjarenperspectief geldt de vastgestelde Perspectiefnota 2017-2020. Hierbij is tevens rekening gehouden met de gevolgen van de door uw gemeenteraad aangenomen amendementen.

Overzicht meerjarenperspectief Perspectiefnota 2017-2020

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Perspectiefnota 2017-2020	8.955 N	6.322 N	3.040 N	787 V	528 V
Amendementen 30 juni 2016					
Scenario Fietsstad - aanvullende middelen		65 N	40 N	80 N	80 N
Beleidsformatie ten behoeve van projecten Fietsplan		13 N	13 N		
▪ dekking binnen Fietsplan		13 V	13 V		
Zwemproduct			40 N	40 N	40 N
Amendementen perspectiefnota (7 juli 2016)					
A5 - Impuls parkeren Ede-Centrum	85 N	100 N	100 N	100 N	100 N
A12 - Parkeren - wijzigen tijden betaald parkeren		75 N	75 N	75 N	75 N
A13 - Retailvisie	pm	pm	pm	pm	pm
Subtotaal amendementen	85 N	240 N	255 N	295 N	295 N
Totaal perspectiefnota na amendementen	9.040 N	6.562 N	3.295 N	492 V	233 V

3.3 Actualisatie 2016 en meerjarenperspectief

In deze paragraaf lichten wij de mutaties ten opzichte van de Perspectiefnota 2017-2020 toe. Het zijn actualisaties binnen de verschillende beleidsterreinen. Deze mutaties zijn nog niet verwerkt op de programmabladen.

Actualisatie Programmabegroting 2016-2020

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
VGGM	500 V				
AZC	600 V	248 V	45 V	45 V	45 V
Opbrengsten Houtverkoop Bosbedrijf	50 N				
Verkeersvoorzieningen	PM				
Nutsbedrijven	70 N				
Parkeren	neutraal				
Riolering	neutraal				
Verduurzaming duurzaam vastgoed	97 N	20 N	20 N	20 N	20 N
Onderwijsachterstanden	PM				

Jeugd - afrekening 2015	400 V				
Jeugd	450 V	1.250 N			
Jeugd - tekort als gevolg van Septembecirculaire 2016		500 N			
Jeugd - dekking uit stelpost decentralisaties		1.313 V			
Exposeum	PM				
Algemene inkomensvoorzieningen	0				
Aanvullend inkomen	150 V				
Sociale werkvoorziening	PM				
WMO:					
Passende ondersteuning thuis/zorgvuldige overgang	250 V				
Ondersteuning en waardering mantelzorg	160 V				
Hulp bij huishouden - toeslag (HHT) 2016	500 V				
Hulp bij huishouden - toeslag (HHT) - reserve OV	PM				
Hulp bij het huishouden	900 V				
Begeleiding, verzorging en verblijf - afrekening 2015	550 V				
Begeleiding, verzorging en verblijf - prognose2016	1.700 V				
Collectief vervoer	150 V				
Hulpmiddelen	60 V	60 V	60 V	60 V	60 V
Woonvoorzieningen	100 V	100 V	100 V	100 V	100 V
Maatschappelijke opvang	465 V				
Maatschappelijke opvang - reservemutatie	465 N				
Vrouwenopvang	160 N				
Vrouwenopvang - reservemutatie	160 V				
Beschermd wonen - afrekening 2015	550 V				
Beschermd wonen - prognose 2016	800 V				
Beschermd wonen - reservemutatie	1.350 N				
Stelpost kapitaallasten Ruimtelijke Ontwikkeling	465 V	465 V	190 V		
Nadeelcompensatie tankstation	330 N				
Skaeve Huse	150 V	150 N			
Afval	neutraal				
Griffie - formatie uitbreiding		75 N	75 N	75 N	75 N
Renteanpassing effect AD toerekening boekwaarden grondexploitatie	1.060 N	959 N	872 N	778 N	754 N
Renteanpassing effect GZ toerekening boekwaarden grondexploitatie	1.060 V	959 V	872 V	778 V	754 V
Renteanpassing effect AD toerekening voorziening negatieve plannen	637 V	651 V	551 V	517 V	527 V
Renteanpassing effect GZ toerekening voorziening negatieve plannen	637 N	651 N	551 N	517 N	527 N
Financiering	600 N	490 N	490 N	430 N	400 N
BIZ	500 V	500 V	500 V	500 V	500 V
BIZ	475 N	475 N	475 N	475 N	475 N
BIZ	25 N	25 N	25 N	25 N	25 N
Samenwerking Rhenen		185 N	185 N	185 N	185 N
Samenwerking Rhenen		185 V	185 V	185 V	185 V
Stelpost onderuitputting	1.250 N				
Onvoorzien	100 V				
Totaal	4.788 V	299 N	190 N	320 N	290 N

VGGM

€ 500.000 V

De effecten van de regionalisatie van de Brandweer worden steeds meer zichtbaar in onder meer een efficiëntere inzet van personeel en materieel. Daarnaast leidt de lage rentestand eveneens tot een financieel voordelig resultaat. Naar verwachting leidt dit per saldo tot een voordeel van € 500.000. Komend jaar vindt, drie jaar na regionalisatie van de brandweer, een herijking van de budgetten plaats. Eventuele effecten hiervan worden zichtbaar in de begroting 2018.

AZC**divers**

Bij de Perspectiefnota 2017-2020 zijn de volgende middelen beschikbaar gesteld voor de realisering van de AZC's in de gemeente Ede.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000				
	2016	2017	2018	2019	2020
Locatiekeuze AZC: projectorganisatie	150				
Locatiekeuze AZC: flankerend beleid - aanspreekpunt	23	45	45	45	45
Locatiekeuze AZC: flankerend beleid - toezichthouders	100	203			
Locatiekeuze AZC: flankerend beleid - werkbudget	500				

Door het besluit van de COA om geen AZC's in Ede te realiseren kan een groot gedeelte van de beschikbare middelen vrijvallen. Dit geldt in ieder geval voor alle middelen die beschikbaar waren gesteld vanaf 2017. Ook de middelen voor toezicht in 2016 kunnen vrijvallen. Daarnaast zijn er minimale kosten gemaakt ten behoeve van planvoorbereidingen en uitwerking van de ideeën van bewoners. Het bedrag dat gereserveerd staat voor flankerend beleid kan dus ook grotendeels vrijvallen.

De afgelopen periode zijn er wel kosten gemaakt voor onder andere onderzoeken, projectorganisatie, communicatie en omgevingscoördinator/aanspreekpunt. Het COA is bereid om de plan- en juridische kosten in ieder geval te betalen. Het college wil ook de overige kosten vergoed krijgen door de COA. De VNG wordt landelijk ingeschakeld om bij het Rijk te bewerkstelligen dat gemeenten gecompenseerd worden voor de gemaakte kosten. Een overleg hierover vindt medio oktober plaats. De verwachting is dat uit dit overleg afspraken en richtlijnen komen voor de compensatie van gemaakte kosten. Het college zal met een definitief overzicht komen zodra de landelijke richtlijnen hiervoor bekend zijn en de onderhandelingen met de COA zijn afgerond. We komen hier uiterlijk bij de Programmarekening 2016 op terug.

Houtopbrengsten**€ 50.000 N**

De afgelopen jaren is een achterstand in het bosonderhoud ingelopen. Het bos voldoet nu aan het vastgestelde bosbeheerplan. Dit betekent dat er in de komende jaren minder hout uit het bos kan worden verkocht. Daarnaast neemt de houtprijs af. Naar verwachting betreft dit een structurele afname van opbrengsten.

Verkeersvoorzieningen**€ -**

De vervanging voor VRI's wordt ook dit jaar uitgesteld. De middelen zijn na 2016 wel benodigd. Bij de jaarrekening komen wij hierop terug.

Nutsbedrijven**€ 70.000 N**

Medio 2016 zijn de aangepaste legestarieven vastgesteld. Voor de eerste helft van 2016 lagen die tarieven op een niveau dat ze niet kostendekkend zijn.

Parkeren**€ -**

De prognose 2016 komt op basis van het eerste half jaar uit op € 200.000 nadelig. Dit betreft met name verminderde opbrengsten parkeergelden. De trend, dat de totale parkeerinkomsten al jarenlang afnemen vanwege de economische crisis, in combinatie met gewijzigd consumentengedrag (online kopen), zet zich voort. In maart 2016 zijn nieuwe parkeermaatregelen ingevoerd om te proberen deze trend te doorbreken. De slagbomen op de drie gemeentelijke parkeerterreinen zijn verwijderd. Hierdoor vallen deze parkeerterreinen in een fiscaal parkeerregime en hoeft er geen 21% btw van de parkeerinkomsten afgedragen te worden. Gelijktijdig hiermee is het bel parkeren geïntroduceerd. Met bel parkeren wordt op basis van de werkelijke parkeertijd en het geldende tarief via mobiel achteraf betaald. Deze nieuwe maatregelen hebben vooralsnog niet geleid tot een doorbreking van de trend. Wel zien we dat dit geleid heeft tot een gedeeltelijke verschuiving van het parkeren van de gemeentelijke parkeerterreinen naar de Q-park parkeergarages. Deze verschuiving draagt bij aan de inkomstenderving op de gemeentelijke terreinen. Het parkeerterrein Bunschoterplein is

begin 2016 heringericht. Hierdoor is er gedurende twee maanden geen parkeergelden geïnd. Deze verwachte inkomstenderving is niet begroot. Tevens heeft de vestiging van een supermarkt aan het Bunschoterplein tot minder extra parkeeropbrengsten geleid dan verwacht. Overigens blijkt uit de passantenonderzoeken van Locatus dat niet minder bezoekers naar het centrum van Ede komen sinds de invoering van de nieuwe parkeermaatregelen. Uit de rapportage Parkeren en een vitaal centrum blijkt dat de meerderheid van de centrum bezoekers bestaat uit langzaam verkeer (64% van de bezoekers).

Bij de Perspectiefnota 2017-2020 heeft u structureel geld beschikbaar gesteld voor het treffen van extra stimuleringsmaatregelen om de negatieve trend in de parkeerinkomsten te doorbreken. De eerste maatregelen om het parkeren in Ede-Centrum simpel, duidelijk en betaalbaar te maken worden in oktober getroffen. In 2017 zullen verdere maatregelen genomen worden welke moeten bijdragen aan een levendig centrum. Derhalve is de verwachting dat het tekort van € 200.000 in 2016 incidenteel is. Het tekort wordt verrekend met de Reserve Parkeren.

Riolering

€ -

Het afgelopen jaar zien we een verbetering van de voortgang van de projecten. Door meer inzet van capaciteit en het opstellen van een integrale planning, zijn dit jaar diverse grootschalige vervangingsrioleringsprojecten gelijktijdig opgestart, zoals Bennekom-oost fase III en IV en Kamperfoelielaan en omgeving. Ook binnen het beheer en onderhoud is een verbetering zichtbaar op meerdere activiteiten. Dit vertaalt zich door een overschrijding (€ 475.000) op meerdere activiteiten bij beheer en onderhoud. Reden voor deze extra uitgaven betreft dat er diverse knelpunten naar aanleiding van extreme neerslag bekend zijn geworden welke niet zijn voorzien. Verder dient in kader van integrale planning en afstemming met meerjarenprogramma wegen meer te worden geïnspecteerd dan voorzien. Het particulier afkoppelen Stationsweg omgeving en Burgemeestersbuurt loopt over jaar 2016 boven verwachting en kent een overschrijding (€ 230.000). Dit laatste ontstaat met name omdat op het einde van het project diverse particulieren en woningcoöperatie hebben besloten toch mee te doen.

Binnen het investeringsprogramma is verbetering zichtbaar ten opzichte van voorgaande jaren, toch is er sprake van temporisering in het werk (€ 2.435.000). In hoofdlijn wordt deze onderuitputting van middelen verklaard door temporisering van de realisatie als gevolg van afstemming met de omgeving Hakselseweg (€ 695.000), vertraging binnen de aanbestedingsprocedure relining Veldhuizen (€1.000.000) en renovatie stedelijke gemalen (€ 250.000). Verder is er sprake van verwachte voordelen van in totaal € 720.000, te weten: in de uitvoering van Bennekom-Oost Deelgebied III en gewijzigde aanpak voor de renovatie van de bergbezinkbassins (€ 90.000). Het overschot wordt verrekend met de voorziening Riolaanleg en -beheer.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

2016: € 97.000

2017 e.v.: € 20.000

Bij de Perspectiefnota 2016-2019 is een raadsbrede motie aangenomen voor de verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed. Bij de behandeling van de nota 'Uitgangspunten verduurzaming gemeentelijk vastgoed' in januari van dit jaar in de gemeenteraad is één van de besluiten, middels een amendement, als volgt aangepast: 'op basis van de uitkomsten van de EPA's bij de Perspectiefnota 2017-2019 of zo spoedig mogelijk erna met een aanvullend raadsvoorstel te komen om onze ambitie te verwezenlijken'.

Als uitvoering van dit amendement stellen wij voor om de benodigde middelen voor verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed beschikbaar te stellen, te weten € 97.000 incidenteel en € 20.000 structureel.

Onderwijsachterstanden

PM

Ten behoeve van onderwijs aan asielzoekers (primair en voortgezet onderwijs) heeft er voorfinanciering (€ 460.000) door de gemeente Ede plaatsgevonden. Inmiddels ontvangen de schoolbesturen middelen vanuit het ministerie van OCW voor het onderwijs aan deze kinderen. Of de voorfinanciering volledig gecompenseerd gaat worden is nog onzeker.

Voor wat betreft het vervolg van het onderwijsachterstandenbeleid en VVE is het wachten op besluitvorming in de Tweede Kamer. Deze wordt dit najaar verwacht. De effecten hiervan worden betrokken bij de Perspectiefnota 2018-2021.

Jeugdhulp

€ 850.000 V

In de Programmarekening 2015 was sprake van een voordeel op jeugd. In de Programmarekening 2015 is een voordeel van € 2,4 miljoen verantwoord en op basis van de (nagenoeg) definitieve afrekening 2015 wordt een extra voordeel van € 0,4 miljoen verwacht. De prognose 2016 komt op basis van het eerste halfjaar uit op € 0,45 miljoen voordelig.

Voor 2017 wordt stevig ingezet op verdere transformatie waardoor de zorgkosten dalen. Het is echter de verwachting dat de financiële effecten hiervan niet het tempo van de daling van het budget kunnen volgen. Het budget daalt met € 3,2 miljoen (inclusief effect septembercirculaire) terwijl een verlaging van zorgkosten is geprognosticeerd op € 1,7 miljoen. Daarnaast is er sprake van een stijging van voogdijzorg in combinatie met de hieraan verbonden budgetsystematiek en de investering in de uitvoering van het sociaal domein (conform besluitvorming Perspectiefnota 2017-2020). Daarmee wordt een incidenteel nadeel verwacht van € 1,75 miljoen voor 2017.

Voor 2018 en verder wordt een structureel sluitende begroting geprognosticeerd.

Exposeum

PM

In de gemeentelijke begroting staat een bedrag van € 500.000 ten behoeve van de exploitatie van een eventueel Exposeum. De verkennende fase om te komen tot het Exposeum wordt binnenkort afgesloten. Besluitvorming hieromtrent is voorzien in het vierde kwartaal van 2016. Afhankelijk van de besluitvorming door college en gemeenteraad wordt u bij de programmarekening nader geïnformeerd.

Inkomensvoorziening

€ -

In de Perspectiefnota 2017-2020 is een stijging van de uitgaven voor algemene inkomensvoorziening gemeld van € 1,5 miljoen in 2016 waarvan € 0,85 miljoen gedekt wordt door de landelijke vangnetregeling. Voor 2016 wordt een verdere stijging van ruim € 0,5 miljoen voorzien. Deze extra stijging wordt voor 2016 volledig gecompenseerd door het landelijk vangnet. De stijging van het uitkeringenbestand wordt mede veroorzaakt door het stijgend aantal statushouders. Het voorstel voor de nieuwe vangnetregeling 2017 laat een verhoging van het eigen risico voor gemeenten zien. Als hiertoe wordt besloten betekent dit voor Ede een nadeel van € 1,1 miljoen in 2017. Daarnaast kunnen ook de inkomsten van de specifieke rijks-doeluitkering wijzigen. De voorspelbaarheid hiervan is beperkt als gevolg van het veranderend verdeelmodel en de variabelen hierin.

Aanvullend inkomen

€ 150.000 V

Binnen Aanvullend inkomen doen zich verschillende ontwikkelingen voor.

- De uitgaven voor bijzondere bijstand inclusief minimabeleid laten een stijging zien. Dit komt onder andere door een stijging van bijzondere bijstand voor woninginrichtingen en bewindvoering. Een extra risico bij deze kosten is het verhoogde aantal te huisvesten statushouders. De financiële gevolgen van deze taakstelling zijn op dit moment moeilijk in te schatten maar leiden mogelijk tot hogere uitgaven voor woninginrichting. Op dit onderdeel wordt een tekort van € 0,2 miljoen verwacht.
- Op het onderdeel WMO-inkomsondersteuning wordt een voordeel verwacht van € 0,35 miljoen verwacht. Deze inschatting kent een grote bandbreedte omdat de doelgroep onbekend is. De inkomsondersteuning heeft met de regeling tegemoetkoming hoge zorgkosten recentelijk concretere vormen aangenomen. De onderschrijding wordt veroorzaakt door het feit dat het een nieuwe regeling is die bij klanten nog onvoldoende bekend is. Hier wordt het tweede half jaar meer op ingezet.

Sociale werkvoorziening

PM

Vanuit de financiële invalshoek zijn de onzekerheden groter dan normaal. Voor de liquidatie van Permar is in de begroting van Ede in 2016 rekening gehouden met kosten van liquidatie, voor afvloeiing van personeel op basis van het rapport SWO/Langedijk. Het is de komende periode een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de

deelnemende gemeenten en Permar om er voor te zorgen dat de schadelast beperkt wordt. Ten tijde van het opstellen van de actualisatie kan geen inschatting gegeven worden over de eindafrekening. Dit is afhankelijk van te nemen besluiten over overname activiteiten, personeel en materieel door de gemeenten. Op basis van de reguliere begroting en doorrekening van de bestuursrapportage over het eerste half jaar van Permar tekent zich een nadeel af van € 0,1 miljoen in 2016. Actuele risico's doen zich bijvoorbeeld voor op het gebied van afnemende omzet. Hiertegenover ziet Permar kansen die moeten leiden tot kostenreductie dan wel omzetverhoging.

De ontwikkeling in meerjarig opzicht staat nog meer dan 2016 in het teken van onzekerheden. Begin 2017 is besluitvorming door de gemeenteraad voorzien over het definitieve ontwerp van het Participatiebedrijf. Binnen Permar raken de lopende bedrijfsuitoefening en het liquidatieproces steeds meer met elkaar vervlochten. In de begroting van Ede heeft bij de meicirculaire een korting plaatsgevonden als gevolg van actualisatie van het verdeelmodel. Daarnaast is onze begroting niet bijgesteld met de doorwerking van de eerder dit jaar afgesloten cao. Deze componenten leggen een extra druk om de beweging 'van binnen naar buiten' kracht bij te zetten, waarbij de toegevoegde waarde van sw personeel wordt vergroot. In de eerste maanden van volgend jaar moeten de financiële contouren voor 2017 en verder duidelijker zijn en de onzekerheden van nu voor een groot deel zijn teruggebracht.

Maatschappelijke ondersteuning - algemeen

€ 250.000 V

Op het incidentele budget passende ondersteuning thuis, die onder meer voor algemene kosten, de transformatieopgave en een zorgvuldige overgang vanuit de AWBZ is bedoeld, resteert naar verwachting een bedrag van € 250.000.

Ondersteuning en waardering mantelzorg

€ 160.000 V

Het budget voor ondersteuning en waardering mantelzorgers bestaat uit een financiële waardering en een compensatieregeling voor de eigen bijdrage bij gebruik van de huishoudelijke toeslagregeling (HHT). Om de uitgangspunten van de Wmo te kunnen realiseren is een duurzaam mantelzorgbeleid belangrijk. Ondersteuning en waardering van mantelzorgers zijn daar onderdeel van. In 2016 verwachten we ongeveer 1.500 aanvragen voor een financiële waardering van € 100. Bij de compensatieregeling voor de eigen bijdrage HHT zijn 350 deelnemende mantelzorgers geraamd. Het aantal deelnemers zien we momenteel stijgen naar circa 225. Daarnaast zetten we nog in op mantelzorgondersteuning via de vrijwillige mantelzorgcoach, activiteiten rondom Dag van de Mantelzorg en start van het project jonge mantelzorgers.

Per saldo echter resteert naar verwachting een bedrag van € 160.000. Vooruit kijkend naar 2017 en volgende jaren zullen de middelen mantelzorg anders ingezet worden. De nota mantelzorgbeleid (najaar 2016 vast te stellen door de gemeenteraad) vraagt om meer mogelijkheden en variatie in ondersteuningsmaatregelen voor mantelzorgers en herpositionering van het steunpunt mantelzorg, onder andere respijtmogelijkheden en uitbreiding steunpunt mantelzorg.

Hulp bij huishouden - toeslag (HHT)

€ -

Deze toeslagregeling op de hulp bij het huishouden is bedoeld voor bestaande cliënten (1 extra uur) en mantelzorgers (2 uren). De prognose 2016 van de kosten minus de eigen bijdrage komt op basis van het eerste halfjaar uit op € 500.000 voordelig. De uitnutting met betrekking tot de in het plan van aanpak HHT 2016 opgegeven aantallen cliënten/mantelzorgers en uren bedraagt in de praktijk nog geen 50%. Dit voordeel komt bovenop de vorig jaar gedane resultaatbestemming van € 700.000, die in de reserve overlopende verplichtingen is gereserveerd. We willen deze incidentele middelen van de doeluitkering HHT gefaseerd betrekken bij het HH-beleid 2017-2020. Bij de Programmarekening 2016 komen wij hierop terug. Vanaf 2017 is dit benodigd voor het verbrede product thuisondersteuning, een stijgend aantal mantelzorgers, het versterken van de signaleringsfunctie van thuiszorgmedewerkers en voor de start van pilotprojecten voor nieuwe arrangementen (HH/begeleiding).

Hulp bij het huishouden

€ 900.000 V

De prognose 2016 komt op basis van het eerste halfjaar uit op € 900.000 voordelig. Onderdeel van het resultaat betreft de bij de Meicirculaire 2016 extra verkregen middelen (€ 215.000) voor vooral de loon- en prijsstijgingen. Bij de prognose van het resultaat is ingeschat dat ongeveer 90% van de indicaties daadwerkelijk leidt tot een verzilvering van de zorg. Gemiddeld wordt bij de HH1 (schoonmaak) ongeveer 2,5 uren per week geïndiceerd. Bij HH2 (schoonmaak en regievoering) ligt dit gemiddelde op 3,2 uren per week. We hebben nog geen definitieve cijfers met betrekking tot de uitputting PGB. In de prognose is de PGB-uitputting geraamd op 70%. Voor 2017 verwachten we een sluitende begroting. Het nieuwe beleid HH (thuisondersteuning) leidt tot extra kosten (€ 600.000) en daarnaast verwachten we nog een extra stijging van het aantal mantelzorgers dat in 2017 gebruik zal maken van de voor hen gratis hulp bij het huishouden (€ 200.000).

Begeleiding, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf

€ 2.250.000 V

Bij de accountantscontrole medio dit jaar op de Jaarrekening 2015 blijkt dat de (nagenoeg) definitieve afrekening en actualisatie voordeliger uitvalt, dan de (gedeeltelijke) aannames in de jaarrekening. Hierdoor wordt in 2016 een additioneel voordeel verwacht van € 0,55 miljoen. Ook in 2016 is samen met de aanbieders maximaal ingezet op het optimaal bedienen van de klanten. De prognose voor 2016 komt op basis van het eerste halfjaar uit op € 1,7 miljoen voordelig. We gaan er hierbij vanuit dat de besteding van de PGB ook iets zal achterblijven. Duidelijk is geworden dat het verkregen budget bij de transitie te hoog is vastgesteld. Recent is bericht van de VNG ontvangen dat het budget in 2017 met circa € 1 miljoen wordt gekort ten gunste van onder meer de langdurige zorg. Feit is dat er meer cliënten dan van te voren gepland van de Wlz gebruik hebben gemaakt. Wij hebben dit bij de Programmarekening 2015 ook al verwacht en geschreven. De resterende middelen 2016 worden overigens niet verrekend. Voor 2017 verwachten we een sluitende begroting aangezien er dan ook nog een openstaande taakstelling als gevolg van met name het objectieve verdeelmodel van € 0,7 miljoen bestaat.

Collectief vervoer (regiotaxi)

€ 150.000 V

Van de provincie is de afrekening 2015 voor het regiovervoer ontvangen, waarbij de kosten van 2015 € 100.000 lager uitvallen. Voor 2016 voorzien we voordelen, maar worden er ook niet geraamde incidentele kosten gemaakt. Dit betreft kosten voor de implementatie van de Valleihopper en een pilotproject vervoer om reizigers die met de regiotaxi naar het ziekenhuis reizen, te verleiden gebruik te maken van andere vervoersmiddelen. Per saldo in 2016 een voordeel van € 50.000. In 2017 wordt overigens de regio Food Valley verantwoordelijk voor het collectieve vervoer (regiotaxi), inclusief het openbaar vervoer (OV-deel).

Hulpmiddelen en woonvoorzieningen

€ 160.000 V

De verstrekkingen van hulpmiddelen en woonvoorzieningen blijven iets achter op de ramingen. Op de hulpmiddelen is een voordeel zichtbaar van € 60.000 en op de woonvoorzieningen € 100.000. Naast het toepassen van goedkopere oplossingen doet de verwachte stijging van kosten, door een toenemende vergrijzing en het langer thuis wonen, zich (nog) niet voor.

Maatschappelijke opvang

€ -

Voor het jaar 2016 betreft het voordeel op de regionale opvang € 465.000. Voor € 145.000 betreft dit het resultaat van de definitieve afrekening 2015. Vooral de trajectfinanciering heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van subsidies. Er is in 2016 echter ook extra geïnvesteerd. Door tijdelijke uitbreiding van de Maatschappelijke Opvang (14 kamers voor alleenstaanden aan de Nieuwe Stationsstraat en twee gezinsappartementen) zijn de subsidies gedurende het jaar opgehoogd. Daarnaast zijn er meer kosten gemaakt door tijdelijke uitbreiding van de beleids capaciteit en door sterkere inzet op preventie. Hierdoor is het in de gehele regio mogelijk bemoeizorg bij (dreigende) dakloosheid in te zetten ter voorkoming van gebruik van de Maatschappelijke Opvang. Met de regio zijn afspraken gemaakt over lokale inzet, waardoor lokale gemeenten in staat zijn pilots voor te stellen die bekostigd worden uit de doeluitkering Maatschappelijke Opvang. Deze pilots worden bekostigd uit de reserve Maatschappelijke Opvang. Vanuit lokale middelen zijn in 2016 de

collectieve verslavingspreventie en het project Ontmoeten & Verbinden bekostigd. In 2016 zijn nieuwe afspraken gemaakt over de financieringssystematiek, waarin de bouwstenensystematiek vereenvoudigd is in een trajectprijs. Hierbij wordt aangesloten bij de WMO-tarieven voor begeleiding. De voordelen op de centrumgemeentelijke regionale middelen worden, conform de gebruikelijke systematiek, gestort in de reserve Maatschappelijk Opvang.

Huiselijk geweld/Veilig thuis

€ -

In 2016 wordt naar verwachting € 280.000 meer besteed dan de beschikbare centrumgemeentelijke uitkering Vrouwenopvang. We hadden dit ingeschat op € 120.000. De overschrijding wordt veroorzaakt door een aanvullend verstrekte subsidie voor Veilig thuis (personeel en opleiding) en (inhuur)kosten van extra ingezette capaciteit ten aanzien van vooral de ontwikkelingen Veilig thuis. De kosten voor de regiovisie vallen daar tegenover iets lager uit, maar worden naar verwachting deels nog in 2017 gemaakt. Het bovenstaande betekent dat voor 2017 ook een tekort van ca. € 70.000 wordt verwacht. De nadelige resultaten komen ten laste van de hiervoor beschikbare reserve Vrouwopvang. Voor 2018 is naar verwachting sprake van een 100% objectief verdeelmodel en wordt ingestoken op een trajectfinancieringsmodel, waarvan de financiële merites momenteel nog onvoldoende zijn uitgekristalliseerd.

Beschermd wonen

€ -

Bij de accountantscontrole medio dit jaar op de Jaarrekening 2015 blijkt dat de (nagenoeg) definitieve afrekening en actualisatie voordeliger uitvalt, dan de (gedeeltelijke) aannames in de jaarrekening. Hierdoor wordt in 2016 een additioneel voordeel verwacht van € 0,55 miljoen. Voor 2016 valt de prognose bij beschermd wonen op basis van het eerste halfjaar ca. € 0,8 miljoen lager uit dan het beschikbare centrumgemeentelijke budget. We gaan er daarbij vanuit dat de besteding van PGB conform begroting verloopt. Gelijk aan de overige centrumgemeentelijke middelen wordt het voordeel op beschermd wonen ad € 1.350.000 in de reserve Beschermd wonen gestort.

Ook voor 2017 verwachten we dat er sprake is van onderuitputting. Het budget neemt tot 2020 fors toe (tot uiteindelijk € 1,8 miljoen extra). Een gedeelte van dit extra budget wordt overigens aangewend voor een hogere kapitaallastenvergoeding van de huisvesting in 2017 en 2018. Verder is voor 2017 en verder nog niet duidelijk wat de eventuele (financiële) consequenties zijn voor een mogelijke instroom beschermd wonen naar aanleiding van de afbouw van bedden GGZ-behandeling en de onzekerheden met betrekking tot de forensische instroom en daarnaast de eventuele uitname richting Wlz-budget (GGZ-C met een blijvende behoefte aan beschermd wonen, nu vallend onder de Wmo). We zetten in op verdere extramuralisering en een vermindering van de intramurale capaciteit. Dat leidt naar verwachting tot verdere besparingen. Verder vindt in verband met de decentralisatie beschermd wonen vanaf 2017 een verschuiving plaats van gelden vanuit centrumgemeente Ede naar de regiogemeenten.

Stelpost kapitaallasten

€ 465.000 V

Vanuit eerdere besluitvorming is vanaf de jaarschijf 2016 structureel budget beschikbaar gemaakt voor onderstaande investeringen welke beide nog moeten worden gerealiseerd. Het budget voor 2016 kan daardoor vrijvallen.

- Een fietstunnel bij Hoekelum. Gelijktijdig met de aanleg van de Parklaan wordt er ter hoogte van Hoekelum een fietstunnel aangelegd. De aanleg van de Parklaan kampt echter met vertraging, vanwege de noodzaak om te komen tot een nieuw bestemmingsplan.
- Voor de komst van het World Food Center is een investeringsbijdrage van € 5 miljoen beschikbaar gesteld. Deze investering is voorzichtigheidshalve wat vroeg gepland, zodat er geld beschikbaar is op het moment dat er ook echt een definitieve go komt.

De faseringen van de investeringen leiden ook tot verschillen in 2017 en 2018, deze zijn in de actualisatie meegenomen.

Nadeelcompensatie plan de Klomp

€ 330.000 N

Naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State heeft het afgelopen half jaar hernieuwd onderzoek plaatsgevonden naar de hoogte van de nadeelcompensatie plan de Klomp als gevolg van het afsluiten van de Veenendaalseweg. Dit onderzoek heeft geleid tot een uiteindelijk compensatiebedrag van € 330.000

Skaeve Huse

2016: € 150.000 V

2017: € 150.000 N

Voor het project Skaeve Huse is de planning geactualiseerd. Deze leert dat in het vervolg van 2016 de locatie wordt bepaald. Met een bestemmingsplanprocedure in het vooruitzicht betekent dit dat wij u voorstellen om de kosten voor de uitwerking van de locatie te verschuiven naar 2017, met mogelijke uitloop voor het woonrijp maken in 2018.

Afval

neutraal

De verwachte extra kosten voor de (her) ingevoerde belasting op verbranden en storten vallen lager uit dan geraamd. Dit is het gevolg van een Green Deal tussen de landelijke overheid en Avi's, waarbij bodemassen als volwaardige bouwstof mogen worden gezien. Hierbij is de afspraak gemaakt dat dit in stappen doorgevoerd wordt: vanaf 2015 geldt dit voor 23% en vanaf 01-01-2017 voor 50% en voor 100% per 01-01-2021. Hierdoor verlaagt het bedrag voor de verbrandingsbelasting met een evenredig deel. Daarnaast vallen de inzamelkosten lager uit als gevolg van inzet van meer zijbeladersvoertuigen. Tot slot neemt de hoeveelheid gescheiden ingezameld PMD sinds de invoering in september 2015 gestaag toe, waardoor een hogere vergoeding uit het Afvalfonds wordt uitgekeerd aan de gemeente. Per saldo leidt dit tot een voordeel van € 700.000 op het product Afval. Dit voordeel wordt verrekend met de Reserve Afval.

Griffie - formatie

€ 75.000 N

Vanuit de Werkgeverscommissie van de griffie is, als gevolg van toegenomen werkzaamheden, gevraagd om uitbreiding van de formatie raadsadviseurs en ondersteuning griffie met resp. 0,5 fte en 0,6 fte. De kosten bedragen € 75.000.

Renteanpassing Grondbedrijf/financiering

Divers

In de notitie Grondexploitaties 2016 (BBV) is aangegeven dat de rentetoerekening aan de projecten die tot de grondexploitatie behoren op een andere wijze berekend wordt. Een groot verschil is dat het eigen vermogen niet meetelt als financieringsmiddel. Bij de berekening van de toe te rekenen rente conform de notitie is dit percentage 2,7% voor het grondbedrijf voor het jaar 2016. Om schommelingen te voorkomen, staat de BBV toe dat het percentage mag worden afgerond met maximaal 0,5% punt. Gezien de lage rentestand en het verloop van ons vreemd vermogen stellen wij voor het genormeerde rentepercentage van het grondbedrijf (voor de BIE's) aan te passen van 3 naar 2,5%. Dit komt tevens dicht bij de door de BBV vastgestelde verdisconteringsvoet van 2%. Dit betekent dat de toekomstige kasstromen tegen 2% contact gemaakt moeten worden. Dit was eerst 3%.

Bovenstaand voorstel heeft de volgende financiële uitwerking:

- De rente die het grondbedrijf in rekening wordt gebracht ter financiering van het onderhanden werk daalt van 3% naar 2,5%. Dit betekent een structurele extra last voor de algemene dienst.
- De rente die aan de Voorziening Negatieve Plannen moet worden toegerekend in verband met het opnemen van de verliezen tegen de contante waarde daalt vanwege de gewijzigde disconteringsvoet van 3% naar 2%. Dit heeft een structureel positieve invloed op de algemene dienst.

De resultaten van de plannen wijzigen door de gewijzigde rente- en disconteringsvoet. Allereerst wijzigt het eindresultaat van de plannen door de gewijzigde rentetoerekening positief. Daarnaast wijzigt de waarde van het resultaat van de plannen op dit moment (contante waarde) door de gewijzigde disconteringsvoet. Dit heeft een positief effect op de positieve plannen, maar een negatief effect op de negatieve plannen. Het totaal in het MPG lite becijferde resultaat als gevolg van de wijziging bedraagt € 2,4 miljoen en wordt verder toegelicht in het MPG lite 2016.

Per saldo resteert een nadeel voor de algemene dienst, inclusief een nadeel van € 170.000 omdat het in de begroting opgenomen rentevoordeel lager uit valt.

Bedrijven Investeringszone

€ -

Vanaf belastingjaar 2017 wordt voor een aantal bedrijventerreinen een zogenaamde heffing Bedrijven Investeringszone (BIZ) ingevoerd. Invoering ervan is afhankelijk van de uitkomst van een draagvlakmeting eind 2016. De gemeente heft en stort de opbrengsten na aftrek van kosten aan een stichting die onder strikte voorwaarden de gelden gaat besteden aan het versterken van deze bedrijventerreinen, onder meer voor beveiliging en parkmanagement.

Belastingsamenwerking

€ -

Vanaf 1 januari 2017 voert Ede de belastingtaken + WOZ uit voor de gemeente Rhenen. In navolging hierop wordt vanaf 2018 proactief beleid gevoerd richting omliggende gemeenten om (delen van) belastingtaken + WOZ uit te voeren vanuit Ede om zo een grotere regionale samenwerking te bewerkstelligen.

Stelpost onderuitputting

€ 1.250.000 N

In de programmabegroting is een structurele stelpost onderuitputting opgenomen, uitgaande van een jaarlijkse onderuitputting als gevolg van onder meer fasering van realisatie. Deze onderuitputting doet zich voor op diverse budgetten/programma's. Tegenover deze voordelen op de programma's staat de vrijval van de stelpost, een nadeel van € 1,25 miljoen.

Onvoorzien € 100.000 V

Analoog aan de vrijval van de stelpost onderuitputting laten wij de post onvoorzien vrijvallen, een voordeel van € 100.000.

3.4 Ontwikkeling algemene uitkering gemeentefonds

In de Perspectiefnota 2017-2020 hebben wij u geïnformeerd over de uitkomsten van de decembercirculaire 2015 en de Meicirculaire 2016. De mutaties voortvloeiend uit de Septembercirculaire 2016 worden onderstaand toegelicht. Deze leiden tot zowel algemene mutaties als taakmutaties. De mutaties septembercirculaire zijn, zoals gebruikelijk, niet verwerkt op de programmabladen.

Algemene uitkering	Bedragen x € 1.000					
	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Accres:</i>						
Algemene uitkering - accres		3.000 V	3.000 V	3.000 V	3.000 V	3.000 V
Algemene uitkering - tweede fase groot onderhoud			440 V	550 V	50 V	50 V
<i>Taakmutaties:</i>						
Taakmutatie Versterking peuterspeelzaalwerk				261 N	261 N	261 N
Reserveren taakmutatie Versterking peuterspeelzaalwerk				261 V	261 V	261 V
Aanpassing taakmutatie BRZO	18 V	77 N	36 N	36 N	36 N	36 N
Taakmutatie WMO - HH	8 N	180 N	180 N	180 N	180 N	180 N
Reserveren taakmutatie WMO - HH	8 V	180 V	180 V	180 V	180 V	180 V
Taakmutatie Vrouwenopvang	2 N	2 N	2 N	2 N	2 N	2 N
Reserveren taakmutatie Vrouwenopvang	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V
Taakmutatie Maatschappelijke opvang	5 N	5 N	5 N	5 N	5 N	5 N
Reserveren taakmutatie Maatschappelijke opvang	5 V	5 V	5 V	5 V	5 V	5 V
Taakmutatie Sociaal domein jaarschijf 2020						451 N
Reserveren taakmutatie Re-integratie						112 N
Reserveren taakmutatie WSW						563 V
Taakmutatie Sociaal domein	12 V	1.210 N	1.162 N	1.154 N	1.110 N	1.110 N
Reserveren taakmutatie WMO-extramurale zorg	13 V	706 V	659 V	651 V	606 V	606 V
Reserveren taakmutatie Jeugd	27 N	502 V	501 V	501 V	502 V	502 V
Reserveren taakmutatie Wsw	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V
Totaal		3.018 V	3.363 V	3.514 V	3.014 V	3.014 V

Accres

Het accres valt hoger uit dan de aanname bij de Perspectiefnota 2017-2020. Dit is te verklaren doordat - zoals aangegeven - het historisch hoge accres 2016 enigszins terughoudend is geraamd. Daarnaast is de rijksbegroting door omvangrijke intensiveringen toegenomen. Dit vertaalt zich via het zgn. trap-op-trap-af principe in een hogere algemene uitkering.

Voor wat betreft de raming van 2017 en verder is aangesloten bij de groei in de jaarschijf 2016. Volgend jaar worden Tweede Kamerverkiezingen gehouden en dit betekent dat de begrotingsafspraken van het huidige kabinet zich beperken tot 2016/2017. De ramingen van het accres in de septembercirculaire na deze periode zijn gebaseerd op de (hogere) middellange termijn raming van het Centraal Planbureau. De ervaring heeft geleerd dat dit accres, mede afhankelijk van het nieuwe regeerakkoord, een compleet andere omvang kan krijgen. Afhankelijk van de snelheid van kabinetsvorming verwachten wij in de komende perspectiefnota (gebaseerd op Meicirculaire 2017) meer duidelijkheid te kunnen geven. Tevens vindt dan actualisatie van de uitgavenkant plaats.

Tweede fase Groot onderhoud

In de Perspectiefnota 2017-2020 hebben wij reeds een voorschot genomen op de uitkomsten van het verdiepend onderzoek tweede fase van het groot onderhoud aan het gemeentefonds, door voor de jaren 2019 en 2020 een voordeel van € 500.000 in te boeken.

In deze septembercirculaire is de definitieve uitwerking opgenomen, waarbij de financiële gevolgen (grotendeels) al vanaf 2017 ingaan. Daarnaast valt het structurele voordeel iets hoger uit.

Taakmutaties

Taakmutaties zijn middelen die met een bepaald oogmerk aan het gemeentefonds zijn toegevoegd, maar waar geen bestedingsverplichting aan ten grondslag ligt. Aan de hand van concrete bestedingsvoorstellen maar ook in het licht van het financiële meerjarenperspectief vindt besluitvorming over de aanwending plaats. In het algemeen worden de taakmutaties budgettair neutraal verwerkt, door de betreffende middelen te reserveren. Het betreft de volgende taakmutaties:

Versterking peuterspeelzaalwerk

De decentralisatie-uitkering Versterking peuterspeelzaalwerk komt met ingang van 2018 te vervallen. Het gaat om een bedrag van € 261.000. De beëindiging is onderdeel van het wetsvoorstel Harmonisatie peuterspeelzalen en kinderdagopvang.

Aanpassing BRZO

In de Septembercirculaire 2015 is de algemene uitkering verlaagd vanwege de overdracht van het bevoegd gezag voor alle BRZO-inrichtingen (Besluit Risico Zware Ongevallen 1999) en RIE-4-installaties (Richtlijn Industriële Emissies-categorie 4) van gemeenten naar provincies. Deze wijziging was budgettair neutraal verwerkt. Nu blijkt dat de verdeling onvoldoende rekening houdt met de aanwezige bedrijven. Dit betekent uiteindelijk een structureel nadeel van € 36.000.

Armoedebestrijding onder kinderen

In de circulaire wordt een vooraankondiging gedaan van extra middelen ingaande 2017 voor 'kinderen in armoede'. Over de inzet van deze middelen wil het Rijk met de VNG een convenant afsluiten. Bij de decembercirculaire ontvangen wij informatie over precieze omvang en verdeling. Op dat moment kan ook worden bekeken of dit een vergoeding is voor taken die we al eerder in Ede hebben opgepakt, dan wel dat het om aanvullende taken gaat.

WMO

De omvang van de integratie-uitkering WMO wordt vanaf 2017 met € 180.000 structureel verlaagd, omdat gemeenten vanaf dat moment niet meer verantwoordelijk zijn voor de huishoudelijke verzorging voor Wlz-cliënten (wet langdurige zorg) met een modulair pakket thuis.

Vrouwenopvang

De integratie-uitkering Vrouwenopvang is geactualiseerd en leidt tot een zeer beperkte structurele verlaging van € 2.000. Gezien het feit dat het om centrumgemeentelijke gelden gaat, is deze vanwege de transparantie toch opgenomen.

Maatschappelijke opvang

De integratie-uitkering Maatschappelijke opvang is geactualiseerd en leidt tot een zeer beperkte structurele verlaging van € 5.000. Gezien het feit dat het om centrumgemeentelijke gelden gaat, is deze vanwege de transparantie toch opgenomen.

Re-integratie en WSW (jaarschijf 2020)

In de Perspectiefnota 2017-2020 is het effect van de toevoeging van de jaarschijf 2020 voor deze twee onderdelen per abuis niet meegenomen. Voor re-integratie en WSW gaat het respectievelijk om een voordeel van € 112.000 en een nadeel van € 563.000.

Sociaal Domein

Onderstaand de in de Perspectiefnota 2017-2020 opgenomen meerjarige budgetten Sociaal Domein.

Perspectiefnota 2017-2020		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	
Wmo - extramurale zorg	13.792	13.118	12.877	12.723	12.649	
Wmo - beschermd wonen	17.536	18.312	18.878	19.308	19.306	
Jeugd	26.518	23.848	24.097	24.097	24.101	
Re-integratie	2.198	2.137	2.236	2.400	2.512	
Wsw	9.942	9.136	8.410	7.833	7.264	
Totaal	69.986	66.551	66.498	66.361	65.832	

Mutatie Septembercirculaire 2016		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	
Wmo - extramurale zorg	13 N	706 N	659 N	651 N	606 N	
Wmo - beschermd wonen	0	0	0	0	0	
Jeugd	27 V	502 N	501 N	501 N	502 N	
Re-integratie	0	0	0	0	0	
Wsw	2 N	2 N	2 N	2 N	2 N	
Totaal	12 V	1.210 N	1.162 N	1.154 N	1.110 N	

De mutaties septembercirculaire hebben met name betrekking op een juiste toedeling van budgetten. Een groep cliënten heeft in plaats van gebruik te maken van WMO, Jeugdwet en de Zorgverzekeringswet, gekozen voor de Wet langdurige zorg geïndiceerden.

Daarnaast heeft het kabinet tevens besloten om meerpersoonshuishoudens waarbij één van de partners chronisch ziek is, en daardoor niet kan werken, financieel tegemoet te komen (ca. € 300.000) via een verlaging van de eigen bijdragen Wmo 2015.

Programmabegroting 2017-2020

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Wmo - extramurale zorg	13.779	12.412	12.218	12.072	12.043
Wmo - beschermd wonen	17.536	18.312	18.878	19.308	19.306
Jeugd	26.545	23.346	23.596	23.596	23.599
Re-integratie	2.198	2.137	2.236	2.400	2.512
Wsw	9.940	9.134	8.408	7.831	7.262
Totaal	69.998	65.341	65.336	65.207	64.722

3.5 Decentralisatie en maatregelen regeerakkoord

In de Perspectiefnota 2017-2020 is het raadsbesluit inzake wijkposten financieel vertaald voor de jaren 2017 en verder. Hierbij is de jaarschijf 2016 vergeten, met het beschikbaar stellen van een budget van € 87.000 wordt dit rechtgezet. Naar verwachting is op het resterende budget 2016 van deze stelpost verder geen beroep noodzakelijk en kan dit vrijvallen. In de actualisatie is voor Jeugd in 2017 een nadeel geprognosticeerd van € 2 miljoen, hiervan kan een deel gedekt worden uit deze stelpost.

Stelpost decentralisaties en regeerakkoord

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Beschikbare stelpost (stand Perspectiefnota 2017-2020)	360 V	1.313 V	2.163 V	1.913 V	1.663 V
Wijkposten	87 N				
Actualisatie jeugd		1.313 N			
Restant stelpost	273 V	0	2.163 V	1.913 V	1.663 V

3.6 Voortgang ombuigingen

Met het traject mEdemaken is een bezuiniging ingeboekt op het muziekonderwijs. Tot en met 2018 is € 200.000 ingeboekt en vanaf 2019 is dit structureel € 500.000. Hiermee zou een eerste schatting van de frictiekosten op € 2.000.000 zijn gewaardeerd. Na overleg tussen gemeente en Cultura is overeengekomen dat de totale bezuiniging van € 500.000 structureel per 2017 ingaat. Ook is overeengekomen dat de gemeente in totaal € 1.000.000 aan frictiekosten betaalt, gefaseerd over drie jaar; in 2016 € 400.000 en in 2017 en 2018 € 300.000. Voor de resterende ombuigingen is voor de jaren 2017 en 2018 nog frictiekostenbudget beschikbaar.

Voortgang ombuigingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Muziekschool - ombuiging		300 V	300 V		
Muziekschool - frictiekosten	400 N	300 N	300 N		
- dekking: vanuit frictiebudget	400 V	300 V	300 V		
Totaal	0	300 V	300 V	0	0

3.7 Overige ontwikkelingen

Doorlichting reserves

In januari 2016 heeft u de nieuwe de nota reserves en voorzieningen vastgesteld. Op basis van de geactualiseerde nota is in samenwerking met de raads werkgroep Programmabegroting gestart met een traject om alle reserves door te lichten. In de eerste fase hebben we stand en de onderbouwing van alle reserves beoordeeld en de effecten van de centralisatie van het maatschappelijk vastgoed verwerkt. De resultaten hiervan zijn het vervallen van per saldo 29 reserves, incidentele vrijval van € 6,5 miljoen in 2016 en een structurele vrijval van € 435.000 vanaf 2017. Het betreffen de reserves waar zonder wijziging van werken en verwachting de resultaten verwerkt kunnen worden. De structurele vrijval verwerken we in de Programmabegroting 2017-2020. Het vervallen en instellen van de reserves en het effect van de incidentele

vrijval verwerken we in de Jaarrekening 2016. In de Jaarrekening 2016 maken we de afweging of we het incidentele voordeel toevoegen aan de algemene reserve of een dotatie doen aan de reserve Investeringsfonds impuls Ede in verband met het risico van vervallen van de inkomsten precario vanaf 2017. De resultaten worden onderstaand verder toegelicht.

In de tweede fase volgen de overige bestemmingsreserves. Daarbij onderzoeken we het systeem van het specifieke reserves voor specifieke risico's en zetten dat af tegen het verhogen van het risicoprofiel en een hogere algemene reserve.

Toelichting resultaten

Hieronder vindt u de bestemmingsreserves waarvan het voorstel is het saldo of een deel van het saldo vrij te laten vallen.

Bedragen x € 1			
Nummer	Omschrijving	Vrij te vallen bedrag incidenteel	Vrij te vallen bedrag structureel*
R472	Woningbouw	331.281	35.000
R492	BTW Compensatiefonds	2.500.0000	400.000
R494	DOE - belegd deel	1.106.169	
R495	Overlopende verplichtingen	500.000	
R496	Kapitaallasten	1.242.145	
	Egalisatiereserves Vastgoed	800.000	
Totaal		6.479.595	435.000

* Bedragen vallen vrij vanaf 2017

Woningbouw (R472)

Het doel van de reserve is het afdekken van renterisico's bij leningen van Woonstede (herziening rentepercentages). Er worden geen nieuwe leningen meer aan Woonstede verstrekt en de huidige leningen van de gemeente Ede lopen langzaam af. Hiermee wordt het risico kleiner en is een aparte reserve niet meer nodig. Het voorstel is om het renterisico mee te nemen in het weerstandsvermogen, de reserve op te heffen en het saldo van 31 december 2016 van € 330.000 toe te voegen aan de algemene middelen. De structurele toevoeging van € 35.000 aan deze reserve valt terug naar de algemene middelen.

BTW Compensatiefonds (R492)

Dit is een bestemmingsreserve bedoeld voor het egaliseren van de resultaten BTW compensatiefonds op producten verbonden met leges (zoals riool en afval). Bij de invoering van het BTW compensatiefonds zijn afspraken gemaakt dat voordelen in de reserve worden gestort. De reserve ontwikkelt zich positief met in 2020 een saldo van € 10,2 miljoen door een structureel hogere storting van de bovenstaande producten. Voorstel is de structurele aanwending van € 1,4 miljoen gelijk te maken aan de gemiddelde storting van € 1,8 miljoen en voor deze reserve een plafond in te stellen van een jaarschijf van € 1,8 miljoen. De effecten van dit voorstel zijn een structurele toevoeging van € 400.000 aan de algemene middelen en een incidentele vrijval van € 2,5 miljoen.

DOE belegd deel (R494)

Deze reserve is ingesteld om investeringsbijdragen te dekken, die verbonden zijn aan de verbetering van duurzame woon- en leefkwaliteit in de gemeente. Het gaat hier om een SVN-regeling (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) welke tot einde is gekomen. Aangezien de gerelateerde regeling afgelopen is stellen we voor om de reserve op te heffen en het saldo van € 1,1 miljoen vrij te laten vallen in de algemene middelen.

Overlopende verplichtingen (R495)

Deze reserve heeft als doel om de middelen die beschikbaar komen via de resultaatbestemming tijdelijk te storten. De huidige stand van de reserve is hoger dan de onderliggende verplichtingen. Voorstel is om € 500.000 vrij te laten vallen in de algemene middelen. Het resterende saldo blijft in de reserve.

Kapitaallasten (R496)

De reserve wordt nog gebruikt om te vereffenen na de nieuwe nota afschrijvingen. Het resterende bedrag valt vrij in de algemene middelen.

Egalisatiereserves kapitaallasten & verwerking nota afschrijvingsbeleid

In 2016 heeft een omzetting plaatsgevonden van alle egalisatiereserves kapitaallasten die betrekking hebben op het gemeentelijk vastgoed naar twee nieuwe reserves (één voor afgeronde projecten en één voor lopende projecten). Daarbij heeft tevens een opschoning plaatsgevonden en zijn alle onttrekkingen opnieuw berekend. Tot slot is de nieuwe nota afschrijvingsbeleid in de begroting verwerkt. Dit alles samen leidt tot een incidenteel voordeel van circa € 800.000.

3.8 Slotperspectief en conclusie

In de Perspectiefnota 2017-2020 (hoofdstuk 4) hebben wij uitgebreid stil gestaan bij onze financiële positie en de keuzes die wij daarin hebben gemaakt.

Aandachtsgebieden hierbij waren:

- Voldoende weerstandsvermogen voor risico's.
- Structurele dekking voor structurele kosten.
- Financiële ruimte om te investeren in de speerpunten Visie Ede 2025.
- Versterken van de organisatie om taken uit te kunnen voeren.

Conclusies meerjarenperspectief en algemene reserve

Verwerking van de in de paragrafen 3.1 tot en met 3.7 opgenomen mutaties leidt tot het volgende beeld voor het structurele meerjarenperspectief.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000				
	2016	2017	2018	2019	2020
Perspectiefnota 2017-2020 na amendementen	9.040 N	6.562 N	3.295 N	492 V	233 V
Actualisering meerjarenperspectief (paragraaf 3.3)	4.788 V	299 N	190 N	320 N	290 N
Algemene uitkering (paragraaf 3.4)	3.018 V	3.363 V	3.514 V	3.014 V	3.014 V
Stelpost decentralisaties en regeerakkoord (paragraaf 3.5)	273 V				
Voortgang ombuigingen (paragraaf 3.6)		300 V	300 V		
Overige ontwikkelingen (paragraaf 3.7)	6.479 V	435 V	435 V	435 V	435 V
Totaal	5.518 V	2.763 N	764 V	3.621 V	3.392 V

Na jaren van krapte en ombuigingen biedt de meerjarige doorkijk van de financiën dus onverwacht mogelijkheden. Het inkleuren van deze mogelijkheden vraagt om zorgvuldige afwegingen. Hierbij realiseren wij ons dat we veel van de samenleving hebben gevraagd. Om die reden willen wij deze middelen investeren in de Edese samenleving en stellen wij u voor om een structureel bedrag van € 3 miljoen te reserveren. Binnenkort leggen wij een voorstel aan u voor.

Overzicht meerjarenperspectief**Bedragen x € 1.000**

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Programmabegroting 2017-2020 - sub totaal	5.518 V	2.763 N	764 V	3.621 V	3.392 V
Reservering		3.000 N	3.000 N	3.000 N	3.000 N
Totaal	5.518 V	5.763 N	2.236 N	621 V	392 V

Dit resulteert in het volgende verloop van de algemene reserve.

Algemene reserve bodemvoorziening**Bedragen x € 1.000**

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Saldo 1 januari (na resultaatbestemming)	33.730 V	39.248 V	33.485 V	31.249 V	31.870 V
Resultaat Perspectiefnota 2017-2020	9.040 N	6.562 N	3.295 N	492 V	233 V
Resultaat Programmabegroting 2017 - 2020 (mutatie t.o.v. PPN)	14.558 V	799 V	1.059 V	129 V	159 V
Saldo per 31 december	39.248 V	33.485 V	31.249 V	31.870 V	32.262 V
Bodem	10.000 N	10.000 N	10.000 N	10.000 N	10.000 N
Afwijking van bodem	29.248 V	23.485 V	21.249 V	21.870 V	22.262 V

Het meerjarenperspectief en de algemene reserve beziend stellen we vast dat:

- Op basis van de huidige inzichten vanaf 2019 sprake is van een voordelig saldo, resulterend in € 0,4 miljoen in 2020.
- De Algemene reserve bodemvoorziening een surplus van € 22,2 miljoen in 2020 boven de bodem heeft.
- De effecten septembercirculaire (€ 15,9 miljoen) en de doorlichting reserves (€ 8,2 miljoen) in beide onderdelen bepalend zijn.

3.9 Subsidieplafonds

Op diverse beleidsterreinen worden vanuit één budget aan meerdere subsidieaanvragers subsidies toegekend. Hierbij bestaat het risico van 'open einde financiering'.

Via het vaststellen van subsidieplafonds en het publiceren van deze plafonds met de daarbij behorende verdeelregels ontstaat de wettelijke basis om subsidieaanvragen af te wijzen als er geen (voldoende) budget meer is (artikel 4:25 Algemene wet bestuursrecht).

De Algemene subsidieverordening gemeente Ede (ASV) biedt daarbij de mogelijkheid om deze subsidieplafonds door het college van burgemeester en wethouders te laten vaststellen. Sinds een paar jaar vindt deze vaststelling voorafgaand aan het komende subsidiejaar plaats via de programmabegroting. Vervolgens worden de subsidieplafonds gepubliceerd.

Subsidieplafonds**Bedragen x € 1**

Subsidieregeling	Subsidieplafond 2017
Amateurkunst	181.900
Popmuziek activiteiten	16.700
Incidentele culturele aangelegenheden	11.600
Beeldende kunst en vormgeving	128.215
Instandhouding Erfgoed gemeente Ede	165.000
Sportactiviteiten Jeugd	90.600
Maatschappelijke inzet sportverenigingen	40.000
Sportevenementen	10.000
Zwemsport	17.300
Vrijtijdsactiviteiten jeugd	48.700
Kindervakantieactiviteiten	11.600
Hulp- en dienstverlening vrijwilligersorganisaties	5.700

3.10 Investerings

Op grond van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) is het noodzakelijk om meerjarig inzicht te hebben in de investeringen. Onderstaand een inventarisatie van voorgenomen investeringen, waarbij het meerjarendeel indicatief is.

Voor zover er in 2017 sprake is van nog niet gedekte c.q. goedgekeurde investeringen komen wij hier in afzonderlijke voorstellen of in de perspectiefnota bij u op terug.

Voorgenomen investeringen		Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	Investerings 2017	Investerings 2018	Investerings 2019	Investerings 2020	
Huisvestingsvoorzieningen onderwijs	6.409	6.958	2.658	0	
Binnensportaccommodaties	4.670	1.250	250	0	
Buitensportaccommodaties	120	810	1.710	0	
Programma Maatschappelijke voorzieningen	11.199	9.018	4.618	0	
Grondzaken - Wonen	20.075	14.169	13.521	12.076	
Spoorzone	1.095	373	22.059	49.082	
Parklaan	15.732	26.973	1.299	1.302	
Ontwikkelingsplan Buitengebied	141	141	125	0	
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	37.043	41.656	37.004	62.460	
Verkeersveiligheid	3.665	5.252	1.369	400	
Grondzaken - Werken	5.938	6.592	11.573	4.691	
Programma Economie en Mobiliteit	9.603	11.844	12.942	5.091	
Wegen	2.450	2.000	2.000	2.000	
Kunstwerken	200	200	200	200	
Openbare verlichting	750	500	500	500	
Groen (inclusief bomen)	900	900	900	900	
Riolering	8.995	8.745	8.920	10.199	
Programma Kwaliteit leefomgeving	13.295	12.345	12.520	13.799	
Totaal	71.140	74.863	67.084	81.350	

Toelichting

Huisvestingsvoorzieningen onderwijs

In 2017 zijn investeringen voor bouwkundige aanpassingen/renovatie gepland voor:

- Het schoolgebouw aan de Oranjelaan.
- Afronding bouwkundige aanpassingen en uitbreiding scholen Ederveen (grond- en bouwkosten)
- Bouwkundige aanpassingen van de drie schoolgebouwen in de wijk Maandereng tot een multifunctionele voorziening.

In 2018 zijn investeringen gepland voor onderwijskundige voorzieningen op zowel het ENKA-terreinen, als op de Kazerneterreinen. Het gaat om aankoop van grond, bouwkosten en het beschikbaar stellen van middelen voor aanschaf van eerste inrichting.

Daarnaast zijn er bij de Perspectiefnota 2017-2020 structurele middelen beschikbaar gesteld om investeringen mogelijk te maken op basis van het nog vast te stellen Strategisch Huisvesting Plan (SHP). Zowel voor 2018 als voor 2019 is, per jaar, € 2,6 miljoen beschikbaar voor investeringen in bouwkosten.

Binnensportaccommodaties

In juli 2016 is besloten dat er een multifunctionele accommodatie komt in Otterlo, welke een investering met zich mee brengt van € 3.770.000. Deze investering staat gepland in 2017. Vorig jaar stond nog een enkele sportzaal gepland. In 2017 is een extra investering toegevoegd op de sportzaal aan de Verlengde Parkweg. In

het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2015-2018 zou op deze locatie geen onderwijs komen, waardoor de investering aan de sportzaal niet noodzakelijk werd geacht. De situatie is gewijzigd en de investering, een upgrade van € 250.000, is noodzaak. Bij de Perspectiefnota 2018-2021 worden voor deze investering middelen aangevraagd, ter dekking van de kapitaallasten. De investering op de sportzaal aan de Oranjelaan is doorgeschoven van 2016 naar 2017. Deze investering is afhankelijk van de keuze of scholen in de Oranjelaan gymnastiekonderwijs blijven beoefenen. De investering op het kazerneterrein wordt op zijn vroegst in 2018 gerealiseerd. Volgens de planning zijn er geen investeringen gepland in 2020.

Buitensportaccommodaties

De investering op het korfbalveld (€ 120.000) is gezien de goede staat van het veld doorgeschoven van 2016 naar 2017. Bij de besluitvorming van de Perspectiefnota 2017-2020 is geld toegekend ter dekking van de kapitaallasten op investeringen van toplagen in 2018 en 2019. Een drietal van deze investeringen is opgeschoven van 2018 naar 2019. Volgens planning is er in 2020 geen investering gepland.

Grondzaken Wonen en Werken

De ramingen van de investeringen sluiten aan bij het MPG 2016. Tegenover de geraamde investeringen staan ook inkomsten voornamelijk vanuit grondverkoop, deze zijn in de tabel achterwege gelaten.

Spoorzone

In april 2016 is het Voorlopig Ontwerp met ontwerpnota voor de OV-knoop (inclusief oost en PHS; Programma Hoogfrequent Spoorvervoer) vastgesteld door de drie samenwerkende partijen: NS, ProRail en de gemeente Ede. Het opleveren van dit Voorlopig Ontwerp is later dan gepland, dit wordt veroorzaakt door intensievere noodzakelijk afstemming binnen de partijen. Daarnaast is de planning van de realisatie van de OV Knoop gekoppeld aan de planning van de realisatie van de PHS. Dit resulteert er in dat de totale investeringen naar achter in de tijd zijn geschoven. Het zwaartepunt van de investeringen vindt nu in 2019-2020 plaats.

Het uitvoeringsbesluit voor de realisatie van de OV-knoop (inclusief oost en PHS) wordt eind 2016 door het Bestuurlijk Overleg Spoorzone genomen. Dan wordt ook een projectovereenkomst tussen de verschillende partijen gesloten. Het bestemmingsplan en investeringsbesluit OV-knoop worden hier aan voorafgaand door de gemeenteraad vastgesteld. Vanaf medio 2016 loopt via ProRail het aanbestedingstraject voor de uitvoeringsbegeleiding OV-knoop door een extern ingenieursbureau. De jaren 2017 en 2018 bestaan uit voorbereidende werkzaamheden voor de realisatie (aanbestedingsdossier et cetera), daadwerkelijke bouw nieuw station en omgeving in 2019-2020.

Parklaan

Nadat in 2014 het bestemmingsplan door de Raad van State vernietigd is, is een nieuw bestemmingsplan in procedure gebracht en in januari 2016 door de gemeenteraad vastgesteld. De verwachting was dat er snel een uitspraak zou zijn en dat in 2016 gestart kon worden.

Vanwege ingediende bezwaren moet de Raad van State uitspraak doen over het bestemmingsplan. Dit zal zij pas doen na een uitspraak over de Aanpak Stikstof (PAS). Deze uitspraak wordt eind 2016 verwacht waarna begin 2017 het bestemmingsplan onherroepelijk wordt. Hierna kan direct worden gestart met de realisatie van de ontsluiting van de Mauritskazerne en het Enka-terrein (uitvoeringsbesluit wordt in 2016 genomen). Daarop volgend vindt in het verdere verloop van 2017 en 2018 verdere realisatie van de Parklaan plaats. Vanaf 2019 vindt enkel nog de jaarlijkse aflossing plaats voor de realisatie van de onderdoorgang onder de A12 door Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat heeft deze investering voorgefinancierd.

Ontwikkelingsplan Buitengebied

Voor de periode mei 2016-mei 2020 is op basis van de provinciale landschapsregeling subsidie toegekend voor uitvoering van het landschapsbeleid. De subsidieverstrekking is op basis van cofinanciering door de gemeente. Het meerjaren investeringsplan is hierop aangepast.

Verkeersveiligheid

In juni 2016 heeft de gemeenteraad voor de jaren 2017 en 2018 ingestemd met de uitvoering van maatregelen en acties uit het Fietsplan Ede behorende bij het scenario 'Fietsstad', uitvoeringstermijn zes jaar. Daarnaast zijn kredieten in het kader van de Hoofdwegenstructuur en het Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer toegekend.

Wegen

In 2017 vinden eenmalig extra investeringen plaats vanuit het fietspaden programma, dit is toegevoegd aan het jaarlijkse vervangingsgeld. Er is een raming opgenomen voor asfaltwegen en elementverharding ten behoeve van vervangingswerkzaamheden. Deze investeringen zijn uitgevlakt over de komende planperiode.

Openbare verlichting

In de ramingen is uitgegaan van een zo gelijkmatig mogelijke vervangingsinvestering voor de komende vier jaar, zodanig dat de achterstand in de vervanging van masten en de komende vervangingspiek voor armaturen gelijkmatig worden aangepakt. De replace van lampen zal afnemen naarmate er meer armaturen naar LED wordt vervangen.

Groen

Op basis van het integrale uitvoeringsprogramma Beheer Openbare Ruimte vindt jaarlijks vervanging plaats van versleten plantvakken. Voor de vervangingen van de plantvakken is € 300.000 beschikbaar.

Bomen

In 2016 is, op basis van het bomenbeleidsplan, gestart met het vervangen van bomen. De projecten van de boomvervangingen zijn opgenomen in het integrale uitvoeringsprogramma Beheer Openbare Ruimte. De boomprojecten worden waar mogelijk gecombineerd met de rioleringsprojecten, verkeersprojecten en wegonderhoudsprojecten. Grote boomprojecten die gepland staan voor 2017 zijn onder andere afkoppelwerkzaamheden Bennekom-Oost, Thorbeckestraat/Troelstrastraat in Lunteren en voor de Maandereng Oost wordt een bomenplan gemaakt waarmee de bomen in de Maandereng Oost gedurende vijf jaar worden vervangen. Voor de boomvervangingen is € 600.000 beschikbaar.

Riolering

Het komende jaar wordt uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma van het Waterplan 2013-2017. De afgelopen jaren is als gevolg van temporisering of afstemming met andere disciplines het programma niet volledig uitgevoerd. Hierdoor is het investeringsprogramma voor 2017 aangepast. In 2017 worden rioleringswerkzaamheden uitgevoerd aan onder meer de Verlengde Maanderweg en de Otterloseweg en omgeving. De afkoppelwerkzaamheden in Bennekom-Oost worden voortgezet. Deelgebied IV van de openbare ruimte wordt opgepakt waarbij naast afkoppelen en rioolvervanging diverse beheers- en verkeersmaatregelen integraal meegenomen worden. In 2016 is ook besloten om in Bennekom-oost verharding van particulier terrein af te koppelen zoals dat ook is gebeurd in de eerdere GAP's in Ede. In 2017 gaat dit project volop draaien. Het investeringsvolume zoals genoemd onder 2018 t/m 2020 is conform het uitvoeringsprogramma 2013-2050 zoals opgenomen in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2013-2017. Bij het opstellen van het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2018-2022 worden deze bedragen geactualiseerd.

3.11 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Conform artikel 8 lid 5 van de BBV dient een overzicht algemene dekkingsmiddelen te worden opgenomen in de begroting en de jaarrekening.

Algemene dekkingsmiddelen		Bedragen x € 1.000
Overzicht algemene dekkingsmiddelen 2017	Begroting	
Algemene uitkering	95.330 N	
Bespaarde rente	4.217 N	
Onvoorzien	100 N	
Dividend BNG	124 N	
Dividend ACV	160 N	
OZB	21.668 N	
Hondenbelasting	341 N	
Toeristenbelasting	640 N	
Forensenbelasting	612 N	
Totaal	123.192 N	

Overzicht incidentele baten en lasten

Het BBV schrijft voor dat de gemeente zowel bij begroting als bij jaarrekening een overzicht van incidentele baten en lasten presenteert. Achtergrond hiervan is dat het noodzakelijk is bij de bepaling van het structurele evenwicht van de begroting.

Incidentele lasten en baten		Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	Lasten/baten	2017	2018	2019	2020
Belastingverlichting - verschuiving in jaren	B	750 N			
Afspraken sociaal convenant/individueel loopbaanbudget	L	1.030 N			
Locatiekeuze AZC: flankerend beleid - toezichhouders	L	203 N			
Permar/transformatie sociale werkvoorziening	L	1.302 N			
Permar - inzet stelpost decentralisatie	L	1.100 V			
Saneren en up-to-date brengen applicatielandschap	L	125 N			
Capaciteit Archeologie, Ecologie en Monumentenzorg	L	43 N	43 N	21 N	
Implementatie Omgevingswet	L	340 N	340 N	115 N	
Statushouders: beleidscapaciteit	L	46 N	46 N		
Marktbalie/planatelier	L	61 N	61 N		
Leerlingzaken	L	75 N	75 N	75 N	
Arbeidsmarktregio	L	100 N	100 N		
Adviesraad Sociaal Domein Ede	L	20 N			
Friciekosten ontwikkeling financiële functie	L	532 N			
Friciekosten ombuigingen bedrijfsvoering	L	421 N	199 N		
Totaal		3.948 N	864 N	211 N	

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf geeft een beeld van het risicoprofiel van de gemeente Ede. Dit doen we door de financiële risico's af te zetten tegen de beschikbare buffers om deze op te vangen. Tevens is in deze paragraaf een aantal financiële kengetallen opgenomen die 100.000+ gemeenten met elkaar hebben afgesproken en inmiddels zijn overgenomen in het BBV.

Kaderstelling

- Het Besluit Begroting & Verantwoording (BBV);
- Nota Risicomanagement & Weerstandsvermogen (2008). In het voorjaar 2017 wordt deze geactualiseerd.

Beleid

De gemeente Ede stuurt voor de ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd) op een waarde van 0,8 of hoger. Hierbij wordt het integrale cijfer, algemene dienst plus negatieve grondexploitaties, als uitgangspunt genomen.

De ratio wordt als matig beoordeeld bij een waarde tussen 0,8 en 1, als voldoende bij een waarde tussen 1 en 2, als uitstekend bij een waarde groter dan 2.

Ontwikkelingen

Algemene ontwikkelingen

Voor het realiseren van beleidsdoelstellingen gaat de gemeente Ede steeds meer samenwerkingsverbanden aan met externe partijen. De toename van het aantal en de complexiteit vraagt een andere toezichthoudende rol. Hierop wordt verder ingegaan in de paragraaf Verbonden partijen.

De gemeente Ede is in het bezit van privacy gevoelige informatie. De omgang met deze informatie is gebonden aan steeds scherper wordende wetten en regels. Om hieraan te voldoen en om de kans op een datalek te minimaliseren zijn er maatregelen getroffen. Hiervoor is geld beschikbaar gesteld in de Perspectiefnota 2017-2020.

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente Ede in staat is haar risico's af te dekken.

Ratio weerstandsvermogen in 2017

Ratio Weerstandsvermogen	Bedragen x € 1.000					
	Integraal	Ratio	Algemene dienst	Ratio	Grondexploitaties	Ratio
Beschikbare weerstandscapaciteit	<u>53.531</u>	= 2,16	<u>52.842</u>	= 3,46	<u>689</u>	= 0,05
Benodigde weerstandscapaciteit	24.749		15.275		12.641	
Score waardering	Uitstekend		Uitstekend		Ruim onvoldoende	

Voor de ratio weerstandsvermogen van de Grondexploitaties wordt enkel gekeken naar de negatieve plannen binnen de grondexploitatie, plannen waar geen winst op wordt behaald. Voor positieve plannen is dekking voor risico's binnen de plannen zelf aanwezig. Voor meer informatie over de risico's rondom grondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Ontwikkeling ratio's

	Programmabegroting 2016-2019	Programmarekening 2015	Programmabegroting 2017-2020
Integraal	1,72	2,29	2,16
Algemene dienst	2,46	3,32	3,46
Grondexploitaties	0,07	0,12	0,05

De integrale ratio voor 2017 is uitstekend en ligt boven de in ons beleid afgesproken minimale waarde van 0,8. De hoge ratio's bij de Programmarekening 2015 worden veroorzaakt door de toevoeging van het positief resultaat aan de reserves. De invloed van deze toevoeging aan de reserves werkt nog door in de hoogte van de huidige reserves en ratio's. In de Perspectiefnota 2017-2020 is besloten om in de komende jaren grote onttrekkingen uit de reserves te doen, waardoor de hoogtes van de reserves en ratio's in de komende jaren zullen dalen.

Daarnaast is door nieuwe exogene ontwikkelingen het risicoprofiel van de gemeente Ede afgenomen ten opzichte van de Programmarekening 2015, dit zorgt ook voor een stijging van de ratio weerstandsvermogen.

Risicobedragen en benodigde weerstandscapaciteit

Het totaal van alle risico's bedraagt € 126 miljoen voor de Programmabegroting 2017-2020. Bij de Programmarekening 2015 bedroeg dit € 136 miljoen. De afname is in belangrijke mate toe te schrijven aan een aantal risico's dat is weggevallen en of naar beneden bijgesteld in de top 20. De meest in het oog springende zijn de risico's in relatie tot de Spoorzone en de stortingen in de reserve van de bovenwijkse voorzieningen. In onderstaande tabel zijn de twintig grootste financiële risico's weergegeven.

Top 20 risico's**Bedragen x € 1.000**

Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1 Erfpachtconstructie WFC gevoelig voor renteschommeling (negatief).	Een verslechtering van het financieel resultaat.	50%	max. 6.000	5%
2 Erfpachtconstructie WFC gevoelig voor renteschommeling (positief).	Een verbetering van het financieel resultaat.	50%	max. - 4.500	4%
3 Verslechtering van de vastgoedmarkt	Prijs daling en uitgifte vertraging van de WFC campus.	50%	max. 4.500	4%
4 Het vervallen van de precariobelasting.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	70%	max. 3.000	4%
5 De rijkskorting op nieuwe taken Jeugdzorg, Awbz-Wmo en Participatiewet wordt onvoldoende ingevuld.	Een overschrijding van het budget.	20%	max. 9.000 (s)	3%
6 De rijksuitkering voor de Participatiewet (inkomen) is ontoereikend.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	70%	max. 2.500 (s)	3%
7 De vrijstelling btw voor sport vervalt vanaf 2017 door andere regelgeving.	Het niet meer kunnen verrekenen van btw over investeringen, waardoor het een kostenpost wordt. Het behaalde voordeel kan met terugwerkende kracht vervallen.	50%	max. 3.411 (s)	3%
8 De gebiedsexploitatie van de stationsomgeving (Spoorzone) levert minder opbrengsten op dan gepland.	De voorziene dekking wordt niet gerealiseerd. De gemeente Ede moet uit eigen middelen aanvullen.	75%	max. 1.900	2%
9 Afzetbaarheid van het duur segment.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	50%	max. 2.600	2%
10 Taxatie vastgoed levert een ander (financieel) beeld op dan nu geraamd.	Huidige inschatting van opbrengst wordt niet gehaald.	75%	max. 1.700	2%
11 Dekkingsbronnen gemeente Ede voor Spoorzone vallen lager uit.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	25%	max. 5.000	2%
12 Prijzen resterende kavels BT A12 worden niet gerealiseerd.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	75%	max. 1.500	2%
13 Herijkingsmomenten in overeenkomst WFC opgenomen waarbij canon kan worden bijgesteld.	Negatieve bijstelling van de canon waardoor opbrengsten teruglopen.	25%	max. 4.000	2%

14	Faillissement verbonden partijen.	Het maken van extra kosten om wettelijke taken uit te kunnen voeren.	20%	max. 5.000	2%
15	Minder zelfrealisatie in de Klomp Oost.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	50%	max. 2.000	2%
16	Afzettingduur segment.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	50%	max. 2.000	2%
17	De inkomsten uit de tweede concessie windmolens op BTA12 vallen hoger uit dan gepland (positief).	Een verbetering van het financieel resultaat.	50%	max. - 1.886	2%
18	Door de aantrekkende economie zijn bezuinigingen op aanbestedingen niet haalbaar.	Een verslechtering van het financieel resultaat.	90%	max. 1.000	2%
19	Hogere grondopbrengsten door optimalisatie.	Een verbetering van het financieel resultaat.	75%	max. - 1.100	1%
20	Ontwikkeling Kernhem B West moet verder ingevuld worden.	Hogere kosten dan de globale ramingen.	50%	max. 1.600	1%

(s) = structureel, - = negatief risico (kans)

Niet alle geïdentificeerde risico's doen zich tegelijkertijd en in maximale omvang voor. Het gevolg hiervan is dat de benodigde weerstandscapaciteit lager is dan het totale risicobedrag. Door middel van een statistische toets wordt berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij een, door de gemeente Ede gekozen, zekerheidspercentage van 90%.

Risicobedrag en benodigde weerstandscapaciteit

Bedragen x € 1.000

	Integraal	Algemene dienst	Grondexploitatie
Totaal risicobedrag	126.146	73.406	52.740
Benodigde weerstandscapaciteit (90% zekerheid)	24.749	15.275	12.660

Beschikbare weerstandscapaciteit (buffers)

Tegenover de benodigde weerstandscapaciteit staat de beschikbare weerstandscapaciteit. De opbouw van de beschikbare weerstandscapaciteit is in onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt.

Berekening beschikbare weerstandscapaciteit (totaal)

Bedragen x € 1.000

	Programmabegroting 2015	Programmabegroting 2017-2020
Onvoorzien	100	100
Algemene reserve	33.730	24.691
Overige algemene reserves	16.438	16.357
Bedrijfsmiddelen en P-reserves	13.456	11.693
Stille reserves	p.m.	p.m.
Bedrijfsreserve grondzaken *	1.507	689
Totale weerstandscapaciteit	65.202	53.531

* Weerstandscapaciteit Grondexploitatie. De weerstandscapaciteit algemene dienst is de totale weerstandscapaciteit minus de weerstandscapaciteit Grondexploitatie.

Bij het aannemen van deze Programmabegroting wordt er ongeveer € 14,5 miljoen toegevoegd aan de weerstandscapaciteit (algemene reserve), dit zal de integrale ratio weerstandsvermogen met ongeveer 0,6 verhogen.

Kengetallen

Onderstaande kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Kengetallen programmabegroting 2017-2020

	Verloop van de kengetallen					
	PR 2015	PB 2016	PB 2017	MJB 2018	MJB 2019	MJB 2020
Netto schuldquote	86%	81%	98%	98%	89%	80%
Gecorrigeerde netto schuldquote	59%	56%	71%	73%	66%	56%
Solvabiliteitsratio	28%	28%	25%	24%	26%	31%
Structurele exploitatieruimte	-2%	2%	1%	3%	2%	1%
Grondexploitatie	66%	61%	56%	53%	44%	44%
Belastingcapaciteit	97%	96%	96%	96%	96%	96%

In bijlage 5 zijn de definities van de kengetallen opgenomen. De kleuren in de tabel geven de normering van de kengetallen weer volgens richtlijnen van de VNG. Er is in deze richtlijnen geen normering voor de kengetallen Grondexploitatie en Belastingcapaciteit. De tabel geeft weer dat de financiële positie van Ede goed is.

4.2 Lokale heffingen

Inleiding

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen, bijvoorbeeld de onroerende zaakbelasting, is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele prestatie tegenover gesteld zoals riool- en afvalstoffenheffing. Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt. Een gemeente mag niet verdienen aan leges.

Kaderstelling

- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- Nota Lokale Heffingen.

Beleid

Het beleid is dat de opbrengst van de heffingen gecorrigeerd wordt voor inflatie. Voor 2017 betreft dit 1,25%. Conform het Waterplan Ede 2013-2017 wordt er gedurende deze bestuursperiode geen inflatiecorrectie toegepast op de rioolheffing.

Uitkomsten van parkeeronderzoek naar de relatie tussen de hoogte van het parkeertarief en het bezoek aan het Edese centrum hebben aangetoond dat er maatregelen nodig zijn om het bezoek aan het centrum weer aantrekkelijker te maken. De tijden waarop betaald parkeren in Ede Centrum van kracht is, zijn gewijzigd in maandag tot en met zaterdag van 07.00 tot 18.00 uur. Er is een transparant tarief ingevoerd waarbij uitgegaan wordt van de kleinst mogelijke munteenheid die verwerkt kan worden door de apparatuur. Dit houdt in dat het tarief € 0,10 per 3,4 minuut wordt. Een andere maatregel is het verlagen van het tarief van een dagkaart van € 12,80 naar € 5,00. De ontwikkeling leidt tot een aanvullende opbrengst parkeergelden van € 30.000.

Vanaf belastingjaar 2017 wordt voor een aantal bedrijventerreinen een zogenaamde heffing Bedrijven Investeringszone (BIZ) ingevoerd. Invoering ervan is afhankelijk van de uitkomst van een draagvlakmeting eind 2016. De gemeente heft en stort de opbrengsten na aftrek van kosten aan een stichting die onder strikte voorwaarden de gelden gaat besteden aan het versterken van deze bedrijventerreinen, onder meer voor beveiliging en parkmanagement.

Ontwikkelingen

Uit recente gerechtelijke procedures komt naar voren dat er bij recreatieterreinen sprake is van de zogenaamde woondelenvrijstelling. Dit heeft een negatief effect op de OZB-opbrengsten. In 2017 is hiermee rekening gehouden.

De aanslagen precariobelasting zijn voor 2016 voor een gedeelte van het jaar opgelegd. Op basis van de meest recente voorwaarden die het Rijk voorstelt komt Ede niet in aanmerking voor de overgangsregeling om nog tot 2027 precario op kabels & leidingen te kunnen heffen. De behandeling van het wetsvoorstel is voorzien eind 2016. Er is een financieel risico dat Ede de geraamde opbrengst van 2017 niet kan opleggen en innen.

Een uitwerking van het speerpunt Duurzaamheid is het voornemen om over te gaan tot een ander systeem van afvalinzameling. Die moet zorgen voor meer gescheiden inzameling van grondstoffen en minder restafval. Voor huishoudens wordt het aantrekkelijker om herbruikbare afvalsoorten gescheiden aan te bieden. Het aanbieden van restafval wordt ontmoedigd.

Verloop van de opbrengst van de heffingen op hoofdlijnen

Een overzicht van de opbrengst van de heffingen op hoofdlijnen Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Geraamde opbrengst 2016	Opbrengst tariefstijgingen 2017 anders dan inflatie	Opbrengst tariefstijgingen 2017 van 1,25% inflatie	Geraamde opbrengst 2017 inclusief verhoging
Onroerende zaakbelastingen	22.033	-634	269	21.668
Afvalstoffenheffing*	10.380	135	0	10.515
Rioolheffing	10.840	125	0	10.965
Precariobelasting	3.450	2.150	0	5.600
Leges omgevingsvergunningen	2.400	430	30	2.860
Parkeergelden	1.188	30	0	1.218
Leges Burger- en Bestuurszaken	1.176	108	2	1.286
Begraafrechten	1.119	0	0	1.119

* exclusief opbrengst uit bijdragen ACV papier en Nedvang afvalfonds

De opbrengsten die verantwoord zijn als een tariefstijging anders dan inflatie zijn voor de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing toe te schrijven aan areaaluitbreiding.

Het tarief van de onroerende zaakbelastingen is voor 2017 gecorrigeerd voor zowel de waardeontwikkelingen 2015-2016 als de inflatiecorrectie 2017. Conform de Perspectiefnota 2017-2020 wordt de korting van € 0,75 miljoen als gevolg van de invoering van de precariobelasting in 2017 verrekend. Deze korting zien we terug in de daling van opbrengsten van 2016 naar 2017.

De begroting voor de afvalstoffenheffing is opgesteld zonder inflatiecorrectie vanwege de verwachte omvang van de bestemmingsreserve Afval van bijna € 2 miljoen bij aanvang van 2017.

De stijging van de opbrengst precario komt doordat deze in 2017 voor een heel jaar is geraamd en in 2016 voor een gedeelte van het jaar.

De groei van de opbrengst leges omgevingsvergunningen is naast het economisch herstel gebaseerd op de groei bij de uitgifte van bedrijventerreinen door inspanningen middels de Integrale Aanpak Bedrijventerreinen en Werklocaties.

Gezien de wens om het bezoek aan het centrum aantrekkelijker te maken is geen inflatiecorrectie op de parkeertarieven toegepast.

De opbrengstraming van de leges bij Burger- en Bestuurszaken zijn onder meer gebaseerd op de vervalkalender van de paspoorten en de rijbewijzen. De inflatiecorrectie is toegepast op huwelijken en uittreksels. Voor producten als paspoorten en rijbewijzen volgen we het maximumtarief dat we van het Rijk in rekening mogen brengen.

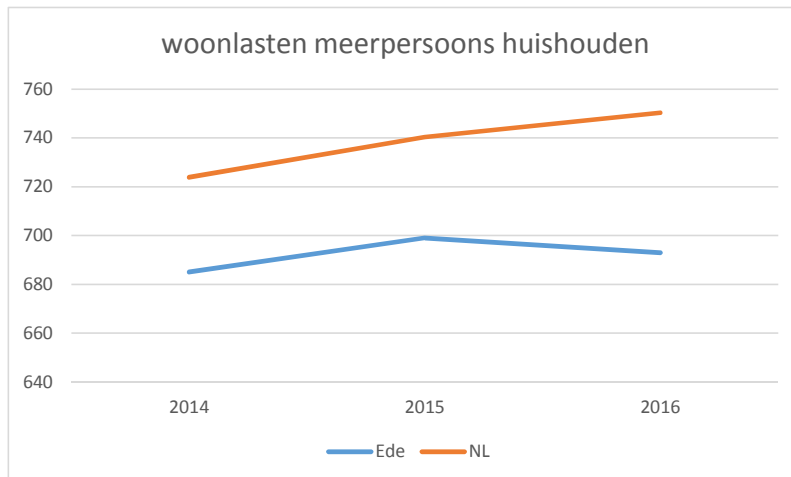
Dit jaar is een beheer- en exploitatieplan voor alle gemeentelijke begraafplaatsen opgesteld. Hiermee ontstaat inzicht in de kosten en opbrengsten van begraven voor de periode 2017-2021. De totale kosten zijn de komende jaren hoger dan de opbrengsten, afwikkeling vindt plaats via de reserve begraven. Het legestartief voor begraven wordt niet geïndexeerd, waarmee feitelijk een relatieve verlaging wordt doorgevoerd.

Lokale belastingdruk en kwijtscheldingsbeleid

De belangrijkste heffingen voor een huishouden zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving	Begroting 2017	Begroting 2016
OZB		
Woningen (eigenaren)	0,1113%	0,1224%
Niet woningen (eigenaren)	0,2120%	0,2016%
Niet woningen (gebruikers)	0,1694%	0,1611%
Afvalstoffenheffing		
Eenpersoonshuishouden	€ 201,60	€ 201,60
Meerpersoonshuishouden	€ 248,52	€ 248,52
Rioolheffing		
Eigenaar pand	€ 111,05	€ 111,05
Gebruiker pand	€ 55,44	€ 55,44

Het Centrum voor Onderzoek en Economie van de Lagere Overheden (COELO) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Edese woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffingen.

Inwoners van Ede komen in aanmerking voor kwijtschelding als deze een inkomen en/of vermogen hebben die niet hoger is dan de (landelijk) vastgestelde norm die de gemeente hiervoor mag hanteren. De hoogte van de inkomensnorm is afhankelijk van de burgerlijke staat en is vergelijkbaar met het bijstandsniveau. De vermogensnorm voor de kwijtschelding is voor een alleenstaande € 1.150 en voor een gezin ongeveer € 1.500. In de begroting houdt de gemeente rekening met een bedrag van € 0,4 miljoen aan kwijtscheldingen.

Kostendekkendheid van de tarieven

De gemeente Ede heeft naast de reguliere belastingen zoals de OZB en de hondenbelasting, een categorie belastingen/heffingen binnen het instrumentarium van lokale lasten die als gemene deler hebben dat het wettelijk niet is toegestaan dat de opbrengsten hiervan hoger zijn dan de kosten die hiervoor gemaakt worden (artikel 229b, lid 1 gemeentewet). Dit betekent dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten zijn slechts bedoeld ter dekking van de gemaakte kosten.

Kruissubsidiëring

Wanneer er sprake is van verschillende tarieven in een verordening zoals bij leges, hoeft de maximale kostendekkendheid niet per tarief te gelden. Zolang het maximum van 100% voor het geheel niet overschreden wordt kan dit per tarief wel gelden. Door kruissubsidiëring is het mogelijk om de 'winst' van het product leges omgevingsvergunningen te gebruiken om het 'verlies' op het product bestemmingsplannen te dekken. Zie tabel hieronder.

Het nieuwe BBV schrijft voor, dat in de programmabegroting de kostendekkendheid van de tarieven aangegeven moet worden, hoe de kosten zijn opgebouwd, inclusief de berekening van de overhead, en wat het dekkingspercentage is van de tarieven. Voor de berekening van de overhead is een extra-comptabele berekening gemaakt van opslagtariaf per uur en bedraagt € 41,38.

Hieronder treft u aan de kostendekkendheid van de verschillende tarieven en heffingen.

Omschrijving	Percentage kostendekkendheid
1. Afvalstoffenheffing	100%
2. Rioolheffing	100%
3. Leges omgevingsvergunningen	109%
4. Leges bestemmingsplannen	67%
Kruissubsidiëring 3 en 4.	98%
5. Leges burger- en bestuurszaken	48%

In bijlage 6 treft u de berekening van de kostendekkendheid van tarieven aan.

Op de website www.ede.nl worden eind november 2016 de tarieven van de leges en heffingen gepubliceerd voor 2017. Tevens wordt een vergelijking opgenomen met voorgaande jaren.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, openbare verlichting, groen, kunstwerken, vastgoed, sportaccommodaties en straatmeubilair. Het onderhoud van deze goederen is van groot belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op vele terreinen. In deze paragraaf wordt ingegaan op relevante ontwikkelingen voor de begroting 2017.

Kaderstelling

- BBV
- Financiële beheersverordening
- Nota Onderhoud Kapitaalgoederen
- Waterplan & verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)
- Visie Natuurlijk ontwikkelen

Beleid

De algemene beleidslijn ten aanzien van onderhoud van kapitaalgoederen, is dat dit van voldoende tot goed niveau moet zijn. In onderliggende beleids- en beheerplannen worden zowel de beleidsintenties (zoals spreiding van voorzieningen), als het onderhoudsniveau nader uitgewerkt.

Ontwikkelingen

Openbare Verlichting

Voor de openbare verlichting is een meerjarenvervangingsplan opgesteld. Gemeente Ede is vergevorderd met de invoering van LED verlichting, verwachting is dat in 2020 40% van de lichtmasten LED verlichting bevat en dat in 2030 zelfs 100% van het OV areaal LED verlichting bevat.

Bomenbeleidsplan

In 2016 is, op basis van het bomenbeleidsplan, gestart met het vervangen van bomen. Dit jaar wordt voor circa € 600.000 in projecten betreffende bomenvervanging geïnvesteerd. Gestreefd wordt naar zoveel mogelijk werk-met-werk maken projecten. Een groot deel van de gelden wordt dan ook geïnvesteerd in grootschalige afkoppelprojecten zoals Bennekom-oost en Kamperfoelielaan en omstreken. Daarnaast worden in diverse straten de bomen vervangen zoals in Bennekom, Veldhuizen en Maandereng. Alle projecten zijn opgenomen in het integrale uitvoeringsprogramma van Beheer Openbare Ruimte. Hierover is de gemeenteraad dit jaar meermaals geïnformeerd.

Op verzoek van de gemeenteraad is het omgevingsvergunningstelsel voor bomen herzien. Om het omgevingsvergunningstelsel te kunnen wijzigen, is een aanpassing van een aantal artikelen in de Algemene Plaatselijke Verordening Ede 2012 met betrekking tot het kappen van bomen (Afdeling 3 Het bewaren van houtopstanden artikel 4:10 tot en met 4:12 in de APV Ede 2012) noodzakelijk. Deze wijziging in de APV en de beleidsregels voor monumentale, waardevolle bomen en bomen zijn in het najaar 2016 door u vastgesteld.

Kunstwerken

Het huidige budget volstaat samen met de vervangingsgelden om het areaal conform de kwaliteitsafspraken te kunnen onderhouden.

Wegen

Op dit moment is het budget voor het wegonderhoud voldoende om de benodigde werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Riolering

Waterplan & verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2018-2022

Het huidige Waterplan & vGRP loopt af eind 2017. In 2017 evalueren we het huidige waterplan en stellen we een nieuw Waterplan & vGRP op om invulling te geven aan de gemeentelijk watertaken en leggen we deze ter vaststelling voor aan de gemeenteraad.

Hemelwaterbeleid

Naar aanleiding van het ingezette gemeentelijk hemelwaterbeleid in 2007 heeft de gemeenteraad besloten om 20% van het bestaand verhard oppervlak af te koppelen in de periode tot 2020. In de afgelopen jaren is uitvoering gegeven aan deze uitdaging. Voordat de termijn is afgelopen, willen we in beeld brengen of de afkoppelambitie bereikt gaat worden en welke effecten afkoppelen heeft in de praktijk. Daarnaast willen we met de ervaringen uit het verleden onze ambitie bijstellen zodat we vastgesteld hebben hoe we na 2020 om willen gaan met de verwerking van het hemelwater. De evaluatie en herijking van het hemelwaterbeleid is als project bestuurlijk vastgesteld in het Waterplan 2013-2017 en komt in 2017 in de gemeenteraad.

Platform Water Vallei en Eem

De visie 'Natuurlijk ontwikkelen' geeft richting aan de manier waarop waterschap en gemeenten om willen gaan met hemelwater en gebruikt water. De visie die er nu ligt is geen eindplan, maar is een wervend en stimulerend document, waarmee we gezamenlijk binnen het PWVE aan de slag willen. De nadruk ligt daarbij op maatregelen die bijdragen aan klimaatbestendige bebouwde gebieden, afkoppelprojecten en projecten gericht op waterbewustzijn. Het Algemeen Bestuur van het Waterschap Vallei en Veluwe heeft ingestemd met het

beschikbaar stellen van een jaarlijkse bijdrage van € 2 miljoen voor maatregelen binnen de regio in het kader van Klimaat Actieve Steden (KAS) voor de periode van 2016 tot en met 2021.

Gemeentelijk vastgoed

Afgelopen jaren is de onderhoudsbehoefte van alle gemeentelijke gebouwen steeds beter in beeld gebracht. Alle plannings zijn vernieuwd en geactualiseerd. Hiermee is per gebouw een meerjareninzicht ontstaan van het benodigde onderhoud op basis van de conditie van het object conform NEN 2767.

De uit te voeren planmatige onderhoudswerkzaamheden geven een divers beeld dat fluctueert over de komende jaren. Om deze fluctuaties op te vangen, wordt er jaarlijks per object gedoteerd aan een onderhoudsvoorziening. In deze voorziening wordt op basis van het gemiddelde over de komende 10 jaar vanuit iedere gebouwexploitatie een bedrag gedoteerd. De jaarlijks terugkerende activiteiten (regulier onderhoud) aan de gebouwen worden in de begroting opgenomen en dus direct uit de exploitatie betaald. Komend jaar staat in het teken van het verder op afstand (in regie) zetten van het onderhoud. In 2016 worden de kunstwerken & gedenktekens, de woonwagens, het leegstandsbeheer en het onderhoud aan monumentale objecten op de markt gebracht. In 2017 gaan we aan de slag met het op de markt zetten van het onderhoud aan de rest van het vastgoed. Het op afstand zetten van het onderhoud moet uiteindelijk leiden tot betere sturing op onderhoudskwaliteit en eenvoudiger aansturing vanuit de gemeente.

Met de centralisatie van het gemeentelijk vastgoed op één product (programma Bestuur en Organisatie) zijn de bestaande onderhoudsvoorzieningen teruggebracht tot één onderhoudsvoorziening voor alle gemeentelijke gebouwen.

Begraafplaatsen

Dit jaar is een beheer- en exploitatieplan voor alle vijf de gemeentelijke begraafplaatsen opgesteld. Hiermee ontstaat inzicht in de kosten en opbrengsten van begraven voor de periode 2017-2021. Met dit plan wordt antwoord gegeven op de raadsnotie uit 2015, waarin het college gevraagd is om de mogelijkheden van tariefsverlaging op de begraafplaats te onderzoeken. Uit het beheer- en exploitatieplan blijkt dat de structurele kosten en opbrengsten van het product begraven ongeveer aan elkaar gelijk zijn. Daarnaast worden de komende jaren ook (grote) eenmalige kosten gemaakt voor met name het wegwerken van het achterstallig onderhoud op de begraafplaatsen en om het wenselijke inrichtings- en beheerniveau te realiseren conform de Visie Openbare Ruimte. Hiervoor wordt de komende jaren de reserve begraven gebruikt. Het legestartief voor begraven wordt niet geïndexeerd, waarmee feitelijk een relatieve verlaging wordt doorgevoerd. Wanneer de situatie zich voordoet dat de reserve begraven de ondergrens gaat bereiken, ontvangt uw raad tijdig een voorstel over de begraafstarieven.

Resultaten

In onderstaande tabel vindt u een resumé van alle voorzieningen en reserves, die een één op één relatie hebben met het onderhoud en vervanging van de kapitaalgoederen.

Stand per 31 december		Bedragen x € 1.000				
		Realisatie 2015	2016	Meerjarenprognose 2016-2020		
			2017	2018	2019	2020
V110	Huisvesting	217				
V116	Voorziening onderhoud sportaccommodaties	180				
V119	Voorziening overige gebouwen	364				
V145	Voorziening onderhoud sociaal cultureel werk	238				
V146	Voorziening onderhoud culturele accommodaties	247				
V147	Voorziening onderhoud gem. vastgoedportefeuille		1.608	1.978	1.772	1.224
R416	Reserve begraven	365	608	488	353	230
R417	Reserve onderhoud en vervanging openbare ruimte	1.219	1.328	628	628	628
	Totaal	2.830	3.544	3.094	2.753	2.082
					1.658	

4.4 Financieringen (Treasuryparagraaf)

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Dit betreft het besturen, beheersen, verantwoorden over en het toezicht houden op de geldstromen, financiële posities en hieraan verbonden risico's.

Kaderstelling

- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO)
- Notitie Grondexploitaties 2016 van de Commissie BBV
- Notitie Rente 2017 van de Commissie BBV
- Treasurystatuut, een nieuwe nota treasury wordt in 2017 aangeboden

Beleid

Het Treasurystatuut bevat de vastlegging van de structuur, inrichting en het beleid van het risicobeheer. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, zorgen voor voldoende liquide middelen, goed beleggen van tijdelijke overschotten en het daarbij afdekken van rente- en kredietrisico's.

Ontwikkelingen

Rentevisie

De nasleep van de kredietcrisis maakt het uitspreken van verwachtingen over de renteontwikkeling erg lastig. Vooralnog gaan wij voor 2017 uit van een rentepercentage voor kort vermogen van 0,00%. Bij lang vermogen wordt gerekend met een percentage van 1,25%. De ontwikkeling van de rentepercentages wordt nauwlettend gevolgd via de periodieke rentevisie.

Omschrijving	Rekening 2014	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Korte rente (geldmarkt: financiering tot 1 jaar) – 3 maands	0,09 %	-0,07 %	0,25 %	0,00 %
Lange rente (kapitaalmarkt: financiering ≥ één jaar)	1,996 %	1,160 %	2,00 %	1,25 %

Schatkistbankieren

Gemeenten zijn sinds december 2013 verplicht deel te nemen aan schatkistbankieren. Dit betekent dat positieve saldi boven een drempelbedrag, verplicht in de schatkist moeten worden gestort tegen de euriborvergoeding (momenteel 0%) Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal. In 2017 is dat een bedrag van € 2.400.000. De euriborrente is op dit moment gelijk aan de creditrente van de BNG. Daarom heeft het schatkistbankieren momenteel geen financiële gevolgen.

Financieringsbehoefte

Voor het bepalen van het financieringstekort, c.q. – overschot, worden de in de tabel opgenomen onderdelen tegen elkaar afgezet.

Bepalen financieringstekort/-overschotbedragen		Bedragen x € 1.000			
Financieringstekort/-overschot per 1 januari	2017	2018	2019	2020	
Te financieren (rest)boekwaarden investeringen	350.539	356.166	359.806	336.896	
Te financieren vlottende activa	174.909	167.191	146.060	145.080	
	525.448	547.827	524.488	471.346	
-/- Reserves en voorzieningen	170.456	164.416	173.149	186.155	
-/- Aangetrokken geldleningen *	237.295	225.640	215.750	181.787	
-/- Door derden belegde gelden + waarborgsommen	1.446	1.446	1.446	1.446	
-/- Voorfinanciering Veluwe Poort	29.182	30.266	30.801	14.416	
-/- Overige vlottende passiva	48.597	48.597	48.597	48.597	
Financieringstekort	38.471	52.991	36.122	49.575	

Voor 2017 is sprake van een financieringstekort van € 38,5 miljoen. Dit bedrag loopt in 2018 op naar € 53 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere onttrekkingen uit voornamelijk de reserves (€ 6 miljoen). Verder dalen de aangetrokken geldleningen door reguliere aflossingen met € 12 miljoen. Dit betekent dus een extra vraag naar lange financiering.

Voor korte financiering (tot één jaar) geldt, op basis van de Wet FIDO, als norm de kasgeldlimiet. Dit is een maximum van 8,5% van de jaarbegroting. Voor 2017 komt dit neer op een bedrag van maximaal € 27,4 miljoen (€322 miljoen x 8,5% = € 27,4 miljoen) dat kort geleend kan worden.

Het financieringstekort van € 38,5 miljoen in 2017 is exclusief een eventueel bedrag van € 40 miljoen voor de woningcorporaties Woonstede en Plicht Getrouw. Deze corporaties hebben op basis van een lopende overeenkomst de mogelijkheid om maximaal een bedrag van € 40 miljoen te lenen bij de gemeente Ede. De verwachting is dat de corporaties geen gebruik maken van de hierboven genoemde financiering, omdat zij elders nog steeds financiering kunnen aantrekken tegen gunstiger voorwaarden (WSW-garantie).

Door vaststelling van de Programmabegroting 2017-2020 machtigt u ons college tot het aantrekken van de hierboven genoemde bedragen.

Renteomslag

Het financieren van investeringen vergt financieringsmiddelen, die rentekosten met zich meebrengen. Deze financieringsmiddelen bestaan uit interne middelen (reserves en voorzieningen) en externe middelen (leningen). Bij externe financieringsmiddelen is sprake van verschillende rentepercentages, omdat de rentestand fluctueert.

Gemeenten passen totaalfinanciering toe, waardoor rentekosten niet direct gelinkt worden aan een individuele investering. Totaalfinanciering houdt in, dat tegenover het totaal van alle investeringen, de totaal beschikbare financieringsmiddelen staan.

Rente Grondbedrijf

In de notitie Grondexploitaties 2016 (BBV) is aangegeven dat de rentetoerekening aan de projecten die tot de grondexploitatie behoren op een andere wijze berekend wordt. Een groot verschil is dat het eigen vermogen niet meetelt als financieringsmiddel. Bij de berekening van de toe te rekenen rente conform de notitie is dit percentage 2,7% voor het grondbedrijf voor het jaar 2016. Om schommelingen te voorkomen, staat de BBV toe dat het percentage mag worden afgerond met maximaal 0,5% punt. Gezien de lage rentestand en het verloop van ons vreemd vermogen stellen wij voor het genormeerde rentepercentage van het grondbedrijf (voor de bouwgronden in exploitatie) aan te passen van 3 naar 2,5%.

Dit komt tevens dichterbij de door de BBV vastgestelde verdisconteringsvoet van 2%. Dit betekent dat de toekomstige kasstromen tegen 2% contact gemaakt moeten worden. Dit was eerst 3%.

Bovenstaand voorstel heeft de volgende financiële uitwerking:

- De rente die het grondbedrijf in rekening wordt gebracht ter financiering van het onderhanden werk daalt van 3% naar 2,5%. Dit betekent een extra last voor de algemene dienst van € 1.060.000 in 2016. Zie voor de meerjarige effecten bijlage 1A van deze Programmabegroting.
- De rente die aan de Voorziening Negatieve Plannen moet worden toegerekend in verband met het opnemen van de verliezen tegen de contante waarde daalt vanwege de gewijzigde disconteringsvoet van 3% naar 2%. Dit heeft een positieve invloed op de algemene dienst van € 637.000 in 2016. Zie voor de meerjarige effecten bijlage 1A van deze Programmabegroting.
- De resultaten van de plannen wijzigen door de gewijzigde rente- en disconteringsvoet. Allereerst wijzigt het eindresultaat van de plannen door de gewijzigde rentetoerekening positief. Daarnaast wijzigt de waarde van het resultaat van de plannen op dit moment (contante waarde) door de gewijzigde disconteringsvoet. Dit heeft een positief effect op de positieve plannen, maar een negatief effect op de negatieve plannen. Het totaal in het MPG lite becijferde resultaat als gevolg van de wijziging bedraagt € 2,4 miljoen en wordt verder toegelicht in het MPG lite 2016.

Ontwikkeling renteomslagpercentage

De volledige rentelast van alle financieringsmiddelen wordt gedeeld op de boekwaarden van alle investeringen, dit heet de renteomslag. Het percentage uit deze som is het renteomslagpercentage. Er wordt tot nu toe gewerkt met een genormeerd renteomslagpercentage van 3%. De nieuwe regels in de BBV geven aan dat het genormeerde rentepercentage 3% niet meer dan 0,5% punt afwijken van het werkelijke omslagpercentage. In onderstaande tabel staat het verloop van het werkelijke renteomslagpercentage ten opzichte van het genormeerde renteomslagpercentage.

De ontwikkeling van het renteomslagpercentage geeft het volgende beeld:

Overzicht renteomslagpercentage per 1 januari	2016	2017	2018	2019	2020
Genormeerde renteomslagpercentage	3%	3%	3%	3%	3%
Werkelijk renteomslagpercentage	2,5%	2,6%	2,5%	2,6%	2,6%
Verschil (mag niet > 0.5)	0,5%	0,4%	0,5%	0,4%	0,4%

De nieuwe notitie rente van de BBV geeft aan dat het wenselijk is om onderstaande tabel met de berekening van het renteresultaat op te nemen. Uit deze berekening blijkt dat wij een renteresultaat hebben voor 2016 van € 1,2 miljoen. Wij hebben echter vanuit het verleden rekening gehouden met een groter voordeel, waardoor wij nu een nadeel moeten melden van € 600.000. Dit nadeel komt wordt grotendeels (€ 430.000) veroorzaakt door de lagere rentetoerekening aan de projecten van grondzaken (van 3% naar 2,5%).

Renteschema	Bedragen x € 1.000.000					
	2016	2017	2018	2019	2020	
a. De externe rentelasten	10,3	+	10,0	9,6	8,8	8,0
b. De externe rentebaten	3,5	-	3,5	3,4	3,1	3,0
A. Totaal door te rekenen externe rente	6,8	=	6,5	6,2	5,6	5,0
c. Rente grondexploitatie (2,5%)	5,3	-	4,8	4,4	3,9	3,8
c. De rente van de projectfinanciering	0	-	0	0	0	0
B. Rente Grondzaken en projectfinanciering	5,3	=	4,8	4,4	3,9	3,8
C. Saldo door te rekenen externe rente (A-B)	1,5		1,7	1,8	1,7	1,2
d1. Rente over het eigen vermogen	2,1	+	2,3	2,2	2,4	2,6
d2. Rente over de voorzieningen	1,9	+	1,9	1,7	1,6	1,6
D. rente over eigen financieringsmiddelen	4,0	=	4,2	3,9	4,0	4,2
De toegerekende rente (3%)	6,8	+	6,8	6,9	6,4	6,4
Aan de taakvelden toe te rekenen rente (C+D) 2,5%	5,5	-	5,9	5,7	5,7	5,3
Renteresultaat taakveld Treasury	1,2	=	0,9	1,2	0,7	0,9

Ontwikkeling Renterisiconorm

De renterisiconorm is een hulpmiddel bij het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (langer dan één jaar), door de tijdstippen van renteherzieningen te spreiden. De norm is dat er maximaal 20% van de vaste schuld aan het begin van een jaar voor renteherziening in aanmerking mag komen. Het verschil tussen deze 20% van de vaste schuld en het werkelijke bedrag is de 'ruimte' die beschikbaar is. Zie punt 5 uit de onderstaande tabel.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, voldoet de gemeente Ede aan de hiervoor genoemde norm van 20%.

Overzicht renterisico's vaste schuld	Bedragen x € 1.000.000			
	2017	2018	2019	2020
1 Renteherzieningen	0	3	9	3
2 Aflossingen	12	10	34	8
3 Renterisico (1+2)	12	13	43	11
4 Renterisico (20% begrotingstotaal)	64	62	63	65
5 Ruimte onder de renterisiconorm	52	49	20	54

Ontwikkeling Leningen UG en OG

Hieronder vindt u de tabel met de uitgezette leningen aan derden.

Leningen UG	Bedragen x € 1.000.000			
	Begroting 2015	Rekening 2015	Begroting 2016	Prognose 2017
Woningcorporaties met garantie WSW	12	13	12	12
Woningcorporaties zonder garantie WSW	56	49	56	47
Overige toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	14	12	14	12
Ambtenarenhypotheken met hypothecaire zekerheid	6	5	6	4
Totaal verstrekte geldleningen (stand per 31 december)	88	79	88	75
Waarvan: - reguliere aflossingen	6	4	6	3
- vervroegde aflossingen	0	5	0	0
- bedrag waarover rente wordt herzien	7	0	7	0

Hieronder vindt u de tabel met opgenomen leningen.

Leningen OG	Bedragen x € 1.000.000			
	Begroting 2015 Stand PB 2016	Rekening 2015	Prognose 2016	Prognose 2017
Stand per 1 januari	270	270	249	238
Nieuwe leningen	0	0	0	0
Reguliere aflossingen	-13	-13	-11	-12
Vervroegde (extra) aflossingen	0	8	0	0
Stand per 31 december	257	249	238	226
Bedrag waarover rente wordt herzien	0	0	0	0

4.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen op het vlak van de bedrijfsvoering toegelicht. Op 1 oktober 2015 is de nieuwe organisatie van de bedrijfsvoering van start gegaan. De jaren tot 2018 staan in het teken van het verder professionaliseren en verbeteren van de kwaliteit om op die manier de bezuiniging op de bedrijfsvoering te realiseren.

Kaderstelling

Het wettelijke kader voor deze paragraaf is te vinden in artikel 212 van de Gemeentewet. Op basis hiervan is in Ede de Financiële Beheersverordening opgesteld. Eind 2016 wordt de geactualiseerde Financiële Beheersverordening aan de gemeenteraad voorgelegd. De programmabegroting en daarmee deze paragraaf bedrijfsvoering is volgens deze actuele verordening opgesteld.

Beleid

In 2012 is een beweging in gang gezet die er op is gericht om de organisatie zo te ontwikkelen dat de medewerkers de inwoners en de bedrijven centraal stellen. Een organisatie die actief in gesprek gaat met de samenleving bij de voorbereiding en uitvoering van het beleid. Om dit mogelijk te maken en te borgen zijn moderne bedrijfsmiddelen noodzakelijk.

Ontwikkelingen

Als gevolg van de vernieuwing van de Besluit Begroten Verantwoord (BBV) zijn verschillende wijzigingen doorgevoerd in de begroting 2017.

Een belangrijke wijziging is het niet langer verwerken van de overhead in een integrale kostprijs. Met overhead bedoelen we de kosten van de ondersteunende afdelingen in de organisatie zoals Financiën, P&O, ICT, communicatie, huisvesting. Naast deze bedrijfsvoeringskosten vallen ook de kosten van het management onder overhead. Dit zijn zowel de clusterdirecteuren als alle afdelingshoofden.

De overhead wordt vanaf nu afzonderlijk opgenomen in de begroting op programma Bestuur en Organisatie en productgroep Algemene Middelen.

Op de overige programma's worden nu alleen de loonkosten van de medewerkers toegerekend. Dit is in voorliggende begroting heel duidelijk te zien op de verschillende programma's die op programma Bestuur en Organisatie na, alle veel minder kosten toegerekend hebben gekregen.

Door de integrale kostprijs te verlaten en overhead afzonderlijk zichtbaar te maken, krijgt de gemeenteraad inzicht in de overhead en kunnen kaders hiervoor scherper worden neergezet. Daarnaast wordt de vergelijkbaarheid van gemeenten versterkt. De omvang van de overhead is bij elke gemeente nu afzonderlijk en transparant zichtbaar in de begroting.

In een aantal gevallen is het gebruik van een integrale kostprijs (= inclusief overhead) nog wel nodig en staat de BBV toe om wel overhead toe te rekenen. Het gaat om:

- De doorbelasting aan grondexploitaties en investeringsprojecten.
- Taken en activiteiten waarvoor de gemeente kostendekkende tarieven mag berekenen (deze zijn opgenomen in de paragraaf lokale heffingen).
- Voor de berekening van BTW en integrale Vennootschapsbelasting (dit wordt apart uitgerekend).

Onderstaande tabel laat de totale overhead van de gemeente Ede voor de komende jaren zien.

Omschrijving	Bedragen x € 1			
	2017	2018	2019	2020
Totaal geraamde overhead	29.851.232	26.817.681	26.144.989	26.039.743
Doorbelasting aan Grondexploitaties en Investeringswerken	-2.970.104	-2.970.104	-2.970.104	-2.970.104
Netto Overhead	26.881.128	23.847.577	23.174.885	23.069.639

Naast het expliciet zichtbaar maken van de kosten van de overhead, wordt in de geactualiseerde beheersverordening ook aangegeven dat we een aantal andere kosten van bedrijfsvoering expliciet opnemen. Dit ook om een vergelijk te kunnen maken met andere gemeenten.

Voor 2017 betreffen dit de volgende kosten

Omschrijving	Bedragen x € 1
	2017
Loonkosten	52.689.000
Automatiseringskosten	3.884.000
Huisvestingskosten	4.312.000

Dit zijn de kosten die behoren bij de opgenomen formatie voor 2017 (774,65 fte).

Personeelszaken

Mutatieoverzicht	2016	2017	2018
Fte in begroting			
Structureel	705,76	709,65	686,35
Af: doorwerking bezuiniging eerdere begroting	15,71	25,30	0,00
Bij: structureel - perspectiefnota	12,70	2,00	0,20
Bij: structureel - overige	6,90	0,00	0,00
Totaal structureel	709,65	686,35	686,55
Incidenteel	32,90	80,40	88,30
Af: afloop tijdelijke fte's		3,60	15,40
Bij: incidenteel - perspectiefnota	32,10	11,50	-8,60
Bij: incidenteel - investeringsimpuls	15,40	0,00	0,00
Totaal incidenteel	80,40	88,30	64,30
Totaal in begroting	790,05	774,65	750,85

De afgelopen jaren heeft de organisatie een aantal forse bezuinigingen gerealiseerd. Dit is niet zonder gevolgen gebeven voor de formatie. Daartegenover staat dat de organisatie een flinke opgave heeft om de ambities uit het convenant maar ook vanuit de investeringsimpuls waar te maken. Tenslotte zijn er nieuwe wettelijke taken bijgekomen. Bij de Perspectiefnota 2017-2020 is daarom extra capaciteit beschikbaar gesteld.

In bovenstaande tabel is het verloop van de formatie inzichtelijk gemaakt.

Organisatieontwikkeling

2017 staat voor de organisatie in het teken van het leren doorleven van de organisatievisie: het centraal stellen van de inwoners en de bedrijven. Uitlegbaarheid, zo transparant mogelijk handelen en samenwerken zijn hierbij van sterk belang. De organisatie gaat actief in gesprek met de samenleving bij het vormen en uitvoeren van beleid.

Medewerker ontwikkeling

Investeren in onze medewerkers is essentieel voor het slagen van organisatieontwikkeling (gebaseerd op de nieuwe organisatievisie). Medewerkers en management gaan ten aanzien van de uitvoering van het werk een verandering doormaken in rolopvatting en het uitvoeren van de inhoudelijke opdracht. Dit vraagt een andere houding en ander gedrag. Om dit te realiseren wordt ingezet op training en opleiden.

Inclusieve organisatie (Diversiteit)

De Edese ambities op het gebied van diversiteit zijn hoog, mede in het licht van alle maatschappelijke ontwikkelingen rondom inclusiviteit. De gemeente Ede wil ook een echte inclusieve organisatie zijn. Een organisatie waar iedereen zich welkom voelt, die verschillen omarmt en ieders unieke talent, ambities en mentaliteit worden benut om goede resultaten te halen. Dat vertaalt zich in 2017 onder andere in het verder investeren op bewustwording bij medewerkers rondom onbewuste vooroordelen. In eerste instantie specifiek gericht op selectieprocedures. Ook zal er verder worden gewerkt aan de proef met anoniem solliciteren, die in het najaar van 2016 is gestart.

Inzetten op inzet (Ziekteverzuim)

In 2017 is de aandacht voor het voorkomen van ziekteverzuim, of beter: de focus op werkvermogen, onverminderd groot. We werken langer door, de gemiddelde leeftijd van medewerkers neemt toe en we willen meer en betere prestaties leveren met minder mensen. Ede heeft zich daarom ten doel gesteld binnen een paar jaar bij de best presterende 100.000+ gemeenten te behoren op het gebied van inzetbaarheid. Om dit te realiseren stellen we voor 2017, in samenwerking met de nieuwe Arbodienst, diverse programma's op om het werkvermogen te vergroten en daarmee het ziekteverzuim te verminderen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkeling van het ziekteverzuim. We zien dat het verzuim vanaf 2016 daalt. We verwachten voor heel 2016 op of onder het gemiddelde van de 100.000+ gemeenten (excl. G4) te zitten. De verzuimnorm van 4,5%, als geformuleerd door het A&O-fonds Gemeenten, is het volgende doel. Deze norm is gebaseerd op de 25% best scorende 100.000+ gemeenten.

Jaar	0-8 dagen	8-43 dagen	43-365 dagen	365-730 dagen	Meer dan 730 dagen	Totaal
2016 t/m juli	0,66	0,55	1,98	1,06	0,46	4,71
2015	0,82	0,56	1,93	1,59	1,21	6,11
2014	0,72	0,68	1,42	1,28	1,71	5,81
2013	0,94	0,74	1,87	0,72	1,29	5,56
2015 landelijk ¹	0,80	0,80	2,60	0,80		5,00

landelijk = 100.000+ gemeenten excl. G4

Inhuur derden

Er is een dalende trend ingezet op de inhuur van medewerkers. De ontwikkeling van deze trend is mede afhankelijk van de wijze waarop we de tijdelijke uitbreiding van personeel invullen: met eigen (tijdelijk) personeel of inhuur. Daartegenover staat echter het beleid om vaste medewerkers breder en flexibeler in te zetten. Dit zal een positief gevolg hebben op het inhuurvolumen. De verwachting is dat de dalende trend zich

door zal zetten. Echter om de ambitie van de gemeente Ede te kunnen realiseren en te borgen, zal er altijd flexibele inzet via inhuur noodzakelijk zijn.

Informatievoorziening, informatiebeveiliging en automatisering

ICT is een van de ruggengraten voor het goed functioneren van de organisatie.

Steeds meer processen worden gedigitaliseerd en ook de gemeente is steeds meer (24/7) digitaal in contact met haar burgers, bedrijven en gerelateerde instanties of organisaties. Het belang van een goed functionerende ICT-omgeving is hierbij cruciaal.

De aandachtspunten voor de komende jaren zijn onder andere:

Informatiebeveiliging: Wet Datalek en Privacy

De gemeente moet voldoen aan de eisen die worden gesteld in de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Gemeenten hebben dit vertaald naar de BIG-richtlijnen (Basis Informatiebeveiliging Gemeenten). Om hieraan te voldoen zijn grote investeringen nodig en de komende tijd worden projecten uitgevoerd om te voldoen aan de BIG richtlijnen. Als we deze projecten niet uitvoeren houden we een te onveilige infrastructuur gerelateerd aan de BIG-eisen en aan de wet Datalekken en zijn we tevens, in het geval van beveiligingsincidenten, nalatig.

Saneren en up-to-date brengen applicatielandschap naar het meest actuele niveau

Een groot deel van onderhoud en ontwikkeling van software van leveranciers wordt op dit moment besteed aan het oplossen van beveiligingsproblemen en het verminderen van de kwetsbaarheid van de software. Doorgaans is er alleen sprake van onderhoud op de meest recente versies van software. Een groot aantal applicaties van de gemeente Ede is al lange tijd in gebruik en werkt niet altijd volgens de laatste versie. Daarnaast zijn voor bepaalde functies meerdere (soortgelijke) applicaties in gebruik. Om beide situaties te verbeteren wordt het aantal applicaties de komende periode verminderd en worden de nog aanwezige applicaties naar de meest actuele versie gebracht. Op deze manier ontstaat een up-to-date applicatielandschap.

Informatievoorziening en rapportage

Het College en de Raadsklankbordgroep ICT worden frequent op de hoogte gehouden over de voortgang en resultaten van de uitvoering van projecten met betrekking tot Wet Datalek en Privacy en Saneren en up-to-date brengen van het applicatielandschap. Deze rapportages vinden ook nu al plaats over de voortgang van de uitvoering van de ICT-Roadmap, waarvoor begin 2015 toestemming is verleend.

Auditing en risicomanagement

Auditing

De gemeente voert jaarlijks een groot aantal onderzoeken en controles uit: interne en verbijzonderde interne controles, audits, doelmatigheidsonderzoeken (art 213a), klanttevredenheidsonderzoeken et cetera. Ook vinden deze plaats door de Rekenkamercommissie en geeft de accountant vanuit zijn controle de nodige bevindingen aan. Doel van deze onderzoeken is ook het leren en verbeteren van de processen in de organisatie. Deze verbetering is nodig om de gewenste organisatieverandering te realiseren. Voor 2017 wordt een integraal auditplan opgesteld, welke eind november via de auditcommissie aan u wordt voorgelegd.

Onderdeel van de verbetering is het verder borgen van de verscherpte eisen van de controlestandaard voor accountants. Dit gebeurt in nauw overleg met onze accountant. Ambitie blijft om een goedkeurende verklaring te krijgen, waarvoor gezien de ervaringen in het Sociaal Domein de nodige acties worden ingezet (zoals opstellen goed doordacht controleprotocol, het doorzetten van de kwartaalgesprekken).

Privacy- en security

Opdracht is om op weg naar 2018 handen en voeten te geven aan het wettelijk verplicht privacybeleid (gegevensbescherming) en securitybeleid (beveiligingsbeleid).

De uitkomsten van de in de loop van 2016 uitgevoerde acties (opstellen visie, 0-meting en GAP-analyse) leiden eind 2016 tot een implementatieplan dat in 2017 wordt uitgevoerd. Ook de zich voordoende incidenten geven handvatten om dit implementatieplan te verrijken.

Huisvesting

Formatiegroei

De groei van de formatie zoals aan het begin van deze paragraaf is aangegeven, heeft mogelijk gevolgen voor huisvesting. Binnen het huidige huisvestingsplan is geen ruimte om deze groei op te vangen. De komende periode wordt er gewerkt aan een nieuw huisvestingsplan om de uitbreiding van de formatie te kunnen huisvesten.

Fysieke beveiliging van gebouwen

In de perspectiefnota zijn middelen beschikbaar gesteld voor de verbetering van de veiligheid van medewerkers, bezoekers en raadsleden. Verbeteringen moeten plaatsvinden op het fysieke vlak (onder andere toegangscontrole, sleutel- en passenbeheer en camerabewaking) en op organisatorisch vlak (onder andere professionalisering van de receptie- en beveiligingsdienst). Binnen en buiten de gebouwen is een aantal snel te realiseren fysieke maatregelen reeds uitgevoerd (voertuigwerende elementen, bloembakken, zichtbeperkend folie, schrikverlichting, et cetera). De komende periode wordt onder meer gewerkt aan de toegangscontrole en het huidige passensysteem. Ook wordt de camerabewaking verbeterd.

Archief

Het jaar 2017 zal vooral in het teken staan van de implementatie van een nieuw DMS/Zaaksysteem. Er wordt ingezet op naleven van de archiveringsprincipes en de afbouw van papieren archieven. Dit leidt er toe dat informatie en documenten beter teruggevonden worden en dat bedrijfsvoeringsprocessen en dienstverlening naar burgers en bedrijven verbetert. Daarnaast wordt binnen de erfgoedtaak de digitale beschikbaarstelling van informatie versterkt doorgevoerd.

De dienstverleningsovereenkomsten met Scherpenzeel en Barneveld worden op een vergelijkbare wijze als nu uitgevoerd. Met de gemeente Veenendaal worden de samenwerkingsmogelijkheden onderzocht.

4.6 Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Ede is actief in netwerken van beleids- en uitvoeringsorganisaties. Bij een deel van die organisaties is de gemeente ook bestuurlijk en financieel betrokken. In dat geval is er sprake van een 'verbonden partij'. Verbonden partijen kunnen zowel voor de realisatie van het beleid van de deelnemende partijen als voor de financiële gevolgen daarvan van grote betekenis zijn. In deze paragraaf wordt ingegaan op de visie op en de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Wanneer er sprake is van uitsluitend een financieel of bestuurlijk belang, valt dit niet onder de definitie van verbonden partij en zijn eventuele risico's betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.

Kaderstelling

Het kader voor deze paragraaf is vastgelegd in de 'Kadernota Verbonden Partijen', vastgesteld door de gemeenteraad op 17 september 2009.

Op dit moment vindt, in overleg met de raadswerkgroep Programmabegroting, actualisering plaats van de kaders van governance en toezicht op externe netwerkpartijen, waaronder verbonden partijen. Voor een verbreding naar netwerkpartijen is gekozen omdat wij als gemeente voor de realisatie van onze beleidsdoelstellingen in toenemende mate samenwerkingen aangaan met derden. Relaties kunnen daarbij verschillende vormen aannemen, variërend van bijvoorbeeld een inkooprelatie of subsidierelatie tot deelname aan een verbonden partij. Daarnaast kunnen we er bewust voor kiezen beleidsdoelstellingen zelf te realiseren

zonder samenwerking met derden. Niets doen en het initiatief overlaten aan de samenleving is ook een mogelijkheid. Door samen te werken vindt realisatie van beleidsdoelstellingen meer op afstand plaats dan wanneer wij dat als gemeente zelf doen.

Uitkomst is de opstelling van een handreiking voor het bestuur en de ambtelijke organisatie met een tweeledig doel. Enerzijds geeft deze richting aan de afwegingen die gemaakt worden bij het aangaan van nieuwe en/of evaluatie van bestaande relaties. Anderzijds biedt deze handvatten hoe om te gaan met toezicht op realisatie van beleidsdoelstellingen.

Beleid

In de nota verbonden partijen worden instrumenten aangereikt voor het aangaan van nieuwe verbonden partijen en sturingsinstrumenten voor bestaande verbonden partijen. Door het hanteren van een tweetal beslisbomen wordt beoogd het besluitvormingsproces te expliciteren.

Ten aanzien van verbonden partijen zijn er afspraken gemaakt over het verloop van de informatiestromen. Dit om ervoor te zorgen dat de gemeenteraad, als bestuurder, een goede invulling kan geven aan de rol van budgethouder en toezichthouder. Door aan te sluiten bij risicomangement, het verbreden van het verticaal toezicht met horizontaal toezicht en nadere verfijning in de informatie op te nemen willen we werken aan optimalisatie.

Ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkelingen rondom verbonden partijen wordt hieronder weergegeven. Daarnaast is in de bijlage een lijst opgenomen van de verbonden partijen waar inzicht gegeven wordt in het openbaar belang dat door deze partij wordt behartigd, het financieel en bestuurlijk belang, financiële gegevens en risico's.

Permar WS

De sociale werkvoorziening wordt van rijkswege sinds 2015 afgebouwd. Naast het stopzetten van de instroom kort het Rijk de rijksbijdrage. Onder andere deze ontwikkeling heeft er voor gezorgd dat de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling (GR) zijn overgegaan tot een strategische heroriëntatie. De GR wordt per 1 januari 2018 opgeheven. Ede heeft, zie programma 3 Individuele ondersteuning, de koers voor de toekomstvisie Permar en de uitvoeringsrelatie met de Participatiewet vastgesteld. In 2017 wordt gebouwd aan een lokaal participatiebedrijf voor de dienstverlening aan alle doelgroepen van de Participatiewet, waaronder de voormalig sw-medewerkers.

Het begrotingsjaar 2017 kenmerkt zich door én de afbouw van de gemeenschappelijke regeling én de opbouw van het nieuwe participatiebedrijf. Ede houdt vast aan de ingezette weg 'van binnen naar buiten'. Dit betekent dat zoveel mogelijk geprobeerd wordt om mensen van uit een beschutte werkplek in te laten stromen naar reguliere werkplekken, waar nodig met aanpassingen en begeleiding. Voor de afbouw ligt de inspanning op het beperken van de schadelast. Hoe meer (ambtelijke) medewerkers kunnen uitstromen naar ander werk, hoe lager de liquidatiekosten. Soortgelijke redenering gaat op voor overname en verkoop van bedrijfsmiddelen.

Regio Foodvalley

De samenwerking met partners in de Gouden Driehoek (overheid, ondernemers en onderwijs) wordt verder vorm gekregen. Verder zijn er ontwikkelingen om meer met gebiedsgerichte opgaven te werken.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

De doorontwikkeling repressieve organisatie wordt verder voortgezet. Gesprekken met gemeenten worden gevoerd over de inzet van de VGGM bij nieuwe taken, als gevolg van decentralisaties.

Omgevingsdienst de Vallei (OddV)

De Omgevingsdienst de Vallei voert sinds 1 april 2013 de taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in de fysieke leefomgeving. Deze gemeenschappelijke regeling betreft een samenwerking van de provincie Gelderland en de volgende gemeenten: Ede, Barneveld, Nijkerk, Wageningen

en Scherpenzeel. De 7 omgevingsdiensten in Gelderland vormen samen het 'Gelders Stelsel' en werken daarin samen. Zowel de OddV als het Gelders Stelsel werken voortdurend aan verdere professionalisering.

Binnen de OddV werken de partners samen aan harmonisering van de uitvoering om een gelijk speelveld te creëren voor de burgers en bedrijven binnen het werkgebied. De in 2016 vastgestelde beleidsnota VTH is daar een voorbeeld van. Jaarlijks wordt een uitvoeringsprogramma vastgesteld op basis van de kaders uit het beleid, aangevuld met actualiteiten en gemeente specifieke thema's.

De rijksoverheid werkt aan de Omgevingswet. De Omgevingswet zal ook invloed hebben op de taken van de OddV en de samenwerking met de partners. Gemeenten en OddV werken samen aan het in kaart brengen van de consequenties en het implementeren van de komende veranderingen.

ACV-groep

Vanuit de sterke regionale positie op het speelveld worden de regionale groeimogelijkheden nader onderzocht. Bovendien wordt bekeken of door bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden, een betere toegang verkregen kan worden tot de verwerkingsmogelijkheden.

Naast de focus op de kernactiviteit afvalinzameling, is er grote aandacht voor duurzaamheid (onder andere hergebruik) en maatschappelijk verantwoord ondernemen (samenwerking Permar, Restore, Road2Work en dergelijke).

Stichting Parkeren Ede Centrum

De Stichting Parkeren Ede Centrum is actief betrokken bij de nieuwste parkeerontwikkelingen in Ede Centrum. Dit naar aanleiding van de raadsbesluiten om wijzigingen aan te brengen in de parkeerapparatuur, de tarieven en de reguleringstijden.

4.7 Grondbeleid

Inleiding

De gemeente Ede beschikt op basis van een actief aankoopbeleid in het verleden over een ruime hoeveelheid bouwgrond voor bedrijven en woningen. De aandacht is erop gericht deze bouwgrond op de markt te brengen zodanig dat ontwikkelingen daarop bijdragen aan de huidige maar ook aan de toekomstige behoefte van de consumenten. De gemeente is terughoudend met het verwerven van nieuwe grondposities.

Kaderstelling

Op 2 juni 2016 is de Nota Grondbeleid door de gemeenteraad vastgesteld. In deze nota zijn de kaders en speerpunten van het grondbeleid vastgelegd. De nota wordt eens in de vier jaar herzien.

De financiële vertaling van het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks vastgelegd in het Meerjarenperspectief Grondexploitaties. De uitgangspunten voor de actualisaties van de projectbegrotingen worden vooraf aan u voorgelegd.

Beleid

Grondbeleid is geen doel op zich, maar faciliteert de behoefte van particulieren en bedrijven om in Ede prettig en aantrekkelijk te wonen, te werken en te recreëren. Naast deze maatschappelijke doelen is het van belang om te werken aan een financieel gezond grondbedrijf, omdat de impact op de gemeentelijke financiën groot kan zijn. In 2015 is daarnaast de Woonvisie vastgesteld met daarin het accent op de kwalitatieve behoefte en speerpunten om daarin te voorzien.

Ontwikkelingen

MPG Lite 2016

Het MPG 2016 geeft de actualisatie van de planresultaten aan per 1 januari 2016. Deze vormt de basis voor de bepaling van de gevolgen van de grondexploitaties voor de gemeentelijke (programma)begroting. In het MPG lite 2016 (bijlage bij de Programmabegroting 2017-2020) wordt geïnventariseerd welke ontwikkelingen aanleiding geven om de verwachtingen uit het MPG 2016 bij te stellen.

Marktontwikkelingen

We zien een positieve ontwikkeling in de markt. Het in 2014 ingezette herstel van de economie zet door. Voor dit jaar wordt een economische groei verwacht van 1,8%. Bedrijven zijn weer bereid te investeren, onder andere in hun huisvesting. Wel blijft de financierbaarheid een lastige drempel. We zien dit in onze uitgifte van de bedrijfsgronden terug. Deze lopen conform planning. De verwachting is dat voor Ede dit jaar circa 3 hectare bedrijfsgrond wordt uitgegeven. Dit ligt wel onder de prognose van 5,2 hectare zoals opgenomen in het MPG 2016, maar dit wordt veroorzaakt door vertraging in de ontwikkeling van het bestemmingsplan voor bedrijventerrein De Klomp. De in het MPG 2016 opgenomen verkoop van 2 hectare, kan daarom niet gerealiseerd worden.

In de woningbouwmarkt zien we het aantal woningverkopten toenemen en de duur dat een woning te koop staat afnemen. Over de laatste jaren is voor Ede een toename van 15% van het aantal verkopen, en een toename van 5,5% van de vrij op naam prijzen geconstateerd. Dit is vergelijkbaar met de landelijke tendens. Op basis van de gerealiseerde en nog te realiseren aantallen van zowel de gemeentelijke als particuliere projecten (2016 samen circa 650 tot 700) wordt geconcludeerd dat de totale woningbouwproductie de verwachte 400 woningen voor geheel Ede weer overtreft.

Ook de woningbouwuitgifte op de gemeentelijke gronden loopt conform planning. Alleen door onderhandelingen blijven de uitgaven op de Kazerneterreinen en Valley Center achter. Daarentegen is door contractovername in Kernhem een grote grondverkoop gerealiseerd en zal de bouwproductie hoger uitvallen dan eerder verwacht. De verwachting is dat we aan het eind van het jaar op de prognoses van het MPG uitkomen.

Aanpassing BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording geeft de kaders voor het gemeentelijke huishoudboekje. Voor de grondexploitaties zijn de regels per 1 januari van dit jaar aangepast. Met de aanpassingen wordt gepoogd:

- Onverantwoorde risico's door het voeren van een actieve grondpolitiek te beperken.
- Een gelijk speelveld te creëren voor gemeentelijke grondexploitaties ten opzichte van particuliere grondexploitaties.
- De werkwijze van gemeentelijke grondexploitaties beter met elkaar vergelijkbaar te maken met als neven doel makkelijker aan te kunnen sluiten op de wijze waarop een eventuele vennootschapsbelastingplicht wordt bepaald.

Voor Ede heeft dit hoofdzakelijk gevolgen voor de toerekening van rente aan de plannen en de te hanteren discontovoet voor het bepalen van de contante waarde van de plannen. De rente wordt verlaagd van 3% naar 2,5%. Hierdoor wordt het effect op de grondexploitaties € 2,4 miljoen voordelig.

Daarnaast worden er beperkingen gesteld aan de kosten die aan grondexploitaties mogen worden toegerekend. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de wet en het besluit op de Ruimtelijke Ordening. Voor Ede heeft dit consequenties voor de afdrachten uit de grondexploitaties aan fondsen (Reserve Stads Uitleg en Kunstfonds). Toekomstige stortingen in beide ad € 3,4 miljoen, worden niet toegestaan en komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op de grondexploitaties.

Resultaten plannen

De 'autonome' ontwikkelingen binnen de plannen hebben een negatief effect op de resultaatsverwachting van € 3,1 miljoen. De verwachting voor het resultaat van Kernhem is in positieve zin bijgesteld door de versnelling in de verkopen. Daarentegen komen de verwachtingen voor de resultaten voor Bedrijventerrein de Klomp (uitwerking plan en taxatie grondwaarden), het Soma terrein (toename goedkope woningen) en Kazernes Maurits WFC (verhoging reservering plan onzekerheden) lager uit.

Het totale resultaat is daarmee € 2,8 miljoen positief. Echter een deel van het resultaat wordt genomen in plannen met een positief resultaat en een deel in plannen met een negatief resultaat. Het resultaat van de negatieve plannen is € 0,9 miljoen negatief. Dit betekent dat de verwachting is dat de voorziening negatieve plannen moet worden aangevuld met circa € 0,9 miljoen.

Voorziening Negatieve Plannen

Voor negatieve plannen dient een voorziening te worden aangehouden gelijk aan de verwachting van het tekort. Per 1 januari 2016 bedraagt op basis van de MPG 2016 de hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen € 63,7 miljoen. Naar aanleiding van de beschouwing van de BBV- en de autonome ontwikkelingen in de plannen stijgt de benodigde Voorziening Negatieve Plannen met € 0,9 miljoen naar € 64,6 miljoen.

Bedrijfsreserve Grondzaken

De gemeente dient een buffer aan te houden om voldoende weerstand te hebben tegen het optreden van risico's. Onderdeel hiervan is de bedrijfsreserve Grondbedrijf. De bedrijfsreserve bevat per 1 januari 2016 € 1,5 miljoen. In onderstaande tabel is aangegeven wat, met de wetenschap van nu, in de komende jaren het resultaat van de grondbedrijfsactiviteiten is. De resultaten zullen worden verrekend met de bedrijfsreserve. Voor 2016 moet gemeld worden dat de reserve dit jaar daalt van € 1,5 naar min € 0,3 miljoen. Dit wordt naast de toevoeging aan de Voorziening negatieve plannen veroorzaakt door de vaste afdrachten en de (rente)resultaten op de strategische gronden en initiatiefplannen. Op basis van huidige inzichten zal het Grondbedrijf dit jaar een beroep moeten doen op de middelen van de algemene dienst.

Ontwikkeling bedrijfsreserve	Bedragen x € 1.000				
	2016	2017	2018	2019	2020
Stand 1 januari	1.507	-313	872	3.654	2.841
Afsluiting plannen per 31 december	-	2.034	3.613	2	-
Mutatie VNP	-912	-	-	-	-
Verspreide en erfpachtgronden	-241	-183	-165	-148	-133
Vaste afdrachten	-576	-576	-576	-576	-569
Rente MVA, voorheen NIEGG	-90	-90	-90	-90	-90
Stand 31 december	-313	872	3.654	2.841	2.049

Risico's

De inschatting wanneer plannen tot uitvoering komen en welke grondopbrengsten kunnen worden behaald kent een mate van onzekerheid. Daarnaast kent elk plan zijn eigen onzekerheden. Voor zover de risico's te beïnvloeden zijn wordt nauwlettend op het voorkomen van risico's (en het realiseren van kansen) gestuurd. Ten opzichte van de verwachting bij het MPG 2016 zijn de risico's met € 2,2 miljoen toegenomen. Hier staat tegenover dat de kansen op betere resultaten zijn toegenomen met € 0,8 miljoen. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing elders in deze programmabegroting zijn de aanpassingen opgenomen en wordt het weerstandsniveau toegelicht.

4.8 Grote projecten

Inleiding

Naast de verplichte paragrafen die in de financiële beheersverordening worden voorgeschreven, kan de gemeenteraad besluiten dat in de programmabegroting en -rekening ook niet verplichte paragrafen worden opgenomen. Een voorbeeld van een niet verplichte paragraaf is de paragraaf grote projecten. In deze paragraaf wordt ingegaan op de stand van zaken van de nieuwe en de lopende meerjarige projecten met een financiële omvang van meer dan € 5 miljoen.

Veluwe Poort

Inleiding

Het project Veluwe Poort heeft tot doel de integrale herontwikkeling van het oostelijke deel van Ede door middel van ontwikkeling van de Kazerneterreinen, het voormalige ENKA-terrein en de Kop van de Parkweg. In genoemde gebieden wordt nieuwbouw (wonen en kantoren) gepleegd, wordt een aantal bestaande monumentale complexen herbestemd en wordt het World Food Center (WFC) ontwikkeld. Het plan zal ongeveer 3.000 woningen en circa 200.000 m² bvo commercieel en maatschappelijk vastgoed realiseren. De herontwikkeling vindt plaats in samenhang met een aantal grootschalige infrastructurele ingrepen: een nieuwe oostelijke randweg (de Parklaan) tussen de A12 en de N224 en een totale herstructurering in de spoorzone en van de stationsomgeving (nieuwe noord-zuid verbindingen, P&R voorziening, nieuw busstation, gebouwde fietsstalling). Door de onderlinge verwevenheid is in 2015 besloten om de ontwikkeling van het WFC onderdeel uit te laten maken van het project Veluwe Poort.

Deelprojecten

Parklaan

Doel

Realisatie van een nieuwe oostelijke ontsluiting van Ede.

Stand van zaken

In 2011 heeft de gemeenteraad het Functioneel Ontwerp Parklaan vastgesteld, vervolgens in 2012 het bestemmingsplan Parklaan. Met de verwachting van het verkrijgen van een onherroepelijk bestemmingsplan na de Raad van State procedure, is in 2013 door de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld om de Mauritskazerne en het Enka terrein (inclusief aanleg Akulaan) te ontsluiten. Eind 2015 is gestart met de realisatie van de Akulaan ter ontsluiting van de Fietser, oplevering in september 2016.

De Raad van State procedure heeft een lange doorlooptijd gehad en leidde in april 2014 uiteindelijk tot vernietiging van het bestemmingsplan Parklaan. Op 28 januari 2016 heeft de gemeenteraad het nieuwe bestemmingsplan Parklaan vastgesteld. Er zijn bezwaren gemaakt tegen het bestemmingsplan, waardoor er op dit moment een Raad van State procedure loopt.

In het derde kwartaal van 2016 is door Heijmans de onderdoorgang onder de A12 opgeleverd. Voor de aanpassingen aan de Poortwachter lopen nog steeds onderhandelingen met Rijkswaterstaat. In het tweede semester van 2016 worden definitieve afspraken gemaakt over gewenste aanpassingen en bijbehorende dekking. In het tweede semester van 2016 wordt aan de gemeenteraad voorgesteld om een investeringsbesluit voor de gehele Parklaan te nemen.

Mijlpalen 2017

De uitspraak in de beroepsprocedure op het bestemmingsplan Parklaan wordt in de eerste helft van 2017 verwacht. Hiermee wordt een onherroepelijk bestemmingsplan verkregen, waarna gestart kan worden met de aanbesteding ten behoeve van de realisatie van de ontsluiting van de Mauritskazerne. Voor de overige

projectonderdelen worden ter voorbereiding op de realisatie Definitieve Ontwerpen uitgewerkt en worden aanbestedingsprocessen gestart. Het verwerven van gronden ten behoeve van de realisatie van de Parklaan blijft een continu proces dat ook in 2017 doorloopt.

Businesscase (juni 2016)		nominale bedragen x € 1 miljoen	
Investing	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	7,2	Provincie Gelderland (GSO-4)	6,5
Nog te maken kosten	55,6	Provincie Gelderland (NSL)	0,6
		Bijdrage algemene dienst gemeente Ede	2,8
		Bijdragen derden ten behoeve van realisatie Poortwachter	2,2
		Bijdragen bovenwijks	50,7
		Rentevergoeding	1,0
Totaal	62,8		63,8
Resultaat (nominaal)	1,0		

Risico's

- Reguliere ramingsrisico's investeringswerken.
- Fasering (kosten voor de baten uit) en feitelijke bedragen van dekkingsbronnen onzeker, zowel particulier als gemeentelijk.
- Raad van State vernietigt het nieuwe bestemmingsplan Parklaan waardoor verdere vertraging wordt opgelopen.

Spoorzone

Doel

Totale herstructurering van het station Ede-Wageningen en de directe omgeving.

Kanttekening

Voor het project Spoorzone is een gemeenschappelijke projectorganisatie ingericht met medewerkers van de gemeente Ede, NS en ProRail. De gemeentelijke inbreng verloopt primair via het projectbureau Veluwe Poort.

Stand van zaken

In 2012 heeft de gemeenteraad de Keuzenota Spoorzone vastgesteld. Door de wens om het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) in het project Spoorzone in te passen, is vertraging ontstaan in de planning van het project. Omdat PHS geen invloed had op de te verrichten werkzaamheden in de westelijke Spoorzone, is besloten dit deel van het project af te splitsen en in uitvoering te nemen. Hiervoor heeft de Raad in november 2013 het bestemmingsplan en de kredietaanvraag westelijke Spoorzone vastgesteld. Om te kunnen starten met de realisatie van de westelijke Spoorzone zijn in 2014 een realisatieovereenkomst met ProRail ondertekend en is het Soma terrein door de gemeente verworven. Eind 2016 zijn alle werkzaamheden in de westelijke Spoorzone afgerond.

Vooruitlopend op de grootschalige werkzaamheden in de nabije omgeving van het station Ede-Wageningen is in 2015 een tijdelijke P&R voorziening op de Mauritskazerne gerealiseerd. Daarnaast is de halteplaats van de zogenaamde Valleilijn verplaatst van zuid- naar de noordzijde van het station. Voor beide werkzaamheden heeft de Raad in mei 2015 een krediet beschikbaar gesteld.

De samenwerkingsovereenkomst Spoorzone is medio 2015 door de gemeente, ProRail en NS ondertekend. Vervolgens is de samenwerkingsovereenkomst in het Bestuurlijk Overleg Spoorzone vastgesteld. In april 2016 is het Voorlopig Ontwerp met ontwerpnota voor de OV-knoop (inclusief oost en PHS) vastgesteld door de 3 samenwerkende partijen: NS, ProRail en de gemeente Ede. Het ontwerp wordt op dit moment op details verder uitgewerkt. Inpraakreacties en aandachtspunten uit de ontwerpnota zorgen mogelijk voor verdere aanpassingen.

Het uitvoeringsbesluit voor de realisatie van de OV-knoop (inclusief oost en PHS) zal eind 2016 door het Bestuurlijk Overleg Spoorzone worden genomen. Dan wordt ook een projectovereenkomst tussen de verschillende partijen gesloten. Het bestemmingsplan en investeringsbesluit OV-knoop zal hieraan voorafgaand door de gemeenteraad worden vastgesteld. Vanaf medio 2016 loopt via ProRail het aanbestedingstraject voor de uitvoeringsbegeleiding OV-knoop door een extern ingenieursbureau.

Mijlpalen 2017

In 2017 zal gestart worden met het bouwrijp maken van de directe omgeving van het station, met name aan de zuidoost zijde waar het toekomstige busstation wordt gerealiseerd. Eind 2016 zal het ingenieursbureau voor de begeleiding van de aanbesteding en de uitvoering worden geselecteerd. Na deze keuze zal het vervolg van 2017 volledig in het teken staan van de diverse voorbereidende uitvoeringswerkzaamheden.

Businesscase (juni 2016)		nominale bedragen x € 1 miljoen	
Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	21,7	Ministerie I&M	42,5
Nog te maken kosten	92,7	Provincie Gelderland	30,0
		Gemeente Ede (reserve)	10,0
		Provincie Gelderland (GSO-4 gelden)	5,0
		Overige bijdragen	6,5
		Bijdragen bovenwijks	14,5
		Rentevergoeding	6,9
Totaal	114,4		115,4
Resultaat (nominaal)	1,0		

Risico's

- Reguliere ramingsrisico's investeringswerken.
- Realisatie feitelijke bedragen van gemeentelijke dekkingsbronnen onzeker.
- Resultaat ontwerpproces ten opzichte van beschikbaar budget.

Kazerneterreinen

Doel

Locatieontwikkeling ten oosten van de bestaande stad Ede op de voormalige kazerneterreinen.

Stand van zaken

In 2011 heeft de gemeenteraad het Ontwikkelingsplan Kazerneterreinen vastgesteld. Op basis van dit Ontwikkelingsplan, zijn een globaal bestemmingsplan en een beeldkwaliteitsplan Kazerneterreinen opgesteld. Beide producten zijn in april 2013 door de gemeenteraad vastgesteld.

In 2014 zijn de eerste koopovereenkomsten voor woningbouw op Maurits noord met projectontwikkelaars ondertekend. In 2015 en 2016 gevolgd door koopovereenkomsten met projectontwikkelaars voor meerdere woningbouwlocaties en particulieren voor de bouw op vrije kavels op de Elias Beekmankazerne en Simon Stevinkazerne. Eind 2016 is het overgrote deel van de woningen, behorend tot de eerste fase woningbouw op de kazerneterreinen, opgeleverd. Voor de tweede fase woningbouw zijn inmiddels ook alle overeenkomsten voor woningbouwlocaties afgesloten. Op de Simon Stevinkazerne is nog een aantal vrije kavels beschikbaar.

Voor de derde fase woningbouw is in september 2016 de selectie van projectontwikkelaars definitief gemaakt. Vervolgens zullen de onderhandelingstrajecten worden opgestart om te komen tot koopovereenkomsten voor grond ten bate van ongeveer 350 woningen. Afhankelijk van de snelheid van verkoop van woningbouwlocaties of gebouwen wordt gestart met het bouw- of woonrijp maken van de diverse locaties.

De verkoop van het eerste monumentale pand heeft in 2014 plaatsgevonden. Ten behoeve van het Akoesticum is de Frisokazerne aan de afdeling Vastgoed van de gemeente Ede geleverd. Vervolgens zijn voor het Beeckmancomplex, een H-gebouw (Arthur Koolkazerne) en de zogenaamde Stallen (Maurits Noord) koopovereenkomsten gesloten met projectontwikkelaars. Mogelijk worden voor einde 2016 nog enkele koopovereenkomsten voor monumentale gebouwen gesloten. Daarnaast zal in het tweede semester van 2016 een koop-/pachtovereenkomst worden getekend voor het initiatief Smaakpark op Maurits Noord.

Van de provincie Gelderland is in 2014 een subsidie, een regionale investeringsimpuls, ontvangen om de renovatie van de Mauritskazerne te bekostigen. De renovatie van het gebouw Mauritskazerne is eind 2015 afgerond.

Er vinden op dit moment overleggen plaats om te komen tot beëindiging van de beheersovereenkomst Kazerneterreinen met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) per 1 januari 2017. In oktober 2016 zullen hierover definitieve afspraken worden gemaakt.

Mijlpalen 2017

Na ondertekening van de koopovereenkomsten en verkoop van woningen, kan in 2017 worden gestart met de bouw op de locaties derde fase woningbouw kazerneterreinen. In 2017 worden de werkzaamheden bouwrijp maken voor de derde fase woningbouw en woonrijp maken voor de tweede fase woningbouw afgerond. Afhankelijk van de snelheid van verkoop van gebouwen wordt gestart met het bouw- of woonrijp maken van die locaties.

In 2017 zullen de projectontwikkelaars starten met de herontwikkeling van de aangekochte monumentale panden. Komend jaar wordt tevens de verkoop van meerdere monumentale gebouwen, waaronder de Begansius kazerne, verwacht. Het initiatief Smaakpark zal verder worden uitgewerkt waardoor in de loop van 2017 kan worden gestart met de realisatie.

Businesscase (juni 2016)		nominale bedragen x € 1 miljoen	
Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	68,1	Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	9,2
Nog te maken kosten	49,3	Nog te realiseren opbrengsten	95,5
Totaal	117,4		104,7
Resultaat (Netto Contante Waarde)	-14,8*		

* Opgenomen in voorziening negatieve plannen.

Risico's

- Relatief veel dure woningen.
- Afzetbaarheid appartementen in huidige markt wat onzeker.
- Sobere raming kosten bouw- en woonrijp maken.

World Food Center

Doel

Ontwikkeling van een WFC Experience Center en WFC Campus op de Maurits zuid kazerne.

Stand van zaken

De gemeenteraad heeft in december 2014, op basis van het haalbaarheidsonderzoek, een positief besluit genomen over het vervolgtraject van het WFC en, onder voorwaarden, een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar gesteld als bijdrage in de realisatie van het WFC Experience Center. Op dit moment hebben meerdere bedrijven hun verbondenheid uitgesproken met de realisatie van het WFC Experience Center. Multinationals, coöperaties, familiebedrijven en innovators uit verschillende branches nemen deel aan de ontwerpfase.

De gemeente Ede heeft in juli 2015 een grond- en samenwerkingsovereenkomst afgesloten met WFC Development. Dit is de partij die het WFC Experience Center en de WFC Campus gaat ontwikkelen.

Het WFC concept is verder uitgewerkt naar een integraal concept bestaande uit een experience, labs en innovatiecentrum. In maart 2016 is het concept gepresenteerd aan de CEO's van deelnemende bedrijven. De bedoeling is dat zo spoedig mogelijk het WFC start in de Mauritskazerne in Ede. De Provincie Gelderland is als partner aangehaakt en heeft het WFC uitgeroepen tot één van de twee grote beeldbepalende projecten van de provincie Gelderland.

In samenwerking met WFC Development is in 2016 gewerkt aan de stedenbouwkundige planontwikkeling. Daarnaast wordt in 2016 gestart met het opstellen van de MER en het bestemmingsplan.

Mijlpalen 2017

In 2017 wordt volgens de huidige planning het bestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan door de gemeenteraad vastgesteld.

Vorbereidingskrediet (WFC Experience Center)

In totaal is er door de gemeenteraad en de Provincie Gelderland € 1,5 miljoen voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld. Tot medio 2016 is circa € 1,0 miljoen van dit budget besteed. In de afgesloten grond- en samenwerkingsovereenkomst is bepaald dat de gemeente vanuit het restantbudget € 0,5 miljoen bijdraagt aan de ontwikkelingskosten van het WFC Experience Center.

Businesscase (WFC Campus)

nominale bedragen x € 1 miljoen

Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	24,0	Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	4,5
Nog te maken kosten	40,8	Nog te realiseren opbrengsten	64,7
Totaal	64,8		69,2
Resultaat (Netto Contante Waarde)	-9,2*		

* = opgenomen in voorziening negatieve plannen

Risico's

- Complexe planvorming.
- De afzetmarkt voor campusontwikkeling.

Herstructurering sociaal domein

Met de decentralisatie van taken op gebied van jeugd, participatie en zorg per 1 januari 2015 is een programmaorganisatie neergezet om deze nieuwe taken te implementeren. De effecten van de implementatie en het realiseren van de transformatie vraagt een langere doorlooptijd. In deze paragraaf wordt de voortgang hiervan weergegeven.

De opgave

In 2015 lag het accent op de implementatie van de uitvoering en de sturing op het veranderend sociaal domein. Zowel transformatie van zorgondersteuning, inkoop en monitoring als verbinden met informele ondersteuning en algemene voorzieningen.

Voor 2016 is bovendien de opgave de optimalisatie van de bedrijfsvoering, het inrichten van een systeem voor stuurinformatie, het inhoudelijk doorontwikkelen van de wijze van contracteren en het continueren van het sturen op transformatie. Hiervoor is in 2016 € 0,3 miljoen budget beschikbaar. Voor 2017 en 2018 is in de Perspectiefnota 2017-2020 is een jaarlijks bedrag van € 0,15 miljoen opgenomen als flankerend programmabudget.

Het meerjarig beeld van deze middelen voor de decentralisaties laat, als gevolg van door het Rijk opgelegde kortingen en verdeel-effecten, een grote daling zien. In de septembercirculaire zijn de budgetten verder neerwaarts bijgesteld. Zie tabel hieronder. De belangrijkste reden hiervoor is een verfijning van het budget tussen gemeente, zorgverzekeraar en zorgkantoren als gevolg van de hervorming langdurige zorg. Daarnaast heeft het kabinet besloten om meerpersoonshuishoudens waarbij één van de partners chronisch ziek is, en daardoor niet kan werken, financieel tegemoet te komen via een verlaging van de eigen bijdragen Wmo. De gemeente wordt hiervoor gecompenseerd (ca. € 0,3 miljoen).

Mutatie Septembercirculaire 2016		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	
Wmo - extramurale zorg	13 N	706 N	659 N	651 N	606 N	
Wmo - beschermd wonen	0	0	0	0	0	
Jeugd	27 V	502 N	501 N	501 N	502 N	
Re-integratie	0	0	0	0	0	
Wsw	2 N	2 N	2 N	2 N	2 N	
Totaal	12 V	1.210 N	1.162 N	1.154 N	1.110 N	

Uiteindelijk resulteert dit in een nieuwe stand van de budgetten.

Programmabegroting 2017-2020		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	
Wmo - extramurale zorg	13.779	12.412	12.218	12.072	12.043	
Wmo - beschermd wonen	17.536	18.312	18.878	19.308	19.306	
Jeugd	26.545	23.346	23.596	23.596	23.599	
Re-integratie	2.198	2.137	2.236	2.400	2.512	
Wsw	9.940	9.134	8.408	7.831	7.262	
Totaal	69.998	65.341	65.336	65.207	64.722	

Voor de afzonderlijke onderdelen is deze daling in de periode 2016-2020 als volgt:

Wmo-extramurale zorg: € 1,7 miljoen, jeugd: € 3,0 miljoen, sociale werkvoorziening: € 2,7 miljoen.

Mijlpalen

1. Doorontwikkeling Bestuurlijk Aanbesteden, tussentijds worden college en gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang.
2. Lopende taken projectleiding hulpstructuur (inkoop en wonen/zorg) wordt steeds meer belegd in de lijnorganisatie. Eind 2018 is de hulpstructuur volledig ingebed.
3. Doorontwikkelen arrangementen die vanuit klantperspectief samenhangende ondersteuning bieden op basis van resultaatsturing en zo mogelijk regie mede beleggen bij uitvoering (gemeentelijke en zorgaanbieder).
4. Doorontwikkelen sociale infrastructuur/inkoop structuur ten behoeve van realisatie beleidsdoelstellingen en integrale benadering.
5. Evaluatie uitvoeringskosten, 2017/2018

Voortgang

De transformatie van de werkwijze binnen de zorg zit in het systeem maar nog meer in de mensen, de werkwijze en cultuur. De start die hiermee is gemaakt in 2015 wordt in 2016 doorgezet: de regisseursfunctie bij de toegang/sociaal teams, eenzelfde format voor aanbieders en gemeente bij de brede uitvraag, het appél op eigen kracht, het bieden van maatwerk, één gezin één plan, de doorontwikkeling van de inkoop op basis van bestuurlijk aanbesteden en het versterken van de regierol en de positie van de cliënt. De transformatie is niet af en blijft de komende jaren nog een speerpunt.

Overige thema's waarbinnen in 2016 concrete en vergevorderde stappen gezet zullen worden zijn onder meer monitoring/sturing, optimalisatie bedrijfsvoering, toegang, de ontwikkeling van integrale ondersteuningsarrangementen voor persoonlijke dienstverlening, wonen en zorg, en technologische vernieuwingen.

Top 3 risico's

Risico	Gevolg	Beheersmaatregel
Meer zorguitgaven dan zorgbudget	Wachlijsten of budgetoverschrijding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tussentijds volgen van productie en bijsturen. ▪ Flexibiliteit in contracten. ▪ Sturing aan de poort. ▪ Versteving nuldelij. ▪ Inzetten op urgentie. ▪ Adequate ICT-ondersteuning ten behoeve van rapportage en monitoring.
Lagere inkomsten vanuit Rijk door herijking verdeelmodellen	Minder middelen voor zorg beschikbaar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lobby aan de voorkant van het proces om nadelige effecten te beperken. ▪ Sturing aan de poort. ▪ Versteving nuldelij. ▪ Inzetten op urgentie.
Risico-regelreflex als respons op incidenten	Verlamming van innovatiekracht	Gedragslijn is ongeschreven regel, waarmee voorkomen wordt, dat wordt gevraagd om zware regelgeving ten behoeve van bijvoorbeeld preventie.

In 2015 was het beschikbare budget groter dan benodigd voor zorg-uitgaven. Mede door de budgetdaling ligt dit in 2016 dichterbij elkaar en is er nog steeds sprake van een verdere daling van het budget. De gemeente is pas 1,5 jaar verantwoordelijk voor deze nieuwe taken terwijl de impact van de transitie en transformatie nog steeds onverkort groot zijn. Het zorglandschap past zich aan aan de nieuwe situatie en de verbinding tussen de verschillende domeinen wordt gezocht zowel inhoudelijk als financieel. Met transformatie wordt onder andere ingezet op preventie, afschalen van zorg, meer inzet vanuit informele zorg, sturing op resultaat en integrale zorg-inzet. De financiële effecten van deze inzet op de zorg-uitgaven kunnen vertraagd, danwel onvoldoende optreden. Dit monitoren we nauwgezet. De risico-inschatting is verwerkt in het weerstandsvermogen. Aanpassing van de stelpost 'decentralisaties en regeerakkoord' achten we op dit moment niet nodig.

5. Bijlagen

Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief

Programmabegroting 2017-2020		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	
Perspectiefnota 2017-2020	8.955 N	6.322 N	3.040 N	787 V	528 V	
Amendementen 30 juni 2016						
Scenario Fietsstad - aanvullende middelen		65 N	40 N	80 N	80 N	
Beleidsformatie ten behoeve van projecten Fietsplan		13 N	13 N			
- dekking binnen Fietsplan		13 V	13 V			
Zwemproduct			40 N	40 N	40 N	
Amendementen perspectiefnota (7 juli 2016)						
A5 - Impuls parkeren Ede-Centrum	85 N	100 N	100 N	100 N	100 N	
A12 - Parkeren - wijzigen tijden betaald parkeren		75 N	75 N	75 N	75 N	
A13 - Retailvisie	pm	pm	pm	pm	pm	
Subtotaal amendementen	85 N	240 N	255 N	295 N	295 N	
Totaal perspectiefnota na amendementen	9.040 N	6.562 N	3.295 N	492 V	233 V	
Actualisatie						
VGGM	500 V					
AZC	600 V	248 V	45 V	45 V	45 V	
Opbrengsten Houtverkoop Bosbedrijf	50 N					
Verkeersvoorzieningen	PM					
Nutsbedrijven	70 N					
Parkeren	neutraal					
Riolering	neutraal					
Verduurzaming duurzaam vastgoed	97 N	20 N	20 N	20 N	20 N	
Onderwijsachterstanden	PM					
Jeugd - afrekening 2015	400 V					
Jeugd	450 V	1.250 N				
Jeugd - tekort als gevolg van Septembercirculaire 2016		500 N				
Jeugd - dekking uit stelpost decentralisaties		1.313 V				
Exposeum	PM					
Algemene inkomensvoorzieningen	0					
Aanvullend inkomen	150 V					
Sociale werkvoorziening	PM					
WMO:						
Passende ondersteuning thuis/zorgvuldige overgang	250 V					
Ondersteuning en waardering mantelzorg	160 V					
Hulp bij huishouden - toeslag (HHT) 2016	500 V					
Hulp bij huishouden - toeslag (HHT) - reserve OV	PM					
Hulp bij het huishouden	900 V					
Begeleiding, verzorging en verblijf - afrekening 2015	550 V					
Begeleiding, verzorging en verblijf - prognose 2016	1.700 V					
Collectief vervoer	150 V					
Hulpmiddelen	60 V	60 V	60 V	60 V	60 V	
Woonvoorzieningen	100 V	100 V	100 V	100 V	100 V	
Maatschappelijke opvang	465 V					
Maatschappelijke opvang - reservemutatie	465 N					
Vrouwenopvang	160 N					
Vrouwenopvang - reservemutatie	160 V					
Beschermd wonen - afrekening 2015	550 V					
Beschermd wonen - prognose 2016	800 V					
Beschermd wonen - reservemutatie	1.350 N					
Stelpost kapitaallasten Ruimtelijke Ontwikkeling	465 V	465 V	190 V			

Nadeelcompensatie tankstation	330 N				
Skaeve Huse	150 V	150 N			
Afval	neutraal				
Griffie - formatie uitbreiding		75 N	75 N	75 N	75 N
Renteaanpassing effect AD toerekening boekwaarden grondexploitatie	1.060 N	959 N	872 N	778 N	754 N
Renteaanpassing effect GZ toerekening boekwaarden grondexploitatie	1.060 V	959 V	872 V	778 V	754 V
Renteaanpassing effect AD toerekening voorziening negatieve plannen	637 V	651 V	551 V	517 V	527 V
Renteaanpassing effect GZ toerekening voorziening negatieve plannen	637 N	651 N	551 N	517 N	527 N
Financiering	600 N	490 N	490 N	430 N	400 N
BIZ	500 V	500 V	500 V	500 V	500 V
BIZ	475 N	475 N	475 N	475 N	475 N
BIZ	25 N	25 N	25 N	25 N	25 N
Samenwerking Rhenen		185 N	185 N	185 N	185 N
Samenwerking Rhenen		185 V	185 V	185 V	185 V
Stelpost onderuitputting	1.250 N				
Onvoorzien	100 V				
Subtotaal Actualisatie	4.788 V	299 N	190 N	320 N	290 N
Algemene uitkering					
<i>Accres:</i>					
Algemene uitkering - accres	3.000 V	3.000 V	3.000 V	3.000 V	3.000 V
Algemene uitkering - 2de fase groot onderhoud		440 V	550 V	50 V	50 V
<i>Taakmutaties:</i>					
Taakmutatie Versterking peuterspeelzaalwerk			261 N	261 N	261 N
Reserveren taakmutatie Versterking peuterspeelzaalwerk			261 V	261 V	261 V
Aanpassing taakmutatie BRZO	18 V	77 N	36 N	36 N	36 N
Taakmutatie WMO - HH	8 N	180 N	180 N	180 N	180 N
Reserveren taakmutatie WMO - HH	8 V	180 V	180 V	180 V	180 V
Taakmutatie Vrouwenopvang	2 N	2 N	2 N	2 N	2 N
Reserveren taakmutatie Vrouwenopvang	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V
Taakmutatie Maatschappelijke opvang	5 N	5 N	5 N	5 N	5 N
Reserveren taakmutatie Maatschappelijke opvang	5 V	5 V	5 V	5 V	5 V
Taakmutatie Sociaal domein jaarschijf 2020					451 N
Reserveren taakmutatie Re-integratie					112 N
Reserveren taakmutatie WSW					563 V
Taakmutatie Sociaal domein	12 V	1.210 N	1.162 N	1.154 N	1.110 N
Reserveren taakmutatie WMO-extramurale zorg	13 V	706 V	659 V	651 V	606 V
Reserveren taakmutatie Jeugd	27 N	502 V	501 V	501 V	502 V
Reserveren taakmutatie Wsw	2 V	2 V	2 V	2 V	2 V
Subtotaal algemene uitkering	3.018 V	3.363 V	3.514 V	3.014 V	3.014 V
Stelpost decentralisaties en regeerakkoord					
Wijkposten	87 N				
Wijkposten - dekking uit stelpost decentralisaties	87 V				
Vrijval stelpost - jaarschijf 2016	273 V				
Subtotaal stelpost decentralisaties en regeerakkoord	273 V				
Voortgang ombuigingen					
Muziekschool - ombuiging		300 V	300 V		
Muziekschool - frictiekosten	400 N	300 N	300 N		
- dekking: vanuit frictiebudget	400 V	300 V	300 V		
Subtotaal voortgang ombuigingen	0	300 V	300 V		
Overige ontwikkelingen					
Vervallen reserve Woningbouw - I	331 V				
Vervallen reserve Woningbouw - S		35 V	35 V	35 V	35 V
Opschonen reserve BTW Compensatiefonds - I	2.500 V				

Opschonen reserve BTW Compensatiefonds - S		400 V	400 V	400 V	400 V
Vervallen reserve Doe - Belegd	1.106 V				
Opschonen reserve Overlopende verplichtingen	500 V				
Opschonen reserve kapitaallasten	1.242 V				
Egalisatiereserves & nota afschrijvingsbeleid	800 V				
Subtotaal overige ontwikkelingen	6.479 V	435 V	435 V	435 V	435 V
Reservering 'investeren in de samenleving'		3.000 N	3.000 N	3.000 N	3.000 N
Totaal	5.518 V	5.763 N	2.236 N	621 V	392 V

Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen conform oude programma-indeling

Bedragen x € 1.000

Programma		Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
01 Veiligheid	Lasten	8.838 N	7.857 N	7.896 N	7.838 N
	Baten	859 V	259 V	259 V	259 V
	Saldo	7.979 N	7.598 N	7.637 N	7.579 N
	Storting reserves	N	67 N	56 N	124 N
	Onttrekking reserves	9 V	N	N	N
	Saldo resultaat	7.971 N	7.665 N	7.693 N	7.703 N
02 Beheer Openbare Ruimte	Lasten	36.505 N	37.849 N	38.750 N	38.150 N
	Baten	16.828 V	18.696 V	18.961 V	20.864 V
	Saldo	19.677 N	19.153 N	19.790 N	17.286 N
	Storting reserves	2.329 N	2.482 N	2.517 N	2.833 N
	Onttrekking reserves	1.528 V	780 V	766 V	750 V
	Saldo resultaat	20.478 N	20.855 N	21.542 N	19.368 N
03 Economische Zaken	Lasten	19.535 N	21.593 N	18.627 N	19.599 N
	Baten	17.231 V	22.480 V	17.168 V	18.196 V
	Saldo	2.304 N	888 V	1.459 N	1.402 N
	Storting reserves	769 N	3.127 N	695 N	688 N
	Onttrekking reserves	2.182 V	1.309 V	1.228 V	1.176 V
	Saldo resultaat	891 N	930 N	926 N	915 N
04 Educatie & Jeugd	Lasten	38.159 N	37.784 N	38.378 N	38.295 N
	Baten	2.399 V	2.399 V	2.399 V	2.399 V
	Saldo	35.759 N	35.385 N	35.979 N	35.896 N
	Storting reserves	198 N	183 N	183 N	183 N
	Onttrekking reserves	1.349 V	398 V	408 V	N
	Saldo resultaat	34.608 N	35.170 N	35.753 N	36.079 N
05 Sport	Lasten	6.947 N	6.924 N	7.074 N	7.206 N
	Baten	620 V	387 V	371 V	371 V
	Saldo	6.327 N	6.537 N	6.703 N	6.835 N
	Storting reserves	323 N	27 N	26 N	25 N
	Onttrekking reserves	47 V	47 V	47 V	47 V
	Saldo resultaat	6.603 N	6.517 N	6.682 N	6.813 N
06 Cultuur	Lasten	8.727 N	8.254 N	7.968 N	7.912 N
	Baten	166 V	166 V	166 V	166 V
	Saldo	8.561 N	8.088 N	7.802 N	7.746 N
	Storting reserves	306 N	315 N	266 N	252 N
	Onttrekking reserves	458 V	226 V	275 V	226 V
	Saldo resultaat	8.409 N	8.177 N	7.794 N	7.772 N
07 Werk, Inkomen & Scholing	Lasten	43.351 N	41.502 N	40.507 N	40.461 N
	Baten	20.871 V	20.896 V	20.911 V	20.871 V
	Saldo	22.481 N	20.606 N	19.596 N	19.590 N
	Storting reserves	21 N	25 N	25 N	25 N
	Onttrekking reserves	11 V	43 V	11 V	11 V
	Saldo resultaat	22.491 N	20.588 N	19.610 N	19.604 N
09 Maatschappelijke Ondersteuning	Lasten	57.694 N	57.035 N	57.140 N	57.125 N
	Baten	4.308 V	4.309 V	4.310 V	4.314 V
	Saldo	53.386 N	52.726 N	52.830 N	52.811 N

	Storting reserves	512 N	613 N	714 N	714 N
	Onttrekking reserves	204 V	168 V	168 V	168 V
	Saldo resultaat	53.694 N	53.171 N	53.376 N	53.357 N
10 Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen	Lasten	47.746 N	40.174 N	49.487 N	47.353 N
	Baten	39.503 V	38.011 V	51.322 V	42.932 V
	Saldo	8.243 N	2.162 N	1.835 V	4.421 N
	Storting reserves	14.358 N	12.860 N	30.979 N	28.004 N
	Onttrekking reserves	14.796 V	7.728 V	22.025 V	25.105 V
	Saldo resultaat	7.805 N	7.294 N	7.119 N	7.320 N
11 Milieu en Landschap	Lasten	13.315 N	12.891 N	12.836 N	12.882 N
	Baten	11.937 V	12.052 V	12.052 V	12.052 V
	Saldo	1.378 N	839 N	784 N	830 N
	Storting reserves	770 N	682 N	632 N	608 N
	Onttrekking reserves	601 V	N	N	26 V
	Saldo resultaat	1.548 N	1.521 N	1.416 N	1.412 N
12 Bestuur en Organisatie	Lasten	7.200 N	6.907 N	6.807 N	6.807 N
	Baten	2.149 V	2.006 V	2.006 V	2.006 V
	Saldo	5.051 N	4.902 N	4.802 N	4.802 N
	Storting reserves	N	N	N	N
	Onttrekking reserves	380 V	N	N	N
	Saldo resultaat	4.671 N	4.902 N	4.802 N	4.802 N
13 Dekkingsmiddelen	Lasten	3.179 N	4.678 N	4.804 N	4.062 N
	Baten	196.403 V	195.897 V	198.494 V	192.501 V
	Saldo	193.224 V	191.218 V	193.690 V	188.439 V
	Storting reserves	6.798 N	7.410 N	8.776 N	5.323 N
	Onttrekking reserves	9.624 V	6.828 V	4.975 V	5.098 V
	Saldo resultaat	196.050 V	190.637 V	189.888 V	188.215 V
99 Kostenplaatsen	Lasten	31.358 N	28.148 N	27.531 N	27.620 N
	Baten	3.446 V	3.456 V	3.456 V	3.456 V
	Saldo	27.911 N	24.692 N	24.074 N	24.164 N
	Storting reserves	1.830 N	1.784 N	1.812 N	1.827 N
	Onttrekking reserves	2.860 V	2.628 V	2.711 V	2.921 V
	Saldo resultaat	26.881 N	23.848 N	23.175 N	23.070 N
Totaal	Lasten	322.553 N	311.596 N	317.806 N	315.309 N
	Baten	316.720 V	321.015 V	331.874 V	320.388 V
	Saldo	5.833 N	9.419 V	14.068 V	5.078 V
	Storting reserves	28.215 N	29.574 N	46.682 N	40.606 N
	Onttrekking reserves	34.048 V	20.156 V	32.613 V	35.528 V
	Saldo resultaat	0	0	0	0
Bijlage 1A	Actualisatie	299 N	190 N	320 N	290 N
	Algemene uitkering	3.363 V	3.514 V	3.014 V	3.014 V
	Diverse mutaties	2.265 N	2.265 N	2.565 N	2.565 N
	Saldo	799 V	1.059 V	129 V	159 V
	Storting reserves	799 N	1.059 N	129 N	159 N
	Onttrekking reserves				
	Saldo	0	0	0	0
Totaal	Lasten	325.117 N	314.051 N	320.691 N	318.164 N
	Baten	320.083 V	324.529 V	334.888 V	323.402 V
	Saldo	5.034 N	10.478 V	14.197 V	5.237 V
	Storting reserves	29.014 N	30.633 N	46.811 N	40.765 N
	Onttrekking reserves	34.048 V	20.156 V	32.613 V	35.528 V
	Saldo resultaat	0	0	0	0

Bijlage 1C - Totaaloverzicht programmaplannen

Bedragen x € 1.000

Programma		Begroting 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
01 Maatschappelijke voorzieningen	Lasten	21.656 N	20.481 N	20.755 N	20.677 N
	Baten	786 V	553 V	537 V	538 V
	Saldo	20.869 N	19.928 N	20.218 N	20.140 N
	Storting reserves	629 N	342 N	293 N	277 N
	Onttrekking reserves	1.738 V	671 V	730 V	273 V
	Saldo resultaat	19.761 N	19.599 N	19.780 N	20.144 N
02 Preventieve ondersteuning	Lasten	23.699 N	22.617 N	22.517 N	22.587 N
	Baten	2.450 V	2.451 V	2.452 V	2.456 V
	Saldo	21.249 N	20.166 N	20.065 N	20.132 N
	Storting reserves	198 N	183 N	183 N	183 N
	Onttrekking reserves	225 V	73 V	73 V	73 V
	Saldo resultaat	21.222 N	20.275 N	20.174 N	20.241 N
03 Individuele ondersteuning	Lasten	109.523 N	108.401 N	107.796 N	107.735 N
	Baten	25.128 V	25.153 V	25.168 V	25.128 V
	Saldo	84.395 N	83.248 N	82.628 N	82.607 N
	Storting reserves	534 N	638 N	739 N	739 N
	Onttrekking reserves	106 V	138 V	106 V	106 V
	Saldo resultaat	84.823 N	83.748 N	83.261 N	83.240 N
04 Economie en Mobiliteit	Lasten	16.998 N	18.750 N	16.385 N	17.138 N
	Baten	13.359 V	18.412 V	13.084 V	14.117 V
	Saldo	3.639 N	338 N	3.301 N	3.022 N
	Storting reserves	333 N	2.699 N	282 N	290 N
	Onttrekking reserves	1.265 V	328 V	328 V	327 V
	Saldo resultaat	2.707 N	2.709 N	3.255 N	2.984 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	59.917 N	51.939 N	61.203 N	59.118 N
	Baten	51.102 V	49.726 V	63.037 V	54.647 V
	Saldo	8.814 N	2.213 N	1.834 V	4.471 N
	Storting reserves	15.128 N	13.542 N	31.611 N	28.612 N
	Onttrekking reserves	15.397 V	7.728 V	22.025 V	25.130 V
	Saldo resultaat	8.546 N	8.027 N	7.752 N	7.953 N
06 Veiligheid	Lasten	10.386 N	9.382 N	9.412 N	9.355 N
	Baten	877 V	277 V	277 V	277 V
	Saldo	9.509 N	9.105 N	9.134 N	9.077 N
	Storting reserves	0	67 N	56 N	124 N
	Onttrekking reserves	9 V	0	0	0
	Saldo resultaat	9.500 N	9.172 N	9.190 N	9.202 N
07 Kwaliteit leefomgeving	Lasten	31.932 N	33.274 N	33.603 N	33.237 N
	Baten	15.372 V	17.166 V	17.430 V	19.334 V
	Saldo	16.560 N	16.108 N	16.172 N	13.903 N
	Storting reserves	2.326 N	2.476 N	2.512 N	2.828 N
	Onttrekking reserves	1.455 V	740 V	725 V	710 V
	Saldo resultaat	17.432 N	17.844 N	17.959 N	16.020 N
08 Bestuur en Organisatie	Lasten	48.442 N	46.752 N	46.136 N	45.462 N
	Baten	207.645 V	207.276 V	209.888 V	203.892 V
	Saldo	159.203 V	160.524 V	163.752 V	158.430 V
	Storting reserves	9.067 N	9.627 N	11.007 N	7.553 N
	Onttrekking reserves	13.854 V	10.478 V	8.626 V	8.907 V
	Saldo resultaat	163.990 V	161.375 V	161.372 V	159.784 V
Totaal	Lasten	322.553 N	311.596 N	317.806 N	315.309 N
	Baten	316.720 V	321.015 V	331.874 V	320.388 V

	Saldo	5.833 N	9.419 V	14.068 V	5.078 V
	Storting reserves	28.215 N	29.574 N	46.682 N	40.606 N
	Onttrekking reserves	34.048 V	20.156 V	32.613 V	35.528 V
	Saldo resultaat	0	0	0	0
Bijlage 1A	Actualisatie	299 N	190 N	320 N	290 N
	Algemene uitkering	3.363 V	3.514 V	3.014 V	3.014 V
	Diverse mutaties	2.265 N	2.265 N	2.565 N	2.565 N
	Saldo	799 V	1.059 V	129 V	159 V
	Storting reserves	799 N	1.059 N	129 N	159 N
	Onttrekking reserves	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0
Totaal	Lasten	325.117 N	314.051 N	320.691 N	318.164 N
	Baten	320.083 V	324.529 V	334.888 V	323.402 V
	Saldo	5.034 N	10.478 V	14.197 V	5.237 V
	Storting reserves	29.014 N	30.633 N	46.811 N	40.765 N
	Onttrekking reserves	34.048 V	20.156 V	32.613 V	35.528 V
	Saldo resultaat	0	0	0	0

Bijlage 1D - Historisch overzicht actuele begroting 2016 conform oude programma-indeling

Wijzigingen tussen begroting 2016 en actuele begroting 2016 worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de verwerking van de mutaties Perspectiefnota 2017-2020.

		Bedragen x € 1.000	
		Begroting	Actuele begroting
		2016	2016
01 Veiligheid	Lasten	9.885 N	9.689 N
	Baten	860 V	860 V
	Saldo	9.025 N	8.830 N
	Storting reserves	0 N	0 N
	Onttrekking reserves	904 V	804 V
	Saldo resultaat	8.121 N	8.026 N
02 Beheer Openbare Ruimte	Lasten	38.408 N	39.914 N
	Baten	17.460 V	17.416 V
	Saldo	20.948 N	22.498 N
	Storting reserves	3.107 N	3.249 N
	Onttrekking reserves	2.174 V	2.212 V
	Saldo resultaat	21.881 N	23.535 N
03 Economische Zaken	Lasten	15.282 N	14.561 N
	Baten	12.838 V	11.308 V
	Saldo	2.444 N	3.253 N
	Storting reserves	306 N	2.038 N
	Onttrekking reserves	1.424 V	3.441 V
	Saldo resultaat	1.326 N	1.849 N
04 Educatie & Jeugd	Lasten	44.020 N	44.201 N
	Baten	3.686 V	3.686 V
	Saldo	40.334 N	40.515 N
	Storting reserves	269 N	5.722 N
	Onttrekking reserves	2.858 V	8.232 V
	Saldo resultaat	37.745 N	38.005 N
05 Sport	Lasten	9.194 N	9.383 N
	Baten	1.646 V	1.668 V
	Saldo	7.548 N	7.715 N
	Storting reserves	248 N	7.084 N
	Onttrekking reserves	1.323 V	8.518 V
	Saldo resultaat	6.473 N	6.281 N
06 Cultuur	Lasten	10.374 N	10.247 N
	Baten	929 V	924 V
	Saldo	9.445 N	9.323 N
	Storting reserves	242 N	767 N
	Onttrekking reserves	570 V	1.164 V
	Saldo resultaat	9.117 N	8.925 N
07 Werk, Inkomen & Scholing	Lasten	50.703 N	54.420 N
	Baten	20.745 V	21.120 V
	Saldo	29.958 N	33.300 N
	Storting reserves	17 N	17 N
	Onttrekking reserves	1.630 V	1.706 V
	Saldo resultaat	28.345 N	31.611 N
09 Maatschappelijke Ondersteuning	Lasten	62.207 N	64.665 N
	Baten	5.571 V	5.571 V
	Saldo	56.636 N	59.094 N
	Storting reserves	347 N	934 N
	Onttrekking reserves	987 V	1.943 V
	Saldo resultaat	55.996 N	58.085 N
10 Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen	Lasten	78.524 N	72.633 N
	Baten	75.000 V	71.003 V

	Saldo	3.524 N	1.629 N
	Storting reserves	33.263 N	33.332 N
	Onttrekking reserves	27.120 V	24.925 V
	Saldo resultaat	9.667 N	10.037 N
11 Milieu en Landschap	Lasten	13.909 N	14.191 N
	Baten	11.543 V	11.543 V
	Saldo	2.366 N	2.648 N
	Storting reserves	620 N	845 N
	Onttrekking reserves	1.291 V	1.721 V
	Saldo resultaat	1.695 N	1.772 N
12 Bestuur en Organisatie	Lasten	11.132 N	13.846 N
	Baten	1.995 V	1.995 V
	Saldo	9.137 N	11.851 N
	Storting reserves	0 N	278 N
	Onttrekking reserves	20 V	1.077 V
	Saldo resultaat	9.117 N	11.051 N
13 Dekkingsmiddelen	Lasten	15.215 N	12.551 N
	Baten	196.489 V	199.980 V
	Saldo	181.274 V	187.428 V
	Storting reserves	6.375 N	7.147 N
	Onttrekking reserves	14.585 V	18.896 V
	Saldo resultaat	189.484 V	199.177 V
Totaal	Lasten	358.853 N	360.301 N
	Baten	348.762 V	347.074 V
	Saldo	10.091 N	13.227 N
	Mutatie reserves	44.794 N	61.411 N
	Onttrekking reserves	54.886 V	74.639 V
	Saldo resultaat	0 N	0 N

Bijlage 1E - Historisch overzicht actuele begroting 2016

Wijzigingen tussen begroting 2016 en actuele begroting 2016 worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de verwerking van de mutaties Perspectiefnota 2017-2020.

Programma		Bedragen x € 1.000	
		Begroting 2016	Actuele begroting 2016
01 Maatschappelijke voorzieningen	Lasten	27.747 N	27.319 N
	Baten	2.820 V	2.838 V
	Saldo	24.927 N	24.482 N
	Storting reserves	656 N	13.464 N
	Onttrekking reserves	4.638 V	17.801 V
	Saldo resultaat	20.946 N	20.145 N
02 Preventieve ondersteuning	Lasten	28.655 N	29.311 N
	Baten	4.847 V	4.847 V
	Saldo	23.808 N	24.464 N
	Storting reserves	133 N	938 N
	Onttrekking reserves	977 V	1.935 V
	Saldo resultaat	22.964 N	23.466 N
03 Individuele ondersteuning	Lasten	120.095 N	126.286 N
	Baten	24.910 V	25.285 V
	Saldo	95.186 N	101.001 N
	Storting reserves	334 N	121 N
	Onttrekking reserves	1.753 V	1.826 V
	Saldo resultaat	93.767 N	99.296 N
04 Economie en Mobiliteit	Lasten	19.079 N	18.206 N
	Baten	14.705 V	13.102 V
	Saldo	4.374 N	5.104 N
	Storting reserves	306 N	2.108 N
	Onttrekking reserves	1.599 V	3.654 V
	Saldo resultaat	3.082 N	3.559 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	91.280 N	85.582 N
	Baten	86.246 V	82.249 V
	Saldo	5.035 N	3.333 N
	Storting reserves	33.883 N	34.177 N
	Onttrekking reserves	28.411 V	26.646 V
	Saldo resultaat	10.507 N	10.864 N
06 Veiligheid	Lasten	12.323 N	12.135 N
	Baten	860 V	860 V
	Saldo	11.463 N	11.275 N
	Storting reserves	0 N	0 N
	Onttrekking reserves	904 V	804 V
	Saldo resultaat	10.559 N	10.471 N
07 Kwaliteit leefomgeving	Lasten	32.077 N	33.842 N
	Baten	15.846 V	15.876 V
	Saldo	16.232 N	17.966 N
	Storting reserves	3.113 N	3.184 N
	Onttrekking reserves	1.987 V	1.987 V
	Saldo resultaat	17.357 N	19.164 N
08 Bestuur en Organisatie	Lasten	27.595 N	27.620 N
	Baten	198.528 V	202.019 V
	Saldo	170.934 V	174.399 V
	Storting reserves	6.370 N	7.419 N
	Onttrekking reserves	14.617 V	19.985 V
	Saldo resultaat	179.181 V	186.965 V

Totaal	Lasten	358.851 N	360.301 N
	Baten	348.761 V	347.074 V
	Saldo	10.090 N	13.227 N
	Mutatie reserves	44.794 N	61.411 N
	Onttrekking reserves	54.885 V	74.639 V
	Saldo resultaat	0 N	0 N

Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen

Bedragen € 1.000													
Nummer	Omschrijving	Cat.	Progr.	Doelwaarde	Finans	Realisatie	Doelwaarde	Overheffing	Doelwaarde	Doelwaarde	Doelwaarde	Doelwaarde	
				01-01-2016		Rij	M	31-12-2016	boekwaarde	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
Y188	NIEBO - met inbegrepen gronden	01	4/5	614	0	0	0	0	614	0	614	614	614
Y191	Wettoudenspost, en uitkeringen	01	8	4.145	0	0	0	0	4.145	0	4.145	4.145	4.145
Y200	Personeelsbudgetten	01	0	17	0	0	17	0	0	0	0	0	0
Y339	Overige gebouwen	02	8	890	0	0	0	890	-890	0	0	0	0
Y147	Onroerz. Gem. Vastgoedportefolio	02	0	0	0	751	389	362	1.240	1.973	1.772	1.224	941
Y316	Buitenpostaccommodaties	02	-	100	0	0	0	100	-100	0	0	0	0
Y146	Gedetailleerde culturele accommodaties	02	-	242	0	0	0	242	-242	0	0	0	0
Y145	Sociaal cultureel werk	02	-	230	0	0	0	230	-230	0	0	0	0
Y330	Herengolf	02	-	217	0	0	0	217	-217	0	0	0	0
Y164	ISV-gelden	02	-	22	0	0	12	10	0	0	0	0	0
Y102	Risicobestrijding-beheer	04	7	35.173	616	8.009	10.200	33.611	0	33.045	32.500	32.051	27.054
Y124	Dubieuze debiteuren - WIZ	05	5	4.579	0	0	0	4.579	0	4.579	4.579	4.579	4.579
Y160	Dubieuze debiteuren - Algemeen	05	0	1.027	0	92	0	1.119	0	1.211	1.303	1.395	1.487
Y161	Negatieve plannen Orrebedrijf	05	4/5	85.877	1.910	0	771	84.818	0	85.359	82.458	85.970	48.219
				116.299	3.524	8.902	11.841	116.297	0	166.924	167.811	167.974	86.283

Categorie 01 - Voorzieningen voor verplichtingen, voorlozen en risico's

Categorie 02 - Voorzieningen ter realisering van kosten

Categorie 03 - Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Categorie 04 - Waarsaam liquiditeitsaanvullende voorzieningen waarvoor een heffing wordt geheven

Categorie 05 - Correctie op de balanspost debiteuren

Categorie 06 Correctie op de balanspost voorraden

Bijlage 4 - Overzicht verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Permar WS			
Openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bieden van aangepaste arbeidsplaatsen binnen en buiten het SW-Bedrijf. ▪ Bieden van faciliteiten en diensten gericht op verbetering van de arbeidskansen op de private en publieke markt. ▪ Plaatsen van personen via begeleid werken, of (groeps-)detacheringen. 		
Financieel belang	Ca. € 10 miljoen per jaar, ongeveer de helft van de exploitatie.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit tien leden, twee leden per deelnemende gemeente. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, een lid per deelnemende gemeente. Wethouder Eleveld is voorzitter van het bestuur. Wethouder Ligtelijn-Bruins is lid van het algemeen bestuur.		
Financiële gegevens		1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	€ 2.347.000 negatief	€ 2.200.000 negatief
	Vreemd vermogen	€ 11.700.000	€ 9.200.000
	Prognose resultaat	€ 2,2 miljoen negatief	
risico's	<p>Bij de Perspectiefnota 2017-2020 heeft de gemeenteraad € 1,1 miljoen beschikbaar gesteld ter dekking van dit verwachte tekort. Dit bedrag is verwerkt in de programmabegroting van Ede.</p> <p>Door het besluit de gemeenschappelijke regeling op te heffen, raakt Permar in liquidatie. Dit brengt grotere onzekerheden met zich mee dan wanneer de organisatie zich in een stabiele situatie bevindt. Deze onzekerheden doen zich voor aan de kostenkant (bijvoorbeeld afvloeien personeel) maar ook aan de inkomstenkant (bijvoorbeeld continuïteit in detachingscontracten).</p>		

Regio Foodvalley			
Openbaar belang	De Regio FoodValley spant zich in voor elf strategische hoofdoopgaven, die zich richten op het vestigingsklimaat en de leefomgeving van het FoodValley-gebied dat acht gemeenten beslaat. De hoofdoopgaven zijn uitgewerkt in programma's en projecten in het Uitvoeringsprogramma Regio FoodValley.		
Financieel belang	De algemene bijdrage voor 2017 bedraagt € 2,95 per inwoner. Voor Ede komt dit uit op € 331.000, dit betreft een belang van 33%.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van der Knaap is voorzitter en Wethouder Vreugdenhil lid van het algemene bestuur.		
Financiële gegevens		1-1-2017*	31-12-2017*
	Eigen vermogen	€ 896.154	€ 896.154
	Vreemd vermogen	€ 6.646.524	€ 6.646.524
	Prognose resultaat	€ 0 (Begroting 2017)	
Risico's	Doordat vanaf 2017 de inwonersbijdrage is verhoogd en daarmee de structurele lasten van de regio met structurele middelen worden gedekt, zijn er minimale risico's.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)			
Openbaar belang	Goede en tijdige brandweezorg. Uitvoering geven aan de Wet Publieke Gezondheid, dit voor zover het aan de gemeente opgedragen taken bevat.		
Financieel belang	€ 7.570.000		
Bestuurlijk belang	In het algemene bestuur van de VGGM (het regionale College), wordt de gemeente Ede vertegenwoordigd door burgemeester Van der Knaap en wethouder Ligtelijn-Bruins (op basis van haar portefeuille Welzijn).		
Financiële gegevens		1-1-2017*	31-12-2017*
	Eigen vermogen	€ 6.422.011	€ 6.422.011
	Vreemd vermogen	€ 40.117.646	€ 40.117.646
	Prognose resultaat	€ 0 (Begroting 2017)	
Risico's	Het totale risicobedrag voor de VGGM is berekend op € 1.453.000. Het weerstandsvermogen is voldoende om dit af te dekken.		

Omgevingsdienst de Vallei (OddV)			
Openbaar belang	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de verschillende omgevingsdiensten in Gelderland. De OddV werkt intensief samen met die omgevingsdiensten. Samen vormen zij het 'Gelders Stelsel van omgevingsdiensten'.		
Financieel belang	€ 4.918.270		
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer vertegenwoordigt de gemeente Ede in het dagelijkse- en algemene bestuur van de OddV.		
Financiële gegevens		1-1-2017*	31-12-2017*
	Eigen vermogen	€ 699.000	€ 440.000
	Vreemd vermogen	€ 1.434.000	€ 1.434.000
	Prognose resultaat	€ 0 (Begroting 2017)	
Risico's			

Regio de Vallei			
Openbaar belang	Samenwerking tussen vijf gemeenten, die zich momenteel vooral nog richt op afvalverwerking		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage van Ede bedraagt circa € 18.000. Dit is een belang van circa 44%.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer vertegenwoordigt de gemeente Ede in het algemeen bestuur. Burgemeester Van der Knaap is voorzitter van het algemeen bestuur.		
Financiële gegevens		1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen		
	Vreemd vermogen		
	Prognose resultaat		
Risico's	Minimaal		

Vennootschappen en coöperaties

ACV-groep

Openbaar belang	Het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afval in stromen, die op een milieuhygiënisch en economisch verantwoorde wijze kunnen worden hergebruikt, of verwerkt tegen een voor de burgers zo laag mogelijk tarieven.		
Financieel belang	€ 2.671.501		
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer zit als vertegenwoordiger van de gemeente Ede bij de vergadering van aandeelhouders.		
Financiële gegevens		1-1-2017	31-12-2017*
	Eigen vermogen		€ 10.353.000
	Vreemd vermogen		€ 22.555.000
	Prognose resultaat	Nog niet bekend	
Risico's	<p>De risico's voor de gemeente zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het ingebrachte aandelenkapitaal (€ 2.671.501). ▪ De gemeente heeft de verplichting een eventueel negatief bedrijfsresultaat aan te vullen (ACV Gemeente B.V. artikel 4.1). ▪ Verplichting tot garantieverstrekking aan derden in verband met verplichtingen ACV Gemeente B.V. ten opzichte van die derden. <p>Beëindiging contract met ACV kan alleen met toestemming van alle aandeelhouders.</p>		

NV Bank Nederlandse Gemeenten			
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.		
Financieel belang	€ 271.050		
Bestuurlijk belang	-		
Financiële gegevens		1-1-2017*	31-12-2017*
	Eigen vermogen	€ 3.430.000.000	€ 4.163.000.000
	Vreemd vermogen	€ 127.753.000.000	€ 145.348.000.000
	Prognose resultaat	Niet bekend	
Risico's	minimaal		

Stichtingen en verenigingen

Stichting Parkeren Ede Centrum			
Openbaar belang	Instandhouding/uitbreiding van parkeervoorzieningen in het centrum van Ede ten behoeve van de bereikbaarheid. Hierover tevens adviseren en communiceren met belanghebbenden.		
Financieel belang	De financiële bijdrage bedraagt € 2.900 per jaar. Dit is een belang van 50%.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer vertegenwoordigt de gemeente Ede in het bestuur van Stichting Parkeren Ede Centrum.		
Financiële gegevens		1-1-2017	31-12-2017
	Eigen vermogen	€ 26.000	€ 32.000
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	€ 0	

* Cijfers zijn ontleend aan jaarverslag/jaarrekening 2015

Bijlage 5 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvermogen

Netto schuldquote

Dit kengetal geeft de verhouding tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen weer en geeft daarmee inzicht in het niveau van de schuldenlast.

De VNG heeft richtlijnen aangegeven voor dit kengetal; als de schulden van de gemeenten lager zijn dan het eigen vermogen (schuldquote is minder dan 100%) dan wordt dit als voldoende beschouwd, is de schuldquote hoger dan 130% dan wordt dit als onvoldoende gezien. De netto gecorrigeerde schuldquote houdt rekening met de door de gemeente doorgeleende gelden aan derden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen zien en geeft daarmee aan of de gemeente aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De VNG heeft in 2013 aangegeven dat een solvabiliteitsratio van minder dan 20% als onvoldoende wordt beschouwd, en een percentage van meer dan 30% als voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal structurele exploitatieruimte toont welke structurele ruimte de gemeente heeft om haar eigen lasten te dragen. Het is een maatstaf voor het verschil tussen de structurele baten en structurele lasten van de gemeente. De bepaling gebeurt door het saldo van de structurele baten en lasten te delen door de totale baten en dit uit te drukken in een percentage. Een negatieve waarde van dit kengetal geeft dat er meer structurele lasten dan baten zijn, vice versa voor een positieve waarde.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de boekwaarde van de grond) is ten opzichte van de totale jaarlijkse baten van de gemeente. Hoe lager deze ratio is hoe minder risico de gemeente loopt omtrent negatieve waardeontwikkeling van de grondpositie.

De beoordeling van dit kengetal is lastig. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod. Dit vraagt dan ook om meer uitleg dan naar voren komt uit een kengetal. Zie hiervoor de paragraaf Grondbeleid en het MPG 2016.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk van deze gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Als deze ratio zich onder de 100% bevindt is de belastingdruk lager dan gemiddeld, ligt deze erboven dan is de belastingdruk hoger dan gemiddeld.

Bijlage 6 - Berekening kostendekkendheid tarieven

Tarief afvalstoffenheffing	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente en btw	11.584.281
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	-1.200.000
Netto kosten taakveld	10.384.281
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	130.719
Totale kosten	10.515.000
Opbrengst heffingen	10.515.000
Dekkingspercentage	100%

Tarief rioolheffing	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente en btw	12.788.479
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	2.388.564
Netto kosten taakveld	10.399.915
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	565.085
Totale kosten	10.965.000
Opbrengst heffingen	10.965.000
Dekkingspercentage	100%

Tarief leges omgevingsvergunning	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	2.105.483
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	0
Netto kosten taakveld	2.105.483
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	103.501
BTW4	411.520
Totale kosten	2.620.504
Opbrengst heffingen	2.860.000
Dekkingspercentage	109%

Tarief leges burgerzaken

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	947.939
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	
Netto kosten taakveld	947.939
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	1.275.829
BTW4	446.991
Totale kosten	2.690.759
Opbrengst heffingen	1.285.893
Dekkingspercentage	48%

Tarief leges bestemmingsplannen

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	538.781
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	0
Netto kosten taakveld	538.781
Toe te rekenen kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	380.453
BTW4	7.569
Totale kosten	926.803
Opbrengst heffingen	621.000
Dekkingspercentage	67%

Bijlage 7 - Vaste activa

Vaste Activa		Aanschaf- waarde 1/1/2017	Gecorrigeer- de aanschaf- waarde 1/1/2017	Vermeerde- ring 2017	Verminde- ring 2017	Aanschaf- waarde 31/12/2017	
01	Materiële vaste activa	321.963.413	0	321.963.413	6.111.239	3.068.359	325.006.292
02.01 + 02.11	Gronden en Terreinen	36.792.697	0	36.792.697	0	211.502	36.581.195
02.02 + 02.22	Bedrijfsgebouwen	161.355.990	0	161.355.990	5.378.986	1.752.576	164.982.399
02.03 + 02.13 + 02.23	Grond-,weg- en waterbouwk.werken	103.166.895	0	103.166.895	522.753	332.993	103.356.656
02.04	Vervoermiddelen	814.011	0	814.011	0	302.343	511.668
02.05	Machines, apparaten en installaties	9.728.449	0	9.728.449	77.500	230.091	9.575.858
02.06	Woonruimten	297.869	0	297.869	0	0	297.869
02.09 + 02.19	Overige materiële activa	9.792.608	0	9.792.608	132.000	223.960	9.700.648
02.29	Overige materiële activa EH	14.894	0	14.894	0	14.894	0
03	Financiële vaste activa	113.236.684	0	113.236.684	35.000	4.967.064	108.304.620
03.01	Kapitaalverstrekingen aan deeln.	3.002.110	0	3.002.110	0	0	3.002.110
03.02	Gemeenschappelijke Regelingen	0	0	0	0	0	0
03.03	Leningen aan woningbouwver.	79.392.128	0	79.392.128	0	4.631.680	74.760.448
03.04	Overige langlopende leningen	22.697.736	0	22.697.736	35.000	335.384	22.397.352
03.05	Overige langlopende uitzettingen	8.144.710	0	8.144.710	0	0	8.144.710
04	Immateriële vaste activa	1.715.525	0	1.715.525	0	0	1.715.525
04	Bijdrage aan activa van derden	1.715.525	0	1.715.525	0	0	1.715.525
	Totaal	436.915.622	0	436.915.622	6.146.239	8.035.423	435.026.437

Vaste Activa Meerjarig verloop boekwaarden		Cum. afschrijving 1/1/2017	Afschrijving 2017	Verminde- ring afschrijving 2017	Rente 2017	Kapitaal- lasten 2017	Boekwaarde 1/1/2017
01	Materiële vaste activa	82.551.417	9.292.959	3.068.359	7.291.538	16.584.499	239.412.003
02.01 + 02.11	Gronden en Terreinen	5.789.380	148.267	211.502	930.100	1.078.367	31.003.317
02.02 + 02.22	Bedrijfsgebouwen	46.006.250	3.905.685	1.752.576	3.549.821	7.455.506	115.349.740
02.03 + 02.13 + 02.23	Grond-,weg- en waterbouwk.werken	25.641.387	3.009.790	332.993	2.341.630	5.351.420	77.525.514
02.04	Vervoermiddelen	491.321	97.893	302.343	9.681	107.574	322.690
02.05	Machines, apparaten en installaties	2.120.041	1.555.954	230.091	228.252	1.784.207	7.608.409
02.06	Woonruimten	109.217	7.082	0	9.644	16.726	188.652
02.09 + 02.19	Overige materiële activa	2.378.927	568.288	223.960	222.411	790.699	7.413.681
02.29	Overige materiële activa EH	14.894	0	14.894	0	0	0
03	Financiële vaste activa	26.901.773	3.737.414	4.967.064	3.175.370	6.912.782	86.334.910
03.01	Kapitaalverstr. aan deelnemingen	0	0	0	81.932	81.932	3.002.110
03.02	Gemeenschappelijke Regelingen	0	0	0	0	0	0
03.03	Leningen aan woningbouwver.	20.213.183	2.897.802	4.631.680	2.425.130	5.322.931	59.178.945
03.04	Overige langlopende leningen	6.688.590	839.612	335.384	668.308	1.507.919	16.009.145
03.05	Overige langlopende uitzettingen	0	0	0	0	0	8.144.710
04	Immateriële vaste activa	1.309.637	107.630	0	18.587	126.217	405.888
04	Bijdrage aan activa van derden	1.309.637	107.630	0	18.587	126.217	405.888
	Totaal	110.762.827	13.138.003	8.035.423	10.485.495	23.623.498	326.152.801

Vaste Activa Meerjarig verloop boekwaarden		Boekwaarde 31/12/2017	Kapitaal- lasten 2018	Boekwaarde 31/12/2018	Kapitaal- lasten 2019	Boekwaarde 31/12/2019	Kapitaal- lasten2020	Boekwaarde 31/12/2020
01	Materiële vaste activa	236.230.280	16.604.572	227.877.994	16.185.114	220.160.370	15.969.787	210.899.822
02.01 + 02.11	Gronden en Terreinen	30.855.049	1.062.418	30.718.284	1.058.315	30.581.518	1.054.212	30.444.752
02.02 + 02.22	Bedrijfsgebouwen	116.823.041	7.638.988	112.755.700	7.497.159	108.684.184	7.468.185	104.505.134
02.03 + 02.13 + 02.23	Grond-,weg- en waterbouwk.werken	75.038.477	5.273.731	73.109.475	5.230.193	71.657.050	5.161.660	68.659.619
02.04	Vervoermiddelen	224.797	82.641	148.900	82.649	70.718	40.328	32.512
02.05	Machines, apparaten en installaties	6.129.954	1.744.600	4.570.253	1.528.496	3.178.865	1.528.380	1.765.321
02.06	Woonruimten	181.569	16.726	174.135	16.726	166.328	16.726	158.131
02.09 + 02.19	Overige materiële activa	6.977.393	785.468	6.401.247	771.576	5.821.707	700.297	5.334.353
02.29	Overige materiële activa EH	0	0	0	0	0	0	0
03	Financiële vaste activa	82.597.497	5.671.270	79.985.892	5.646.453	77.294.467	5.621.591	74.519.831
03.01	Kapitaalverstr. aan deelnemingen	3.002.110	81.932	3.002.110	81.932	3.002.110	81.932	3.002.110
03.02	Gemeenschappelijke Regelingen	0	0	0	0	0	0	0
03.03	Leningen aan woningbouwver.	56.281.143	4.334.933	54.290.160	4.333.894	52.220.935	4.332.811	50.070.150
03.04	Overige langlopende leningen	15.169.534	1.254.405	14.548.912	1.230.627	13.926.712	1.206.848	13.302.861
03.05	Overige langlopende uitzettingen	8.144.710	0	8.144.710	0	8.144.710	0	8.144.710
04	Immateriële vaste activa	298259	125.247	185.274	37.877	152.956	36.907	120.637
04	Bijdrage aan activa van derden	298.259	125.247	185.274	37.877	152.956	36.907	120.637
	Totaal	319.126.036	22.401.089	308.049.160	21.869.444	297.607.793	21.628.285	285.540.290

Bijlage 8 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren

Gemeenten moeten vanaf 2017 in de begroting en de programmaverantwoording de effecten van beleid toelichten aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren. De bron van de gepresenteerde set beleidsindicatoren vindt u op de website Waarstaatjegemeente.nl. Deze website biedt de mogelijkheid om de indicatoren te vergelijken met andere gemeenten of groepen van gemeenten. Om praktische redenen heeft het Rijk geen meetdatum voor de beleidsindicatoren voorgeschreven. Gemeenten dienen bij het maken van de begroting en de programmaverantwoording de meest actuele cijfers van de website te gebruiken. Deze indicatoren zijn ook wel bekend onder de naam 'Depla-indicatoren'.

Een deel van de indicatoren is opgenomen in de programma's. In onderstaande tabel is per taakveld aangegeven met welk programma de indicatoren een relatie hebben. De indicatoren onder het kopje Bestuur en Organisatie zijn ontleend aan de eigen gemeentelijke gegevens.

Indicator	eenheid	periode	waarde*
<i>Bestuur en ondersteuning (p8)</i>			
Formatie	fte per 1.000 inwoners	2015	6,1
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	2015	6
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2015	511
Externe inhuur	Kosten inhuur externen %	2015	20,9
<i>Veiligheid (p6)</i>			
Verwijzingen Halt	aantal per 10.000 inw. 12-17 jaar	2014	109,1
Harde kern jongeren	aantal per 10.000 inwoners	2014	1,6
Winkeldiefstallen	aantal per 1.000 inwoners	2015	2,5
Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2015	4,8
Diefstallen uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2015	3,5
Vernielingen en beschadigingen	aantal per 1.000 inwoners	2015	5
<i>Verkeer en vervoer (p4)</i>			
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2014	8
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	2014	13
<i>Economie (p4)</i>			
Functiemenging	%	2015	54
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	81
Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inw 15-64 jaar	2015	136,6
<i>Onderwijs (p2)</i>			
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	3
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	67
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers van VO en MBO	2012	3,1
<i>Sport, cultuur en recreatie (p1)</i>			
Niet-sporters	%	2014	51,4
<i>Sociaal domein (p3)</i>			
Banen	per 1.000 inw 15-64 jaar	2015	786,7
Jongeren met delict voor rechter	%	2012	2,44
% kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2012	4,02
Netto arbeidsparticipatie	%	2015	67,3
% achterstandsléerlingen	% 4 tm 12 jarigen	2012	12,88
% werkloze jongeren	% 16 tm 22 jarigen	2012	0,65
Bijstandsuitkeringen	per 10.000 inw 18 jaar eo	2015	274,7
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-65 jaar	2015	285,2
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	8,5
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	1,1
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12-23 jaar	2015	0,4

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inwoners	2015	?
<i>Volksgezondheid en milieu (p7)</i>			
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2014	207
Hernieuwbare elektriciteit	%	2014	1,1
<i>Volkshuiving, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing (p5)</i>			
WOZ-waarde woningen	x € 1.000	2016	226
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2013	4,6
Demografische druk	%	2016	55,7
Woonlasten éénpersoonshuishouden	x € 1	2016	646
Woonlasten meerpersoonshuishouden	x € 1	2016	693

* Stand www.waarstaatjegemeente.nl per 13 september 2016

Bijlage 9 - Kerngegevens

Sociale structuur	01-01-2016	01-01-2017
Aantal inwoners	112.430	112.708
waarvan:		
- van 0 -3 jaar	5.250	5.250
- van 4 -16 jaar	18.670	18.421
- van 17 - 64 jaar	69.070	69.324
- van 65 jaar e.o.	19.440	19.713
Aantal uitkeringsgerechtigden WWB/IOAW/IOAZ/BBZ	1.795	1.895
Aantal gerealiseerde WSW-plaatsen in arbeidsjaren	408	niet bekend

Aantal inwoners per 1 januari 2016 betreft voorlopig aantal. Naar verwachting zal dit niet veel veranderen.

Fysieke structuur	01-01-2016	01-01-2017
Oppervlakte gemeente	31.868 ha	31.868 ha
Aantal adressen	56.628	57.466
Aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	50.333	51.014
Verblijfsobject gevormd*	1.389	1.218
Verblijfsobject in gebruik**	48.129	48.873
Verblijfsobject in gebruik (niet ingemeten)***	815	923
<i>Gegevens afkomstig uit BAG</i>		
Wegen:		
- Asfaltverhardingen	3.087.641 m ²	3.259.741 m ²
- Elementenverharding	2.527.479 m ²	2.603.424 m ²
- Zand en halfverhardingen	656.796 m ²	906.936 m ²
- Beton	13.804 m ²	14.000 m ²
Bomen	70.000 st.	63.256 st.
Gazon	529.200 m ²	623.807 m ²
Bermen	1.912.200 m ²	1.991.230 m ²
Bos en natuurgebied	2.400 ha	2.461 ha
Speelplekken (excl. trapveldjes)	209 st.	209 st.
Speelplekken (incl. trapveldjes)	236 st.	236 st.
Lengte vrijvervalriolering	649 km	679 km
Lengte mechanische riolering****	578 km	435 km
Lichtmasten	17.125 st.	19.000 st.
Verkeersregelinstallaties	26 st.	26 st.

* **Status gevormd:** Uit een vergunningverlening ontstaat een adres met de status gevormd. Dit zal pas wijzigen als de bouw wordt gestart of is gereed gemeld.

** **Status in gebruik:** een adres is actief.

*** **Status in gebruik (niet ingemeten):** op een bestaand adres is een verbouwingsvergunning verleend of de gereedmelding van een nieuwbouw is gedaan. Het adres is actief.

**** De lengte km verschilt t.o.v. 2016 omdat het aantal km eerder werd geschat. Nu is er bijgewerkte data waardoor de gegevens nauwkeuriger kunnen worden bepaald.

Bijlage 10 - EMU saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Van dit maximale tekort van 3% van Nederland is 2,5% voor de rijksoverheid en 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt echter op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investeringen en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo voor Ede voor 2017 komt uit op - € 33,7 miljoen. Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 33,7 miljoen groter zijn de inkomsten.

Om hun EMU-saldo te kunnen monitoren worden voor gemeenten en provincies jaarlijks individuele EMU-referentiewaarden gepubliceerd. De minister van Financiën is nog in overleg met de provincies, de gemeenten en de waterschappen over de EMU-norm voor 2017. Op dit moment zijn de individuele EMU-referentiewaarden daardoor nog niet bekend. Het Rijk is verder met de decentrale overheden overeengekomen dat gedurende deze kabinetsperiode bij overschrijding van de -0,5 procent BBP geen sancties zullen worden toegepast.

NB. Volgens de regelgeving omvat het EMU-saldo naast het eigen aandeel, ook het aandeel in het EMU-saldo van een openbaar lichaam dat is ingesteld bij een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen, waaraan de decentrale overheid deelneemt, voor zover dit aandeel aan de deelnemende decentrale overheid moet worden toegerekend.

In onderstaande opstelling is dit niet verwerkt omdat de betreffende gemeenschappelijke regelingen afzonderlijk hun gegevens aan leveren aan het CBS. Het Rijk saldeert vervolgens de verschillende bedragen.

Omschrijving	2016	2017	2018
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept 2016, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2017	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2017
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-13.227	-5.034	10.478
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.738	9.177	9.311
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	-3	-9.572	-3.514
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	23.891	28.300	26.756
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10 Lasten van transacties met derden, die niet via de onder post 1 geactiveerde exploitatie lijnen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet onder andere zijn van te verwachten posten			
11 Verkoop van effecten	☐ ja ☐ nee		
a) Over de effectenverkoop?	☐ ja ☐ nee		
b) Zo ja wel in lijn met de verwachte toekwijzing op de exploitatie?	☐ ja ☐ nee		
Bereikend EMU-saldo	-29.383	-33.729	-10.482

Bijlage 11 - MPG lite 2016

MPG lite 2016

Tussenrapportage Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2016

14-09-2016

Versie 1.3.2

Inhoudsopgave

Samenvatting

- 1. Inleiding**
- 2. Ontwikkelingen 2016**
 - 2.1 Ontwikkeling van de markt
 - 2.2 Voortgang programma
 - 2.3 Voortgang financieel
 - 2.4 Ontwikkeling beleid en regelgeving
- 3. Financiële resultaten**
 - 3.1 Gevolgen Besluit Begroting en Verantwoording
 - 3.2 Autonome ontwikkelingen
- 4. Risico's**
- 5. Reserve en voorziening grondbedrijf**
 - 5.1 Voorziening Negatieve Plannen
 - 5.2 Bedrijfsreserve Grondzaken

Bijlagen

- Bijlage 1 - Gevolgen regels Besluit Begroting en Verantwoording
- Bijlage 2 - Ontwikkeling boekwaarde eerste helft 2015
- Bijlage 3 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2015
- Bijlage 4 - Actualisatie planresultaten
- Bijlage 5 - Voorziening Negatieve Plannen

Samenvatting

Projecten zijn continu in beweging en de huidige markt geeft aanleiding tot verscherpte waakzaamheid. Daarom is met de gemeenteraad afgesproken om ook tussentijds te rapporteren over significante ontwikkelingen in het MPG lite. Voor u ligt het MPG lite 2016.

Welke ontwikkelingen zien we?

De grondexploitaties worden beïnvloed door meerdere ontwikkelingen, economische ontwikkelingen, wijzigingen in wet- en regelgevingen en wijzigingen in de projecten zelf.

Marktontwikkelingen

We zien een positieve ontwikkeling in de markt. Het in 2014 ingezette herstel van de economie zet door. Voor dit jaar wordt een economische groei verwacht van 1,8%. Bedrijven zijn weer meer bereid te investeren, onder andere in hun huisvesting. Wel blijft de financierbaarheid een aandachtspunt. We zien dit ook in onze uitgifte van de bedrijfsgronden terug. Deze lopen, waar uitgifte mogelijk is, conform planning. De verwachting is dat voor Ede dit jaar circa 3 hectare bedrijfsgrond wordt uitgegeven. Dit ligt onder de prognose van 5,2 hectare zoals opgenomen in het MPG 2016. Dit wordt echter veroorzaakt door het feit dat vertraging in het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein De Klomp er toe leidt dat de daar geplande 2 hectare uitgifte niet mogelijk is in 2016.

In de markt voor woningbouw zien we het aantal woningverkopen toenemen en de duur dat een woning te koop staat afnemen. Over het laatste jaar is voor Ede een toename van 15% van het aantal verkopen, en een toename van 5,5% van de vrij op naam prijzen geconstateerd. Dit is vergelijkbaar met de landelijke tendens. Op basis van de gerealiseerde en nog te realiseren aantallen van zowel de gemeentelijke als particuliere projecten (2016 samen circa 650 tot 700) wordt geconcludeerd dat de totale woningbouwproductie de verwachte 400 woningen voor geheel Ede weer overtreft.

Ook de woningbouwuitgifte op de gemeentelijke gronden loopt conform planning. Hoewel contractonderhandelingen op de Kazerneterreinen en Valley Center zorgen voor vertraging in de uitgifte op deze locaties, zien we dat contractovername in Kernhem leidt tot onvoorziene grondverkoop, waardoor de bouwproductie daar hoger zal uitvallen dan eerder verwacht. De verwachting is dat we aan het eind van het jaar op de prognoses van het MPG uitkomen.

Aanpassing BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording geeft de kaders voor het gemeentelijke huishoudboekje. Voor de grondexploitaties zijn de regels per 1 januari van dit jaar aangepast. Met de aanpassingen wordt gepoogd:

- Onverantwoorde risico's door het voeren van een actieve grondexploitatie te beperken.
- Een gelijk speelveld te creëren voor gemeentelijke grondexploitaties ten opzichte van particuliere grondexploitaties.
- De werkwijze van gemeentelijke grondexploitaties beter met elkaar vergelijkbaar te maken met als neven doel makkelijker aan te kunnen sluiten op de wijze waarop een eventuele vennootschapsbelastingplicht wordt bepaald.

De aanpassingen van de regels hebben financiële gevolgen voor de toekomstige resultaten van de grondexploitaties.

Wat betekent dit financieel?

De bovengenoemde ontwikkelingen hebben gevolgen voor de bestedingen en opbrengsten binnen de plannen, en daarmee voor de ontwikkeling van de boekwaarde.

Bestedingen en boekwaarde

Het achterblijven van de uitgiften van de Kazerneterreinen, Valley Center en het niet kunnen uitgeven van het bedrijventerrein de Klomp heeft tot gevolg dat de opbrengsten lager zijn dan gepland. Om de invloed op de rente te beperken, proberen we de uitgaven ook te beperken. Hierdoor zien we onder andere dat de bestedingen achter blijven op de prognose. De verwachting is dat de productie in de tweede helft van het jaar hoger zal liggen. Echter de verwachtingen voor heel 2016 worden niet gehaald. Voor een deel zijn de financiële effecten verwerkt in de planactualisaties bij dit MPG 2016 Lite.

Het achterblijven van de opbrengsten is ook van invloed op de boekwaarde. De plannen binnen de grondexploitaties kennen (1 januari 2016) een gezamenlijke boekwaarde van € 211 miljoen. Om de jaarlijkse rentedruk (circa € 6 miljoen) te beperken is het van belang de boekwaarde snel terug te brengen. Op basis van de verwachting van de kosten en opbrengsten in 2016 uit het MPG 2016 werd verwacht dat dit jaar de boekwaarde met € 19 miljoen af zou nemen. Zoals het er nu uitziet blijft de werkelijke afname steken op circa € 6 miljoen.

Verwacht voorlopig resultaat en ontwikkeling reserve Grondbedrijf

De bovengenoemde ontwikkelingen zijn ook van invloed op de verwachting van het resultaat en de ontwikkeling van de reserve grondbedrijf.

Per 1 januari zijn de nieuwe regels voor gemeentelijke grondexploitaties van kracht geworden (BBV), Dit heeft met name consequenties voor de toerekening van rente aan de plannen (van 3% naar 2,5%) en voor het bepalen van de contante waarde van de plannen (discontovoet van 3% naar 2%). Hierdoor verbeteren de resultaten van de plannen met € 2,4 miljoen.

Daarnaast mag binnen de plannen niet meer worden gespaard voor toekomstige activiteiten middels fondsafdrachten. Dit heeft tot gevolg dat de toekomstige fondsstortingen voor Stedelijke Uitleg en Kunst worden stopgezet. Hierdoor verbeteren de planresultaten met € 3,4 miljoen.

Naast de hiervoor aangegeven aanpassing van de regelgeving hebben ook ontwikkelingen binnen de plannen gevolgen voor de verwachte resultaten. De "autonome" ontwikkelingen binnen de plannen hebben een negatief effect op de resultaatsverwachting van € 3,1 miljoen. De verwachting voor het resultaat van Kernhem is in positieve zin bijgesteld. Daarentegen komen de verwachtingen voor de resultaten voor Bedrijventerrein de Klomp (uitwerking plan en taxatie grondwaarden), het Soma terrein (toename goedkope woningen) en Kazernes Maurits WFC (verhoging reservering plan onzekerheden) lager uit.

Het totale resultaat is daarmee € 2,8 miljoen positief. Echter een deel van het resultaat komt tot stand in plannen met een positief resultaat en een deel in plannen met een negatief resultaat. Het resultaat van de "negatieve" plannen is € 0,9 miljoen negatief. Dit betekent dat de verwachting is dat de voorziening negatieve plannen moet worden aangevuld met circa € 0,9 miljoen. Door andere verplichtingen bij de bepaling van het jaarresultaat is de verwachting dat de reserve Grondbedrijf dit jaar daalt van € 1,5 naar min € 0,3 miljoen. Op basis van huidige inzichten zal het Grondbedrijf dit jaar een beroep moeten doen op de middelen van de algemene dienst.

Risico's

De inschatting wanneer plannen tot uitvoering komen en welke grondopbrengsten kunnen worden behaald kent een mate van onzekerheid. Daarnaast kent elk plan zijn eigen onzekerheden. Voor zover de risico's te beïnvloeden zijn wordt nauwlettend op het voorkomen van risico's (en het realiseren van kansen) gestuurd. Ten opzichte van de verwachting bij het MPG 2016 zijn de risico's met € 2,2 miljoen toegenomen. Hier staat tegenover dat de kansen op betere resultaten zijn toegenomen met € 0,8 miljoen. In de paragraaf "weerstandsvormen en risicobeheersing" van de programmabegroting zijn deze aanpassingen verwerkt.

Tot slot

Het karakter van het MPG lite is dat deze globaal van opzet is en daarmee een beperkte actualisatie geeft van de conclusies uit het MPG 2016. De uitkomsten zijn gebaseerd op een quick scan van de lopende projecten en geven een voorlopig verwacht resultaat. Zoals gebruikelijk worden hiervan ook geen wijzigingen doorgevoerd in de begroting. Dit gebeurt bij de vaststelling van het MPG 2017.

Op basis van deze analyse dient er wel rekening mee te worden gehouden dat bij de Jaarrekening 2016 een beperkte toevoeging vanuit het resultaat Algemene Dienst ter dekking van het tekort van het Grondbedrijf noodzakelijk zal zijn.

1. Inleiding

De gemeente heeft een groot aantal projecten lopen. Dit vraagt in deze tijd om effectieve sturing en beheersing, zowel door de (project)organisatie als door het gemeentebestuur. Actueel en betrouwbaar inzicht in de projecten, de financiële consequenties en de risico's is daarvoor een onmisbare basis.

MPG

In juli van dit jaar heeft de gemeenteraad het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2016 vastgesteld. Het MPG geeft een financiële analyse, een inschatting van de risico's en een doorkijk vanuit het verleden naar de toekomst van de bij het grondbedrijf in beheer zijnde projecten.

Grondslag van het MPG 2016 is de volledige actualisatie van alle grondexploitaties en een actuele risicoanalyse. Peildatum voor de berekeningen hiervan is 1 januari 2016, maar belangrijke ontwikkelingen tot redactedatum (maart) zijn hierin meegenomen.

De volgende volledige actualisatie van de grondexploitaties vindt plaats bij het afsluiten van het huidige boekjaar. De resultaten worden dan weer verwerkt in het MPG 2017 en de bijbehorende risicoanalyse.

MPG-lite

Projecten zijn continu in beweging. Dit geeft aanleiding tot verscherpte waakzaamheid. Daarom is met de gemeenteraad afgesproken om ook tussentijds te rapporteren over significante ontwikkelingen. Zodoende wordt u jaarlijks bij de behandeling van de Halfjaarrapportage en de Programmabegroting het zogenoemde "MPG lite" aangeboden.

Het MPG lite 2016 heeft een globaal karakter en geeft een beperkte actualisatie van het MPG 2016. De uitkomsten zijn gebaseerd op een quick scan van de lopende projecten en geeft een voorlopig resultaat. Op basis hiervan worden nog geen wijzigingen doorgevoerd in de begroting. Dit gebeurt bij de vaststelling van het MPG 2017.

In het MPG 2017 (bijlage bij de komende programmarekening 2016) zullen de voor de plannen te hanteren uitgangspunten en verwachtingen opnieuw tegen het licht worden gehouden. Hierdoor ontstaat er een nieuw actueel beeld van de te verwachten resultaten.

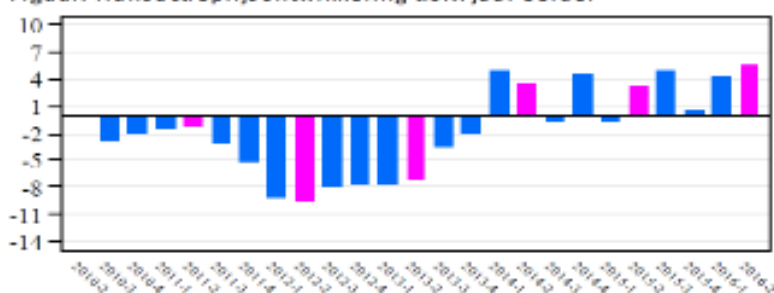
2. Ontwikkelingen 2016

In dit hoofdstuk wordt een beschouwing gegeven van de ontwikkelingen op portefeuilleniveau. Wij maken hiervoor een uitsplitsing naar bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Ontwikkelingen op beleidsniveau die van invloed kunnen zijn op de grondexploitaties worden nader toegelicht.

2.1 Ontwikkeling van de markt

Het lijkt er sterk op dat het voorzichtig ingezette herstel van de woningmarkt zich voortzet. In Ede is het aantal transacties in de bestaande markt ten opzichte van een jaar geleden met 15% verder gestegen. Dit is gelijk aan het landelijk gemiddelde. Daarnaast is in Ede ten opzichte van een jaar geleden de gemiddelde verkoopprijs van bestaande woningen met 5,5% gestegen. Ook dit is gelijk aan het landelijk gemiddelde (bron: NVM Transactiecijfers tweede kwartaal 2016).

Figuur: Transactieprijsontwikkeling t.o.v. jaar eerder

Voor de ontwikkeling van de bedrijfsterreinen is het algemene economische klimaat van Nederland van belang. De Nederlandse economie klimt langzaam verder uit het dal. Dit jaar wordt een groei verwacht van 1,8%, gevolgd door een groeiverwachting van 2,0% in 2017.

In het MPG 2016 was uitgegaan van een voortzetting van het voorzichtig marktherstel. Bij de voorstellen voor de vaststelling van de uitgangspunten voor het MPG 2017 en de grondprijzen voor 2017 zullen de effecten van de marktontwikkeling worden betrokken.

2.2 Voortgang programma

Bedrijfsterreinen

Verwacht wordt dat we eind dit jaar circa 3 hectare bouwgrond hebben verkocht. Op basis van de analyse van STEC was 5,2 hectare opgenomen in het MPG 2016. De verkopen van kavels op de BT A12 en bedrijventerrein Het Laar te Wekerom verlopen conform de verwachting.

De bestemmingsplanprocedure voor het bedrijventerrein De Klomp heeft vertraging ondervonden waardoor dit jaar nog geen bedrijfskavels kunnen worden verkocht.

		Aantallen in ha.			
Planning bedrijventerrein (programma 3 - EZ)		MPG		MPG lite 2016	
		2016	gerealiseerd	verwacht	totaal 2016
G12310	Bedrijventerrein De Vallei bouw kavels	0,5	0,0	0,3	0,3
G13200	BT A12	2,0	1,2	0,8	2,0
G13210	BT A12 De Klomp	2,0	0,0	0,0	0,0
G71000	Bedrijventerrein Het Laar, Wekerom	0,7	0,2	0,6	0,8
Totaal bedrijventerreinen		5,2	1,4	1,7	3,1

Woningbouwlocaties gemeente

De programmering van verkoop van bouwgrond is moeilijk te plannen. Voor afnemers van de grond van de gemeente is het hebben van eindgebruikers voor het te realiseren vastgoed meestal een voorwaarde. Daarmee ligt het risico voor de verkoop van de grond (moment van levering) bij de grondproducent: de gemeente.

De levering van de gronden en daarmee de realisatie van de grondopbrengst valt veelal samen met start bouw. In het navolgende overzicht wordt de actuele verwachting van de programmering woningbouw (start bouw) vergeleken met de uitgangspunten uit het MPG 2016.

Planning woningbouw (programma 10 - ROW)		MPG	MPG lite 2016		
		2016	gerealiseerd	verwacht	totaal 2016
Stad					
G20216	Kernhem Vlek B-oost	63	35	70	105
G12900	VP Kazerneterreinen	145	25	71	96
G12900	VP Kazerneterreinen gebouwen	56	0	7	7
G24200	Het Nieuwe Landgoed	36	23	13	36
G24400	Veldhuizen A Herstructurering	36	0	36	36
G24010	Bospoort ontwikkeling Paasberg en Aralter.	54	0	54	54
G13010	Valley Center	50	0	0	0
G22900	Reehorsterweg Noord	23	2	3	5
G24830	VP Kop van de Parkweg	16	0	23	23
Dorpen					
G50800	Harskamp - Smachtenburgerweg	14	0	7	7
G70800	Wekerom - West	13	1	0	1
G91003	Westzoom 't Hoefje	2	1	1	2
G61000	Veldjesgraaf II, Ederveen	6	0	6	6
Totaal		515	87	291	378

In het MPG is in de plannen uitgegaan van een ambitie van 515 woningen start bouw. Voor de bepaling van het resultaat is een correctie opgenomen naar een reëler aantal van 400 woningen in 2016. Volgens de huidige verwachting gaat de productie dit jaar in de richting van het begrote aantal.

Kanttekening hierbij is dat verreweg het grootste deel hiervan in de tweede helft van dit jaar nog in productie moet gaan!

De prognose voor de tweede helft van dit jaar is nog onzeker. Mocht deze worden gehaald dan nog blijft de productie achter bij de ambitie, de som van de projectplanningen. Dit wordt met name veroorzaakt door tegenvallers bij de ontwikkeling van de woningen op de Kazerneterreinen en de zorgwoningen bij Valley Center. Daar staat tegenover dat de productie in Kernhem prima verloopt.

Particuliere bouwprojecten

Naast de start bouw van woningen op gemeentelijke locaties worden ook woningen ontwikkeld op particuliere bouwlocaties. De eerste helft van dit jaar is op particuliere locaties gestart met de bouw van 137 woningen. Naar verwachting zal de productie dit jaar op particuliere locaties oplopen tot circa 300 woningen. Het betreft voornamelijk de projecten Enka, Ederveen en Westzoom Lunteren.

Totaal voor Ede

Geconcludeerd kan worden op basis van de gerealiseerde en nog te realiseren aantallen van zowel de gemeentelijke als particuliere projecten (samen circa 650) dat de totale woningbouwproductie de verwachte 400 woningen voor geheel Ede overtreft.

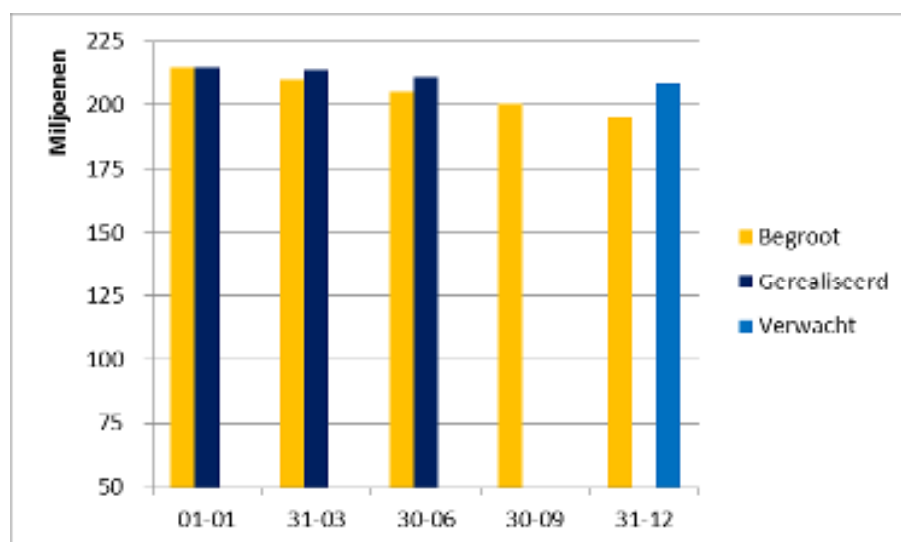
2.3 Voortgang financieel

Besteding kredieten

Bij de vaststelling van het MPG 2016 zijn ten behoeve van de uitvoering van de plannen in 2016 middelen beschikbaar gesteld. Geconstateerd wordt dat halverwege dit jaar de besteding van de middelen maar ook het verkrijgen van de inkomsten uit de grondverkoop achter blijven bij de verwachting als opgenomen in het MPG 2016. In bijlage 3 is een overzicht gegeven van de uitgaven en inkomsten in de eerste helft van 2016. Hieruit blijkt dat van de kosten en opbrengsten in de eerste helft van het jaar 25% is gerealiseerd. Voor de tweede helft van het jaar wordt verwacht dat de productie hoger zal liggen, echter zowel de kosten als de opbrengsten zullen sterk achterblijven bij de verwachting aan het begin van dit jaar.

Boekwaardesturing

De boekwaarde van de gemeentelijke projecten (woningbouw en bedrijfsterreinen in plan- en realisatiefase) bedraagt per 1 januari van dit jaar € 211 miljoen. In het MPG 2016 is ervan uitgegaan dat de boekwaarde met € 19 miljoen af zou nemen tot € 192 miljoen. De eerste helft van 2016 zijn we gedaald met € 4 miljoen naar € 207 miljoen. De actuele verwachting is dat de boekwaarde verder afneemt tot circa € 205 miljoen.

Grafiek ontwikkeling boekwaarde projecten wonen en werken 2016

Daarmee blijven we aanzienlijk achter op de verwachte afname van de boekwaarde.

Belangrijkste oorzaken zijn het niet uitgeven van kavels op de Klomp en het achterblijven van de verkopen op de Kazernerterreinen.

Hierdoor gaat het langer duren voordat de rentelasten op de grondexploitaties significant lager worden.

In hoofdstuk 3 wordt aangegeven wat de actuele verwachting is van de toekomstige planresultaten; daarin is de ontwikkeling van de boekwaarde zoals hiervoor aangegeven verwerkt.

2.4 Ontwikkeling beleid en regelgeving

Er zijn een tweetal ontwikkelingen in de wettelijke regelgeving die de gemeentelijke grondbedrijven raken:

- Vennootschapsbelasting overheden (VPB)
Vanaf 1 januari 2016 vallen de door overheden uitgevoerde ondernemersactiviteiten onder de vennootschapsbelasting. In het MPG 2016 is al aangegeven dat op basis van de door PWC uitgevoerde toets het Grondbedrijf van de gemeente Ede niet kwalificeert als onderneming en dus niet Vennootschapsbelastingplichtig is. De ontwikkelingen in de eerste helft van dit jaar geven geen aanleiding nu anders te concluderen.
- Aanscherping regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het Besluit Begroting en Verantwoording is voor de werking van de Grondbedrijven per 1 januari van dit jaar aangepast. Met de aanpassing wordt beoogd een “gelijk speelveld” te creëren tussen Gemeente en marktpartijen. Daarvoor wordt voor de inhoud van de grondexploitaties aangesloten op de regels die de Wet- en het Besluit Ruimtelijke Ordening stellen voor het doorbelasten van kosten. Daarnaast worden er regels gesteld voor de aan grondexploitaites maximaal toe te rekenen rente en het discontopercentage, dat mag worden gehanteerd om de contante waarde van een plan te bepalen.

De aanpassingen hebben consequenties voor de planresultaten van de grondexploitaties. De gevolgen voor de grondexploitaties worden in paragraaf 3.1 aangegeven.

In bijlage 1 zijn de gevolgen voor de bedrijfsvoering van de nieuwe regels van de BBV aangegeven.

3. Financiële resultaten

De basis voor de actualisatie van de financiële resultaten van de plannen is het MPG 2016. In paragraaf 3.1 zijn de gevolgen van de aanpassing van de regels van het BBV aangegeven. De ontwikkelingen binnen de plannen zijn aangegeven in paragraaf 3.2 Autonome ontwikkelingen.

Bij de Programmabegroting 2017-2020 worden geen inhoudelijke aanpassingen gedaan van de hoogte van de voorziening Negatieve Plannen. Bij de Programmarekening 2016 zullen de benodigde aanpassingen van de Reserve en Voorzieningen ter besluitvorming worden voorgelegd. Daarmee geeft dit MPG lite een tussenrapportage van de ontwikkelingen binnen het Grondbedrijf.

3.1 Gevolgen Besluit Begroting en Verantwoording

In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving aangegeven van de aanpassingen van de regels van het BBV voor Gemeentelijke Grondexploitaties en de gevolgen hiervan voor Ede. In deze paragraaf worden de financiële gevolgen voor de resultaten van de portefeuille en de onderscheiden projecten aangegeven.

1. Grond als vast actief

Gronden die niet kunnen worden aangemerkt als "Bouwgrond In Exploitatie" (BIE's) dienen als Materiële Vaste Activa te worden geadmistreerd. Het gevolg hiervan is dat aan de boekwaarde van deze gronden geen kosten zoals rente meer mag worden toegerekend, en dat de hoogte van de boekwaarde niet hoger mag zijn dan de waarde in het economische verkeer.

Het betreft de volgende projecten:

- VP Noordplein;
- Wekerom Oost deelgebied J;
- Lunteren Bibliotheek.

Deze plannen hebben een gezamenlijke boekwaarde van € 3,6 miljoen. De jaarlijkse rente over deze boekwaarde bedraagt € 89.000 en komt jaarlijks ten laste van het resultaat grondbedrijf.

In het verleden is besloten het project "Bedrijventerrein Harskamp" uit te voeren. Echter de uitvoering is gekoppeld aan de voortgang van de uitgiften voor het bedrijventerrein Wekerom. Gekozen is daarom voorlopig te wachten met het opstellen van een bestemmingsplan.

Daarmee is vooralsnog de uitvoering van dit plan onzeker zodat overdracht van de gronden binnen dit project naar de categorie Materiële Vaste Activa voor de hand ligt. Ten behoeve van de bepaling van de uitgangspunten voor het MPG 2017 wordt onderzoek gedaan naar de behoefte en afzetmogelijkheden van bedrijfsterreinen. Onderdeel van dit onderzoek wordt de duiding van behoefte aan lokale bedrijfsterreinen bij de dorpen.

Wachtende de uitslag wordt vooralsnog dit bedrijfsterrein niet naar de categorie Vaste Materiële Activa overgebracht. In het MPG 2017 zullen we u een afweging voorleggen over de administratieve verwerking van dit plan, waaronder hoe we stellen om te gaan met de boekwaarde.

De waarde van de Materiële vaste activa mag niet meer bedragen dan de actuele waarde in het economische verkeer. In 2017 worden de gronden getaxeerd en zullen voorstellen worden gedaan hoe we met een eventueel te hoge boekwaarde om zullen gaan

2. Looptijd grondexploitatie

Voor projecten die als BIE (Bouwgrond in Exploitatie) worden aangemerkt mag de looptijd van de exploitatie niet meer bedragen dan tien jaar. De meeste gemeentelijke plannen voldoen hieraan. Uitzondering zijn Kernhem B, Kernhem Noord en Veluwe Poort Maurits zuid WFC.

De gemeenteraad mag gemotiveerd afwijken van de eis van exploitatie binnen tien jaar, waarbij ze maatregelen aan moeten geven om de risico's, door de langere looptijd, te verminderen. Voor Kernhem B en Kernhem Noord is als eerste maatregel de indexering van de opbrengsten na het tiende jaar stopgezet. Voor VP Maurits zuid WFC is dit ingewikkeld aangezien de indexering van de koopsom zoals opgenomen in het contract een belangrijk onderdeel is van de haalbaarheid van dit plan. Het contract geeft op zich al enige zekerheid over het verkrijgen van de inkomsten. Na overleg met de accountant over de zekerheidsstellingen voor de genoemde plannen zullen we in 2017 met een voorstel komen.

3. Toerekening kosten

Om een "level playing field" te creëren met particuliere grondexploitaties is besloten dat vanaf 1 januari van dit jaar geen kosten meer aan de grondexploitaties mogen worden toegerekend welke niet verhaalbaar zouden zijn op particuliere exploitaties volgens het Besluit Ruimtelijke Ordening (BRO).

In het project Veluwe Poort Kop van de Parkweg is dit jaar in gang gezette gevelrenovatie een dergelijke kostenpost. Dat wil zeggen dat de bijdrage uit de exploitatie ad € 180.000 komt te vervallen en dat voor de gevelrenovatie alternatieve dekking moet worden aangewezen. Dit komt in de Jaarrekening 2016 bij de resultaatsbestemming aan de orde.

4. Bovenwijkse voorzieningen

In de gemeentelijke grondexploitaties wordt bijgedragen aan bovenwijkse voorzieningen door stortingen in de Reserve Stadsuitleg (RSU) en kunstfonds. Volgens de nieuwe BBV richtlijnen is sparen binnen de grondexploitaties voor toekomstige activiteiten niet meer mogelijk. Fondsafdrachten mogen alleen nog plaatsvinden via resultaatbestemmingen bij de Programmarekening.

Door het laten vervallen van toekomstige afdrachten vervalt € 3,5 miljoen aan bijdragen uit de plannen (kunstfonds € 458.000 en RSU € 3.072.000). Binnenkort wordt u een voorstel voorgelegd op welke wijze zij invulling willen geven aan de 1%-regeling.

De plannen binnen de Veluwe Poort dragen rechtstreeks af voor de ontwikkeling van de Parklaan en de Spoorzone. Dit is binnen de aanpassing van de BBV toegestaan mits de relatie tussen de plannen en de te realiseren voorzieningen, het oorzakelijke verband ertussen en de proportionele toerekening, is aangetoond. Voor de plannen binnen de Veluwe Poort zijn oorzakelijk verband en relatie onmiskenbaar aanwezig. In financiële zin zijn er voldoende redenen om de gehanteerde methodiek te handhaven.

Met de accountant heeft afstemming plaatsgevonden. Op basis daarvan wordt de systematiek voor de afdrachten aangepast zodanig dat de toerekening aan de grondexploitaties wordt afgestemd op het tempo van de investeringen in Parklaan en Spoorzone.

5. Rente en disconteringsvoet

De gemeentelijke grondexploitaties worden belast met rente:

- 3% over de boekwaarde per 1 januari, de interne rekenrente.
- 3,25 % over de kosten en opbrengsten in het lopende jaar, de rente rekening courant (wordt per jaar bepaald).

De nieuwe regels van het BBV geven aan dat rentetoerekening over de investeringen in het lopende jaar niet meer zijn toegestaan. Daarnaast dient de toerekening van rente over de boekwaarde in relatie te zijn met de werkelijke gewogen gemiddelde rente over de bestaande leningen. Het omslagrentepercentage van 3% dat nu wordt toegerekend ligt boven deze rente van de bestaande leningenportefeuille van 2,7%. Daarbij wordt verwacht dat dit gemiddelde de komende tijd verder af zal nemen. Daarom wordt vanaf 1 januari van dit jaar de aan de boekwaarde van de grondexploitaties toe te rekenen rente verlaagd naar 2,5% (zie hoofdstuk 3 en paragraaf financieringen).

Voor de bepaling van de contante waarde van de verschillende grondexploitaties worden de toekomstige resultaten contant gemaakt naar 1 januari van het lopende jaar. Dit gebeurt tot heden tegen een percentage

van 3%. De BBV schrijft voor dat dit contant maken moet geschieden tegen een discontopercentage van 2% (conform het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor inflatie binnen de Eurozone). Hierdoor worden de positieve plannen positiever en de negatieve plannen negatiever.

De combinatie van de aanpassingen van de rente en de discontovoet heeft voor de grondexploitaties een voordeel van € 2,4 miljoen op Netto Contante Waarde.

3.2 Autonome ontwikkelingen

De resultaten van de ontwikkeling van de ruimtelijke plannen zijn opgenomen in het MPG 2016 en door de gemeenteraad vastgesteld bij de Programmarekening 2015.

Van alle gemeentelijke grondexploitaties worden de resultaten beïnvloed door de nieuwe spelregels in de BBV. Daarnaast zijn er binnen de plannen in het eerste half jaar nog ontwikkelingen die de resultaten beïnvloeden. De belangrijkste ontwikkelingen zijn hieronder aangegeven.

Een overzicht van de ontwikkeling van de planresultaten van zowel de aanpassingen op basis van de nieuwe regels van de BBV als van de ontwikkelingen binnen de plannen is aangegeven in bijlage 4.

Kazerneterreinen, afname resultaat

€ 0,2 miljoen

Voor de kazerneterreinen zijn een aantal ontwikkelingen relevant die een effect hebben op het resultaat.

- Door de vertraging in de verkopen en leveringen van de bouwgrond wordt het resultaat negatief beïnvloed. In het MPG 2016 is hiermee al gedeeltelijk rekening gehouden door een extra reservering in de Voorziening Negatieve Plannen (programmacorrectie van 515 naar 400 woningen).
- De inzet van ambtelijke capaciteit in 2016 zal iets hoger uitkomen dan geraamd.
- Voor de levering van bestaande panden zijn contractueel rentevergoedingsafspraken gemaakt, welke het negatieve effect van de vertraging van de verkopen verminderen.

Reehorsterweg Noord, afname resultaat

€ 0,1 miljoen

Het resultaat is iets afgenomen ondanks meerdere ontwikkelingen in het project. De belangrijkste ontwikkeling is het sluiten van verkoopovereenkomsten met Bruil en Synchron. Deze overeenkomsten zorgen er voor dat er zekerheid ontstaat over de afzet van de bouwgrond.

Daarnaast is de fasering van het bouwrijp maken aangepast aan de nieuwe planning. De verkoop van enkele particuliere bouwkavels en de levering van grond voor de eerste projectmatig ontwikkelde woningen, die in 2016 werd voorzien, zal naar de huidige inzichten doorschuiven naar begin 2017. Bij uitvoeringswerkzaamheden is asbest aangetroffen. Onderzoeken lopen om de exacte omvang van de verontreiniging te bepalen. Gezien het feit dat er op dit moment nog geen goede raming gemaakt kan worden, is dit vooral nog in de risicoraming van het project verwerkt.

BTA 12, afname resultaat

€ 1,2 miljoen

De ontwikkeling van de bedrijfsterreinen A12 is nog in overeenstemming met de verwachtingen bij het opstellen van het MPG 2016. Voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein de Klomp zijn de plannen verder uitgewerkt en zal binnenkort een bestemmingsplan in procedure gaan. De nadere uitwerking van het bestemmingsplan heeft geleid tot een verdere detaillering van de technische uitgangspunten voor het bouwen woonrijp maken. Tevens blijkt een bedrijf aangekocht te moeten worden. Bij het opstellen van het bestemmingsplan en bijbehorend exploitatieplan is er een vertraging opgetreden. Daardoor kan in 2016 de dit jaar geplande kaveluitgifte niet meer plaatsvinden, en schuift door naar 2017. Dit heeft een nadelig effect op het verwachte resultaat. Daarnaast is de marktwaarde van de bouwkavels getaxeerd. De grondwaarden moeten nog nader worden gespecificeerd naar de bouwkavels. Hoewel de grondexploitatie voor dit plan verder is onderbouwd zullen bij het MPG 2017 nog nadere uitwerkingen van onderbouwing grondprijzen fasering en planuitwerking leiden tot aanpassing van te verwachten resultaten.

Kernhem vlek B, verbetering resultaat

€ 0,5 miljoen

In Kernhem Oost is het afgelopen half jaar veel meer grond verkocht dan was begroot. De voornaamste reden is dat een deel van de bouwclaim van de ontwikkelaar Megahome is doorverkocht aan de ontwikkelaar/bouwer Ten Brinke. Dit betrof een transactie van bouwgrond voor 85 woningen. Daarnaast zijn er ook in de andere bouwvlekken veel woningen verkocht. In totaal is er het eerste half jaar ruim € 5 miljoen aan grondverkoop gerealiseerd en is de boekwaarde van het project aanzienlijk gedaald. Voor het westelijk deel wordt gewerkt aan een bijgesteld stedenbouwkundig plan en woningbouw programma.

VP Soma terrein, afname resultaat

€ 0,4 miljoen

In het MPG 2016 is aangegeven dat voor het SOMA terrein met de woningbouwcorporatie wordt gesproken over het realiseren van meer sociale huurwoningen in het kader van project "Versnelde realisatie van huurwoningen" dan waar van werd uitgegaan. De uitwerking van de afspraken was toen nog niet ver genoeg om in het MPG 2016 al te verwerken. Doordat de afspraken vastere vormen aan beginnen te nemen is het financiële effect nu wel in de begroting verwerkt.

VP Kop van de Parkweg, afname resultaat

€ 0,1 miljoen

In paragraaf 3.1 is aangegeven dat door de aanpassing van de BBV regels kosten die geen relatie hebben met de bouwgrondproductie niet ten laste van de grondexploitatie mogen worden gebracht. Binnen dit plan was rekening gehouden met bijdragen in de renovatie van de gevels van te handhaven panden. Dit levert een kostenvermindering op van € 0,2 miljoen. Hiertegenover staat dat vertraging en planuitwerking leiden tot een negatieve bijstelling van het verwachte resultaat.

VP Kazerneterreinen Maurits WFC, afname resultaat

€ 1,8 miljoen

De nieuwe BBV regels hebben consequenties voor de grondexploitatie van dit plan. Echter de planuitwerking is in volle gang, en het plan kent nog veel onzekerheden. In de risico analyse bij het MPG 2016 is de financiële weerslag van de risico's aangegeven. Gezien de fase van de ontwikkeling van het project en de risico's voor de uitvoering, bijvoorbeeld kosten voor Niet Gesprongen Explosieven, is het niet verstandig het voordeel van de aanpassing van de administratieve regels (BBV) nu vrij te laten vallen. Derhalve wordt een reservering hiervan binnen het plan opgenomen. Het resultaat van dit plan blijft hiermee gelijk aan dat bij het MPG 2016.

Conclusie

Ten opzichte van het MPG 2016 wordt op basis van de ontwikkelingen van de projecten een resultaatsverslechtering verwacht van € 2,8 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de bovengenoemde wijzigingen. Voor alle plannen zijn in bijlage 4 de verwachte resultaten aangegeven en vergeleken met de resultaatsverwachtingen uit het MPG 2016.

4. Risico's

Binnen de plannen worden risicoanalyses opgesteld en afspraken gemaakt over hoe op de risico's wordt gestuurd. De in beeld zijnde risico's worden vervolgens vertaald naar financiële gevolgen en kans van optreden. Deze gegevens worden in het risicoprogramma Naris gebruikt bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen. In de programmabegroting wordt integraal over de gemeentelijke risico's (waar grondexploitatie risico's deel van uit maken) gerapporteerd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Het totaal van de risico's (kans maal effect) in het MPG 2016 bedraagt € 17,9 miljoen. Dit betreft het saldo tussen de geïdentificeerde risico's (€ 27,0 miljoen) en kansen (€ 9,1 miljoen).

Risico's plannen

€ 29,2 miljoen

De ontwikkelingen in de plannen geven aanleiding de inschatting van de risico's aan te passen.

Het totaal aan risico's neemt toe met € 2,2 miljoen en komt daarmee op € 29,2 miljoen.

De toename van de risico's wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de onzekerheid over de hoeveelheid te ontwikkelen bedrijfsgrond voor het bedrijfsterrein Harskamp en de ontwikkeling Onderlangs in Otterlo.

Kansen plannen

€ 9,9 miljoen

De verhoging van de kans op beter resultaat met € 0,8 miljoen wordt veroorzaakt doordat de ontwikkeling van de woningmarkt in een enkel geval uitzicht geeft op een beter planresultaat.

Conjuncturele risico's

In de berekening van de conjuncturele risico's in het MPG 2016 is rekening gehouden met de mogelijkheid dat de opbrengsten in de grondexploitatie harder dan wel minder hard zouden stijgen dan de aangehouden index. Tevens was er rekening mee gehouden dat de uitvoering van de plannen en daarmee de afzet van bouwgrond sterk achter zou blijven op de aangehouden planning. Ontwikkelingen in het eerste half jaar van 2016 geven nog geen aanleiding om deze verwachting te herzien.

Saldo risico's

Door de toename van de risico's (€ 2,2 miljoen) en het optreden van nieuwe kansen (€ 0,8 miljoen) verslechterd het risico profiel met € 1,4 miljoen.

Daarmee komt het saldo van risico's en kansen van de uitvoering van de grondexploitaties op € 19,3 miljoen.

5. Reserve en voorziening grondbedrijf

5.1 Voorziening Negatieve Plannen

De voorziening negatieve plannen dient ter dekking van nadelige exploitatieresultaten. Deze voorziening is rentedragend. Dat betekent dat alle nadelige exploitatieresultaten van projecten in de plan- en realisatiefase hun volledige dekking in deze voorziening moeten vinden.

De actualisatie van plannen op hoofdlijnen heeft veranderingen van de verwachte uitkomsten tot gevolg. Dit betekent dat de behoefte aan de voorziening ook afwijkt van de vastgestelde hoogte bij het MPG 2016.

Voor een gedetailleerd overzicht van de berekening van de benodigde hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen; zie bijlage 5.

Per 1 januari 2016 bedraagt op basis van de jaarrekening de hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen € 63,7 miljoen. Op basis van de beschouwing van de BBV- aanpassingen en de actualisatie van de planresultaten stijgt de behoefte aan de Voorziening Negatieve Plannen met € 0,9 miljoen naar € 64,6 miljoen.

5.2 Bedrijfsreserve Grondzaken

In het MPG 2016 is aangegeven dat per 1 januari 2016 de hoogte van de bedrijfsreserve € 1,5 miljoen bedraagt. In onderstaande tabel is aangegeven wat, met de wetenschap van nu, in de komende jaren het resultaat van de grondbedrijfsactiviteiten zou zijn.

Ontwikkeling bedrijfsreserve	Resultaten cumulatief x € 1.000				
	2016	2017	2018	2019	2020
Stand 1 januari	1.507	-313	872	3.654	2.841
Afsluiting plannen per 31 december	-	2.034	3.613	2	-
Mutatie VNP	-912	-	-	-	-
Verspreide en erfpachtgronden	-241	-183	-165	-148	-133
Vaste afdrachten	-576	-576	-576	-576	-569
Rente MVA voorheen NIEGG	-90	-90	-90	-90	-90
Stand 31 december	-313	872	3.654	2.841	2.049

De verwachting is dat de reserve dit jaar afneemt tot een negatief bedrag van circa € 0,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Vaste afdrachten en product- en beleidsontwikkeling:
Jaarlijks wordt € 0,4 miljoen uit de grondexploitaties afgedragen voor het economisch fonds en voor het BTW compensatiefonds. Daarnaast worden de kosten voor product- en beleidsontwikkeling direct toegerekend aan het resultaat.
- Mutatie voorziening negatieve plannen:
De BBV aanpassingen en de actualisaties van een aantal plannen leiden tot een te verwachten verhoging van de Voorziening Negatieve plannen met € 0,9 miljoen.
- Renteafdekking plannen in Materiële vaste activa voorheen NIEGG, a € 0,1 miljoen per jaar.

In de volgende jaren is een voorzichtig herstel van de reserve mogelijk door de afsluiting van enkele positieve plannen, zoals Amsterdamseweg, Valley Center, Kievitsmeent west, Harskamp Kraatsweg en Kernhem Meander. Of deze plannen ook daadwerkelijk in de geplande jaren kunnen worden afgesloten is nog onzeker, waardoor het langer kan duren voordat de Bedrijfsreserve weer kan worden aangevuld.

6. Bijlagen

Bijlage 1 - Gevolgen regels Besluit Begroting en Verantwoording

De Commissie BBV heeft de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties kritisch onder de loep genomen. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid, en de aankomende Omgevingswet. De afbakening is ook onvermijdelijk in het kader van de aankomende vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten (Vpb). Het heeft namelijk een bijdrage geleverd in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteit en de toe te rekenen kosten en opbrengsten.

Dit heeft geleid tot een aantal wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan in notities van de Commissie BBV. De wijzigingen leiden tot meer transparantie, eenduidigheid, behoedzaamheid en een vermindering van de administratieve lasten. De wijzigingen zijn met terugwerkende kracht **per 1 januari 2016** van toepassing. Met **stellige uitspraken** geeft de Commissie een interpretatie van de regelgeving die leidend is. Dit betekent dat verwacht wordt dat stellige uitspraken worden gevolgd en indien een gemeente toch een afwijkende interpretatie kiest (de gemeente is van oordeel dat in haar specifieke omstandigheden een andere lijn beter past en ook 'BBV-proof' is), zij dit expliciet moet motiveren en kenbaar moet maken bij de begroting en jaarstukken.

Bij **aanbevelingen** gaat het om uitspraken die 'steun en richting geven aan de praktijk'. De Commissie BBV spoort gemeenten en provincies aan om deze aanbevelingen te volgen omdat dat naar haar oordeel bijdraagt aan het inzicht in de financiële positie (transparantie).

De richtlijnen die de Commissie BBV in deze notitie heeft geformuleerd op het terrein van de gemeentelijke grondexploitatie zijn hierna opgenomen.

1. Grond als vast actief

Over grond als vaste materiële activa kan worden gesteld, dat deze grond een vaste bestemming heeft en niet in een transformatieproces zit. Dit geldt ook voor gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij (nog) geen sprake is van een raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Veelal zal er sprake zijn van ondergrond van gebouwen, wegen, parken, pleinen of van land-/bosbouwgronden. Er is dus geen sprake van een vervaardigingsprijs maar van een verkrijgingsprijs. Op de boekwaarde van deze grond mogen daarom ook geen kosten, zoals rente, worden bijgeschreven. Gronden onder een vorm van opstal worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde, ongeacht de functie van de opstal op die grond. Ook gronden met een functie voor bijvoorbeeld natuur, groen of landbouw dienen te worden afgewaardeerd indien sprake is van een duurzaam lagere marktwaarde in de bestemming die de grond op dat moment heeft.

Gevolgen Ede

Binnen het Grondbedrijf zijn er twee categorieën gronden die volgens de nieuwe richtlijn moeten worden beschouwd als Vaste Materiële activa.

Het betreft de gronden onder de categorie "*verspreide gronden*". Voor deze gronden is in 2014 door het college besloten welke hiervan als strategisch -en dus te behouden- moeten worden aangemerkt, en welke niet strategisch zijn en kunnen worden verkocht. De gronden zijn in 2015 getaxeerd op de marktwaarde volgens de actuele bestemming, daar waar nodig heeft afschrijving plaatsgevonden. De jaarlijks aan deze categorie toerekenbare kosten (waaronder rente) worden bij de jaarrekening in het resultaat verwerkt, en dus niet bijgeboekt op de boekwaarde. Overigens moet worden opgemerkt dat het merendeel van deze gronden reeds zijn verkocht.

Daarnaast kent het grondbedrijf een categorie *gronden in de "initiatieffase"*. Voor deze complexen wordt op korte termijn planvorming verwacht. De gronden voldoen niet aan de definitie van een BIE (Bouwgrond In Exploitatie (zie hieronder onder 2). Het betreft voornamelijk de plannen VP Noordplein en Wekerom Oost.

Daarnaast is het plan "Harskamp uitbreiding bedrijventerrein" opgenomen met de status "planvorming". Echter met de opstelling van een bestemmingsplan wordt gewacht tot de uitgifte van "het bedrijventerrein 't Laar Wekerom" voldoende ver is gevorderd. Daarmee is vooralsnog de uitvoering van dit plan onzeker zodat overdracht van de gronden binnen dit project naar de categorie Materiële Vaste Activa voor de hand ligt. Ten behoeve van de bepaling van de uitgangspunten voor het MPG 2017 wordt onderzoek gedaan naar de behoefte en afzetmogelijkheden van bedrijfsterreinen. Onderdeel van dit onderzoek wordt de duiding van behoefte aan lokale bedrijfsterreinen bij de dorpen. Wachtende de uitslag wordt vooralsnog dit bedrijfsterrein niet naar de categorie Vaste Materiële Activa overgebracht.

De gronden hebben een gezamenlijke boekwaarde van € 3.563.000. De jaarlijkse rente over dit bedrag ad € 89.000 komt structureel ten laste van het resultaat. De kosten voor de planvorming voor deze locaties mogen geactiveerd worden onder immateriële vaste activa mits dit leidt tot een vaststelling van een ontwikkelingsplan binnen vijf jaar en er bestuurlijke instemming hiervoor is. Voor VP Noordplein wordt niet verwacht dat binnen vijf jaar een ontwikkelingsplan wordt vastgesteld. Voor Wekerom Oost is dit wel aannemelijk. In 2017 zullen de gronden worden getaxeerd. Een eventuele te hoge boekwaarde moet binnen een termijn van vier jaar worden teruggebracht.

2. Bouwgrond in Exploitatie

Stellige uitspraak

"Het startpunt van Bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie op de balans".

Definitie grondexploitatiebegroting: *De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van tien jaar (voortschrijdend).*

Stellige uitspraak: "Jaarlijks zal een herziening van de grondexploitatiebegroting moeten plaatsvinden. Een actualisatie van het grondexploitatiecomplex en de grondexploitatiebegroting met planinhoudelijke wijzigingen, dan wel autonome wijzigingen met materiële financiële gevolgen, moet opnieuw door de gemeenteraad worden vastgesteld".

Gevolgen Ede

Binnen de gemeente Ede wordt al gewekt volgens de lijn van het vaststellen van een grondexploitatie bij raadsbesluit en jaarlijkse actualisatie van het verwachte resultaat. Deze uitspraken van de commissie BBV hebben dan ook geen gevolgen.

3. Looptijd grondexploitatie

Stellige uitspraak

"Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal tien jaar bedragen.

Deze tien jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door de gemeenteraad en verantwoord in de begroting en de jaarstukken. De motivatie moet tevens zijn voorzien van risico-beperkende beheersmaatregelen die de gemeente heeft genomen om de onzekerheden en risico's die gepaard gaan met de langere looptijd te mitigeren".

Gevolgen Ede

De meeste lopende grondexploitaties hebben een kortere verwachte realisatietermijn (vanaf nu) dan tien jaar. Voor Kernhem vlek B (west), Kernhem Noord en VP Maurits zuid WFC wordt verwacht dat de tienjaarstermijn wordt overschreden.

In het MPG 2016 zijn voor de exploitaties van Kernhem B west en Kernhem Noord de indexeringen van de opbrengsten vanaf het tiende jaar stopgezet. Voor VP Maurits zuid WFC is dit ingewikkeld aangezien de indexering van de waarde van de bouwgrond daar nadrukkelijk onderdeel uitmaakt van de contractafspraken. Afgesproken is dat de gronden de komende jaren gefaseerd in erfpacht voor een termijn van 15 jaar worden uitgegeven, waarna de gronden tegen een vanaf heden geïndexeerde grondprijs in vol eigendom worden overgedragen.

Met de accountant zal worden overlegd hoe we met dit dilemma om kunnen gaan, waarna we in het MPG 2017 een voorstel zullen doen.

4. Toerekening kosten

Stellige uitspraak

“Voor de kosten die aan BIE kunnen worden gerekend tot de vervaardigingskosten als bedoeld in artikel 63, 3e lid BBV, wordt aangesloten op de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening. Dit betekent dat maximaal deze kostensoorten kunnen worden toegerekend aan de BIE, waarbij ten aanzien van de rente onder punt ‘n’ van deze lijst alleen de rente over het vreemd vermogen mag worden toegerekend en geen rente over het eigen Vermogen”.

Gevolgen Ede

1. Rentecomponent:

Zie onder punt 6.

2. Toerekening kosten op basis van de kostensoortenlijst:

Binnen de gemeentelijke grondexploitaties worden de kostensoorten gehanteerd zoals die ook in de kostensoortenlijst van de BRO (Besluit Ruimtelijke Ordening) zijn opgenomen. Er wordt vanuit gegaan dat in de lopende grondexploitaties kosten die in het verleden zijn gemaakt en die buiten de kostensoortenlijst vallen (bijvoorbeeld bijdragen aan sportvelden en dergelijke) niet behoeven te worden gecorrigeerd.

Voor het opstellen van het MPG 2017 zal nog met de stofkam door de grondexploitaties worden gelopen om na te gaan of er niet toch kosten buiten de kostensoortenlijst om in de te maken kosten voorkomen.

Vooralsnog wordt niet verwacht dat dit grote financiële gevolgen gaat hebben.

Aandachtspunten

- *Inbrengwaarde sportvelden Otterlo. Voor de realisatie van de nieuwbouw ter plaatse van de sportvelden is besloten een deel van de realisatiekosten van de nieuwe sportvelden ten laste van de grondexploitatie te brengen. Als deze kosten kunnen worden beschouwd als een onderdeel van de inbrengwaarde van de velden is toerekening aan de grondexploitatie acceptabel.*
- *Gevelrenovatie Kop van de Parkweg. Deze kosten behoren niet tot de kostensoortenlijst van het BRO, en dienen daarmee uit de grondexploitatie te worden gehaald.*

5. Bovenwijkse voorzieningen

Op basis van de Bro-kostensoortenlijst kunnen ook bovenwijkse voorzieningen nog steeds worden toegerekend aan de grondexploitatie. De kosten dienen te worden verdeeld naar de plannen die gebruik maken van de voorzieningen. Voor de omvang van de toerekening van deze kosten zijn de volgende criteria van belang:

- a. Er is profijt of nut van de kosten voor de locatie;
- b. Er bestaat een causaal verband tussen kosten en de grondexploitatie;
- c. Als meerdere locaties profijt hebben van bepaalde kosten, worden deze kosten naar rato verdeeld over de betrokken locaties.

Stellige uitspraak

“Het is vanaf 2016 niet meer toegestaan om toevoegingen te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen. Bestaande voorzieningen per ultimo 2015 mogen worden gehandhaafd en kunnen volgens planning worden afgewikkeld. Sparen voor bovenwijkse voorzieningen die na het afsluiten van een grondexploitatie zullen worden aangelegd, is nog wel mogelijk via een door de gemeenteraad in te stellen bestemmingsreserve. Toevoegingen aan deze bestemmingsreserve kunnen alleen plaatsvinden via resultaatsbestemming”.

Gevolgen Ede

1. Bovenwijkse voorzieningen:

Het is mogelijk om voorzieningen in de openbare sfeer die dienstbaar zijn aan meerdere wijken rechtstreeks toe te rekenen aan grondexploitaties. Daarbij moet worden aangetoond dat de voorzieningen:

- Behoren tot de kostensoortenlijst uit het Besluit Ruimtelijke Ordening.
- Er is een relatie tussen de nieuwe locatie en de voorziening.
- De locatie profiteert van de voorziening.

De hoogte van het toe te rekenen bedrag moet naar rato van het gebruik zijn van de voorzieningen.

Voor de aanleg van de Parklaan en de werken in de Spoorzone worden de gemeentelijke grondexploitaties binnen de Veluwe Poort belast.

Bij het vaststellen van het Masterplan Ede-Oost in 2005 is heel expliciet de afhankelijkheid vastgelegd tussen gebiedsontwikkeling en infrastructuur binnen de projecten van de Veluwe Poort. Gebiedsontwikkeling en infrastructuur zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De bedragen voor infrastructuur zijn binnen de gebiedsontwikkeling zeker gesteld en er is sprake van anterieure overeenkomsten. De gebiedsontwikkelingsprojecten binnen de Veluwe Poort dragen alleen bij aan infrastructurele werken binnen Veluwe Poort en de infrastructurele werken worden, naast subsidies, alleen van gebiedsontwikkelingsprojecten binnen Veluwe Poort gefinancierd. Naast dit feit is er ook geconstateerd dat er niets ten laste van gebiedsontwikkeling wordt gebracht wat volgens de kostensoortenlijst van de WRO niet wordt toegestaan. Op basis van deze bevindingen concluderen we dat de huidige methodiek die wordt gehanteerd binnen de projecten van de Veluwe Poort verdedigbaar is binnen de richtlijnen van de BBV. De grexen binnen de Veluwe Poort mogen worden belast met de bijdrage bovenwijkse voorzieningen binnen de Veluwe Poort. We houden de gemaakte afspraken vanuit het Masterplan, welke door de gemeenteraad zijn vastgesteld, overeind.

Er is afstemming geweest met de accountant en zij stemmen in met bovenstaande. De methodiek is uitgelegd in de Stuurgroep Veluwe Poort en de gemeenteraad is bij de presentatie van de businesscase Veluwe Poort (juli 2016) geïnformeerd.

2. Bijdragen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen:

Vanuit de grondexploitaties wordt er bijgedragen aan de Reserve Stads Uitleg en aan het Landschapsfonds (€ 5 per m² verkochte grond voor woningen en € 2,50 per m² verkochte bedrijfsterrein) en aan het Kunstfonds (1% van de uitvoeringskosten voor woonrijp maken). Volgens de nieuwe BBV richtlijn is de toevoeging aan dergelijke voorzieningen alleen nog toegestaan via resultaatsbestemming. Dat wil zeggen dat na afsluiting van een positief plan een deel van de gerealiseerde winst mag worden toegevoegd aan deze reserves. Dit geschiedt bij raadsbesluit bij de betreffende Programmarekening.

Voor de gemeentelijke grondexploitaties betekent dit dat € 3,6 miljoen aan toekomstige afdrachten wegvalt, en de saldi van de grondexploitaties met dit bedrag verbeteren. Voor de RSU en het Kunstfonds vervallen de toekomstige bijdragen uit de grondexploitaties met respectievelijk € 3,1 miljoen en € 0,5 miljoen. De in het verleden aan deze fondsen geleverde bijdragen uit de grondexploitaties blijven ongemoeid.

Voor de gemeentelijke grondexploitaties kan de gemeenteraad van jaar tot jaar bij gerealiseerde winsten op de grondportefeuille besluiten delen hiervan toe te voegen aan de RSU, Landschapsfonds en het kunstfonds.

Voor het RSU lijkt er geen probleem te ontstaan doordat er geen werken ten laste van dit fonds zijn gepland. Voor het Landschapsfonds wordt ingeschat dat de hoogte van het fonds voldoende zal zijn de geplande werken uit te voeren. Voor het Kunstfonds moet nog worden nagegaan wat de gevolgen zullen zijn.

Vanuit de particuliere exploitaties (met name Enka en Westzoom en de Klomp Oost) komen de bijdragen van particulieren niet in gevaar. Immers voor deze exploitaties blijft conform de WRO het verhaal van deze kosten middels afgesloten (anterieure) overeenkomsten dan wel door middel van een exploitatieplan mogelijk.

6. Rente en disconteringsvoet

Stellige uitspraak

“De toegestane toe te rekenen rente aan een BIE moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Het is niet toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan een BIE. Het over het vreemd vermogen te hanteren rentepercentage moet als volgt worden bepaald:

- het rentepercentage van de direct aan de grondexploitatie gerelateerde financiering in het geval van projectfinanciering;
- het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen, indien geen sprake is van projectfinanciering;

Indien de gemeente geen externe financiering heeft, dan wordt geen rente toegerekend aan een BIE.

De rente aan een BIE wordt toegerekend over de boekwaarde van de BIE per 1 januari van het betreffende boekjaar”.

Stellige uitspraak

“De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone”.

Gevolgen Ede

1. Rentecomponent:

Binnen de gemeente wordt nu gewerkt met een intern rentepercentage van 3%. Een doorrekening van de rentecomponent conform de richtlijn van de BBV voor de gemeente Ede komt neer op een huidige gemiddelde rente over vreemd en eigen vermogen van 2,7%. Om schommelingen in de rente te voorkomen mag voor de investeringen in de grondexploitaties de afwijking van de rente 0,5% bedragen. De gemeente Ede zit nu ruim binnen deze marge. Echter door de uitspraak over de disconteringsvoet worden de negatieve plannen negatiever en zou de voorziening moeten worden opgehoogd. Daarnaast wordt verwacht dat de komende jaren door het aflopen van leningen en door benodigd geld voor kapitaal investeringen de gemiddelde rente zal dalen. Op basis van de verwachting van de ontwikkeling van de gemiddelde rente, en ter voorkoming van grote schommelingen in de resultaten van de plannen en de benodigde hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen wordt voorgesteld de aan de gemeentelijke grondexploitaties toe te rekenen rente te verlagen van 3% naar 2,5%.

Daarnaast wordt het niet meer toegestaan de inkomsten en uitgaven gedurende het jaar tot het eind van het jaar te belasten met valutarente.

2. Disconteringsvoet:

De grondexploitaties worden opgesteld tegen de huidige waarde. Kosten en opbrengsten in de toekomst worden verhoogd met verwachte prijsstijgingspercentages en aan de boekwaarde wordt jaarlijks rente toegevoegd. Zo ontstaat de berekening van het resultaat bij afsluiting van een project; de “eindwaarde”. Deze waarde wordt teruggerekend naar huidige geldwaarde door deze te delen door de (samengestelde) rente. Dit is de berekening van de “contante waarde” van het toekomstige resultaat. Daarvoor hanteert de gemeente een “disconteringsvoet” gelijk aan de rente waarmee jaarlijks de boekwaarde wordt belast, 3%.

Door de BBV wordt gesteld dat de disconteringsvoet gelijk gesteld moet worden aan het streefpercentage voor de inflatie. Deze is bepaald op 2%.

3. Financiële gevolgen van beide aanpassingen:

Grondexploitaties:

Door de aanpassing van deze rekenwijze worden de contante waarden van de negatieve plannen € 0,8 miljoen minder negatief, en worden de resultaten van de positieve plannen € 1,6 miljoen positiever.

Door de verbetering van de resultaten van de negatieve plannen kan uit de Voorziening Negatieve Plannen eenmalig € 0,8 miljoen vrijvallen.

Gemeentebegroting:

- verlaging rente-inkomsten grondexploitaties - € 1.060.000 structureel aflopend
- verlaging rentekosten VNP + € 637.000 structureel aflopend
- verlaging rentekosten kasgeldrente + € 75.000 structureel

Door de verlaging van de aan de boekwaarde van de grondexploitaties toe te rekenen rente wordt de inkomsten op de treasury lager. Hier staat tegenover dat aan de Voorziening Negatieve plannen geen 3% maar slechts 2% aan rente dient te worden doorbelast en dat de vergoeding op de investeringen en ontvangsten van de grondexploitaties vervalt.

7. Verwerking van verliezen

Stellige uitspraak

“De presentatie van de te verwachten resultaten in de paragraaf grondbeleid dient te gebeuren tegen nominale waarde. Wanneer bij de berekening van de voorziening voor de verliesgevende grondexploitaties een andere waarderingsgrondslag wordt gehanteerd (de contante waarde), dan moet het effect hiervan op de te verwachten resultaten voor zowel de negatieve als de positieve grondexploitaties worden toegelicht in de paragraaf grondbeleid”.

Gevolgen Ede

Voor de bepaling van de hoogte van de Voorziening Negatieve Plannen wordt voorgesteld de huidige werkwijze te handhaven. Hierbij wordt de benodigde hoogte van de Voorziening bepaald als de contante waarde van de verwachte toekomstige verliezen (zie hiervoor onder punt 6).

De commissie geeft als voorkeursvariant aan dat de Voorziening wordt bepaald op basis van de nominale waarde, dus zonder rekening te houden met toekomstige kosten en opbrengstenstijging en rente. Dit heeft echter als nadeel dat jaarlijks de hoogte van de voorziening moet worden aangepast op basis van de prijsstijging en rente.

In de toekomstige MPG's zal voor de negatieve plannen het verschil worden aangegeven tussen de resultaten op nominale en contante waarde. Hiermee wordt aan de verplichting uit de BBV voldaan.

Bijlage 2 - Ontwikkeling boekwaarde eerste helft 2016

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde		Verwacht
	1 januari 2016	1 juli 2016	31 december 2016
Bedrijventerreinen			
G12310 Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	5.249	5.357	5.056
G13200 BT A12	54.136	53.250	56.036
G25000 Kievitsmeent - West	152	180	209
G50700 Harskamp - Uitbr.bedrijventerrein	2.776	2.801	2.890
G71000 Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	4.281	4.071	3.462
Totaal bedrijventerreinen	66.594	65.659	67.653
Veluwe Poort			
G11810 VP AZO- terrein moskee	-132	-182	-56
G12700 VP Stationsplein	1.159	1.179	1.184
G12900 VP Kazerneterreinen algemeen	58.891	59.287	54.787
G12950 VP Kazerneterreinen Maurits WFC	19.494	20.047	21.592
G15200 VP Soma terrein	1.181	1.199	196
G24830 VP Kop van de Parkweg	6.758	6.875	6.686
Totaal Veluwe Poort	87.351	88.405	84.389
Overig Stedelijk			
G10600 Amsterdamseweg	561	592	745
G10900 Kraatsweg Ede	3	11	55
G13010 Valley Center	-535	-496	-429
G15100 Peppelensteeg - Sport	549	534	547
G20216 Kernhem - Vlek B-Oost	2.497	-2.597	-3.790
G20218 Kernhem vlek B-west	15.676	15.991	16.311
G20220 Kernhem Noord	6.647	6.796	7.032
G22900 Reehorsterweg - Noord	9.120	9.287	9.049
G24010 Bospoort - Ontw Paasberg en Aralter.	1.870	1.833	941
G24200 Het Nieuwe Landgoed	10.051	10.748	10.123
G24400 Veldhuizen A - Herstructurering	3.166	3.304	3.487
G24420 Medisch Centrum Bellestein	18	23	30
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	31	41	186
Totaal overig stedelijk	49.654	46.068	44.288
Dorpen			
G32700 Bennekom - Kochlaan	1.040	1.083	1.301
G40320 Lunteren - De Hul (verspreid)	1.274	1.267	1.261
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	1.690	1.254	1.360
G50900 Harskamp - Kraatsweg	142	146	152
G61000 Veldjesgraaf II, Ederveen	40	49	-638
G70800 Wekerom - West	3.088	2.899	2.421
G80700 Otterlo -Dries,Weversteeg,Onderlangs	203	283	2.471
Totaal dorpen	7.477	6.981	8.328
Totaal Portefeuille	211.077	207.112	204.658

Bijlage 3 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2016

	Kosten			Opbrengsten		
	Begroot	Gerealiseerd	%	Begroot	Gerealiseerd	%
Bedrijventerreinen						
G12310 Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	280	107	38%	-882	1	0%
G13200 BT A12	6.450	1.482	23%	-7.039	-2.367	34%
G25000 Kievitsmeent - West	55	25	46%	3	3	101%
G50700 Harskamp - Uitbr.bedrijventerrein	113	24	21%	-	0	
G71000 Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	263	166	63%	-1.084	-376	35%
Totaal bedrijventerreinen	7.160	1.805		-9.002	-2.740	
Veluwe Poort						
G11810 VP AZO- terrein moskee	293	13	5%	-150	-63	42%
G12700 VP Stationsplein	25	20	79%	-1.183	-	0%
G12900 VP Kazerneterreinen algemeen	9.641	3.418	35%	-27.686	-3.025	11%
G12950 VP Kazerneterreinen Maurits WFC	3.357	546	16%	-295	6	-2%
G15200 VP Soma terrein	293	42	14%	-	-24	
G24830 VP Kop van de Parkweg	815	168	21%	-954	-51	5%
Totaal Veluwe Poort	14.425	4.208		30.267	-3.159	
Overig Stedelijk						
G10600 Amsterdamseweg	180	26	15%	-1.866	5	0%
G10900 Kraatsweg Ede	83	6	7%	5	1	27%
G11811 VP AZO-terrein woningbouw	12	-39	-335%	-	-	
G13010 Valley Center	897	36	4%	-1.000	3	0%
G15100 Peppelensteeg - Sport	25	-14	-58%	2	-	0%
G20216 Kernhem - Vlek B-Oost	1.496	351	23%	-2.713	-5.446	201%
G20218 Kernhem vlek B-west	626	315	50%	-	-	
G20220 Kernhem Noord	419	145	35%	59	4	7%
G22900 Reehorsterweg - Noord	993	315	32%	-1.979	-147	7%
G24010 Bospoort - Ontw Paasberg en Aralter.	137	-38	-28%	-1.168	1	0%
G24200 Het Nieuwe Landgoed	1.376	695	51%	-1.323	2	0%
G24400 Veldhuizen A - Herstructurering	320	138	43%	-	-	
G24420 Medisch Centrum Bellestein	578	4	1%	-	1	
G24810 VP Noordplein	38	8	21%	-	0	
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	276	9	3%	13	-	0%
G25700 Kernhem Meander	137	23	17%	6	1	15%
Totaal overig stedelijk	7.592	1.980		-9.964	-5.573	
Dorpen						
G32700 Bennekom - Kochlaan	256	43	17%	3	-	0%
G40320 Lunteren - De Hul (verspreid)	-	8		-	1	
G41700 Lunteren - Bibliotheek	205	72	35%	-	3	
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	-13	-7	55%	-	-	
G50900 Harskamp - Kraatsweg	784	58	7%	-941	-494	52%
G61000 Veldjesgraaf II, Ederveen	21	4	20%	9	-	0%
G70710 Wekerom - Oost deelgebied J	91	12	14%	-806	-4	0%
G70800 Wekerom - West	751	247	33%	-1.841	-436	24%
G80700 Otterlo - Dries,Weversteeg,Onderlangs	2.251	80	4%	-	-	
Totaal dorpen	4.346	516		-3.575	-930	
Totaal Portefeuille	33.523	8.510	25%	-52.808	-12.403	23%

Bijlage 4 - Actualisatie planresultaten

Bedragen x € 1.000

Projectresultaten woningbouw (programma 10 - ROW)	Saldo NCW	Rente en	Afdrachten	Overige	Saldo NCW	Verschil
	2016	deposito	(RSU-Kunst)	actuele	2016 lite	
	aanpassingen			aanpassingen	aanpassingen	
G10600 Amsterdamseweg	1.082	-6	34	0	1.110	28
G10900 Kraatsweg Ede	323	3	10	0	336	13
G11810 VP AZO- terrein moskee	-100	1	1	0	-98	2
G11811 VP AZO-terrein woningbouw	88	9	1	-32	66	-22
G12700 VP Stationsplein	0	-12	0	0	-12	-12
G12900 VP Kazerneterreinen algemeen	-14.772	-620	182	-185	-15.395	-623
G13010 Valley Center	462	4	42	0	508	46
G15100 Peppelensteeg - Sport	-524	-7	0	0	-531	-7
G15200 VP Soma terrein	277	71	7	-354	1	-276
G20216 Kernhem - Vlek B-Oost	2.810	119	381	317	3.627	817
G20218 Kernhem vlek B-west	2.408	952	789	191	4.340	1.932
G20220 Kernhem Noord	2.030	228	17	26	2.301	271
G22900 Reehorsterweg - Noord	-2.986	-98	175	-71	-2.980	6
G24010 Bospoort - Ontwikkeling Paasberg en Aralter.	-977	-19	1	0	-995	-18
G24200 Het Nieuwe Landgoed	-9.671	-96	0	0	-9.767	-96
G24400 Veldhuizen A - Herstructurering	-3.669	-50	2	0	-3.717	-48
G24420 Medisch Centrum Bellestein	1	2	17	0	20	19
G24830 VP Kop van de Parkweg	-7.117	-182	5	-56	-7.350	-233
G25500 Veenderweg - Ganzeweide	169	3	0	0	172	3
G25700 Kernhem Meander	482	6	12	0	500	18
G32700 Bennekom - Kochlaan	-36	0	38	0	2	38
G40320 Lunteren - De Hul (verspreid)	-59	35	68	9	53	112
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	658	23	106	0	787	129
G50900 Harskamp - Kraatsweg	416	7	19	0	442	26
G61000 Veldjesgraaf II, Ederveen	1.188	36	31	0	1.255	67
G70800 Wekerom - West	-966	-34	109	0	-891	75
G80700 Otterlo -Dries,Weversteeg,Onderlangs	85	41	107	-5	228	143
Totaal projecten wonen	-28.398	416	2.154	-160	-25.988	2.410

Bedragen x € 1.000

Projectresultaten bedrijventerrein (programma 3 - EZ)	Saldo NCW	Rente en	Afdrachten	Overige	Saldo NCW	Verschil
	2016	deposito	(RSU-Kunst)	actuele	2016 lite	
	aanpassingen			aanpassingen	aanpassingen	
G12310 Bedrijventerrein De Vallei Bouwkavel	1.932	84	114	0	2.130	198
G12950 VP Kazerneterreinen Maurits WFC	-9.246	1.830	0	-1.830	-9.246	0
G13200 BT-A12	-11.775	-30	989	-1.154	-11.970	-195
G25000 Kievitsmeent - West	2.178	26	66	0	2.270	92
G50700 Harskamp - Uitbreiding bedrijventerrein	-1.008	60	82	0	-866	142
G71000 Wekerom - Bedrijventerrein Het Laar	1.549	61	120	0	1.730	181
Totaal projecten bedrijven	-16.370	2.031	1.371	-2.984	-15.952	418

Totaal wonen en bedrijven	-44.768	2.447	3.525	-3.144	-41.940	2.828
----------------------------------	----------------	--------------	--------------	---------------	----------------	--------------

Bijlage 5 - Voorziening Negatieve Plannen

Bedragen x € 1.000

Mutaties voorziening negatieve plannen (programma 3 EZ)		Noodzakelijk	Gereserveerd	Toevoeging
G12950	VP Kazerneterreinen Maurits WFC	-9.246	-9.246	0
G132xx	BT-A12	-11.970	-11.775	195
G50700	Harskamp - Uitbr.bedrijventerrein	-866	-1.008	-142
Totaal VNP programma 3		-22.082	-22.029	53

Mutaties voorziening negatieve plannen (programma 10 - ROW)		Noodzakelijk	Gereserveerd	Toevoeging
G11810	VP AZO- terrein moskee	-98	-100	-2
G12700	VP Stationsplein	-12	0	12
G12900	VP Kazerneterreinen algemeen	-15.395	-14.772	623
G15100	Peppelensteeg - Sport	-531	-524	7
G22900	Reehorsterweg - Noord	-2.980	-2.986	-6
G24010	Bospoort - Ontw Paasberg en Aralter.	-995	-977	18
G24200	Het Nieuwe Landgoed	-9.767	-9.671	96
G24400	Veldhuizen A - Herstructurering	-3.717	-3.669	48
G24830	VP Kop van de Parkweg	-7.350	-7.117	233
G32700	Bennekom - Kochlaan	0	-36	-36
G40320	Lunteren - De Hul (verspreid)	0	-59	-59
G70800	Wekerom - West	-891	-966	-75
Programmering	Correctie programmering woningen	-771	-771	0
Totaal VNP programma 10		-42.507	-41.648	859

Totaal VNP programma's 3 en 10		-64.589	-63.677	912
---------------------------------------	--	----------------	----------------	------------